

DİDİM SEKTÖREL GELİŞİM STRATEJİLERİ

Turizm

Tarım

Kentleşme

Eğitim

DİDİM TİCARET ODASI'NIN
TALEBİ VE DESTEĞİYLE TOBB ETÜ SEM DANIŞMANLARI TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR

DİDİM TİCARET ODASI
CHAMBER OF COMMERCE

TOBB ETÜ
Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Sürekli Eğitim Araştırma
ve Uygulama Merkezi

TOBB ETÜ SEM | 2024

Bu çalışma Didim Ticaret Odası'nın talebi ve desteğiyle

TOBB ETÜ SEM danışmanları

Prof. Dr. Ramazan AKTAŞ, Prof. Dr. Yavuz ERCİL ve Dr. Türkay KISA tarafından yapılmıştır.

GİRİŞ

Bu çalışma, Didim ilçesinin stratejik yönetimi konusunda kapsamlı bir rehber sunmayı amaçlamaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşabilmek için sektörel stratejilerin etkili bir şekilde uygulanması önemlidir.

Didim, tarih, kültür ve doğal güzellikleriyle zengin bir ilçedir. Ancak, bu potansiyeli daha etkili bir şekilde değerlendirebilmek ve sürdürülebilir bir kalkınma sağlamak için stratejik bir yönetim yaklaşımına ihtiyaç vardır.

Didim, stratejik yönetim yapılanması ile zengin potansiyelini harekete geçirebilir ve sürdürülebilir bir kalkınma modelini başarılı bir şekilde yaratabilir.

Bu doküman izleyen maddelerde açıklanan kapsamda Didim için stratejik yönetim yapısı önerisinde bulunmaktadır.

STRATEJİ TEMALARI

TARIM

Geçmiş yılın sonuçlarına dayanarak tarım sektörünün güçlü ve zayıf yönleri analiz edilmiştir.

Arazi kullanımı, tarım alanlarının dağılımı, ürün çeşitliliği, organik tarım gibi konular üzerinde durulmuştur.

Didim'de tarımsal yatırım avantajları ve uygun sektörler belirlenmiştir.

Tarım sektörünü güçlendirmek ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik etmek adına stratejik argümanlar oluşturulmuştur.

TURİZM

Didim'in turizm potansiyeli değerlendirilmiş ve farklı turizm segmentleri üzerinde durulmuştur.

Konaklama tesisleri, turistik çekicilikler ve turizm altyapısı analiz edilmiştir.

Turizm sektörü için strateji geliştirmek adına temalar ve hedefler belirlenmiştir.

KENTLEŞME

Kentleşme durum değerlendirmesi, biyolojik çeşitlilik, nüfus, ulaşım gibi faktörlere odaklanmıştır.

Sit alanları, tescilli kültür varlıkları, kıyı alanları planı gibi kentleşmeyi etkileyen unsurlar ele alınmıştır.

Stratejik amaçlar oluşturularak kentleşme sürecinde sürdürülebilirlik hedeflenmiştir.

EĞİTİM

Eğitim sektörü değerlendirilmiş ve ilçedeki eğitim seviyesi analiz edilmiştir.

Eğitimde strateji geliştirmek adına temel kavramlar ve hedefler belirlenmiştir.

STRATEJİ GELİŞTİRME

TURİZM

- Turizmde sürdürülebilirlik, çeşitlendirme ve pazarlama stratejileri önerilmiştir.

KENTLEŞME

- Kentleşme sürecinde çevresel ve kültürel değerlere saygılı planlama stratejileri öne çıkmıştır.

TARIM

- Tarımda eğitim, teknoloji kullanımı ve pazar erişimi stratejileri önerilmiştir.

TURİZM SEKTÖRÜ

Turizmde atılım hedefleri, gelişim hedefleri, korunum hedefleri ve kaçınım hedefleri belirlenmiştir.

Yatırım ortamının geliştirilmesi ve yatırımcı çekme stratejileri üzerine odaklanılmıştır.

KENTLEŞME

Kentleşme stratejileri, örgütlenme ve koordinasyon, planlama gibi konular işlenmiştir.

Kurumlar arası eşgüdüm, lobi faaliyetleri ve bütüncül planlama hedeflenmiştir.

TARIM

Yatırım ortamının tanıtımı ve yatırımcı çekme stratejileri ele alınmıştır.

Kurumlar arası eşgüdüm, lobi faaliyetleri ve tarım arazilerinin etkili kullanımına odaklanılmıştır.

EĞİTİM

Eğitimde toplumsal bilinç oluşturma, kooperatifleşme ve güç birliği stratejileri belirlenmiştir.

ÖNSÖZ

Yumurta içten kırılırsa hayat bulur, dıştan kırılırsa hayat son bulur! Zira önemli dönüşümler hep içten gelir.

Ne güzel söylemiş İbn-i Rüşd. Didimliler olarak hepimiz bir dönüşüm gerektiğini biliyor ve istiyoruz. Biz istesek de istemesek de Didim'in önemli bir dönüşümün başlangıcında olduğunun da farkındayız. Şuna karar vermemeliyiz! Bizler dışarıdan bizim için uygun görülen bir Didim'e razı mıyız, yoksa geleceğin Didim'ini tasarlamak için fikir üretmeye, görev almaya hazır mıyız? Daha nitelikli ve güçlü turizm, turizme zarar değil omuz veren, doğa ile barışık, yaşayanları ve misafirlerini cezbeden kent, kaynaklarını verimli kullanan, modern işleme teknikleri, tesisleri ve kaliteli ürünleri ile markalaşmış tarım en büyük hayalimiz. Bunları başarabilir, kalkınmada örnek bir model olabiliriz. Geçmişinde barındırdığı onlarca başarılı hikayeden ilham alarak Didim'e yeni bir hikaye yazabiliriz.

Didim Ticaret Odası olarak, Didim'in ekonomik ve sosyal gelişimine yön veren, kentsel gelişimine de ışık tutan bir rehber olma misyonuyla hareket ediyoruz. Bu anlayışla yola çıkarak TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi iş birliği ile hayata geçirdiğimiz Didim Sektörel Gelişim Stratejileri projesi, bölgemizin; turizm, tarım, tarıma dayalı endüstri, kentleşme, gayrimenkul ve eğitim gibi temel alanlarda sağlıklı ve sürdürülebilir büyümeyi hedefleyen önemli bir çalışmadır. Didim'in geleceğini şekillendirecek somut adımları ortaya koyan çalışmanın İlçemizi stratejik bir yönetim anlayışına kavuşturmasını arzu ediyoruz.

Projemiz kapsamında TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nden uzmanlarımız ilk olarak açılış toplantısı yaparak paydaşlarımızı süreçlerimiz hakkında bilgilendirdi. Yirmiye yakın kurumu ziyaret ederek görüşlerini topladı. Binden fazla makale, rapor ve yayını tarayarak verileri analiz etti. 7 ayrı alt sektör toplantısında katılımcılardan tespitlerini ve değerlendirmelerini aldı. Didim'in çeşitli alanlardaki durumu ve potansiyelini derinlemesine inceledi. Kamu kurumlarının bir araya geldiği toplantı ve sonrasında tüm paydaşlarımızla bir araya geldiğimiz "Didim Hikâyesini Arıyor" mottosuyla hayata geçen çalıştayda, katılımcılarımız bölgemizin geleceğine dair çok önemli tespitler yaptı. Bizler de Didim'in sorunlarını konuşan, çözüm yolları arayan ve geleceğe dair somut hedefler belirleyen bir topluluğu bir araya getirmekten gurur duyduk.

Tarımdan turizme, kentleşmeden kültür turizmine kadar geniş bir yelpazede Didim'in avantajlarını ve dezavantajlarını tespit ettik. Projemiz kapsa-

mında Didim'in başlıca üç sektöründe şu ana kadar elde edilen bulgular ve yapılan çalışmalar, raporun son bölümünde sunulan yol haritasını oluşturmak için değerli bir rehberlik sundu.

Didim sahip olduğu doğal ve tarihi zenginliklerle birçok avantaja sahip. Bu rapor sahip olduğumuz zenginliklerin sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesi ve geleceğe aktarılması konusunda atılması gereken adımları belirtmekte, Didim'in ekonomisi, toplumsal dokusu ve doğal-kültürel varlıklarının geleceğine katkı sağlayacak stratejileri ortaya koymaktadır. Bu stratejiler, ancak birlikte hareket ederek, kurumlar arası iş birliğini güçlendirerek ve farklı görüşleri bir araya getirerek hayata geçirilebilir. Tüm aktörler olarak değişim ve dönüşüm için birbirimize ihtiyacımız olduğunu hatırlamalı, sorumluluğu üstlenmeliyiz.

Didim Ticaret Odası olarak, bu raporun oluşumunda emeği geçen herkese, başta projemizi himaye eden Aydın Valiliğine, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinden; Prof. Dr. Ramazan Aktaş, Prof. Dr. Yavuz Ercil ve Dr. Türkay Kısa hocalarımıza, toplantılarımızda geleceğe dönük bir vizyon oluşturan tüm paydaşlarımıza teşekkür ederiz.

Hedefimiz, Didim'in potansiyelini tam anlamıyla ortaya çıkarmak ve gelecekte Didim'i daha iyi bir noktaya taşımaktır. Bu hedef doğrultusunda, hep birlikte atacağımız adımların bölgemizin kalkınmasına önemli katkılar sağlayacağına inanıyoruz.

Zaman, belirlenen hedefler doğrultusunda birlikte çalışma zamanıdır.

Saygılarımızla,

Hilmi ERBAŞ

Didim Ticaret Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

SUNUŞ

Sayın Okuyucular,

Sizlere Didim ilçesinin stratejik yönetimi ve kalkınma sürecine odaklanan bu kılavuzu sunmaktan büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Didim, sahip olduğu tarihi, kültürel zenginlikleri ve doğal güzellikleriyle ön plana çıkan bir ilçe olmasının yanı sıra, potansiyelini daha etkili bir şekilde değerlendirebilmek adına stratejik bir yaklaşımın gerekliliğini de hissetmektedir.

Bu kılavuz, Didim'in tarım, turizm, kentleşme ve eğitim sektörlerindeki mevcut durumunu ve gelecekteki stratejik hedeflerini anlamak amacıyla detaylı bir analize dayanmaktadır. İlçenin geçmiş yıllarına ait sonuçlarını değerlendiren bu çalışma, ortaya çıkan temel kavramları, strateji önerilerini ve sektörel stratejileri içermektedir.

Bu Kılavuzda Neler Bulacaksınız?

Detaylı Analiz ve Değerlendirmeler: Didim'in tarım, turizm, kentleşme ve eğitim sektörlerindeki geçmiş yıllara ait sonuçlarına dair detaylı analizler ve değerlendirmeler.

Strateji Temaları ve Öneriler: İlçenin her sektöründe belirlenen temel strateji temaları ve öneriler. Bu kılavuz, her sektörde atılım, gelişim, korunum ve kaçınım stratejilerine odaklanmaktadır.

Sektörel Strateji Önerileri: Tarım, turizm, kentleşme ve eğitim sektörlerine özgü strateji önerileri ve çeşitli sektörel kavramların detaylı açıklamaları.

Bu kılavuz, Didim ilçesinin stratejik yönetimini ele alarak, sürdürülebilir bir kalkınma modeline ulaşma yolunda önemli adımlar atmaya yönelik bir rehber sunmaktadır. Her sektörde belirlenen hedeflere ulaşabilmek için stratejik önerilerin etkili bir şekilde uygulanması, Didim'in potansiyelini en üst düzeye çıkarmak adına kritik bir öneme sahiptir.

Bu kılavuzun, Didim ilçesinin yönetim ve gelişim sürecine katkı sağlaması ve ilçenin potansiyelini en üst düzeye çıkarması umuduyla, keyifli okumalar dileriz.

Saygılarımızla,

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu çalışma, Didim ilçesinin stratejik yönetimi konusunda kapsamlı bir rehber sunmayı amaçlamaktadır. Didim, tarih, kültür ve doğal güzellikleriyle zengin bir ilçedir. Ancak bu potansiyeli daha etkili bir şekilde değerlendirebilmek ve sürdürülebilir kalkınma sağlamak için stratejik bir yönetim yaklaşımına ihtiyaç vardır. Didim, stratejik yönetim yapılanması ile zengin potansiyelini harekete geçirebilir ve sürdürülebilir bir kalkınma modelini başarılı bir şekilde yaratabilir. Bu doküman, Didim için stratejik yönetim yapısı önerisinde bulunmaktadır.

STRATEJİ TEMALARI

Tarım

- Geçmiş Yılın Sonuçları: Tarım sektörünün güçlü ve zayıf yönleri analiz edilmiştir. Arazi kullanımı, tarım alanlarının dağılımı, ürün çeşitliliği ve organik tarım gibi konular üzerinde durulmuştur.
- Yatırım Avantajları: Didim’de tarımsal yatırım avantajları ve uygun sektörler belirlenmiştir. Tarım sektörünü güçlendirmek ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik etmek adına stratejik argümanlar oluşturulmuştur.

Turizm

- Turizm Potansiyeli: Didim’in turizm potansiyeli değerlendirilmiş ve farklı turizm segmentleri üzerinde durulmuştur. Konaklama tesisleri, turistik çekicilikler ve turizm altyapısı analiz edilmiştir.
- Strateji Geliştirme: Turizm sektörü için sürdürülebilirlik, çeşitlendirme ve pazarlama stratejileri önerilmiştir.

Kentleşme

- Durum Değerlendirmesi: Kentleşme, biyolojik çeşitlilik, nüfus, ulaşım gibi faktörlere odaklanarak analiz edilmiştir. Sit alanları, tescilli kültür varlıkları, kıyı alanları planı gibi kentleşmeyi etkileyen unsurlar ele alınmıştır.
- Stratejik Amaçlar: Kentleşme sürecinde sürdürülebilirlik hedeflenmiş, çevresel ve kültürel değerlere saygılı planlama stratejileri geliştirilmiştir.

Eğitim

- Eğitim Seviyesi: Eğitim sektörü değerlendirilmiş ve ilçedeki eğitim seviyesi analiz edilmiştir.
- Strateji Geliştirme: Eğitimde toplumsal bilinç oluşturma, kooperatifleşme ve güç birliği stratejileri belirlenmiştir.

STRATEJİ GELİŞTİRME

Turizm Sektörü

- Hedefler: Turizmde atılım, gelişim, korunum ve kaçınım hedefleri belirlenmiştir. Yatırım ortamının geliştirilmesi ve yatırımcı çekme stratejileri üzerine odaklanılmıştır.

Kentleşme

- Örgütlenme ve Koordinasyon: Kentleşme stratejileri, örgütlenme ve koordinasyon, planlama gibi konular işlenmiştir. Kurumlar arası eşgüdüm, lobi faaliyetleri ve bütüncül planlama hedeflenmiştir.

Tarım

- Yatırım Stratejileri: Yatırım ortamının tanıtımı ve yatırımcı çekme stratejileri ele alınmıştır. Kurumlar arası eşgüdüm, lobi faaliyetleri ve tarım arazilerinin etkili kullanımına odaklanılmıştır.

Eğitim

- Toplumsal Bilinç: Eğitimde toplumsal bilinç oluşturma, kooperatifleşme ve güç birliği stratejileri belirlenmiştir.

PROJENİN ÖZELLİKLERİ

Bu proje, Didim için özgün, Didim içindeki kurum, kuruluş ve tüm paydaşların uygulamaları ile tutarlı, kurumsal gelişimleri takip edebilen, 10 yıl ve ötesine ışık tutan bir “stratejik yönetim sistemi” oluşturmayı hedeflemektedir. Stratejik planlar, stratejilerin gerçekleştirilmesini sağlayacak araçlardır. Bu nedenle bir stratejik plan, ancak kalıcı stratejilere dayandığı ölçüde etkilidir.

Projenin Akademik Yaklaşımı

Veri Toplama Yöntemleri

Projede, her adımda gerekli verinin niteliğine uygun olarak farklı veri toplama yöntemlerinden yararlanılmıştır:

- Yüz Yüze Görüşmeler: Derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla yarı yapılandırılmış formatta gerçekleştirilmiştir.
- Anketler: Büyük örneklem gruplarından veri toplamak için yapılandırılmış sorular dizisi kullanılmıştır.
- Belge Taraması: Tarihsel, teorik veya mevcut durum hakkında bilgi edinmek için mevcut yazılı kaynaklar incelenmiştir.
- Çalıştaylar: Derinlemesine tartışma ve çözüm geliştirme amacıyla düzenlenmiştir.
- Arama Konferansları: Stratejik çözümler geliştirmek için geniş katılımlı ve katılımcı odaklı toplantılar yapılmıştır.
- Odak Grup Toplantıları: Belirli bir konu hakkında derinlemesine bilgi toplamak için küçük bir katılımcı grubuyla tartışmalar yapılmıştır.

Analiz Yöntemleri

Projede, 6 farklı bilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır:

- Durum Analizi: Kurumsal paradigma ve stratejik yaklaşımın bilimsel bir analize dayanarak nesnel olarak ortaya çıkarılması.
- Betimsel İçerik Analizi: Konunun derinlemesine incelenmesini sağlayacak şekilde verilerin düzenlenmesi, değerlendirilmesi ve tanımlanması.
- Stratejik Çerçeve Analizi: Stratejik hedefleri belirlemek, mevcut durumu değerlendirmek ve gelecekteki olası senaryoları analiz etmek.
- SWOT Analizi: Kurumun güçlü ve zayıf yönlerini, fırsatları ve tehditleri belirlemek.
- Kavram Haritası: Belirli bir konu veya alanla ilgili kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri görsel olarak organize etmek.
- Kümeleme Analizi: Veriyi anlamlı alt gruplara ayırarak veri içindeki doğal yapıyı keşfetmek.

Stratejik Düşünme

Kurumsal Kimlik Dokümanlarının Derlenmesi

- Stratejik Argümanlar: Kurumun kendisine ilişkin stratejik bakışını tanımlar. Bu kapsamda kullanılan argümanlar, kurumun geleceğine ilişkin temel ipuçları barındırır.
- Kurumsal Onam Referansları: Yapılan faaliyetlerin nasıl meşruiyet kazandığına ilişkin atıflardır.
- Geleceğe İlişkin Bakış: Kurumun çevresel gelişimi nasıl tanımladığını ve bu gelişimin etkisinin ne olabileceğini anlaması açısından önemlidir.
- Yakın Çevreye İlişkin Tartışmalar: Yakın çevredeki önemli konuların neler olduğu analiz edilir.
- Kurumsal Güçlü Paydaşlıklar: Etkide bulunan paydaşların belirlenmesi.
- Etkili Olan Yerleşimler: Kurumsal olarak dikkate alınması gereken bölgeler veya yerleşimler.

Sonuç ve Öneriler

Bu rapor, Didim ilçesinin mevcut durumunu ve gelecekteki hedeflerini detaylı bir şekilde analiz ederek, ilçenin kalkınma sürecine katkı sağlayacak somut öneriler sunmaktadır. Her sektörde belirlenen hedeflere ulaşabilmek için stratejik önerilerin etkili bir şekilde uygulanması, Didim'in potansiyelini en üst düzeye çıkarmak adına kritik bir öneme sahiptir. Bu kılavuz, Didim ilçesinin yönetim ve gelişim sürecine önemli katkılar sağlayacak bir rehber niteliğindedir.

Durum değerlendirilmesi

- Kurumsal kimlik ve vizyon temalarının oluşturulması için Didim ile ilgili 21.624'ülgili kavram içerik analizi ile değerlendirilmiştir.
- Değerlendirme sonucunda tema önerileri elde edilmiştir.
- 147 kişinin katılımıyla çalıştay yapılmıştır.
- Çalıştaya katılanlara Didim'in içinde bulunduğu durumu nasıl algıladıklarını anlamak için anket düzenlenmiştir.

Gelecek Tasarımı ve Strateji

- Elde edilen tema önerileri kümeleme analizi yapılarak gruplandırılmıştır.
- Yalılık, Kaçınakamlık, Belediye başta olmak üzere 31 resmi kurum ziyareti edilmiş, yöneticileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.
- Meslek örgütleri, kooperatifler, dernekler, vakıflar ve iktisadi temsilciler başta olmak üzere 71 sivil toplum örgütü ile odak grup toplantıları, çalıştaylar ve arama konferansları yapılmıştır.
- Temalar ve gelecek tasarımları kavram haritaları şeklinde tanımlanarak Didim'in gelecek haritası çıkarılmıştır.

Stratejiyi Uygulamaya

- Uygulama temellerini tanımlamak için 5 alan araştırması yapılarak ortaya çıkarılan kavram haritası ayrıtlandırılmıştır.
- Tüm verilerin değerlendirilmesi ile SWOT analizi yapılmıştır.
- Politika alternatifleri belirlemek için belirlenen 4 alan (tarım, kentleşme, turizm ve eğitim) ayrı ayrı yapılan değerlendirmeler ve bütüncül analizlerle detaylandırılmıştır.
- Çerçeve politika analizleri yapılmıştır.
- Tüm paydaş gruplarını içerecek şekilde 9 ayrı toplantı yapılacak stratejik hedef önermeleri ortaya konmuştur.

İzleme, Geliştirme

- Geniş katılımlı 2 günlük 2 arama konferansı/ çalıştay yapılmıştır.
- SWOT analizi ile belirlenen hedefler önceliklendirilmiştir.
- İzlem için kastaşla listesi oluşturulmuştur.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
STRATEJİ TEMALARI	4
Tarım.....	4
Turizm	4
Kentleşme.....	4
Eğitim.....	4
STRATEJİ GELİŞTİRME.....	5
Turizm Sektörü.....	5
Kentleşme.....	5
Tarım.....	5
Eğitim.....	5
ÖNSÖZ	6
SUNUŞ	8
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	9
Strateji Temaları	9
Strateji Geliştirme	10
Projenin Özellikleri.....	10
Projenin Özellikleri	22
Projede Kullanılan Bilimsel Yöntem	22
Veri Toplama Yöntemleri.....	22
Analiz Yöntemleri.....	24
Stratejik Düşünme	25
Didim Sektörel Gelişme Alanları ve Kimlik	26
Kurumsal Kimlik Dokümanlarının Derlenmesi	26
Yöntem	28
Betimsel İçerik Analizi	28
Temel Bulgular	29
Stratejik Argümanlar.....	30
Kurumsal Onam Referansları.....	31
Geleceğe İlişkin Vurgular	32
Yakın Çevreye İlişkin Tartışmalar	33
Etkili Olan Yerleşimler	35
Stratejik Yapı ve Anlayış	36
Miyon;	36

Vizyon;	36
Değerler;	36
Çalışma Grupları	38
Çalışma grupları	40
Yüz Yüze Yapılan Mülakatlar	44
DURUM ANALİZİ	45
TARIM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ	46
Genel Sektörel Yapı	46
Arazi Kullanımı	47
Tarım Alanlarının Dağılımı	49
Tarla Ürünleri Üretimi	50
Meyve Üretimi	51
Sebze Üretimi	52
Organik Tarım – İyi Tarım	53
Hayvancılık	54
Su Ürünleri	55
Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi	58
Didim’de Tarımsal Yatırım Yapılmasının Avantajları	59
Didim’de Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler ve Alanlar	60
Tarım Alanı Kavram Haritası	61
KENTLEŞME DURUM ANALİZİ	64
Didim Kentleşmesine Genel Bakış	64
Kent Planlaması Kriterleri	65
Biyolojik Çeşitlilik, Flora ve Fauna	65
Nüfus ve İnsan Sağlığı	65
Toprak	65
Su	66
Hava Kalitesi	66
İklim	66
Maddi Varlıklar	66
Arkeolojik, Mimari ve Kültürel Miras	67
Ekonomik Fayda	67
Aydın İli	68
Didim	69
Demografik Yapı	70
Ulaşım	72

Sit Alanları ve Tescilli Kültür Varlıkları.....	73
Didyma Antik Kenti ve Apollon Tapınağı;	73
Milet Antik Kenti;	74
Planlar	74
Aydın İli Çevre Düzeni Planı	75
Turizm Kentleri Projesi ve Didim Turizm Kenti.....	78
Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri	80
Akbük Turizm Merkezi	80
Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	81
Doğal Sit Alanları	82
Kıyı Alanları Planı.....	83
Kıyı Yapılarının Değerlendirilmesi	84
Deniz Ekosisteminin Değerlendirilmesi	86
Siluet Analizi	86
Kıyılar, Yapılar ve Riskler	86
Planlamalar ve Arazi Kullanımı	88
Kentleşme Kavram Haritası	93
TURİZM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ	95
Didim.....	97
Turizm Potansiyel	98
Deniz (Kıyı) Turizmi.....	98
Yat Turizmi	98
Kültür Turizmi;.....	99
Ekoturizm;.....	102
Sağlık Turizmi;.....	102
Termal Turizm:	103
Doğal (Fiziki) Turistik Çekicilik.....	103
Koylar	103
Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Milli Parkı.....	104
Bafa Gölü Tabiat Parkı	105
Tavşanburnu Tabiat Parkı.....	106
Festivaller ve Yerel Etkinlikler.....	106
Konaklama Tesisleri	107
Turizm Kavram Haritası	116
EĞİTİM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ	118
Eğitim Kavram Haritası	118

STRATEJİ OLUŞTURMA	121
STRATEJİ TEMALARI	121
Tarım.....	122
Turizm.....	122
Kentleşme.....	124
Eğitim.....	125
3 TEMEL SEKTÖRE YÖNELİK DEĞERLENDİRME BULGULARI	126
Turizm Sektörü.....	126
Kentleşme.....	128
Tarım.....	133
STRATEJİK AMAÇ OLUŞUMU VE TEMALAR	136
SWOT TABLOSU VE HEDEF ÖNERMELERİ	138
Atılım Hedef Önergeleri.....	139
Gelişim Hedef Önergeleri.....	140
Korunum Hedef Önergeleri	141
Kaçınım Hedef Önergeleri.....	142
SEKTÖREL STRATEJİ ÖNERİLERİ	143
Turizm Sektörü.....	143
Kentleşme.....	148
Tarım.....	151
STRATEJİK YOL HARİTASI	155
Stratejik Alan-1: Konaklama Sektörü	155
Kısa Vadeli Stratejiler (1-2 Yıl)	155
Orta Vadeli Stratejiler (3-5 Yıl)	155
Uzun Vadeli Stratejiler (5+ Yıl)	156
Stratejik Alan-2: Sağlık Turizmi	157
Kısa Vadeli Stratejiler (1-2 Yıl)	157
Orta Vadeli Stratejiler (3-5 Yıl)	157
Uzun Vadeli Stratejiler (5+ Yıl)	158
Stratejik Alan-3: Turizm Sürdürülebilirliği	159
Kısa Vadeli Stratejiler (1-2 Yıl)	159
Orta Vadeli Stratejiler (3-5 Yıl)	160
Uzun Vadeli Stratejiler (5+ Yıl)	161
Stratejik Alan-4: Kent Kimliği ve Kentsel Tasarım	162
Kısa Vadeli Stratejiler (1-2 Yıl)	162
Orta Vadeli Stratejiler (3-5 Yıl)	163

Uzun Vadeli Stratejiler (5+ Yıl)	163
Stratejik Alan-5: Tarım ve Tarıma Dayalı Endüstri.....	164
Kısa Vadeli Stratejiler (1-2 Yıl)	164
Orta Vadeli Stratejiler (3-5 Yıl)	165
Uzun Vadeli Stratejiler (5+ Yıl)	166
KURUMSALLAŞMA	167
Yapının Genel Çerçevesi	167
Didim Stratejik Yönetim ve İzleme Konseyi (DSYİK)	167
1. Görev ve Sorumluluklar:	167
2. Yapı ve Organizasyon:	167
Stratejik Alan Komisyonları:	167
3. İşleyiş ve Toplantılar:.....	168
4. İzleme ve Değerlendirme:	168
Stratejik Alan Komisyonları ve Görevleri.....	168
Sonuç	168
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	169
Stratejik Anlayışın Oluşturulması.....	169
Stratejik Anlayışın Uygulamaya Aktarılması ve İzlenmesi	173
Eylem Planı.....	173
Önceliklerin belirlenmesi	173
İzleme ve Değerlendirme Mekanizması	174
Örgütlenme	175
SÖZÜ GEÇEN ÇALIŞMALAR.....	176

ŞEKİLLER

Şekil 1: Kavram kümeleri.....	45
Şekil 2: Aydın İli Arazi Kullanımı	47
Şekil 3: Didim İlçesi Arazi Kullanımı	48
Şekil 4: Aydın İli Tarım Alanları Dağılımı	49
Şekil 5: Didim Tarım Alanlarının Dağılımı.....	49
Şekil 6: Aydın Tarla Ürünleri Üretimi 2021	50
Şekil 7: Didim Tarla Ürünleri Üretimi 2021	50
Şekil 8: Bafa Gölü Deniz Balıkları Kuluçkahaneleri Uydu Görüntüsü	57
Şekil 9: Tarım kavram haritası	62
Şekil 10: Aydın İli ve Didim ilçesinin Türkiye'deki Konumu	69
Şekil 11: Yıllar İtibarı İle Nüfus	70
Şekil 12: Mahallerin Nüfus Yoğunluğu ve Nüfus Dağılımı.....	71
Şekil 13: Yıllar Göre Nüfus Artış Hızı	72
Şekil 14: Didim'e Ulaşım Sağlanan Havalimanları.....	72
Şekil 15: Aydın - Muğla - Denizli Planlama Bölgesi.....	76
Şekil 16: Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın N18-N19 Pafta Didim Bölgesi	77
Şekil 17: Didim Turizm Gelişim Bölgesi	81
Şekil 18: Aydın-Muğla illeri (TR32 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları.....	84
Şekil 19: Aydın Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinin Uydu Görüntüsüne İşlenmiş	88
Şekil 20: Didim KTKGB Alanlar	89
Şekil 21: Didim Mahalleleri.....	90
Şekil 22: Didim Satılık Konut Metrekare Birim Fiyatlarda Değişimi.....	91
Şekil 23: Kentleşme kavramsal kümesi	93
Şekil 24: Aydın İli Konumu	95
Şekil 25: Davutlar Kaplıca	96
Şekil 26: Didim İlçesi Konumu	97
Şekil 27: Didim Mahalleleri.....	97
Şekil 28: Didim Yat Limanı.....	98

Şekil 29: Didim İlçesinin Başlıca Turizm Alanları.....	99
Şekil 30: Apollon Tapınağı.....	100
Şekil 31: Milet'ten Yetişen Filozoflar ve Bilim İnsanları	100
Şekil 32: Apollon Tapınağı'ndaki En Önemli Sembollerden Medusa Figürü	101
Şekil 33: Didim Koyları(a- 2.Koy, b-Cennet Koyu, c- Parlamenterler Koyu d- Kovala-Sedef Koyu)	104
Şekil 34: Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Deltası Milli Parkı	105
Şekil 35: Bafa Gölü Milli Parkı	105
Şekil 36: Tavşanburnu Tabiat Parkı.....	106
Şekil 37: Tales Buluşmasından Bir Etkinlik Afişi	107
Şekil 38: 2021 Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş ve Geceleme.....	109
Şekil 39: Otel Geceleme Sayıları	110
Şekil 40: Doluluk Oranı	110
Şekil 41: Turizm kavramsal kümesi.....	116
Şekil 42: Eğitim kavramsal kümesi	119
Şekil 43: Turizm sektöründe önemli konular	126
Şekil 44: Kentleşme konusunda önemli konular.....	128
Şekil 45: Kent kültürünün sağlıklı gelişmesi için ihtiyaçlar	130
Şekil 46: Didim için arketip bina önerisi	130
Şekil 47: Kent kimliği için yapılabilecek vurgular	131
Şekil 48: Sağlıklı kent oluşumu için gerekenler	132
Şekil 49: Kent sanayisine ilişkin fikirler.....	133
Şekil 50: Tarım alanında geliştirilen fikirler.....	133
Şekil 51: Didim kent stratejisi SWOT Tablosu	138

TABLULAR

Tablo 1: İncelemeye alınan dokümanlar ve kodlamalar.....	28
Tablo 2: Stratejik planlarda vurgulanan kavramlar	30
Tablo 3: Faaliyet raporlarında vurgulanan kavramlar	31
Tablo 4: Çalıştay raporlarında vurgulanan kavramlar.....	32
Tablo 5: Vurgulanan kavramlar	33
Tablo 6: Vurgulanan aktörler	34
Tablo 7: Vurgulanan yerleşimler.....	35
Tablo 8: Turizm sektör temsilcileri.....	40
Tablo 9: Kentleşme sektör temsilcileri	41
Tablo 10: Tarım sektör temsilcileri.....	42
Tablo 11: Aydın İli Arazi Kullanımı	48
Tablo 12: Aydın İli Arazi Dağılımı.....	48
Tablo 13: Aydın İli Tarım Alanlarının Dağılımı ve Üretim Miktarı.....	49
Tablo 14: Aydın Tarla Ürünleri Üretimi 2021	50
Tablo 15: Didim Tarla Ürünleri Üretimi 2019-2021	51
Tablo 16: Aydın Meyve Üretimi 2021	51
Tablo 17: Didim Meyve Üretimi 2019-2021	52
Tablo 18: Aydın Sebze Üretimi 2021	52
Tablo 19: Didim Sebze Üretimi 2019-2021	53
Tablo 20: Didim Örtü Altı Yetiştiriciliği	53
Tablo 21: Aydın Hayvan Varlığı	54
Tablo 22: Didim Hayvan Varlığı	55
Tablo 23: Su Ürünleri Üretimi	55
Tablo 24: Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri	58
Tablo 25: Mahalleler Nüfus Karşılaştırması	71
Tablo 26: Turizmi Teşvik Kanunu Kapsamında Bölgedeki TM ve KTKGB'leri.....	88
Tablo 27: Arazi Kullanımı.....	92
Tablo 28: Millî Emlak Müdürlüğüne Kayıtlı Taşınmazlar.....	92
Tablo 29: Turizm Belgeli Tesisler.....	108

Tablo 30: Basit Konaklama Belgeli Tesisler	108
Tablo 31: Toplam Tesis Bilgisi.....	109
Tablo 32: Aydın İli 2021 Turizm İşletme ve Basit Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	111
Tablo 33: Didim ve Kuşadası 2023 Bakanlık İşletme ve Basit Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	112
Tablo 34: Didim ve Kuşadası 2021 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	112
Tablo 35: Didim ve Kuşadası 2019 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	112
Tablo 36: Didim ve Kuşadası 2017 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	113
Tablo 37: Tablo 37: Didim ve Kuşadası 2015 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı	113
Tablo 38: Temalar listesi.....	121
Tablo 39: Turizm alanında derlenen fikirler.....	127
Tablo 40: Kentleşme konusunda fikirler	129
Tablo 41: Tarım alanında geliştirilen fikirler.....	134
Tablo 42: Temalar listesi.....	136
Tablo 43: Fikirlerin gruplandırılması	137
Tablo 44: Atılım hedefleri ilişkiler tablosu	139
Tablo 45: Gelişim hedefleri ilişkiler tablosu.....	140
Tablo 46: Korunum hedefleri ilişkiler tablosu	141
Tablo 47: Kaçınım hedefleri ilişkiler tablosu	142

PROJENİN ÖZELLİKLERİ

Bu proje;

- Didim için özgün,
- Didim içindeki kurum, kuruluş ve tüm paydaşların uygulamaları ile tutarlı,
- Kurumsal gelişimleri takip edebilen,
- 10 yıl ve ötesine ışık tutan bir “stratejik yönetim sistemi” oluşturmayı hedeflemektedir.

Stratejik planlar stratejilerin gerçekleştirilmesini sağlayacak araçlardır. Bu nedenle bir stratejik plan ancak kalıcı stratejilere dayandığı ölçüde etkilidir. Didim kentsel gelişim stratejileri bütünleşik ve yaygın bir yapıda tüm paydaşların bakış açılarını içeren, tüm paydaşlar tarafından tanımlanan ve tüm paydaşlar tarafından oluşturulan bir çalışmadır.

PROJEDE KULLANILAN BİLİMSEL YÖNTEM

VERİ TOPLAMA YÖNTEMLERİ

Projede tüm değerlendirmeler toplanan veriler ışığında yapılmıştır. Bu kapsamda her adımda gerekli verinin niteliğine uygun olarak farklı veri toplama yönteminden yararlanılmıştır. Proje kapsamında aşağıdaki veri toplama yöntemlerinden faydalanılmıştır.

1. Yüz Yüze Görüşmeler

Yüz yüze görüşmeler, bir araştırmacı ile katılımcı arasında doğrudan etkileşim yoluyla veri toplama yöntemidir. Bu teknik, derinlemesine bilgi elde etmek ve katılımcıların perspektiflerini daha iyi anlamak amacıyla kullanılır. Projede yüz yüze görüşmeler genellikle yarı yapılandırılmış formatta gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ana soruların yanı sıra takip soruları da eklenmiştir. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Hazırlık: Görüşme rehberi hazırlanmış ve katılımcılar belirlenmiştir.

2. Görüşme: Katılımcının yanıtlarını kaydedilip gözlemler yapılmıştır. Görüşmeler ses veya video kaydı ile belgelenmiştir.

3. Veri Analizi: Görüşmelerin transkripti yapılmış ve tematik analiz veya içerik analizi gibi yöntemler kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

2. Anket

Anket, belirli bir konu hakkında bilgi toplamak amacıyla katılımcılara yöneltilen yapılandırılmış sorular dizisidir. Anketler, büyük örneklem gruplarından veri toplamak için kullanılır ve genellikle nicel veri elde etmek amacıyla tasarlanır. Projede anketler yüz yüze yoluyla uygulanmıştır. Sorular kapalı uçlu (çoktan seçmeli) veya açık uçlu (açıklamalı) hazırlanmıştır. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Anket Tasarımı: Anketin amacı belirlenmiş ve sorular geliştirilmiştir.

2. Örneklem Seçimi: Anketin uygulanacağı örneklem grubu belirlenmiştir.

3. Anketin Uygulanması: Anketler katılımcılara dağıtılıp yanıtlar toplanmıştır.

4. Veri Analizi: Anket yanıtları istatistiksel analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

3. Belge Taraması

Belge taraması, mevcut yazılı kaynakları inceleyerek veri toplama yöntemidir. Bu yöntem, tarihsel, teorik veya mevcut durum hakkında bilgi edinmek için kullanılır. Projede, literatür taraması ve içerik analizi yöntemleriyle yapılmıştır. Bu süreçte, kitaplar, gazeteler, toplantı tutanakları, makaleler, raporlar, resmi belgeler ve diğer yazılı materyaller incelenmiştir. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Kaynak Belirleme: İlgili belgeler ve kaynaklar belirlenmiştir.

2. Veri Toplama: Belgeler incelenip önemli bilgiler not edilmiştir.

3. Veri Analizi: Toplanan veriler tematik analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir.

4. Çalıştay

Çalıştay, belirli bir konu hakkında derinlemesine tartışma ve çözüm geliştirme amacıyla düzenlenen yapılandırılmış grup etkinliğidir. Katılımcılar genellikle konunun uzmanları veya ilgilileridir. Projede çalıştaylar, belirli bir programa ve moderatöre dayanarak yürütülmüştür. Çalıştay boyunca farklı oturumlar, grup çalışmaları ve beyin fırtınası aktiviteleri yapılmıştır. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Planlama: Çalıştayın amacı, katılımcıları ve programı belirlenmiştir.

2. Gerçekleştirme: Çalıştay, moderatör rehberliğinde yürütülmüş ve katılımcılar arasında etkileşim teşvik edilmiştir.

3. Sonuçların Raporlanması: Çalıştayda elde edilen bulgular ve öneriler raporlanıp paydaşlarla paylaşılmıştır.

5. Arama Konferansı

Arama konferansı, belirli bir sorun veya konu üzerinde stratejik çözümler geliştirmek için geniş katılımlı ve katılımcı odaklı bir toplantıdır. Bu konferanslar, genellikle farklı paydaşların ve uzmanların katılımıyla gerçekleştirilir. Projede arama konferansları, iki gün süreli ve yapılandırılmış oturumlar halinde yapılmıştır. Katılımcılar, grup çalışmaları ve ortak tartışmalar aracılığıyla çözüm önerileri geliştirmiştir. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Hazırlık: Konferansın amacı, katılımcıları ve programı belirlenmiştir.

2. Uygulama: Oturumlar moderatör rehberliğinde yürütülmüş ve katılımcılar arasında aktif etkileşim sağlanmıştır.

3. Sonuçların Yayınlanması: Elde edilen sonuçlar ve stratejik öneriler raporlanıp ilgili paydaşlara sunulmuştur.

6. Odak Grup Toplantısı

Odak grup toplantısı, belirli bir konu hakkında derinlemesine bilgi toplamak için küçük bir katılımcı grubuyla yapılan tartışmalardır. Bu yöntem, katılımcıların düşüncelerini, duygularını ve deneyimlerini anlamak için kullanılır. Projede odak grup toplantıları, genellikle 6-25 katılımcıyla gerçekleştirilmiş ve bir moderatör tarafından yönetilmiştir. Tartışmalar, belirli bir rehber doğrultusunda yürütülmüştür. Bu kapsamda toplanan veriler aşağıdaki basamaklara uygun elde edilmiştir.

1. Katılımcı Seçimi: Konu ile ilgili çeşitli bakış açılarına sahip katılımcılar belirlenir.

2. Toplantı Gerçekleştirme: Moderatör, katılımcılar arasında etkileşimi teşvik eder ve tartışmayı yönlendirir.

3. Veri Analizi: Toplantıdan elde edilen veriler analiz edilir ve temalar belirlenir.

ANALİZ YÖNTEMLERİ

Toplanan veriler anlamlandırılırken verinin niteliğine ve sorunun içeriğine bağımlı olarak farklı analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda projede 6 farklı bilimsel analiz çalışması yapılmıştır:

1. Durum analizi

Bu analizin amacı, kurumsal paradigma ve stratejik yaklaşımın bilimsel bir analize dayanarak nesnel olarak ortaya çıkarılmasıdır. Böylece kurumsal davranış ilkelerinin nesnel olarak anlaşılması sağlanmıştır. Gelecekte geliştirilecek stratejilerin gerçekleşme gücü bu ilkelerden etkilenecektir. Stratejilerin hayata geçirilme gücünün artırılması için alınması gereken kültürel, yönetsel ve örgütsel tedbirler bu bilgiler üzerinde geliştirilecektir.

2. Betimsel İçerik Analizi

Betimsel içerik analizi, belirli bir konuda birbirinden bağımsız farklı kaynaklarda yer alan kavramların konunun derinlemesine incelenmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi, değerlendirilmesi ve tanımlanması anlamına gelir. Böylece o konuya ilişkin temel eğilimler belirlenir. Betimsel içerik analizinde toplanan verilerin analizi okuma/sınıflandırma, yorumlama ve yapılandırma aşamalarını kapsamaktadır. Analizin farklı bakış açıları ile gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bakış açılarından bir tanesi metin içerisinde kullanılan dilin özelliklerine bakmak diğeri ise metindeki temaya bakmaktır.

3. Stratejik Çerçeve Analizi

Stratejik çerçevelendirme analizi, stratejik hedefleri belirlemek, mevcut durumunu değerlendirmek ve gelecekteki olası senaryoları analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu analiz, stratejik planlama sürecinin önemli bir bileşenidir ve uzun vadeli başarı sağlamak için kritik bir rol oynar. Bu analiz farklı bilimsel disiplinlerde ve farklı uygulama alanlarında kullanılmaktadır (Reese, 2007; Van Gorp, 2007, s. 60). Çerçeveleme çalışmalarında bir konu düşüncelerin bilişsel kalıpları üzerinden tanımlanarak analiz edilmektedir (Chong & Druckman, 2007: 105–109; Lim & Jones, 2010:292–293; Scheufele & Scheufele, 2009:116–120; Gamson & Modigliani, 1989:3). Bu ça-

lişmada stratejik çerçeve analizi için Manuel ve Davey (2008) tarafından tanımlanan süreç takip edilmiştir.

4. SWOT Analizi

SWOT analizi temel olarak kurumun “neredeyiz?” sorusuna cevap bulmak için yapılır (Humphrey,1947). SWOT’un uygulama temeli 1952’de Lockheed’in Kurumsal Gelişim Planlama Departmanında başlamıştır. 1965’te Stanford Araştırma Enstitüsü’ndeki Planlama Teorisi ve Uygulaması grubunun başkanı olan Robert Franklin Stewart, SOFT Yaklaşımı olarak adlandırılan yöntemi 1967’de SWOT Analizi olarak değiştirmiş ve bugün bu isimle anılmaktadır.

5. Kavram Haritası

Kavram haritası, bireylerin belirli bir konu veya alanla ilgili kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri görsel olarak organize etmelerine ve temsil etmelerine olanak tanıyan bir tekniktir. Kavram haritası analizi, bilgiyi anlamlı bir şekilde organize etmek ve görselleştirmek için etkili bir yöntemdir. Eğitimde ve araştırmada geniş bir kullanım alanına sahip olan bu teknik, öğrenme sürecini ve kavramsal anlayışı derinleştirir. Kavram haritalarının kullanımı, bireylerin ve grupların bilgiyi daha iyi anlamasına ve paylaşmasına katkıda bulunur. Kavram haritaları ilk olarak 1970’lerin başında Joseph D. Novak ve ekibi tarafından Cornell Üniversitesi’nde geliştirilmiştir.

6. Kümeleme Analizi

Kümeleme analizi, veri madenciliği ve istatistik alanlarında kullanılan bir tekniktir. Bu analiz yöntemi, veriyi anlamlı alt gruplara (kümelere) ayırarak, veri içindeki doğal yapıyı keşfetmeyi amaçlar. Her bir küme, içindeki öğelerin benzerliklerine dayanarak oluşturulur ve farklı kümeler arasındaki öğeler birbirinden olabildiğince farklıdır. Kümeleme analizi, veriyi anlamlı alt gruplara ayırarak, veri içindeki doğal yapıyı keşfetmeyi sağlar. Verinin daha iyi anlaşılmasına, bilgi keşfine ve stratejik kararların alınmasına katkıda bulunur.

STRATEJİK DÜŞÜNME

Bu aşamada, daha önce de ifade edildiği gibi;

- Kurumsal kimlik ve vizyon temalarının oluşturulması için Didim ile ilgili 21.624 ilgili kavram içerik analizi ile değerlendirilmiştir.
- Değerlendirme sonucunda tema önerileri elde edilmiştir.
- 147 kişinin katılımıyla çalıştay yapılmıştır.
- Çalıştaya katılanlara Didim’in içinde bulunduğu durumu nasıl algıladıklarını anlamak için anket düzenlenmiştir.

Bu aşamanın çıktıları aşağıdaki gibidir:

KURUMSAL KİMLİK DOKÜMANLARININ DERLENMESİ

Kurumsal kimlik çalışmaları aşağıdaki kavramlar çerçevesinde tanımlanmıştır.

Stratejik argüman: Stratejik argümanlar kurumun kendisine ilişkin stratejik bakışını tanımlar. Bu kapsamda kullanılan argümanlar öznel olarak kurumun geleceğine ilişkin öne çıkan konulara atıf yapar. Stratejik argümanlar kurumun gelecekte kendisini nasıl gördüğüne ilişkin temel ipuçları barındırır. Bu nedenle vizyon çalışmaları için önemli bir referanstır.

Kurumsal onam referansları: Kurumsal onam yapılan faaliyetlerin nasıl meşruiyet kazandığına ilişkin atıflardır. Bir kurumun onam referansları faaliyetlerin meşru kabul edilmesinde önemli rol üstlenir. Bu nedenle strateji geliştirme sürecinde etkinlik, verimlilik ve paydaşlık tanımlarında bu bilgiler kullanılır.

Geleceğe ilişkin bakış: Geleceğe ilişkin bakış, kurumun içinde bulunduğu ekosistemin geleceğine ilişkin kurumsal görüşlerini ifade eder. Stratejik argümanların tersine dışsal bir görüşü tanımlar. Geleceğe ilişkin bakış kurumun çevresel gelişimi nasıl tanımladığını ve bu gelişimin etkisinin ne olabileceğini anlaması açısından önemlidir.

Yakın çevreye ilişkin tartışmalar: Kurumsal geleceğe ilişkin bakışın içinde görev çevresindeki (yakın çevre) önem verilen konuların neler olduğu bu başlık altında analiz edilir. Yakın çevredeki tartışma alanları stratejik uygulamaların başarısı üzerinde etkilidir çünkü günlük etkiler yaratır.

Kurumsal güçlü paydaşlıklar: Kurumsal güçlü paydaşların tanımlanmasında doğal olarak etkiye bulunan paydaşların belirlenmesi bu başlık altında yapılacak analizlerle mümkün olur. Kurumsal doğal paydaşlar kurumun stratejik çabalarında desteğinin alınması açısından önemli olan kişi/ kurumları ortaya çıkarması açısından çok önemlidir.

Etkili olan yerleşimler: Kurumsal strateji geliştirme konusunda bir diğer önemli atıf konusu etki alanlarına ilişkin yerleşimlerdir. Bu yönde yapılacak bir analiz, geleceğe ilişkin yapılacak değerlendirmelerde yerel referans noktalarını dikkate almayı sağlaması açısından önemlidir.

Didim Ticaret Odası (Didim TO)'nın kurumsal kimlik analiz çalışması, kurumsal kimliğin temel karakteristiğini tanımlamak yoluyla yapılmıştır. Bunun için kurumsal kimliği oluşturan temel kavramların ve bu kavramların tanımladıkları yapıların ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Tercih edilen bu yöntemin hedeflenen temel faydaları aşağıda sıralanmıştır:

- 1- Algılara dayalı bir tanım yerine olgulara dayalı bir tanıma ulaşmak,
- 2- Kurumsal yetkinliklerin analizini mümkün kılan bir tanım oluşturmak,
- 3- Kurumsal davranışları daha iyi anlamak,
- 4- Geliştirilecek stratejiler ve politikalar için referans noktaları oluşturmak,
- 5- Kurumsal birikim hakkında bilgi sahibi olmak.

Didim TO kurumsal olarak ticaret odası kimliği nedeniyle temel görevi şu şekilde tanımlanmıştır: “Üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan iliş-

kilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak ve 5174 Sayılı Kanun'da yazılı hizmetler ile mevzuatla odalara verilen görevleri yerine getirmek" tir.

Bu tanım üzerinde Didim TO'nun yaptığı çalışmalardan bir izlenim elde edilmeye çalışılmıştır. Bu noktadan hareketle kurumsal çalışmalar kapsamında yapılacak her türlü çabanın temel hedeflerinin aşağıdaki başlıklar altında fayda yaratmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede kurumsal kimliğin ilk başlığı olarak her türlü eylemde gözetilmesi gereken faydanın aşağıdaki listedeki gibi olması gerekliliği ortaya konmuştur:

Liste 1: Gözetilmesi gerekli fayda konuları:

- 1- Üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak,
- 2- Üyelerin meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak,
- 3- Mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak,
- 4- Meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak.

Kurumun 2019-2023 dönemi stratejik plan dokümanında misyonu;

"Güçlü kurumsal yapısı ile üye hizmetlerini sürekli iyileştiren, yenilikçi yaklaşımlarıyla çağrı yakalayan, ticarete iyi hizmet ve doğru rekabeti hâkim kılarak sürdürülebilir gelişmeyi sağlayan bir Odayız." olarak tanımlanmıştır.

Bu tanım üzerinden 2019-2023 döneminde üstlenilen görevlerden odak olarak aşağıdaki temalara vurgu yapıldığı görülmüştür.

Liste 2: Misyonda tanımlı katkı sağlanması hedeflenen fayda konuları

- 1- Sürekli iyileşme,
- 2- Yenilikçilik
- 3- Sürdürülebilir gelişme

Kurumun 2019-2023 dönemi vizyon ifadesi;

"Bölgesinde lider, çevresine örnek, ekonomiye ve topluma yön veren oda olmak" olarak tanımlanmıştır.

Liste 3: Vizyonda tanımlı fayda sonuçları

- 1- Bölgesel liderlik,
- 2- Örnek alınma,
- 3- Ekonomik ve sosyal yönlendirici.

Bu tanımlar çerçevesinde kurumun geçmiş dönem stratejik planları ve faaliyet raporları, Kurumsal web sayfasında yayımlanan haberler ve bilgilendirmeler, daha önce yapılmış olan çalıştay raporları, Didim Belediyesi Meclis oturumu tutanakları (15 Ocak 2021'den Mart 2022'ye kadar) ve Didim'e ilişkin yerel basın haberleri (Ekim 2021- Mart 2022 dönemini kapsayacak şekilde) incelenerek hedeflenen fayda konularına yönelik çaba, deneyim ve birikime ilişkin kavramlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda incelemeye alınan dokümanlar ve bunlar üzerinde yapılan kavramsal kodlamalar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: İncelemeye alınan dokümanlar ve kodlamalar

Doküman Tipi	Adet	Kavram
Tez/ Makale	10	1.350
Turizm belge / doküman	10	1.200
Kentsel plan / doküman	4	92
Proje/ Rapor	15	240
Yayın	5	100
Çalıştay	14	2.751
Belediye Meclis Tutanağı	33	1.650
Haberler (kurumsal / basılı yayın)	770	10.010
Stratejik plan / Faaliyet raporu	7	4.231
Toplam	868	21.624

YÖNTEM

BETİMSSEL İÇERİK ANALİZİ

Betimsel içerik analizi, belirli bir konuda birbirinden bağımsız farklı kaynaklarda yer alan kavramların konunun derinlemesine incelenmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesi, değerlendirilmesi ve tanımlanması anlamına gelir. Böylece o konuya ilişkin temel eğilimler belirlenir.

Betimsel içerik analizinde toplanan verilerin analizi okuma/sınıflandırma, yorumlama ve yapılandırma aşamalarını kapsamaktadır. Analizin farklı bakış açıları ile gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bakış açılarından bir tanesi metin içerisinde kullanılan dilin özelliklerine bakmak diğeri ise metindeki temaya bakmaktır.

Bu bakış altında incelenen dokümanlar içine sözcükler, cümleler ve bunlar arasındaki ilişkiler yorumlanır. Daha sonra bu kavramlar tanımlanır ve üst seviyede anlamlandırılır. Bu süreç aşağıdaki aşamalar ile yapılır:

1. Yorumlama: İçerikteki sözcük anlamlarını, sözcük içerisinde parçalara ayrılması ve bunların anlamlandırılmasını içerir. Bu bağlamda cümle veya cümleciklerin birbiriyle olan ilişkileri tanımlanmakta, içerikteki sözcüklerin sıraları ve söz dizinleri gruplandırılarak, metinde yer alan iletinin anlamı bulunmaya çalışılmaktadır. Yorum yalnızca sözcüklerin anlamının ortaya konması değil, aynı zamanda sözcüklerin, sözcük gruplarının işlevlerinin ortaya konmasıdır.

2. Tanımlama: Bu aşamada parçalara ayrılan sözcüklerin anlamları cümleler içerisinde önerilenler doğrultusunda yeniden düzenlenir. Başka bir deyişle, bu aşama sözcüklerin bellekte ilk bakışta var olan anlamının yeniden yapılandırılması ve yorumlanmasıdır. Burada, stratejik bir yaklaşımla yorumlanma sonucu ortaya çıkan önerinin önceki cümle veya cümlelerle olan ilişkileri, uyumu ortaya konmaktadır. Bu noktada bir iletide yorumlama sonucu ortaya çıkan öneriler iletinin en başındaki bir cümle ya da bir sözcük ile ilişkilendirilerek içerikteki anlam yeniden oluşturulur.

3. Anlamlandırma: Bu aşamada araştırma konusu ve amacı doğrultusunda, bir içerikten bir takım makro düzeyde çıkarımlar yapmak istediği takdirde bu tür bir analize gidilebilir. Anlamlandırma sürecinde, içerikte yer alan sözcük veya cümlelerin küresel düzeyde nasıl önermeler içerdiği ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu aşamada içerikteki bireye ilişkin anlatıların makro boyuta taşınması söz konusudur. Bir başka deyişle, bu aşama verilen mesajın makro düzeyde algılanmasının anlamlandırılmasını kapsamaktadır.

İçerik çözümlemesinde içeriğin özellikleri aşağıdaki niteliklerde göz önünde bulundurulur:

- 1- İçerik Özellikleri (tarihi, kullanıldığı sosyal durum, niyet, ilgi ve amaç)
- 2- Yapısal Özellikleri (yapısı – açılış, tartışma, açıklama, karşılaştırma vb.)
- 3- Etkileşimsel Özellikleri (kimin, kime hitap ettiği, rol ve statüler)
- 4- Konu Özellikleri (İçerik de bahsedilen konunun araştırma bakışı ile değerlendirilmesi, ekonomi, işbirliği, kültür, ticaret vb.)

Yapılan analiz çalışması Didim TO'nun faaliyet alanlarına ilişkin ve kurumsal kimliğine yönelik bilgi içerdiği değerlendirilen dokümanların içerik yönünden incelenmesine dayanmaktadır. Çalışmada ilk aşamada, kurumsal kimlik dokümanlarından kurumsal stratejik anlayışa yönelik olarak anlamlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Ardından Didim TO'nun eko sistemini oluşturan bölgesel ve sektörel konulara ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

TEMEL BULGULAR

Kurumsal kimliğin karakterini anlamak için daha önce de ifade edildiği gibi içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi betimsel araştırma yöntemlerinden biridir. Betimsel araştırmalar; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanır. Betimsel araştırma modelinde bilimin gözlem, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme ve kontrol edilen değişmez ilkeler üzerinde genellemelere varma olanağı sunar. Çalışmada içerik analizi tekniği kullanılarak bu anlayış çerçevesinde aşağıdaki faydaları esas alınmıştır:

- 1- Doğrudan dokümanite edilen bilgiler üzerinden nesnel bir anlayış ortaya çıkarmak,
- 2- Sosyal etkileşimleri olgular üzerinden tanımlamak,
- 3- Hem nicel hem de nitel konuları dikkate almak,
- 4- Doküman incelenmesi ile değerli tarihsel ve kültürel anlayışları ortaya çıkarmak,
- 5- İnsanın karmaşık düşünce yapılarını kullanılan kavramlar temelinde tanımlamak

STRATEJİK ARGÜMANLAR

Tablo 2: Stratejik planlarda vurgulanan kavramlar

Kavram	Ağırlık (%)
Didim	0.78
Yönetim	0.60
Ticaret	0.53
Çalışanlar	0.03
Amaç	0.19
Turizm	0.33
Eğitim	0.33
Bölge	0.06
Şartlar	0.30
Bilgi	0.15
Birlik	0.03
Hizmet	0.24

Stratejik argüman kavramları:

Bu bakış ile, Didim TO kurumsal stratejik argüman geliştirme süreçlerinde Tablo 2'deki temaların göz önünde bulundurulması geleneksel birikimin gereğidir. Bu bulgu çalışmanın gelecek aşamalarında kurumsal stratejilerin geliştirilmesinde kullanılacak argümanlar olarak değerlendirilmelidir.

Stratejik argümanların ortaya çıkarılması için öncelikle stratejik planlar bir bütün olarak ve yıllar itibarıyla ayrı ayrı analiz edilerek dönemsel ve değişim izleri takip edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle tüm stratejik planlama ve faaliyet raporu dokümanları incelenmiştir.

Kurumsal stratejik anlayışın ortaya çıkarılması amacıyla hangi konulara daha fazla vurgu yapıldığı sorusu cevaplandırılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda Didim ticaretinin temeli olan stratejik vurgu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Stratejik vurgu her zaman amaçlanan tanımlardan farklıdır. Stratejik vurgu kurumun olumlu ya da olumsuz gündemini oluşturan temaların ortaya çıkarılmasıdır. Bu temalar stratejik anlayışta kurumsal etkinlikleri şekillendirme gücü olan kavramlardır. Başka deyişle, stratejik vurgu argüman geliştirme konusunda belirleyici olan referanslarıdır.

Yapılan çalışmada Didim TO açısından kalıplaşmış argümanlar **Tablo 2: Stratejik planlarda vurgulanan kavramlar**'da özetlenmiştir. Bu temalar strateji konusunda geliştirilecek fikirleri şekillendiren temel argümanların dayanağını oluşturan kavramlardır.

YAKIN ÇEVREYE İLİŞKİN TARTIŞMALAR

Didim konusundaki tartışmalar özellikle yerel medyadan takip edilmiştir. Bu konuda düzenli ve odaklı haber yapan sitelerden birisinin veri tabanında yer alan haberler değerlendirmeye alınmıştır. Haberler öncelikle konu açısından incelenmiştir. Haberlerde yer alan kavramlara ilişkin yapılan kodlamalar **Tablo 5: Vurgulanan kavramlar**'da sunulmuştur.

Tablo 5: Vurgulanan kavramlar

Kavram	Ağırlık (%)
Yönetim	0.1432
Koordinasyon	0.1098
Ticaret	0.1074
Vergi	0.1050
Altyapı	0.0907
Eğitim	0.0835
Turizm	0.0382
Sosyal Konular	0.0358
Teknoloji	0.0167
Sağlık	0.0143
Tarım-Hayvancılık	0.0095
Girişimcilik	0.0048
Hizmet	0.0048
İnşaat	0.0048

Tablo 5: Vurgulanan kavramlar'da yer alan kavramlara bakıldığında en çok vurgu yapılan konunun eğitim konusu olduğu görülmektedir. Bu durum daha önceki tüm bulgularla tutarlılık sergilemektedir. Haberler açısından ikinci önemli vurgu turizm konusudur. Haberlerin Didim geneli dikkate alınarak yapıldığı göz önüne alındığında turizm konusunun da Didim TO kurumsal bakışı ile uyumlu olduğu görülmektedir. Bunun yanında yönetim ve altyapı konularının haberlerde önemli yer alması bu konulardaki gelişmelerin etkisi konusunda önemli uyarıcı niteliği taşımaktadır.

Yakın çevreye ilişkin tartışmalar:

Haberler açısından en önemli konular eğitim ve turizmdir. Bunun yanında yönetim ve altyapı konuları da Didim TO'nun yakın çevresindeki önemli tartışma alanlarını tanımlamaktadır.

Kurumsal güçlü paydaşlıklar

Özellikle haber metinlerinde yer alan aktörler, Didim TO açısından paydaş analizinde dikkate alınması gereken grupları tanımlaması açısından önemlidir. Bu çerçevede haberlerde yer alan aktörler **Tablo 6: Vurgulanan aktörler**'de listelenmiştir.

Tablo 6: Vurgulanan aktörler

Aktörler	Ağırlık (%)
Kamu Kuruluşları	0.1862
Didim halkı	0.1098
Siyaset	0.0668
Spor Klüpleri	0.0549
TOBB	0.0119
TURSAB	0.0072
Yabancılar	0.0048

Tablo 6: Vurgulanan aktörler'deki listeye göre kamu kuruluşları en önemli paydaş olarak ortaya çıkmaktadır. Kamu kuruluşları olarak en fazla Belediye, Emniyet, Jandarma, Kaymakamlık ve KOSGEB kurumlarına vurgu yapılmaktadır.

Buna göre, Didim TO tarafından yapılacak strateji geliştirme çalışmasında bu kurumların değerlendirilmelerinin alınmasının özel önemi ortaya çıkmaktadır. TOBB ve TURSAB gibi üst kurumların yer alması ayrıca önemlidir. Yabancılar kapsamında özellikle 2 grup vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki İngilizler ve ikincisi Almanlar'dır.

Kurumsal güçlü paydaşlıklar:

Kamu kuruluşları (Belediye, Emniyet, Jandarma, Kaymakamlık ve KOSGEB) en önemli paydaş olarak ortaya çıkmaktadır.

TOBB ve TURSAB gibi üst kurumlar önemli paydaşlardır.

ETKİLİ OLAN YERLEŞİMLER

Özellikle haber metinlerinde yer alan yer vurguları da Didim açısından kurumsal olarak dikkate alınması gerekli bölgeleri/ yerleşimleri işaret etmesi açısından önemlidir. Bu nedenle haberlerde vurgulanan yerler **Tablo 7: Vurgulanan yerleşimler**'de çıkarılmıştır.

Buna göre Didim açısından dikkate değer önemli yerlerin başında Didim içinde Akbük Mahallesi gelmektedir. Akbük'ten sonra en çok vurgulanan yerler Akyeniköy ve Altınkum olarak belirginleşmektedir. Türkiye genelindeki yerlere yönelik yapılan vurgulama açısından ise en güçlü vurgulanan yer Antalya olmaktadır. Antalya'nın ardından Bodrum, Muğla, Söke ve İstanbul vurgulanmaktadır.

Tablo 7: Vurgulanan yerleşimler

Didim	Türkiye
Akbük	Alanya
Akköy	Ankara
Akyeniköy	Antalya
Altınkum	Aydın
Çamlık	Balıkesir
Efeler	Dalaman
Yalıköy	Denizli
	Diyarbakır
	Eskişehir
	İncirliova
	İstanbul
	İzmir
	Koçarlı
	Kocaeli
	Kuşadası
	Menderes
	Milas
	Milet
	Muğla
	Nazilli
	Söke
	Sabiha Gökçen

Etkili olan yerleşimler:

Didim açısından dikkate alınması gereken, gelişmeleri takip edilmesi gereken kurumsal olarak hassas olunan yerleşimler ağırlıklı olarak;

Didim içinde; Akbük, Akyeniköy ve Altınkum

Türkiye içinde; Antalya, Bodrum, Muğla, Söke ve İstanbul

STRATEJİK YAPI VE ANLAYIŞ

Didim TO'nun stratejik planı sektörel stratejilerin oluşturulmasında önemli bir referanstır. Genel anlamı ile stratejik planlar gelecek anlayışı ile kaynakların ilişkilendirmesini sağlayan önemli referans dokümanlarıdır. Bu bakış ile DİDİM TO'nun stratejik olanı değerlendirilerek geliştirilecek sektörel stratejilerin gerçekçiliği ve tutarlılığı konusunda genel bir çerçeve tanımlanmaya çalışılmıştır.

MİSYON;

Bu kapsamda ilk önce misyon incelenmiştir. Genel anlamı ile misyon kurumun işine bakışını, eşsiz yeteneğini (core competence), hedef kitlesini (müşterilerini), hizmetlerini, hizmet standartlarını ve varsa bir önceki misyondaki değişimleri anlatan kısa bir varoluş gerekçesidir.

Bu bakışla incelendiğinde kurumsal misyon, sürekli iyileştirme, yenilikçilik, çağdaşlık, sürdürülebilir gelişim kavramları üzerine inşa edilmiştir. Buna karşın bir kurumsal yetkinliğe, hedef kitleye ve hizmet standartlarına işaret etmemektedir.

VİZYON;

Vizyon ifadesi misyon çerçevesinde gelecekte örgütün görülmesi gereken niteliklerin (sıfatlar) anlatımıdır. Vizyon cümlesi stratejik yapılanmada hedeflerin oluşumu için referans olarak kullanılır. Her yönetici ve lider için orijinaldir ve tüm faaliyetlerin algılanmasını gerektirir (Eren, 2002:12). Bunun yanında paylaşıldıkça değer kazanır geliştirilecek stratejilere yön verme gücü yaratır. Vizyon kurumun yaratıcılık, yenilikçilik, risk alma, katılımcılık nitelikleri hakkında bilgi verir (Peters, 1997:157). Bu çerçevede vizyon aşağıdaki sorulara cevap verebilecek derecede güçlü ancak kısa bir ifade olmalıdır;

- Gelecekte kimlere hizmet vereceğiz?
- Bizim kazancımız ne olacak?
- Rakiplerimiz kimler olacak?

Bu bakışla incelendiğinde kurumsal vizyon cümlesinde (Bölgesinde lider, çevresine örnek, ekonomiye ve topluma yön veren oda olmak) bölge ve çevre ifadeleri belirsizlik yaratmaktadır.

DEĞERLER;

Kurumun gerekli ve kalıcı ilkeleridir (Collins ve Porras, 1999 :51). Kurum kültürünün tanımlanmasını sağlar. Kültürel dokunun stratejiyi besleyecek unsurlarını bulmayı kolaylaştırır. Kurumun kararlarına, seçimlerine ve stratejilerinin belirlenmesine rehberlik eder. Değerler, zamanın sınamasına dayanabilmeli, açık ve net olmalı ve genel anlamda kuruluşun amacına nasıl ulaşacağını açıklamalıdır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap üretebilmelidir;

- Temel değerlerimiz neler olacak?
- Toplum içindeki konumumuz ne olacak?
- Çevremizdeki dünyaya olan katkımız ne olacak?

- Gelecekte bizi diğerlerinden ayıran özelliğimiz ne olacak?
- Üretilen değer ne olacak ve bunu nasıl üreteceğiz?

Bu bakışla incelendiğinde kurumsal değerlerin (Ahlaklı, Meslek Etiğine Sahip, Dürüst, Güvenilir, Yenilikçi, Paylaşımıcı, Çevreye Duyarlı, Şeffaf ve Hesap Verebilen, Özeleştiri Yapan, Sürdürülebilir, Kalite Bilincine Sahip, Kolektif Akla Değer Veren, Araştırmacı) sıfatları çevresinde tanımlandığı görülmektedir.

Stratejik yapının temel bileşenleri olan misyon, vizyon ve temel değerler kurumsal nitelikleri ve geleceğe bakışı tanımlamasının yanında geliştirilecek stratejik amaçlara da bir çerçeve oluşturmalıdır. Bu nedenle yapılacak olan GZFT (Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehdit) analizi için bir referans oluşturmalıdır. Başka bir ifade ile kurumsal yönlerin yanında fırsat ve tehditler bu çerçeve içinde tanımlanmalıdır.

Bu bakışla incelendiğinde kurumsal stratejik planda GZFT analizi sonucunda tüm tanımların bir amaç/ hedef ilişkilendirmesi içinde yer alması konusunda titiz davranıldığı görülmektedir. Buna karşın tekniğin gereği GF, GT, ZF ve ZT alanlarında stratejik düşünce geliştirerek temel stratejik amaçların oluşturulmasıdır. Kurumun stratejik planında 4 yıllık bir dönemde 4 amaç başlığı altında 88 adet stratejik eylemin gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Kaynak yetersizliği sorununu en önemli zayıf yön olarak tanımlamış bir kurum için bu durum oldukça kırılgan bir yapıya işaret etmektedir.

Genel yapısının yanında stratejik eylemlerin hedefleri, sorumluluklar, kaynak tahsisatları, risk yönetimi vb. konular stratejik plan içinde yayımlanmamıştır. Bu nedenle stratejik etkinlik konusunda bir analiz yapmak mümkün olamamaktadır.

Bu çalışmada stratejik çerçeve analizi yapılmıştır. Bu analiz farklı bilimsel disiplinlerde ve farklı uygulama alanlarında kullanılmaktadır (Reese, 2007; Van Gorp, 2007, s. 60). Çerçeveleme çalışmalarında bir konu düşüncelerin bilişsel kalıpları üzerinden tanımlanarak analiz edilmektedir (Chong & Druckman, 2007: 105–109; Lim & Jones, 2010:292–293; Scheufele & Scheufele, 2009:116–120; Gamson & Modigliani, 1989:3).

Bu çalışmada stratejik çerçeve analizi için 5 aşamalı bir süreç takip edilmiştir (Manuel & Davey, 2008). 1nci aşamada “anlayış zemini” keşfedilmeye çalışılmıştır. Bunun için Mart ayında yapılan içerik analizi verileri kullanılmıştır. Bu veriler içinde çok çeşitli görüşler, argümanlar ve söylemler değerlendirilmiştir. Bu sayede düşünceleri şekillendiren çerçevelerin önemli bir ampirik ölçümü elde edilmiştir. Bu ilk aşamada araştırma konusu olan “*Didim stratejik yol haritasının temel unsurları nelerdir?*” sorusuna ilişkin düşünce kalıpları keşfedilerek hipotezler üretilmeye çalışılmıştır.

2’nci aşamada düşüncelerin haritası çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun için kavram haritası tekniği kullanılmıştır. Kavram haritası kullanılmasındaki amaç, uzmanların ve fikir üreticilerin sorunları tartışma zeminlerini anlamaktır. Politika geliştiricileri ve fikir üreticilerinin konu hakkında nasıl düşündüklerini ve iletişim kurduklarını daha iyi anlamak için derinlemesine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında Anlayış Dokümanları üretilmiştir (Ek’te sunulmuştur).

3’ncü aşamada uzmanların veya fikir geliştiricilerin “anlayış hatları” haritalardan takip edilerek temalar ortaya konulmuştur. Analizin bu aşaması, çerçeveleme stratejilerinin, konuların karmaşık uzman anlayışını basit, anlaşılabilir ve üzerinde tartışılabilir şekilde “damıtmaya” yaramaktadır.

4’ncü aşamada bir önceki aşamadan, sorun üzerinde odaklanmayı sağlayacak bir dizi basitleştirici çerçeve unsurları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, sorun üzerinde daha yaratıcı, verimli ve derinlikli tartışmalar yapabilecek bir ortamı yaratacak “zihin açıcı” sorular elde edilmiştir.

5’nci aşamada ise tartışmaların sonucunda elde edilecek fikirlerin politika belgesi şeklinde yeniden çerçevelendirilmesi yapılmıştır. Böylece fikirlerin bütüncül bir anlayış içinde entegrasyonu sağlanmıştır.

1. NEDEN BU ANALİZİ YAPTIK?

Stratejik çerçeve analizi stratejilerin geliştirilmesi için yapılacak fikir geliştirmesinin somut ve odaklı olmasını sağlar. Fikir geliştirme grupları bu analiz çerçevesinde odaklı, yaratıcı ve verimli tartışmalar yapabilir. Buna karşın bu tartışmalardan çıkacak sonuçların farklı alanlarda uygulanacak olması birbiri üzerinde “yok edici etki” yaratma potansiyelini ortaya çıkartabilir. Çalışmada “*Didim stratejik yol haritasının temel unsurları nelerdir?*” sorusuna 3 sektöre odaklı cevap bulmak, bu cevaplardaki fikirlerin birbiri üzerinde “yok edici etkisini” ortaya çıkartarak gerekli tedbirleri geliştirmek ve böylece bütünlük stratejiler elde etmek için bu analiz yöntemi kullanılmıştır.

2. ANALİZİ HANGİ YÖNTEMLE YAPTIK?

Çalışmada analiz aracı olarak kavram haritası yöntemi kullanılmıştır. Kavram haritası fikirlerin ifade edildiği kavramları ilişkilendirerek “anlayış hatları” elde etmeye ve hatlar üzerinden politikalar üretilmesine yardımcı olmaya yarayan bir yöntemdir. Çalışmada kavram haritası sonuçlarından güdülen temel beklenti strateji geliştirme sürecinde katılımcıların odaklanmalarını sağlamak, bilgi birikimlerini eşitlemek ve yaratıcı çözümler konusunda teşvik etmektir.

3. BU BULGULARDAN NASIL YARARLANACAĞIZ?

Çalışmada elde edilen bulgular stratejik yol haritasının oluşturulması amacıyla kullanılmıştır. 5nci aşamada daha önce de ifade edildiği gibi, tartışmaların sonucunda elde edilecek fikirlerin politika belgesi şeklinde yeniden çerçevelendirilmesi yapılmıştır. Böylece fikirlerin bütüncül bir anlayış içinde entegrasyonu sağlanmıştır.

ÇALIŞMA GRUPLARI

Mart ayı boyunca yapılan eşgüdümleme ve değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki sektörel alanlarda listelenen katılımcıların, çalışmanın değerine katkı sağlayacağı görülmüştür. Bu çalışma gruplarıyla çalıştaylar yapılmıştır.

Tablo 8: Turizm sektör temsilcileri

SAYI	PAYDAŞ KURUM
1	DİDİM KAYMAKAMLIĞI
2	DİDİM BELEDİYESİ
3	İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ
4	ADÜ DİDİM MESLEK YÜKSEK OKULU
5	MİLET MÜZE MÜDÜRLÜĞÜ
6	GÜNEY EGE KALKINMA AJANSI
7	İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜĞÜ
8	KOSGEB AYDIN HİZMET MERKEZİ
9	DİDİM İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
10	DİDİM TURİZM ALTYAPI HİZMET BİRLİĞİ
11	DİDİM TURİZM DERNEĞİ
12	DİDİM KAYMAKAMLIĞI TURİZM DANIŞMA BİRİMİ
13	DİDİM SOSYAL GÜVENLİK MERKEZİ
14	DİDİM ESNAF VE SANATKARLAR ODASI
15	DİDİM ŞOFÖRLER VE OTOMOBİLCİLER ODASI
16	DİDİM ZİRAAT ODASI
17	DİDİM KENT KONSEYİ
18	TÜRSAB AYDIN BÖLGE TEMSİL KURULU
19	AYDIN TURİST REHBERLERİ ODASI
20	KUŞADASI OTELCİLER VE YATIRIMCILAR DERNEĞİ
21	İŞKUR SÖKE HİZMET MERKEZİ
22	GENÇLİK VE SPOR MÜDÜRLÜĞÜ
23	DİDİM HALK EĞİTİM MERKEZİ
24	DİDİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
25	ZEYNEP-MEHMET DÖNMEZ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
26	DİDİM GENÇ İŞ İNSANLARI DERNEĞİ
27	DİDİM DERNEĞİ
28	GAZETECİ CEMİYETLERİ
29	AYDIN SMMMO DİDİM TEMSİLCİLİĞİ

30	DİDİM ESNAF VE SANATKARLAR KREDİ VE KEFALET KOOPERATİFİ
31	BANKALARIN DİDİM ŞUBELERİ
32	KUEM KADIN GİRİŞİMİ KOOPERATİFİ
	DİDİM KADIN GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ
33	MEANDROS KÜLTÜR, SANAT VE TURİZM DERNEĞİ
	DİDİM VE YÖRESİ YÖRÜKLERİ KÜLTÜR VE SOSYAL YARDIMLAŞMA DERNEĞİ
	AKKÖY KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT TURİZM VE GELİŞTİRME DERNEĞİ
	AKBÜK KÜLTÜR VE ÇEVRE DERNEĞİ
	DİDİM RUMELİLİ ROMANLAR DERNEĞİ
	DİDİM RUMELİ KÜLTÜRÜNÜ YAŞATMA DERNEĞİ
	DİDİM HALK OYUNLARI GENÇLİK VE SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ
CEM EVİ DERNEĞİ	
34	DİDİM BELEDİYESİ KÜLTÜR SERVİSİ
35	DİDİM ALTINKUM GEZİ TEKNELEİ KOOPERATİFİ
36	APOLLON TAPINAĞI VE MİLET KAZI HEYETLERİ

Tablo 9: Kentleşme sektör temsilcileri

SAYI	PAYDAŞ KURUM
1	DİDİM KAYMAKAMLIĞI
2	DİDİM BELEDİYESİ
3	ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
4	ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ
5	GÜNEY EGE KALKINMA AJANSI
6	İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜĞÜ
7	ASKİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
8	DİDİM BELEDİYESİ İMAR VE ŞEHİRCİLİK MÜDÜRLÜĞÜ
9	MİMARLAR ODASI DİDİM TEMSİLCİLİĞİ
10	İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI DİDİM TEMSİLCİLİĞİ
11	DİDİM İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
12	AYDIN KENT ESTETİK KURULU
13	DİDİM TAPU MÜDÜRLÜĞÜ
14	MİLLİ EMLAK MÜDÜRLÜĞÜ
15	DİDİM KAYMAKAMLIĞI TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ
16	DİDİM ESNAF VE SANATKÂRLAR ODASI

17	DİDİM ŞOFÖRLER VE OTOMOBİLCİLER ODASI
18	DİDİM ZİRAAT ODASI
19	DİDİM KENT KONSEYİ
20	DİDİM TURİZM DERNEĞİ
21	DİDİM DERNEĞİ
22	DİDİM EMLAK MÜŞAVİRLERİ DERNEĞİ
23	DİDİM EMLAKÇILAR DERNEĞİ
24	DİDİM ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ
25	ŞEHİR PLANCILARI ODASI İZMİR ŞUBESİ
26	MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ
27	JEOLOJİ MÜHENDİSLERİ ODASI AYDIN TEMSİLCİLİĞİ
28	İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI AYDIN ŞUBESİ
29	PEYZAJ MİMARLARI ODASI İZMİR ŞUBESİ
30	ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ
31	MAKİNE MÜHENDİSLERİ ODASI İZMİR ŞUBESİ
32	ADM ELEKTRİK DAĞITIM AŞ. AYDIN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
33	TÜRK TELEKOM DİDİM İŞLETME ŞEFLİĞİ
34	DİDİM GENÇ İŞ İNSANLARI DERNEĞİ
35	GAZETECİ CEMİYETLERİ
36	DİDİM ESNAF SANATKÂRLAR KREDİ VE KEFALET KOOPERATİFİ

Tablo 10: Tarım sektör temsilcileri

SAYI	PAYDAŞ KURUM
1	DİDİM KAYMAKAMLIĞI
2	DİDİM BELEDİYESİ
3	ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
4	AYDIN TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ
5	İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜĞÜ
6	GÜNEY EGE KALKINMA AJANSI
7	DİDİM TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ
8	DSİ 21. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ
9	DİDİM ZİRAAT ODASI
10	TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU AYDIN İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ
11	DİDİM MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
12	AYDIN TİCARET ODASI
13	AYDIN SANAYİ ODASI

14	SÖKE TİCARET BORSASI
15	SÖKE SULAMA BİRLİĞİ
16	DİDİM ESNAF VE SANATKÂRLAR ODASI
17	DİDİM ŞOFÖRLER VE OTOMOBİLCİLER ODASI
18	DİDİM TURİZM DERNEĞİ
19	DİDİM KENT KONSEYİ
20	DİDİM BELEDİYESİ TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER FİDANLIĞI
21	DİDİM HALK EĞİTİM MERKEZİ
22	DİDİM KAYMAKAMLIĞI TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ
23	DİDİM GENÇ İŞ İNSANLARI DERNEĞİ
24	GAZETECİ CEMİYETLERİ
25	DİDİM ESNAF SANATKÂRLAR KREDİ VE KEFALET KOOPERATİFİ
26	SS AKBÜK TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
	SS AKYENİKÖY BALAT TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
	SS BATIKÖY SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ
	SINIRLI SORUMLU DİDİM TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
	SS DİDİM SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ
	SS AKKÖY SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ
	SS AKBÜK BELDESİ SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ
	SS AKKÖY KÖYÜ TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ
27	TARIM İŞLETMESİ SAHİPLERİ

YÜZ YÜZE YAPILAN MÜLAKATLAR

Proje kapsamında daha ayrıntılı bilgi almak için yüz yüze yapılacak mülakatlara da ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla, Didim Sektörel Gelişim Stratejileri Projesi kapsamında projenin gelişimine etkide bulunan temel paydaşlar ile planlanan görüşmeler 11-12 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda;

11 Nisan 2022 tarihinde önce Didim Ticaret Odası Başkanı Sn. Hilmi Erbaş ile görüşülmüştür. Bu görüşmede proje kapsamında ele alınacak temel yaklaşım ve bakış açısı konusunda fikir alışverişinde bulunulmuştur.

11 Nisan 2022 tarihinde Didim Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Hikmet Atilla ile proje ekibi Didim Belediye Başkanı Sn. Deniz Atabay ile görüşmüştür. Görüşmede Belediye'nin Didim vizyonuna ilişkin temel kavramları ele alınmıştır. Bu kapsamda kentleşme dinamikleri ve uğraşı alanları yapılaşma, toplumsal paylaşım alanları, tarım alanları ve altyapı başlıklarında belediyenin kurumsal bakışı öğrenilmiştir.

Ardından ekip Didim Kaymakamı Sn. Dr. Mustafa Yiğit tarafından kabul edilmiştir. Görüşmede Kaymakamlık makamının Didim konusundaki görüşleri güvenlik, tarım, gelişim, ekonomi ve sosyal dinamizm başlıkları altında ele alınmıştır.

Bu görüşmeye paralel olarak İl Kültür ve Turizm Müdürü Doç. Dr. Umut Tuncer, Tarım ve Orman İl Müdür Yardımcısı Yılmaz Bozkır, Güney Ege Kalkınma Ajansı Aydın Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü Numan Katıksız ve Uzman Armağan Aydın ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Aydın İl Koordinatörü Mustafa Bozkurt, Didim Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı Şerif Erul, Didim Ziraat Odası Başkanı Hilmi Yıldırım, İlçe Tarım ve Orman Müdürü Alamettin Hatipoğlu, Didim Millî Emlak Müdürü İbrahim Kabakçı, 12 Mayıs 2022 tarihinde Aydın Vali Yardımcısı ve Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığından sorumlu Mustafa Hulusi Arat, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü Halil Özoğul ve Aydın Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürü Mehmet Taha Al, ADÜ Didim MYO Yönetimi ve öğretim görevlileri ziyaret edilmiştir.

Tüm görüşmelerde proje ekibi tarafından muhataplarına yapılacak çalışmalar hakkında bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca proje sürecindeki beklentiler dile getirilerek destek sözü alınmıştır.

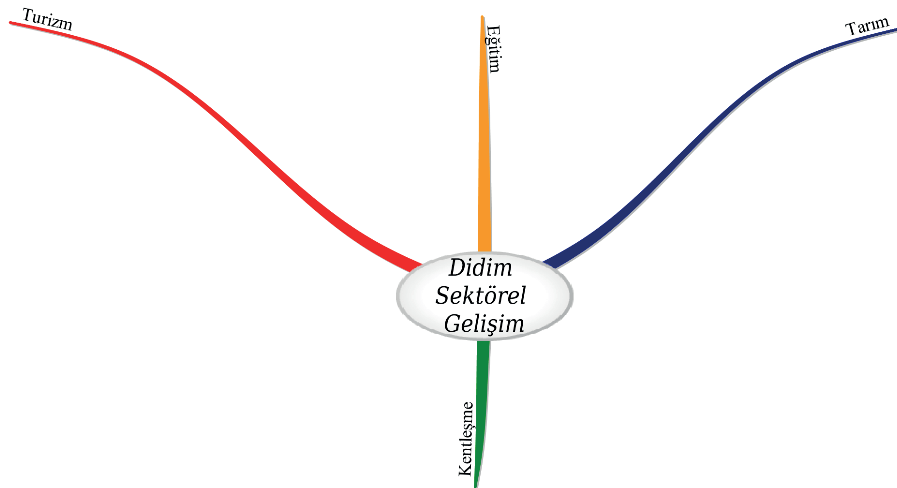
DURUM ANALİZİ

Durum analizleri çalışma grupları ile yapılan görüşme ve çalıştaylar, ilgili kurumların yerinde ziyaretleri ve alan incelemeleri ile gerçekleştirilmiştir. Durum analizlerinin ardından çalışma grupları ile yapılan çalıştay ve odak grup toplantıları ile ilgili alana ilişkin kavram haritası ortaya çıkarılmıştır. Bu analiz sonucunda temalar ve gelecek tasarımları kavram haritaları şeklinde tanımlanmış ve Didim'in gelecek haritası çıkarılmıştır.

Kavram haritası, anahtar sözcük ve imgelerin ilişkilendirilmesi ile bilgiyi organize etmek, özetlemek, görselleştirmek, paylaşmak ve bir sorun üzerinde fikir geliştirmek için sorunun temel alanları kodlanarak oluşturulan bir grafiksel anlatımdır. Yöntemde kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkiler belirtilir. Her bir kavram daha geniş bir kavram başlığı altındaki diğer kavramlarla ilişkileri ile gösterilir. Kavramların anlaşılması ve zihne girmesi için ön bilgilerin yeterli olması ve etkin olarak kavramları ve o kavramlar arasındaki ilişkileri düşünmek gereklidir. Kullanım amacına (öğrenme, sorun çözme, strateji geliştirme, paylaşım, vb.) göre farklı kavram haritaları oluşturmak mümkündür.

Didim'in sektörel gelişiminde ele alınacak temel boyutlar ile bu boyutlardaki kavramların birbirleri ile ilişkileri strateji geliştirilmesi için temel yaklaşım olan fikir geliştirme açısından önemlidir. Strateji geliştirme sürecinde tüm paydaşların fikirlerini dile getirmesi ve bu fikirlerin harmanlanarak stratejilere dönüştürülmesi için görsel bir araca duyulan ihtiyaç nedeniyle kavram haritası kullanılmıştır.

Kavram haritasının oluşturulmasında Mart ayı içinde yapılan görüşmeler ve içerik analizinde elde edilen bulgular yanında proje ekibi tarafından yapılan derinlemesine inceleme sonuçları da kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmeler ışığında Didim sektörel stratejilerinin geliştirilmesi için 4 önemli kavramsal küme bulunduğu görülmüştür. Bu kümeler **Şekil 1**'de listelenmiştir.

Şekil 1: Kavram kümeleri

Temel kavram kümeleri birbirleri ile ilişkili ve etkileşimli değişkenleri ifade eder. Bu anlamda belirlenen 4 temel kavram kümesi (Tarım, Kentleşme, Turizm ve Eğitim) Didim açısından bütünlük kalkanmanın temel aktörleri olarak görülmelidir. Her bir temel küme içinde kendi dinamizmini oluşturan ilişkiler ayrıca tanımlanmıştır.

TARIM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ

Didim için incelenen ilk sektör tarım sektörü olmuştur. Durum analizi yapılırken ilk önce genel sektörel yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

GENEL SEKTÖREL YAPI

Aydın Büyük Menderes ırmağının suladığı bereketli ovalar üzerinde 811.600 ha (yaklaşık 8 bin km²) alanda kurulu olup, tarım, turizm ve sanayi sektörlerindeki potansiyeli, vasıflı insan gücüyle Ege Bölgesi ve Ülkemizin hızla gelişen illerinden birisidir.

Aydın ilinin 17 ilçesi bulunmakta olup, il genelinde polikültür tarım yapılmaktadır. İlçeler arasında tarım, sanayi ve turizm sektörlerinin gelişmişlik derecesi farklılık göstermektedir.

Bu durum dikkate alınarak, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre Aydın ili gerek biyofiziksel özellikleri gerekse sosyo-ekonomik gelişmişlik derecelerine göre 4 agro-ekolojik alt bölgeye ayrılarak incelenmiştir. Didim ve Kuşadası III. Alt bölgede tanımlanmaktadır.

I ve II. Alt bölge ilçeleri olan; Yeni Pazar, Köşk, Efeler, Koçarlı, Söke, Çine ilçelerinde çeşitli nedenlerle ekonomik olarak tarımsal faaliyetleri yapmaya imkân vermeyecek biçimde ve zirai sulama tedbirlerinin alınmasını güçleştirecek derecede parçalanmış, dağılmış, bozuk şekilli parsellerin bir araya getirilerek daha düzenli parseller halinde modern tarım işletmeciliği esaslarına uygun faaliyette bulunulmasını sağlayacak arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme faaliyetleri kapsamında çalışmalar yürütülmüştür.

Söke İlçesi, Sarıkemer Beldesinde yapılan arazi kullanım planlaması çalışmalarında Belde arazilerinin tamamına yakınının mutlak tarım arazisi olduğu çok az kısmının tarım dışı kullanıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Arazi kullanım planlaması çalışmalarının sonuçları ve kazanımları Aydın İli genelinde bu çalışmanın yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkartmıştır.

Arazi dağıtımı ile kırsalda yaşayan az topraklı, topraksız çiftçilere geçimini sağlayacak toprakların verilmesi ile kentlere kontrolsüz göçün önlenmesi ve buldukları yerde istihdam sağlanmaya çalışılmaktadır. Çiftçilerin yeter büyüklükte araziye sahip olmaları suretiyle işletme gelirleri ve rekabet güçlerinin artması ayrıca tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının önlenmesi, tarım arazilerinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla 2002-2018 yılları arasında yapılan arazi dağıtım çalışmalarında, Didim ilçesi Akyeniköy Beldesinde 461 kişiye 11.858 dekar arazi(da), Fevzipaşa Mahallesinde 103 kişiye 2.651 da, Akköy köyünde 142 kişiye 3.676 da olmak üzere toplam 706 kişiye 1.818,5 hektar arazi zeytin yetiştiriciliği yapmak koşuluyla dağıtılmıştır.

Tarım sektörü Aydın'da insanların beslenmesi, istihdamı, ekonomiye katkısı ve ihracat potansiyeli bakımından büyük önem taşımaktadır. Nüfusunun yaklaşık %40'ının kırsal kesimde yaşıyor olması tarımın önemli bir sektör olduğunu göstermektedir.

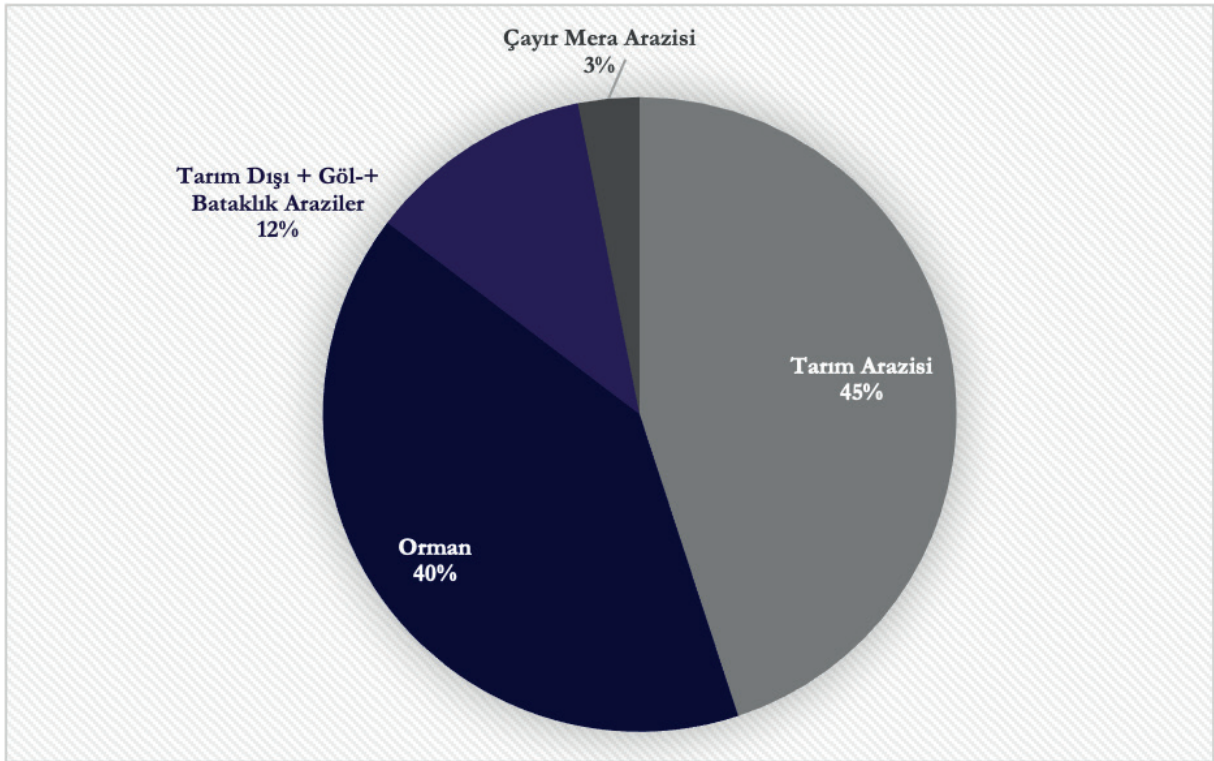
Aydın'da, 16 Ziraat Odasına kayıtlı yaklaşık 128.085 çiftçi; 16.483 ortaklı 119 adet Tarımsal Kalkınma, 807 ortaklı 12 adet Su Ürünleri ve 5006 ortaklı 29 adet Sulama Kooperatifi olmak üzere toplam 159 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin toplam 22.320 ortağı vardır. 14 adet birlik ve bu birliklere kayıtlı toplam 11.100 üye vardır ve 161.505 kişi bu tarımsal örgütlere üyedir.

Didim ilçesinde ziraat odasına kayıtlı 963 kayıtlı çiftçi, 347 üyeli 8 tarımsal kalkınma ve su ürünleri kooperatifi bulunmaktadır.

Ekonomik hayatın temelini oluşturan tarımın ağırlığı sanayi ve ticaret sektöründe yoğun olarak kendini hissettirmektedir. Toprak, iklim, topoğrafik yapı ve ekolojik özellikleri ile tarımın hemen hemen her kolunda faaliyet gösterilmektedir. Nüfusunun %55'i geçimini tarım sektöründen sağlamaktadır.

ARAZİ KULLANIMI

Büyük Menderes ırmağının suladığı bereketli ovalar üzerinde kurulu ilin çayır ve meralar ile yaklaşık yarısında tarım yapılmaktadır. Geriye kalan arazilerin %40'ı orman iken geriye kalan %12'lik alan da tarım dışı göl-bataklık alanlardır. İl; toprak, iklim, topografik yapı ve ekolojik özellikleri ile polikültür tarıma elverişlidir.

Şekil 2: Aydın İli Arazi Kullanımı

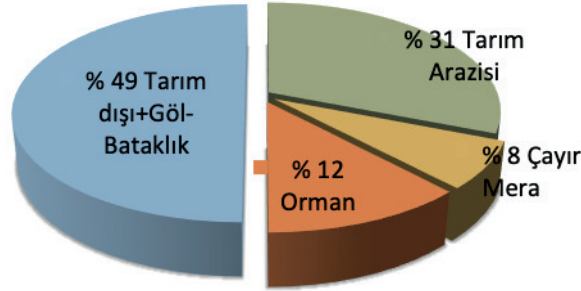
Aydın ilinde maki bitki örtüsü hâkimdir. Doğal ortamda zeytin, incir ve kestane yaygın durumdadır. Orman örtüsü yer yer deniz kıyılarında başlayarak bazı dağları bütünüyle kaplar. İlde en fazla ormanlık alan Didim, Kuşadası, Efeler, Koçarlı ve Çine ilçelerinde mevcuttur.

Tablo 11: Aydın İli Arazi Kullanımı

Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	%
Tarım Arazisi	364.943	44,97
Orman	327.606	40,37
Tarım Dışı + Göl-+ Bataklık Araziler	93.632	11,54
Çayır Mera Arazisi	25.419	3,13
TOPLAM	811.600	100,00

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Didim ilçesi Aydın ili arazi varlığının %5'ini oluşturmaktadır. 1990'lı yıllardan sonra turizm ve hızlı kentleşme ile arazilerinin %36'lık kısmı yerleşime açılmış olsa bile arazisinin %39'u tarıma elverişlidir. Ekilebilir tarım alanlarının %31'i sulanan arazi iken %29'u kısmen sulanan arazidir. Arazinin %40'ında kuru tarım yapılmaktadır.

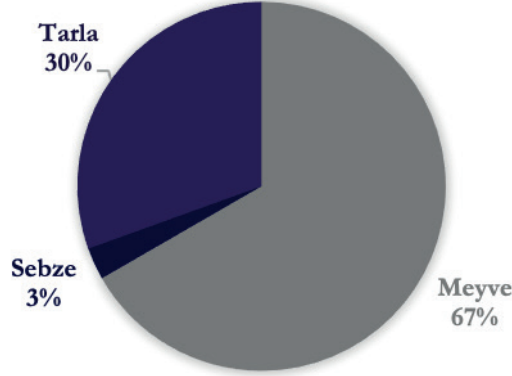
Şekil 3: Didim İlçesi Arazi Kullanımı

Tablo 12: Aydın İli Arazi Dağılımı

Arazi Kullanım Şekli	Alan (ha)	%
Tarım Arazisi	12.350	31
Orman	4.800	12
Tarım Dışı + Göl-Bataklık Araziler	19.852	49
Çayır Mera Arazisi	3.200	8
TOPLAM	40.200	100

TARIM ALANLARININ DAĞILIMI

Aydın İlinin sahip olduğu 3 Milyon 602 Bin 110 dekar tarım arazisi içinde %67 pay ile meyveler, içecek ve baharat bitkileri en geniş alanı kaplar. Geriye kalan arazilerin %30'unda tarla bitkileri yetiştirilirken, %3'lük bir arazide de sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır.

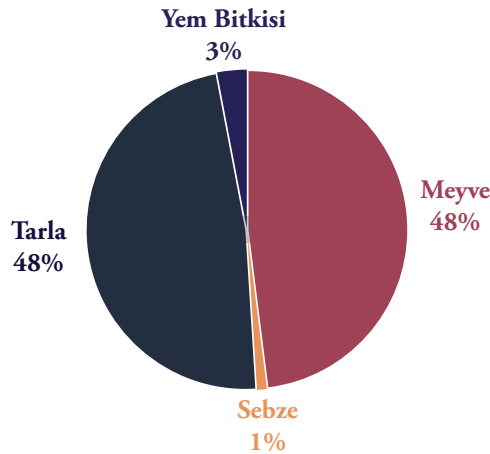
Şekil 4: Aydın İli Tarım Alanları Dağılımı

Tablo 13: Aydın İli Tarım Alanlarının Dağılımı ve Üretim Miktarı

	2002		2020		2021	
	Üretim Alanı (daa)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (daa)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (daa)	Üretim Miktarı (ton)
Meyve	2.103.130	812.326	2.158.636	599.957	2.163.837	754.502
Sebze	209.490	573.326	99.493	339.321	91.437	308.407
Tarla	1.289.490	426.323	915.689	441.831	989.407	480.956
Toplam	3.602.110		3.173.818		3.244.681	

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

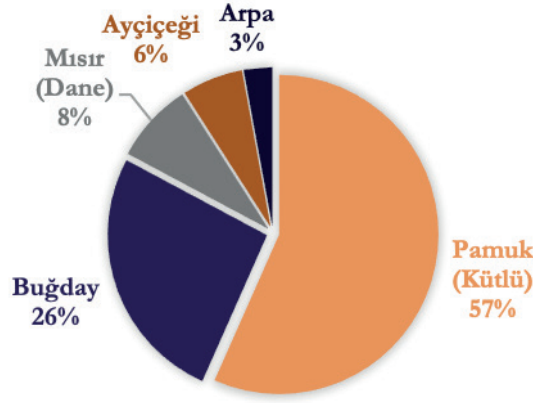
Didim İlçesindeki 15.473 Dekar tarım arazisininin %48'ini meyveler oluştururken %48'i tarla bitkilerinden oluşmaktadır. Geriye kalan çok küçük bir alanda sebze yetiştiriciliği yapılırken son yıllarda yem bitkileri yetiştirilen alan %3'e ulaşmıştır. Sulanan Arazi %56'ya ulaşmaktadır.

Şekil 5: Didim Tarım Alanlarının Dağılımı

TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Aydın'da; geniş bir alanda sulu tarım yapılmaktadır. En çok katma değer yaratan tarla ürünlerinde; pamuk, ayçiçeği, mısır ve buğday öne çıkmaktadır. Aydın ili, Türkiye'de pamuk üretiminde ön sıralarda yer almaktadır.

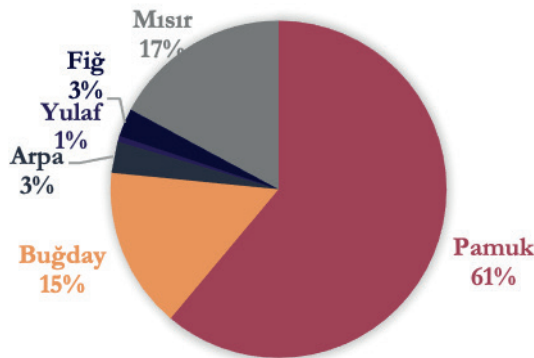
Şekil 6: Aydın Tarla Ürünleri Üretimi 2021

Tablo 14: Aydın Tarla Ürünleri Üretimi 2021

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Pamuk (Kütlü)	2.250.000	264.678	11,76%
Buğday	17.650.000	122.114	0,69%
Mısır (Dane)	6.750.000	37.942	0,56%
Ayçiçeği	2.415.000	28.899	1,20%
Arpa	5.750.000	13.545	0,24%

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Didim'de sulu tarım yapılmaktadır. En çok üretilen tarla ürünlerinde; pamuk ve buğday öne çıkmaktadır. Buğdayda 450-500 kg, Pamukta 550 -600 kg dekar başına ortalama verim alınmaktadır.

Şekil 7: Didim Tarla Ürünleri Üretimi 2021

Tablo 15: Didim Tarla Ürünleri Üretimi 2019-2021

Ürün	Ekiliş (da)		Üretim Ton	
	2021	2022	2021	2022
Pamuk (kütü)	34.000	31.000	18.700	15.269
Buğday (kuru+sulu)	10.500	8.930	4.725	7.858
Arpa (kuru+sulu)	2.300	3.750	920	3.229
Fiğ	1.500	26.850	825	14.382
Mısır (silajlık)	1.050	1.600	5.250	8.700

MEYVE ÜRETİMİ

İl ekonomisine katkısı açısından meyve üretim kapasitesine bakıldığında Zeytin, İncir ve Çilek daima önde yer almaktadır. Aynı zamanda Ülkemizde üretilen ve ihracatta önemli yeri olan İncirin %57 si Aydın'da üretilmektedir. Dünya ülkeleri içinde kalite yönünden aranılan özellikteki kurutmalık incir çeşidi olan Sarılop, Türkiye'de sadece Ege Bölgesindeki Küçük ve Büyük Menderes Havzası'nda yetiştirilmektedir. Dünya kuru incir üretiminde % 50-55'lik bir payla birinci sırada yer alan ülkemiz, Dünya kuru incir ihracatında ise % 60-65'lik bir payla gene birincidir. Sayılan bu nedenler ve üretimin hemen hemen tamamının (% 85-90) ihraç edilmesi nedenleriyle Türkiye ekonomisi için önemli bir ürün olan kuru incirden, Ülkemiz ekonomisi için önemli döviz girdisi sağlanmaktadır.

Tablo 16: Aydın Meyve Üretimi 2021

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Zeytin	1.738.680	287.707	16,55%
İncir	320.000	180.899	56,53%
Çilek	669.195	66.237	9,90%
Portakal	1.742.000	46.213	2,65%
Mandalina	1.819.000	32.748	1,80%

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Didim'deki tarımın geçmişi incelendiğinde 80'li yıllara kadar tütün ve kuru hububat tarımı yapılmıştır. Tütüne gelen kota ve Didim'de hızla gelişen turizmden dolayı bu arazilerin satışı ile ortaya çıkan yapılaşma sonucu Didim'de tarım bir hayli sekteye uğramıştır. Tarım alanlarında yeniden yapılanmaya gidilmesi yolunda Bakanlar Kurulunun 13.09.1989 tarihli kararı ile Didim ve çevresi tarım reformu uygulama alanı olarak ilan edilmiştir. Bu tarihten sonra Didim'de tarım yeni bir ivme kazanmış ve ümitler yeniden yeşermiştir.

Didim'de Tarım Reform Bölge Müdürlüğünce arazilerde yapılan çalışmalar ile bir bitki adaptasyon alanı kurulmuştur. Didim toprağında yapılan incelemeler sonucunda en uygun tarımın zeytin yetiştiriciliği olabileceği kararı alınmıştır. Toprak reformu çalışmaları kapsamında 2002 yılında da Didim'in Fevzipaşa bölgesinde her çiftçiye 28'er dönüm zeytin yetiştirmek üzere ilk arazi dağıtımı

yapılmıştır. Daha sonra bu dağıtım Akyeniköy ve Akköy’de devam etmiştir. Bu sayede hızla artan bir zeytin ağacı sayısı son yılda 1,5 milyona ulaştığı değerlendirilmektedir. Zeytin ağaçlarının büyük bir bölümü genç ve sofralık zeytindir.

Didim, 25’den fazla tescil edilmiş yağ markası ve 7 adet zeytinyağı fabrikası ile Türkiye’de zeytincilikte marka olabilecek potansiyele doğru hızla yol almaktadır.

Tablo 17: Didim Meyve Üretimi 2019-2021

Ürün Adı	Adet(Ağaç)			Üretim (Kg/Ağaç)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Zeytin(60.700 Dekar)	1.194.123	1.213.078	1.222.636			
— Meyve Veren Yaşta	816.573	787.588	796.712	22,65	27,5	21,50
—Yeni Plantasyonlar	377.550	425.774	425.924			
İncir	3.540	3.540	3.565	30	30	30
Şeftali-Nektarin	1.610	3.780	3.980	28	30	28
Turunçgiller	8.700	9.200	9.255	35	35	35
Erik	4.700	5.400	5.900	25	25	25
Badem	14.625	17.250	14.150	13	25	10

Türkiye’de 2019 yılında yapılan üretim değerlendirmesinde Aydın; İncir, Kestane, Zeytin, Ke-reviz(sap) ve Arpa (yeşil ot) üretiminde birinci olurken; Pamuk, Çilek, Enginar, Turunç, Yeşil Ot ve Yem Şalgamında ikinci olmuştur. Yerfıstığı, Mandalina, Buğday, bamyaya ve Börülce üretiminde de üçüncü büyük üretici olarak yer almıştır.

SEBZE ÜRETİMİ

Aydın ekonomisinde tarım ve tarıma dayalı sanayinin gelişimi dikkat çekmektedir. İlin tarıma elverişli toprakları, zengin su kaynakları ve uygun iklimi Akdeniz tipi bitkisel üretimin yapılmasına fırsat tanımaktadır. Bu özellikleri ile Aydın çeşitli yüksek katma değerli tarımsal ürünlerin üretimine, polikültür tarıma, dört mevsim üretime, ikinci, üçüncü hatta dördüncü hasada uygunluğuyla tarımsal yatırımlar için cazip bir ildir.

Tablo 18: Aydın Sebze Üretimi 2021

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Domates	13.095.258	128.875	1,00%
Karpuz	3.468.717	48.492	1,40%
Biber	3.091.295	24.467	0,80%
Patlıcan	832.938	20.772	2,50%
Hıyar	1.890.160	9.481	0,50%

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Her türlü tarım faaliyetinin yapılabildiği ilçede sınırlı da olsa günlük bağ bahçe üretimi de ekonomik olarak önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 19: Didim Sebze Üretimi 2019-2021

Ürün Adı	Ekiliş alanı(da)			Üretim(Ton)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Domates	150	150	150	825	900	900
Karpuz	200	200	150	600	600	600
Kavun	80	80	80	80	80	80
Hıyar	75	75	75	338	345	350
Patlıcan	50	50	55	125	130	140
Biber	130	150	173	365	425	550

Aydın son yıllarda örtü altı yetiştiriciliğinde de ülke çapında söz sahibi olmaya başlamıştır. TÜİK verilerine göre 11.444 dekara ulaşan alandaki örtü altı yetiştiriciliği ile 7. Sırada yer almaktadır. Didim ilçesinde ise örtü altı yetiştiriciliği sınırlı kalmaktadır. Bunların büyük bölümü de yüksek tünel yapılarında çilek yetiştiriciliğinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 20: Didim Örtü Altı Yetiştiriciliği

Örtüaltı Çeşidi	Alan(da)			Ürün Cinsi		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Plastik Sera	10	0	2	Domates - Hıyar-Marul	Domates - Hıyar-Marul	Domates -Hıyar-Marul
Yüksek Tünel	30	30	30	Çilek	Çilek	Çilek

ORGANİK TARIM – İYİ TARIM

Günümüzde yoğunluk kazanan endüstriyel tarım ürün verimliliğini artırırken sağlıksız gıda konusundaki kaygıları da artırmıştır. Türkiye’de de 2000’li yıllardan itibaren organik tarımsal ürünlere talep artmış ve pandemi ile zirve yapmıştır. Aydın ilinde de “Organik Tarım ve İyi Tarım” uygulamalarının yaygınlaştırılmasında önemli çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda bölgede yürütülen birçok proje ile üreticilere ve yöre ekonomisine büyük katkı sağlanmaktadır.

İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre; 9 bin 877 üretici; 56 bin 82 hektar alanda, 174 bin 589 ton organik tarım ürünü üretimi yaptığı görülmektedir. Bu verilerle Aydın’ın ülke genelindeki üretim alanı bakımından birinci, kişi sayısı ve üretim miktarı bakımından da ikinci sırada yer almaktadır.

Organik ürünlerin % 92’si ile meyveler oluşturmakta, bunu % 6 ile tarla bitkileri, % 1,5’ luk payla sebzeler, % 0,5 ile doğadan toplanan bitkiler takip etmektedir. Meyvelerde; sırasıyla zeytin, incir, kestane tarla ürünlerinde pamuk başta gelmekte olup ilde organik olarak üretilen ürün çeşidi 99 adettir.

HAYVANCILIK

Önemli tarım kentlerinden olan Aydın'da, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Hayvansal Üretim İstatistikleri verilerini göre büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarında yıllar itibariyle artış gözlenmektedir.

2021 yılı itibarıyla Aydın'da büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %9,7 artarak 488 bin 557 baş olarak gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvanlar arasında yer alan sığır sayısı, 2021 yılında bir önceki yıla göre %9,7 oranında artarak 488 bin 150 baş, manda sayısı ise 407 başa ulaşmıştır. 2021 yılı itibarıyla ülke genelinde sığır sayısı toplam 17 milyon 850 bin 543 başa ulaşmıştır. En çok sığır 956 bin 898 baş ile Konya ilindedir. Konya'yı sırasıyla Erzurum ve İzmir izlerken Aydın 488 bin 150 baş ile Türkiye genelinde en çok sığırın bulunduğu 8. il olmuştur.

Küçükbaş hayvan sayısı 2021 yılında bir önceki yıla göre %11,3 oranında artarak 377 bin 73 başa ulaşmıştır. 2021 yılı itibarıyla ülkemizde toplam koyun sayısı 45 milyon 177 bin 690'dır. En çok koyun 3 milyon 80 bin 913 baş ile Van ilindedir. Aydın 282 bin 468 baş ile Türkiye genelinde en çok koyunun bulunduğu 50. il olmaktadır.

Tablo 21: Aydın Hayvan Varlığı

Cins	Tür	Hayvan Ad	2002	2020	2021
Arı Kovanı	Arı Kovanı	Arı Kovanı	88.939	257.738	253.606
Büyükbaş	Manda	Manda	53	395	407
	Sığır	Kültür	54.745	335.327	364.581
		Melez	83.560	72.831	86.660
		Yerli (Sığır)	52.721	36.965	36.909
	Sığır Toplam		191.026	445.123	488.150
Büyükbaş Toplam			191.079	445.518	488.557
Kanatlı	Hindi	Hindi	52.476	25.606	24.891
	Kaz	Kaz	1.093	3.135	3.037
	Ördek	Ördek	1.441	2.864	2.503
	Tavuk	Et	1.041.240	1.955.900	2.233.250
		Yumurta	891.402	1.067.313	765.881
Tavuk Toplam		1.932.642	3.023.213	2.999.131	
Kanatlı Toplam			1.987.652	3.054.818	3.029.562
Küçükbaş	Keçi	Kıl	64.394	91.281	94.577
		Tiftik		24	28
	Keçi Toplam		64.394	91.305	94.605
	Koyun	Merinos	2.499	4.831	6.054
		Yerli (Koyun)	126.408	242.737	276.414
Koyun Toplam		128.907	247.568	282.468	
Küçükbaş Toplam			193.301	338.873	377.073

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Didim ilçesinde yılları itibariyle hayvan sayısında, yaşanan hastalıklara bağlı olarak dalgalanmalar görülmektedir.

Tablo 22: Didim Hayvan Varlığı

YIL	Tür	2020	2021	2022
Sığır sayısı	Toplam	2.748	2890	2.680
İşletme sayısı		298	256	253
Koyun sayısı	Toplam	17.243	20300	17.665
İşletme sayısı		235	190	211
Keçi sayısı	Toplam	9.083	6500	7.083
İşletme sayısı		46	40	39
Kanatlı sayısı	Toplam	255.800	255.000	257.000
İşletme sayısı		9	9	10
Arı kovanı	Kovan	36	720	850
İşletme sayısı		10	9	10

Aydın ilinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın gelişmesinde kısıtlardan biri mera alanlarının yeterli olmamasıdır. İlin mera alanları toplam alanın sadece %3'ünü oluştururken bu oran Didim ilçesi için %9'a çıkmaktadır. Türkiye mera alanlarının oranı %18,6 dır. Toplam tarla bitkisi ekilişleri içerisinde yem bitkisi ekilişlerinin oranı Türkiye'de yaklaşık %12,7 iken Aydın'da ise %39,3 civarındadır. İlçedeki mera alanlarının bir kısmının meralık vasfını kaybettiği değerlendirilmektedir.

SU ÜRÜNLERİ

Su ürünleri üretimi, avcılık ve yetiştiricilik olmak üzere iki faaliyet alanından oluşmaktadır. Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinde göre alabalık, sazan, yayın, çipura ve levrek, kara salyangozu, kurbağa, çipura, levrek, yavru balık (kuluçkahane) üretimleri en yaygın türler olarak görülmektedir.

İlçede iki adet balıkçı barınağı veya su ürünleri kıyıya çıkış noktası bulunmaktadır. Bunlar Akköy (Taşburun) Balıkçı Barınağı ve Akbük (Balık) Barınağıdır. Akköy (Taşburun) Balıkçı Barınağı, il tarım müdürlüğüne 10 yıl süre ile **Aydın İli Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliğine** kiralanmıştır. 262 adet teknenin bağlanması, barınması öngörülmektedir.

Tablo 23: Su Ürünleri Üretimi

YIL	Avcılık	Yetiştiricilik		TOPLAM	
	İçsu	Deniz/İçsu			
	Üretim Miktarı (Ton)	Tesis Sayısı (Adet)	Kapasite (Ton/Yıl)	Üretim Miktarı (Ton)	Üretim Miktarı (Ton)
2017	66	42	26.118	11.351	11.417
2018	89	42	26.118	20.523	20.612
2019	132	37	28.111	25.779	25.911
2020	132	36	28.401	23.571	23.703

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Akbük (Balık) Barınağının mevcut durumda statüsü net olarak belirlenmiş değildir. İl tarım müdürlüğünce deniz patlıcanı avcılığı kapsamında karaya çıkış noktası olarak belirlenmiştir. Belediye tarafından imar planı çalışmalarının tamamlanmasından sonra balıkçılar için bir bölüm ayrılması durumunda barınak olarak değerlendirilebilecektir.

Aydın İlinin su ürünleri sektöründeki yeri ve önemi giderek artmaktadır. Didim İlçesi, Akköy mahallesi açıklarında denizel alanda 2 adet su ürünleri yetiştiricilik alanı bulunmaktadır.

1 nolu Yetiştiricilik Alanında 2013 yılında üretim faaliyetine başlanmıştır, şu anda 11 adet balık üretme çiftliğine ait faal tesis bulunmaktadır. Toplam kapasite 28.000 ton/yıl olup, yüzey alanı 1.348 hektardır.

3 nolu Yetiştiricilik Alanı yeni üretime açılan sahalardandır. 6 adet tesis planlanmış olup, bunlardan birisi faaliyete geçmiş durumdadır. Toplam kapasite 18.000 ton/yıl olup yüzey alanı 1.478 hektardır. 17 adet su ürünleri yetiştiricilik tesisinde çoğunluğu Levrek olmak üzere, Çipura, Garyüz, Minekop, Sarıağız, Fangri Mercan gibi toplam proje kapasitesi, 46.000 ton/yıl deniz balığı üretimidir. Bu projelerin hayata geçmesi durumunda yaklaşık yıllık 71.000 tona ulaşacağı değerlendirilmektedir.

Söke ve Didim ilçelerine bağlı Serçin ve Akyeniköy Mahallelerinde yaz-kış 24 - 26 °C sıcaklıkta sabit deniz suyu tuzluluğuna (‰38) sahip su kaynakları mevcut olup, sadece Ülkemizde değil dünyada da bulunmayan bu değer, yavru balıkların yaşaması için optimal şartları sağlamakta, yavru balıkları daha az yemle kısa sürede istenilen ağırlığa ulaştırmakta, yemden yararlanma oranını arttırarak zaman/işletme giderleri açısından avantaj sağlamakta olup, yavru balık gelişimini 3 ay kısaltmaktadır. Böylece 6 ay yerine gelişme süreci 3 ayda tamamlanmaktadır.

Kiralaması yapılmış veya projesi onaylanmış yavru balık (haçere) üretim çiftlikleri Didim ilçesinde üç adet 224 milyon adet, söke ilçesinde bir adet olmak üzere toplam kapasitesi yıllık 263 milyon adete ulaşmaktadır. Üretilen balığın il ve ülke ekonomisine katkınının üst düzeyde olduğu görülmektedir. Yavru balık (deniz) üreten kuluçkahaneler ülkemizde ağ kafeslerde yetiştiricilik yapan balık çiftliklerinin ihtiyacının %30-35'ini karşılamaktadır.

Türkiye genelinde balık çiftlikleri ve işleme tesislerindeki yatırımlarda mevzuata uygun hareket edilmediği, denetim ve kontrollere uyulmadığı yönünde yaygın bir kanı oluşmuştur. Kamuoyu da haklı olarak bu sektöre çekince ile bakmaktadır. Mevzuat ile uygulama arasındaki giderilemeyen farklılıklar toplumda haklı gerekçelerle olumsuz kanaat oluşturmuştur. Didim, turizmdeki potansiyelini ve bugüne kadarki başarılarını; deniz suyunun temizliği, kıyılarının bakırlığı ve hava kalitesine borçludur. Tek başına su ürünleri sektörünün ekonomik büyüklükten hareketle diğer sektörlerle yapılacak olumsuz etki gözden kaçırılmamalıdır. Tek yönlü bakılarak kent ekonomisine ve turizm sürdürülebilirliğine zarar verilmemelidir.

Didim’de su ürünleri sektöründe mevcut tesislerin dahi bulunduğu çevreye olumsuz etkisi fark edilmektedir. İlçemizde bu alanda yatırımlar planlanırken; yerel halk, sivil toplum örgütleri STK’lar, yerel yönetimler, kamu kurumları, meslek odaları, turizm yatırımcıları bir araya gelmelidir. İlçemizdeki hakim sektör olan turizme ve tarıma zarar vermeyecek, deniz ve kıyılara etki etmeyecek uygun yer ve koşullarda, teknik şartlara uygun değerlendirilmelidir.

Mevcut ÇED yönetmeliğinin açıklarından faydalanılması bu alandaki bir başka olumsuz durumdur. Mevcut balık çiftliği yatırımlarının çevreye etkisi her yeni yatırımda o tesisteki kapasite üzerinden ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Halbuki bütüncül olarak bölgedeki toplam kapasite üzerinden çevre etki değerlendirilmesi yapılmalıdır.

Şekil 8: Bafa Gölü Deniz Balıkları Kuluçkahaneleri Uydu Görüntüsü

Mevcut Üretim alanlarının bugünkü satış fiyatlarına göre geliri 2.875 milyar TL civarında hesaplanırken, kapasitenin 71 bin tona çıkması durumunda 6,64 milyar TL’lik bir brüt satış hasılatına ulaşılabileceği tahmin edilmektedir.

Bölgede ekonomik olarak önemli yer tutan deniz patlıcanı avcılığı faaliyetlerine Bakanlıkça dönemsel olarak izin verilmektedir. 01.11.2021 – 15.04.2022 tarihleri arasında **2021-2022 Deniz Patlıcanı Avcılık Sezonunda İl Müdürlüğüne 28 Adet Deniz Patlıcanı Avcılık İzni** verilmiştir. 2.189 adet Nakil Belgesi düzenlenmiş olup toplam deniz patlıcanı av miktarı 125.646 kg olarak gerçekleşmiştir.

Bölgede su ürünleri sektörünün sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlamak üzere, Didim ve Söke İlçe sınırları içerisinde yer alan deniz ve kara alanında **Su Ürünleri Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi**nin kurulması için Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) Fizibilite Desteği kapsamında 2019 yılında 3 farklı Üniversiteden 8 öğretim üyesinin katılımıyla fizibilite raporu hazırlanmıştır.

TARIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ

Tarım ve turizm sektörlerinde ön plana çıkan Aydın, son yıllarda sanayi sektöründe de adından söz ettirmektedir. Bölgesinde tarım makineleri, gıda işleme makineleri, gıda imalatı ve otomotiv yan sanayi alanlarında önde gelen işletmelere ev sahipliği yapmaktadır.

İlin sanayisi çoğunlukla tarım ürünlerini işlemeye yönelik imalata dayansa da tekstil, makine ve ekipman, madencilik ve taşocakçılığı, otomotiv yan sanayi, beyaz eşya ürünleri ve kimya sanayi kollarında da üretim yapılmaktadır. Aydın ilinde Aydın, ASTİM, Ortaklar, Çine, Söke ve Nazili ve Buharkent olmak üzere 7 adet organize sanayi bölgesi yer almakta olup alt yapıları hazır olan parseller yatırımcılara sunulmaktadır.

Aydın ilinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %40 ile gıda ürünleri imalatı, %10 diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, %10 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Tablo 24: Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri

KONU	SAYI	KONU	SAYI
Pastacılık Ürünleri Üretimi	322	Yem	406
Zeytinyağı	261	Ekmek ve Ekmek Çeşitleri Üretimi	264
Süt ve Süt Ürünleri	259	Diğer	195
Meyve-Sebze İşleme- Paketleme	240	Hazır Yemek, Tabldot Yemek	66
Unlu mamuller Üretimi	201	Kuruyemiş ve Çerezler	54
Fermente ve Salamura Ürün Üretimi	82	Baharat İşleme	39
Şekerli Ürünler	36	Alkolsüz İçecekler	25
Et ve Et Ürünleri	30	Yumurta Paketleme	21
Un Üretimi	12	Tahin, Helva ve Pekmez Üretimi	18
Su Ürünleri İşleme	5	Bal, Polen, Arı Sütü ve Temel Petek Üretimi ve Ambalajlama	15
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu ve Benzeri Ürünler	4	Gıda ile Temas Eden Maddeler	15
Katı ve Sıvı Bitkisel Yağ	3	Dondurulmuş Gıda	7
Hububat ve Bakliyat Üretimi	2	Alkollü İçecekler	4
Konserve ve Salça	2	Hazır Çorba ve Bulyon, Puding, Toz Karışımlar, Mayonez, Sos vb.	2

Kaynak: İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Aydın'da üretilen ürünlerin bir kısmı iç piyasada tüketilirken bir kısmı da yurt dışına ihraç edilmektedir. Yaş sebze ve meyveler, salamura zeytin, konserve, salça, işlenmiş incir gibi tarımsal ürünlerin yanı sıra; sanayi ürünleri kapsamında tarım makineleri, zeytinyağı makineleri, otomotiv yan sanayi ürünleri, beyaz eşya ürünleri, yer altı servetlerinden feldspat, kuvars, mermer ile şişelenmiş içme suları dünyanın değişik ülkelerine ihraç edilmektedir.

Aydın, Jeotermal enerji kaynakları bakımından da önemli potansiyele sahiptir. Önemli bazı jeotermal alanlar Yılmazköy, Germencik-Ömerbeyli, Bozköy-Çamur, Umurlu-Serçeköy, Pamukören, Germencik-Gümüş, Sultanhisar, Salavatlı, Kuşadası-Ilıca, Buharkent-Ortakçı ve Nazilli-Gedik sahalarıdır. Bazı Jeotermal kaynaklarının 59-142°C sıcaklık ve 280 lt/sn debi ve 203-232°C ve 725 lt/sn debiye sahip olduğu tespiti yapılmıştır.

Aydın ilinde yabancı sermayeli 9 ayrı firma mevcuttur. Hollanda, İtalya, Yunanistan ve Ukrayna ülkelerinin yatırımcıları vardır. Aydın ilindeki yabancı sermayeli şirketlerin ihracata ve istihdama katkıları olmuştur.

DİDİM'DE TARIMSAL YATIRIM YAPILMASININ AVANTAJLARI

1. Büyük Menderesin Didim sınırları içerisinde denize dökülmesi sonucunda oluşan toprakların çok verimlidir. Yer altı ve yerüstü sulama suyu kaynakları bakımından yeterlidir.
2. Toprak, iklim, topoğrafik yapı ve ekolojik özellikleri ile polikültür tarıma, ürün çeşitliliğine, dört mevsimde üçüncü hatta dördüncü ürün yetiştiriciliğine uygundur.
3. Bafa Bölgesindeki yer altı suları yavru balık üretimi için çok elverişlidir. Yavru balık üretimi açısından gerekli olan suyunun yer altından 26 °C derecede sabit sıcaklıkta çıkması sonucu yavru balık üretiminde avantaj sağlamaktadır.
4. Hayvancılıkta sabit yatırım masrafları az ve yıl boyunca kaba yem üretimi yapılabilmektedir.
5. Yaklaşık 3.000 hektardan fazla olan Mera alanları İlçeye yeterlidir.
6. Coğrafi konum, iklim ve bitki örtüsü bakımından arılar için doğal kışlama alanıdır.
7. Su ürünleri sektöründe güçlü bir altyapı ve potansiyeli sayesinde kültür balıkçılığının en yoğun olduğu bölgededir.
8. Taşburun Balıkçı Limanı ve Altinkum İskelesi Ege kıyılarındaki en fazla taze balık çıkan noktalardan birisidir.
9. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca zeytin yetiştiriciliği yapmak koşuluyla 706 çiftçiye toplamda 18.135 dekar arazi tahsis edilmiş ve tamamına zeytin dikilen bu araziler sayesinde Didim zeytin ve zeytinyağı üretiminde marka olma yolunda hızla yol almaktadır.
10. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunca bölgede birçok konudaki projeler desteklenmektedir.
11. Lojistik altyapısının çok gelişmiş olması dolayısı ile ürünlerin pazarlara ulaşımı kolay olmaktadır.

12. Aydın ili; Rusya Federasyonu'na yaş meyve ve sebze ihracatında Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş 14 il ve Avrupa Birliğine kuru meyve ihracatında mikotoksin konusunda Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş 31 il arasında yer almaktadır.
13. Jeotermal enerjinin yanı sıra, güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir enerji kaynakları açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Örtü altı yetiştiriciliği için avantaj olmaktadır.

DİDİM'DE TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖRLER VE ALANLARI

Gıda ürünleri ve içecek

Gıda ve içecek alanında tüm alt sektörler için hammadde sağlayabilecek potansiyel vardır.

Hayvancılık

Ekolojik ve iklim özellikleriyle organize hayvancılık bölgeleri oluşturulmasına elverişlidir.

Tarımsal Ürünleri İşleme, Depolama ve İhracat

Zeytin, yavru balık ve balık başta olmak üzere bazı tarımsal ürün üretiminde ön sıralarda ve avantajlı durumdadır.

Son yıllarda ıtri, tıbbi ve aromatik bitkilerin üretiminde ve bu bitkilerin yağlarının çıkarılıp pazarlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Meyve, Sebze İşleme Değerlendirme ve Paketleme

Dört mevsim hammadde sağlayabilecek potansiyele sahiptir.

Su Ürünleri Yetiştiriciliği, İşleme ve Paketleme

Günümüzde açık deniz alanında yetiştiricilik yapan işletmelerin kapasitesi yıllık 28 bin ton olup, taşınan ve ön izni bulunan işletmelerin faaliyete geçmesi halinde yıllık üretim kapasitesinin 90 bin tonu bulması beklenmektedir.

Türkiye genelinde balık çiftlikleri ve işleme tesislerindeki yatırımlarda mevzuata uygun hareket edilmediği, denetim ve kontrollere uyulmadığı yönünde yaygın bir kanı oluşmuştur. Kamuoyu da haklı olarak bu sektöre çekince ile bakmaktadır. Mevzuat ile uygulama arasındaki giderilemeyen farklılıklar toplumda haklı gerekçelerle olumsuz kanaat oluşturmuştur. Didim, turizmdeki potansiyelini ve bugüne kadarki başarılarını; deniz suyunun temizliği, kıyılarının bakırlığı ve hava kalitesine borçludur.

Tek başına su ürünleri sektörünün ekonomik büyüklükten hareketle diğer sektörlerle yapılacak olumsuz etki gözden kaçırılmamalıdır. Tek yönlü bakılarak kent ekonomisine ve turizm sürdürülebilirliğine zarar verilmemelidir.

Didim'de su ürünleri sektöründe mevcut tesislerin dahi bulunduğu çevreye olumsuz etkisi fark edilmektedir. İlçemizde bu alanda yatırımlar planlanırken; yerel halk, sivil toplum örgütleri STK'lar, yerel yönetimler, kamu kurumları, meslek odaları, turizm yatırımcıları bir araya gelmelidir. İlçemizdeki hakim sektör olan turizme ve tarıma zarar vermeyecek, deniz ve kıyılara etki etmeyecek uygun yer ve koşullarda, teknik şartlara uygun değerlendirilmelidir.

Mevcut ÇED yönetmeliğinin açıklarından faydalanılması bu alandaki bir başka olumsuz durumdur. Mevcut balık çiftliği yatırımlarının çevreye etkisi her yeni yatırımda o tesisteki kapasite üzerinden ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Halbuki bütüncül olarak bölgedeki toplam kapasite üzerinden çevre etki değerlendirilmesi yapılmalıdır.

Lisanslı Depoculuk

Zeytinyağı başta olmak üzere tarımsal ürünlerin depolanmasına büyük oranda ihtiyaç bulunmaktadır. GEKA tarafından yapılan bir çalışmada öncelikli olarak zeytin-zeytinyağında lisanslı depo kurulmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

Arıcılık

Arıcılık açısından uygun iklim yapısına sahiptir. Çam balı üretiminde Türkiye'nin en önemli ikinci ilidir.

İyi Tarım ve Organik Tarım

Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamalarında hem üretim ve hem de tüketim bilincinin yüksek olduğu bir ildir. Bitkisel üretimde Organik Tarım (Aydın ili üretici sayısında 1. sırada) ve İyi Tarım Uygulamaları için büyük potansiyel mevcuttur.

Et ve Süt Üretimi, İşleme ve Paketleme

Hayvan varlığı ve hayvansal üretim konusunda önemli bir potansiyele sahiptir.

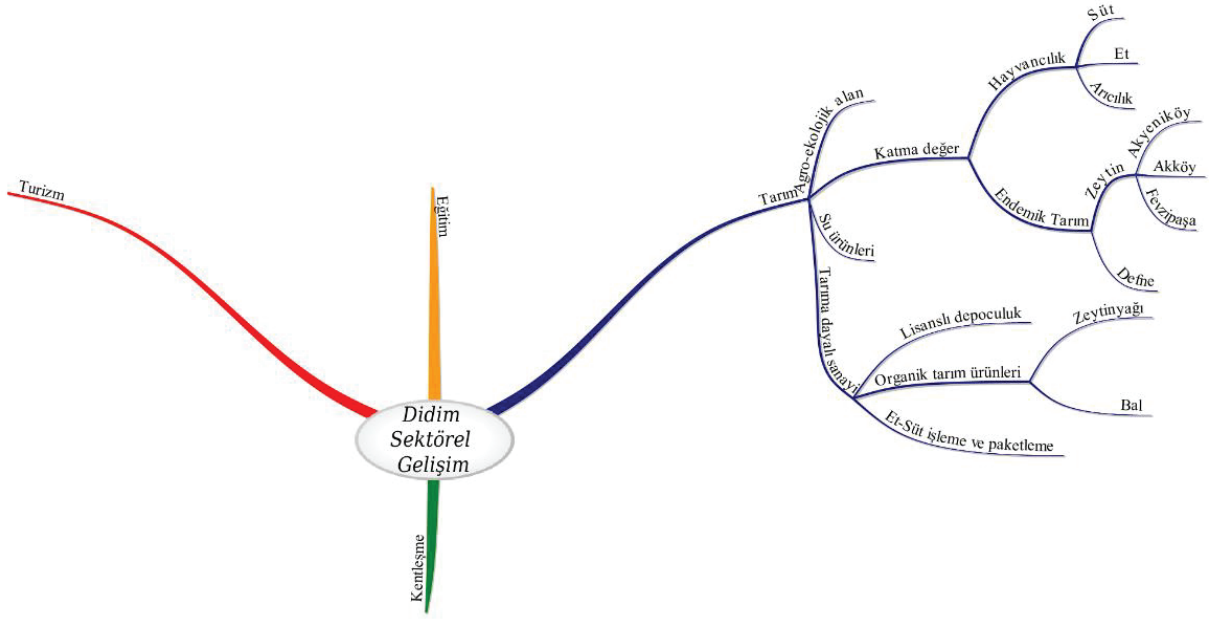
Alternatif Enerji Üretimi

Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyeli yüksektir. Bu kaynaklar seracılık yatırımları için önemli kaynaklardır. Örtü altı yetiştiriciliğinde yatırımların kârlılığını arttıracaktır.

TARIM ALANI KAVRAM HARİTASI

Bu aşamada bir önceki bulgular ışığında tarım alanı kavram haritası ortaya çıkarılmıştır.

Tarım kavram kümesi içinde yer alan ana gruplar 4 başlık altında özetlenmiştir. Bu kapsam çerçevesinde kavram kümeleri ve bunların ilişkileri **Şekil 9: Tarım kavram haritası** içinde tanımlanmıştır. Tarım başlığı altında tanımlanan kavram haritası aşağıda özetlenmiştir:

Şekil 9: Tarım kavram haritası

- 1- Agro biyolojik alan: Aydın Tarım İl Müdürlüğü'nün yapmış olduğu bölümlendirmeye göre Didim ilçesi Kuşadası ilçesi ile 3'ncü agro biyolojik bölgede yer almaktadır. Bu durumda bu alanın özelliklerine uygun gelişim planının hazırlanması ve tarımsal desteklerden faydalanılması akla yatkın olmaktadır. Tarım ilçe müdürlüğünün katılımı ve koordinasyonu ile bu anlamda gelişim altyapısının planlanması ve bunun ticari hayata geçirilmesi konusunda işbirliğinin yapılması önemli fayda yaratabilecek hususların başında gelmektedir. Bu anlamda tarım alanındaki yatırımcı ve girişimcilerin bir araya getirilerek hem Kuşadası bölgesindeki muhataplar ile işbirliğinin geliştirilmesi ve hem de devlet desteği ve önderliğinin cezbedilmesi açısından önemli stratejik açılımlar elde edilebileceği değerlendirilmektedir.
- 2- Su ürünleri: Su ürünleri konusunda Didim ticari hayatını şekillendiren aktörlerin bir arada stratejik bir yol haritası oluşturması önemli katkı sağlayacak niteliktedir. Bu durumun iki temel faydası görülmelidir. (1) diğer sektörlerle ilişkin etkisinin ele alınması (örneğin turizm) ve (2) ilçe kalkınmasına yönelik etkisinin ele alınması (örneğin gıda sektörü). Bu iki çerçevede olumlu ve olumsuz etkilerin ele alınması kalıcı ve güçlü stratejik yapıların oluşturulmasına katkı sağlayabilecektir.
- 3- Tarıma dayalı sanayi: İlçenin ticari dinamikleri ışığında tarımsal gelişimi destekleyecek ve değer katacak alanlar bu başlık altında kümelenmiştir. Öncelikle lisanslı depoculuk konusunda teknolojik gelişimin bu alana katkı sağlayacağı ve markalaşma açısından önemli olabileceği değerlendirilmiştir. Bunun yanında sanayi açısından önemli ürünler zeytinyağı ve bal başta olmak üzere organik tarım ürünleri olarak görülmelidir. Bunların yanında et ve süt işleme konusunda yapılacak bir stratejik gelişimin ilçe açısından önemli fayda yaratabileceği öngörülmektedir.
- 4- Katma değer: Didim ilçesinde tarım alanında en yüksek derecede katma değer yaratılacak alanlara yönelik yapılan değerlendirmede iki alan ilk etapta göze çarpmıştır. Bunlar;

- (1) Hayvancılık; hayvancılık özellikle nitelik açısından özgün değere işaret etmektedir. Özellikle ilçede yaygın olan Yörük kültürü nedeniyle doğal, organik ve açık alan üretimleri, dünyada önemli görülen bir tarımsal fayda potansiyeline işaret etmektedir. Bu anlamda göze çarpan ürünlerin başında et, süt, arıcılık gelmektedir. Bu alanlarda sertifikasyon, afilyasyon ve kalite güvence sistemlerinin geliştirilmesi durumunda önemli kazanımların elde edilebileceği görülmektedir.
- (2) Endemik tarım; bu alanda tarihsel olarak önemli yer tutmuş zeytin ve defne başta olmak üzere nane, lavanta, kantaron, biberiye ve kekik gibi ürünlerin marka değeri yüksek şekilde ekonomik değere dönüştürülmesi önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda bu ürünlerin tarihsel birikimlerinin yanında endemik özellikleri nedeniyle de önemli bir stratejik değer ifade etmeleri mümkündür.

KENTLEŞME DURUM ANALİZİ

Didim için incelenen ikinci sektör kentleşme (inşaat sektörü) olmuştur. Durum analizi yapılrken ilk önce genel sektörel yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

DİDİM KENTLEŞMESİNE GENEL BAKIŞ

Dünyanın yaşadığı ekonomik belirsizlikler ve jeopolitik çatışmalar her ülkeyi olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemekte ve Türkiye’nin tecrübe ettiği makroekonomik koşulları tanımlamaktadır. 11. Kalkınma Planı’nda da vurgulanan bu durum, Türkiye ekonomisine imalat sanayindeki yavaşlama ve durgunluk beklentisi olarak yansımaktadır. Bununla birlikte dünyadaki ekonomik sistemin Endüstri 4.0’a doğru eğilimi, şüphesiz ki Türkiye’nin mevcut durumunu da etkileyecektir. Özellikle nitelikli olmayan işgücünün söz konusu eğilimlerden olumsuz yönde etkilenme ihtimali, Türkiye’nin karşılaştığı bölgesel eşitsizlikler hususları ile değerlendirildiğinde kaçınılmazdır.

Diğer yandan dünyada yaşanan belirsizlikler yalnızca ekonomik ve jeopolitik düzlemlerde değil aynı zamanda iklim değişikliğinin etkileri ile de şekillenmektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler öncülüğünde şekillenen ve günümüzde Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli gibi kurumların sıkça vurguladığı ve Kyoto ile Paris Antlaşmaları gibi uluslararası protokoller üzerinden önüne geçilmeye çalışılan iklim krizinin tespit edilen olumsuz etkilerinin yanı sıra, öngörülemeyen riskleri de barındırdığı vurgulanmaktadır.

Dünyanın karşı karşıya olduğu risklerden bir kısmı da öngörülmesi zor olan risklerdir. Bu risklere bir örnek de son dönemde tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgını olmuştur. Gerek iklim değişikliği gerekse insan aktiviteleri kaynaklı bu ve benzeri risklerin ilerleyen dönemde artacağı tahmin edilmekle birlikte salgına yönelik iyi uygulama örnekleri ve deneyimlerden elde edilen bilgiler de giderek artmaktadır.

2015 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları “yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısı” olarak 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin günümüz kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kalkınma modelidir. Yayınlanan 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı (SKA) ve 169 alt başlığı yeni Küresel Gündem’in amaç ve boyutlarını göstermektedir.

Bu başlıklar: yoksulluğa son, açlığa son, sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, cinsiyet eşitliği, temiz su ve sanitasyon, erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sanayi, yenilikçilik ve altyapı, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, sorumlu üretim ve tüketim, iklim eylemi, sudaki yaşam, karasal yaşam, barış, adalet ve güçlü kurumlar ile amaçlar için ortaklıklar olarak sıralanmaktadır.

Ülkemizde bu 17 amacı kabul ederek, çevresel boyutuna sahip tüm çalışmalarda bu amaçları ilke olarak benimsemiştir. BM 2030 Gündemi kapsamında belirlenen 17 SKA’dan “Kentleri ve yerleşme yerlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmek” olarak tanımlanan 11. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı Mekânsal Strateji Planı açısından özellikle önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirebilmek için “Kentleşme ve İnşaat Sektörü” değerlendirilmesinde aşağıdaki başlıkların ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

KENT PLANLAMASI KRİTERLERİ

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK, FLORA VE FAUNA

Günümüzde giderek etkileri hissedilen iklim değişikliği, ülke mekânına çok farklı boyutlarda yansımaktadır. Ege kıyılarında yağışın azalmasının, orman örtüsünde çekilme yaratabileceği; bu alanlarda yağışın azalması ve sıcaklığın artmasına bağlı olarak orman yangınlarının artabileceği, bu etkiler sonucunda bu alanlarda sunulan ekosistem servisleri potansiyelinde azalma gerçekleşeceği öngörülmüştür.

2050 yılı iklim projeksiyonları doğrultusunda ülke genelinde artan sıcaklıkların, bitki büyüme sezon uzunluğunu artırması, bununla birlikte gerek sıcaklık artışı gerekse yağış azalmasına bağlı olarak bitkisel ve hayvansal ürünlerde önemli miktarlarda azalma olacağı tespit edilmiştir. İklim değişikliği ve şehirleşme doğrultusunda, toprak ve su kaynakları ile tarımsal ürünler üzerinde baskı oluştuğunu, buna yönelik değişen iklim koşullarına uygun bitki ve hayvan türlerinin geliştirilmesi, çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması gereksinimleri ortaya koymuştur.

NÜFUS VE İNSAN SAĞLIĞI

2023, 2050 ve 2075 yıllarına ilişkin sunulan nüfus projeksiyonları kapsamında yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki artan payını vurgulamış ve bu durumun bağımlı nüfusun artması ve üretken nüfus payının azalması yönünde etkiler oluşturacağını öngörmüştür.

Nüfus dinamiklerinin kırsal-kent özelinde hızlı bir kentleşme ve buna bağlı olarak kentleşememe ve aidiyet sorunlarını ortaya çıkaracağı öngörülmüştür. Bu doğrultuda kentlerin iç ve dış göçe hazır olmaması, göçmenler konusundaki işgücüne dahil olamama, çalışma koşulları, aidiyet farklılıkları ve bütünleşme problemleri ile göçmenlerin belirli kentlerde yoğunlaşmasıyla ortaya çıkan ayrışma, nüfus dinamikleri hususunda ortaya konan sorun tespitleri olmuştur.

Göçle gelen nüfusun kente uyum sağlayamaması, yaygın işsizliğe ve yoksulluğa neden olma ve farklı sosyal kesimler arasında gerilim, aidiyet ve güven duygusunun zedelenmesi, suç oranlarının yükselmesi, sosyal gruplar bazında mekânsal ayrışma gibi sorunlar üzerinden ele alınmaktadır.

Nüfusu hızlı artan şehirlerde eğitim olanaklarının planlı gelişmediği ve ihtiyaç dengesinin gözetilmediği tespit edilmiştir. Eğitim politikaları ve fiziksel planlamanın kesişim alanında eğitim faaliyetleri için ayrılan alanların kent dışında ve atıl alanlarda planlandığı tespit edilmiş ve bu durumun gelecekte yaratacağı nüfus dinamikleri açısından değerlendirilmesine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte söz konusu husus yalnızca nüfus dinamikleri açısından değil kent makroformuna ilişkin muhtemel etkileri nedeniyle de önemlidir. Mesleki eğitimde yerel değerler, özellikler ve istihdam ilişkisinin özellikle turizm, tarım, sağlık hususlarında planlı olarak, sektörlerin ihtiyaçlarını gözetken, uzun vadeli ve bütünleşik bir politika izlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

TOPRAK

Su ve toprak kaynaklarının miktarının ve kalitesinin korunması, geliştirilmesi ve talebin en yüksek olduğu tarım sektörü başta olmak üzere sürdürülebilir kullanımını sağlayacak bir yönetim sisteminin geliştirilmesi önemlidir. Sadece toprak değil, özel öneme sahip doğal korunan alanlar

başta olmak üzere, nitelikli tarım arazileri ve orman varlığını koruyacak tedbirler alınması ve bu kapsamda özellikle çölleşme ve erozyona karşı mücadelenin etkinleştirilmesi, tarımsal faaliyetlerin toprak kaynakları üzerindeki çevresel ve sosyal etkilerinin izlenerek önleyici tedbirlerin yoğunlaştırılması gerekmektedir.

SU

Ülkedeki su kaynaklarının büyük oranda tarımsal sulamada kullanıldığı ve kişi başına düşen su miktarı baz alındığında 2030 yılı itibarıyla Türkiye'nin su sıkıntısı çeken ülke durumuna geleceği değerlendirilmektedir. Bu durumun engellenmesine yönelik su kaynaklarının etkin şekilde kullanımı, kaynakların koruma-kullanma dengesinin havza bazında gözetilmesi gerekmektedir. İklim değişikliğinin yalnızca su potansiyelini değil suyun kalitesini de etkilediği, bu doğrultuda suyun kritik bir faktör olarak kabul edildiği sağlık, enerji, gıda üretimi gibi birçok sektörün de iklim değişikliğinin etkilerinden olumsuz etkileneceği değerlendirilmektedir. Tarımda bilinçsiz su kullanımı, nüfus ve sanayide meydana gelecek aşırı yığılmalar su kaynaklarının da hızla tükenmesine neden olmaktadır.

HAVA KALİTESİ

Hava kalitesine ilişkin yine emisyonlar temelinde sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığı ve yaşam kalitesi artırılması hedeflenmektedir.

Hava kalitesini artırmaya yönelik olarak toplu taşıma sistemlerinin kullanımı özendirilmesi, üretim, ısınma ve trafik kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi için hava kalitesi yönetim uygulamaları etkinleştirilmesi, emisyonların kontrolünün sağlanarak hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik önlemler öne çıkmaktadır.

İKLİM

İklim değişikliği ile iklim değişikliğinin artırdığı afet riskleri, ekosistem servislerine olan etkileri vb. olası etkileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Günümüzde giderek etkileri hissedilen iklim değişikliği, ülke mekânına çok farklı boyutlarda yansımaktadır. Akdeniz ve Ege kıyılarında yağışın azalmasının, orman örtüsünde çekilme yaratabileceği; bu alanlarda yağışın azalması ve sıcaklığın artmasına bağlı olarak orman yangınlarının artabileceği, bu etkiler sonucunda bu alanlarda sunulan **Ekosistem Servisleri** potansiyelinde azalma gerçekleşeceği değerlendirilmektedir.

Ülke genelinde yaşanacak kuraklık, şiddetli yağış, sıcak hava dalgaları, sel ve taşkınlar gibi ekstrem hidrometeorolojik olayların şiddet, süre ve frekanslarında artışlar olacağı ve bu koşullar neticesinde özellikle bazı alanlarda kentsel seller ve taşkınlar ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

MADDİ VARLIKLAR

Maddi varlıklar, incelenen dokümanlarda altyapı, kentsel/bölgesel eşitsizlikler ve ulaşım bağlamlarında irdelenmektedir.

11. Kalkınma Planı kentsel/bölgesel eşitsizlikler kapsamında ülke içi gelir eşitsizliklerinde yüksek gelirlielerin daha da zenginleşmesi ve düşük gelirlielerin fakirleşmesi sonucu önemli artışlar olduğunu ve ülke içi gelir dağılımında bozulmalar meydana geldiğini belirtmektedir. Afetlere ve iklim değişikliğine karşı dayanıklı altyapı, sürdürülebilir üretim ve tüketim mekanizmasının oluşturulması, uzun vadeli bütünlük kentsel planlama ve tasarım yapılması ve etkin afet yönetiminin uygulanması gibi çalışmaların önemi bilinmektedir.

Kanalizasyon ve atık su arıtma altyapısı geliştirilerek, bu altyapıların belirlenen deşarj standartlarını karşılayacak şekilde çalıştırılmalarının sağlanması ve arıtılan atıksuların yeniden kullanımı özendirilmesine yönelik önlemler alınmalıdır.

Katı atık yönetiminin etkinleştirilerek atık azaltma, kaynakta ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhaları teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilmesi ile toplumsal bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilmesi gerekmektedir.

ARKEOLOJİK, MİMARİ VE KÜLTÜREL MİRAS

Arkeolojik, mimari ve kültürel mirasın korunmasına ve sürdürülmesine yönelik kentsel tasarımların, imar planlarının, toplu konutlar ve kamu binalarının peyzaja, şehrin dokusuna, estetiğine ve kimliğine katkı sağlamasına özen gösterilerek ve kentsel dönüşüm uygulamalarının kültürel kimliğe ve yapıya uygunluğu gözetilerek yapılması gerekmektedir.

Planda tarihi kent bölgelerinin bir bütün olarak korunması, kültür ve sanat hayatının merkezi haline gelmesi sağlanması öngörülmektedir. Kültür turizmine katkı sağlayacak şekilde korunması ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarına vakfiye şartları doğrultusunda işlevsellik kazandırılması gerekmektedir. Kültürel, doğal ve tarihi değerlerin korunması sağlanırken kırsal yerleşimlerde kırsal değerlerin bir arada oluşturduğu “kırsal kimlik” kültürel bağlamda korunmalıdır.

Kültürel mirasın sürdürülmesine yönelik olarak tarihimizin önemli şahsiyetleri, olayları, masal kahramanları ve kültürel zenginlik unsurlarımızın belgesel, dizi ve çizgi filmlere dönüştürülerek yaşatılması beklenmektedir. Kültürel zenginlik ve çeşitliliğin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, kültür ve sanat faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ile millî kültür ve ortak değerler etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi temel amaç olmalıdır.

EKONOMİK FAYDA

Kentlerde; “Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre” hedefi kapsamında rekabet gücünün artırılması, ulusal piyasa ile bütünleşme, ekonomik yapının güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesi gereksinimleri üzerinde durulmalıdır. Sanayi sektöründe nitelikli eleman ihtiyacı, teknoloji üretiminin ve üretimde modern teknoloji yöntemlerinin kullanımı ve bu kullanımın yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Öncelikli sektör ve alanlarda nitelikli insan kaynağının zenginleştirilmesi, teknolojinin işletmelere yayılımının artırılması, firmaların organizasyon ve yenilik kabiliyetlerinin geliştirilmesi, araştırma-geliştirme ve yeniliğin finansmanına yönelik etkin mekanizmaların devreye sokulması gerekmektedir.

Tarım sektörünün küresel nüfus ve üretim eğilimleri ele alındığında, 2050 yılına gelindiğinde talebi karşılamaya yetmeyeceği, iklim değişikliğini etkileri de göz önünde bulundurulduğunda toprak ve diğer doğal kaynaklar etkin kullanımı üzerinde çalışılmalıdır.

Tarımsal ürünler fiyat endeksinin üretici fiyatları endeksine göre daha hızlı yükseldiğini, bununla birlikte tarıma yapılan yatırımlarla istihdamın arttığını, ancak üreticilerin küçük ve dağınık yapıda bulunması, pazara erişimlerinin ve örgütlenme kapasitelerinin sınırlı olması gibi sorunların çözümü üzerinde durulmalıdır.

Tarım sektörüne alternatif olarak; doğal, kültürel, tarihi ve kırsal kaynakların turizmdeki çeşitlilik potansiyeli öne çıkmaktadır. Turizm sektöründe doğa, kültür, sağlık, inanç, kış turizmi ve tarihi, kültürel turizm gibi turizm türlerinin çeşitliliği harekete geçirilmelidir.

Kitlesel turizme olan bağımlılığın azaltılmasına yönelik alternatif turizm türlerinde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin iyileştirilmesi, mesleki belgelendirme sisteminin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir turizmin özendirilmesi önem arz etmektedir. Artan yapılaşmanın ortaya çıkardığı altyapı eksikliği ve çevre sorunlarının giderilmesi ve sektöre yapılan yatırımların yapılacak turizm odaklı gelişme planları ile uyum içerisinde olması gerekmektedir. Bu amaçla;

- Turizm potansiyeli ve çeşitliliğinin değerlendirilmesi
- Kırsal yerleşimler ile çekim odakları ve öncelikli gelişme odakları arasında mal ve hizmet üretimi ve dağıtımında entegrasyon ve erişebilirlik.
- İstihdamda nitelik, nicelik ve çeşitlilik çerçevesinde nitelikli işgücünün sağlanması
- Tarımsal ürün çeşitliliği, kapasitesi ve verimliliğinin artırılması.
- Tarımsal amaçlı arazi kullanım planları ile mekânsal planların uyumlu olması
- Tarımsal üretim ve lojistik ilişkisinin etkinleştirilmesi sağlanabilir.

AYDIN İLİ

Aydın ili Türkiye'nin tarım, sanayi ve dış ticaret ile turizm faaliyetlerinin bir arada bulunduğu, ekonomisi en gelişmiş bölgelerden olan Ege Bölgesinin güneybatı kesiminde yer almaktadır. Ege Bölgesi'nin güney bölümünde yer alan Aydın ili, bölgedeki sekiz ilden biridir. Kuzeyde İzmir, Manisa, doğuda Denizli, güneyde Muğla illeri ve batıda Ege Denizi ile çevrilidir. Aydın ilini daha detaylı olarak ifade etmek gerekirse güneyden Milas, Yatağan, Kavaklıdere ve Menteşe; doğudan Buldan, Sarayköy, Babadağ, Tavas, Kale; kuzeyden İzmir'in Selçuk, Tire, Ödemiş, Beydağ, Kiraz ve Sarıgöl ilçeleriyle çevrilidir. İlin batısında Ege Denizi yer almaktadır. Aydın ili, 8.116 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin yaklaşık %1'ini kapsamaktadır.

Şekil 10: Aydın İli ve Didim ilçesinin Türkiye'deki Konumu

Aydın ilinin, Bozdoğan, Buharkent, Çine, Didim, Germencik, Efeler, İncirliova, Karacasu, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk, Kuşadası, Kuyucak, Nazilli, Söke, Sultanhisar ve Yenipazar olmak üzere on yedi ilçesi bulunmaktadır.

DİDİM

Aydın ili Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Didim önemli bir turizm merkezi olarak 424 kilometrekarelik yüzölçümü ile %5,22 sini kaplayarak ilçeler arasında 9. sırada yer almaktadır.

Güllük Körfezi'ni çevreleyen iki yarımadadan biri (diğeri Bodrum yarımadası) üzerinde yer alan Didim ilçesi sahil şeridinin üzerinde çoğunluğu kumsal olan koylara sahiptir. Didim ilçesinin kuzeyinde Söke ilçesi, kuzeydoğusunda Bafa Gölü, güneyinde ise Milas ilçesi yer almaktadır. 1990 yılına kadar Söke'ye bağlı olan Didim yerleşmesi, bu tarihte Söke'den ayrılarak ilçe statüsüne kavuşmuştur.

Didim ilçesi, turizm için uygun konumu, iklimi, önemli kültür varlıkları ve uzun bir sahil bandına sahip olması nedeni ile Türkiye'nin ve dünyanın önemli turizm odak noktalarındandır. Bu nedenle, Didim ilçesi gelecekte turizm yatırımlarının en çok tercih edileceği bir merkez niteliğindedir.

Didim yerel ticari ilişkiler açısından Söke ilçesi ile etkileşim halindedir. İzmir metropolü ise, gününbirlik ilişki kurulabilecek uzaklıkta olması nedeni ile üst düzey kentsel ilişkiler açısından Didim ilçesi üzerinde etkilidir.

Kent önceleri tarım, turizm ve balıkçılık potansiyeline sahip iken, bugün ekonomisi esas olarak turizm ve turizme yönelik ticaret fonksiyonlarına dayalı bir yerleşim haline gelmiştir. Didim ilçesi yaklaşık 90 km.'lik kıyı bandı ve 13 km.'lik plaja sahiptir. Didim, günümüzde, Aydın, Söke, Denizli, Nazilli gibi çevre il ve ilçelerin sayfiye yeri niteliğindedir. Kent, turizm sektörünün gelişmesine paralel olarak yoğun bir ikinci konut talebi ile karşı karşıya kalmıştır. Bununla beraber, günümüzde ikinci konutların hızla sürekli oturlan sabit konutlar haline dönüşmeye başladığı bilinmektedir.

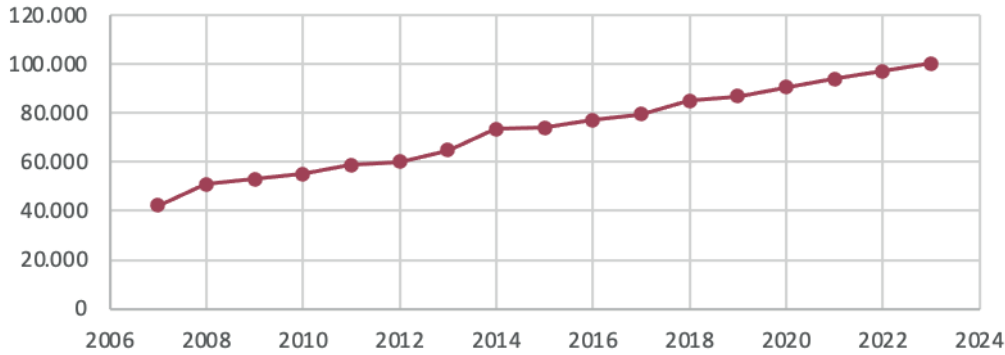
Küçükbaş hayvancılık, tarım, kıyı şeridinde her mevsimde balıkçılık yapılabilmektedir. Didim gerek denizinin, plajlarının güzelliği ve gerekse tarihi zenginlikleri nedeniyle yılın her ayı yerli-yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

Didim, hem il hem de Türkiye genelinde ekolojik öneme sahip bir bölgede bulunmaktadır. İlçenin kuzey doğusunda **Bafa Gölü ile Batı Menteşe Dağları** gibi önemli doğa alanlarının uzantıları yer almaktadır. Kuzeybatıda ise, Batıköy ve Akköy'ü içine alan **Büyük Menderes Deltası Önemli Doğa Alanı** bulunmaktadır.

Didim ilçesinin merkezi yerleşim alanları dışında yer alan büyük kamu arazilerinin bulunduğu kıyı alanları 06.01.2005 gün 25692 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 22.10.2004 gün 2004/8328 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “**Aydın Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi**” ilan edilmiştir.

DEMOGRAFİK YAPI

Kurtuluş Savaşı sonrasında 1924 yılında Selanik'ten başlayan yeniden yerleşimleri; 1936 yılında Bulgaristan'dan, 1986-1989 yılları arasında baraj projeleri nedeniyle doğu ve güneydoğu bölgelerinden ve 1990 yılı sonrasında turizmin gelişimine bağlı olarak gerçekleşen iç ve dış göçler takip etmiştir. Görüldüğü gibi tarihten bugüne GÖÇ şehri olmuştur. 2023 yılı sonu itibarı ile yüzbinini geçen nüfusa ulaşılmıştır.

Şekil 11: Yıllar İtibariyle Nüfus

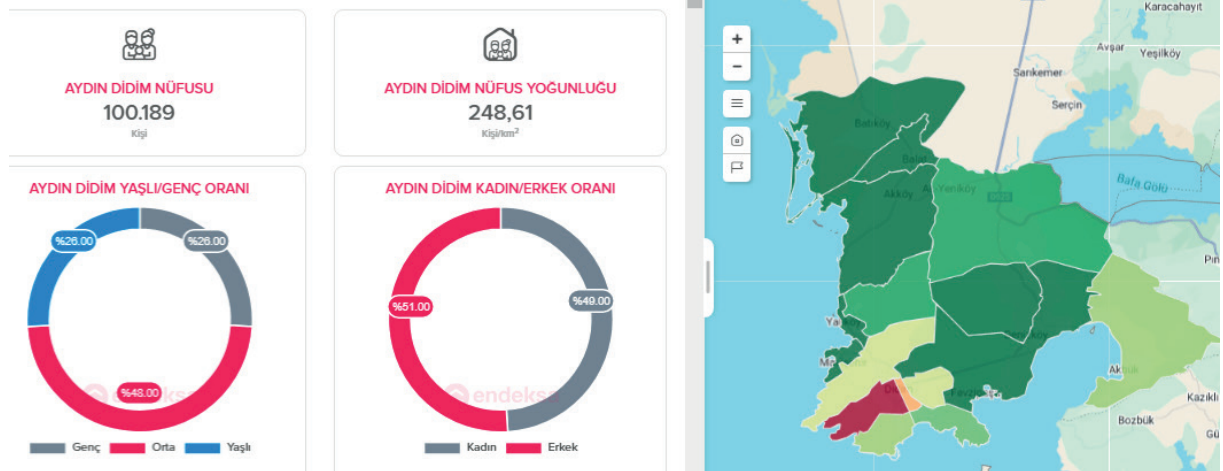
MAHALLE ADI	TOPLAM NÜFUS
Efeler	25.048
Yeni	17.552
Hisar	10.364
Cumhuriyet	10.307
Çamlık	8.527
Akbük	8.195
Altinkum	5.708
Ak-Yeniköy	2.700
Yalıköy	2.696
Fevzipaşa	2.290
Mersindere	1.796
Mavişehir	1.548
Denizköy	1.141
Akköy	1.120
Balat	1.038
Batıköy	159

Tablo 25: Mahalleler Nüfus Karşılaştırması

Didim İlçemizin en kalabalık mahallesinin 25.048 nüfusu ile Efeler Mahallesi olduğu, 17.552 nüfus ile Yeni Mahallenin 2. Sırada yer aldığı görülmektedir.

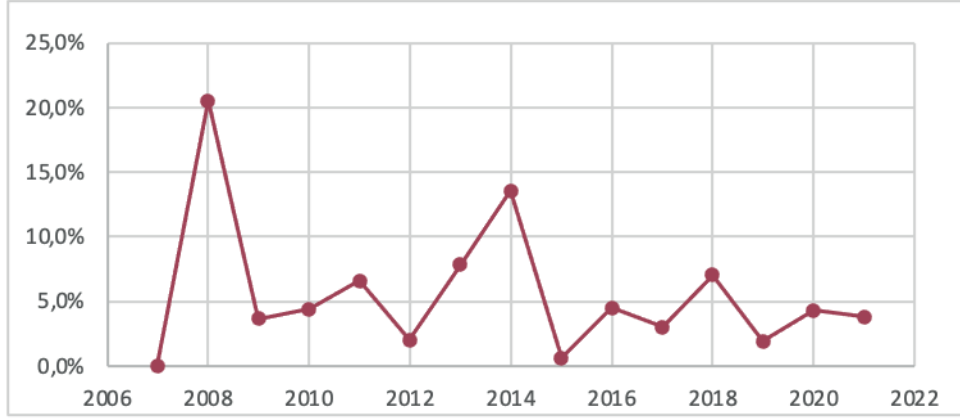
Didim ilçesinin toplam 16 adet mahallesi bulunmakta olup, bunlar Ak-Yeniköy, Altinkum, Cumhuriyet, Efeler, Mavişehir, Yenimahalle, Akbük, Balat, Çamlık, Fevzipaşa, Mersindere, Akköy, Batıköy, Denizköy, Hisar, Yalıköy mahalleleridir.

Şekil 12: Mahallerin Nüfus Yoğunluğu ve Nüfus Dağılımı

Kaynak: <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/aydin/didim/demografi>

İlçedeki nüfus artışları yıllar itibariyle incelendiğinde dönemsel olarak %20 lere varan nüfus artışları gözlenmesi dikkat çekmektedir. Didim'e bağlı tüm belde ve köyler mahalleye dönüştüğünden, bu nüfusun tamamı kentsel nüfus niteliğindedir. İlçede yaz nüfusu, kış nüfusunun yaklaşık olarak üç katına çıkmaktadır. İlçe turizm sektöründeki istihdama bağlı olarak iç göç alırken; turistik potansiyellere bağlı olarak yabancı nüfus göçü de almaktadır.

Şekil 13: Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı

Son yıllarda orta yaş ve yaşlı nüfusta göreceli bir artış gözlenmektedir. Aynı zamanda yapılan planlama çalışmalarında; 2023, 2050 ve 2075 yıllarına ilişkin nüfus projeksiyonlarında yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payındaki artış vurgulanmıştır. Bu durum yakın gelecekte bağımlı nüfusun artması ve üretken nüfus payının azalması yönünde etkiler oluşturacağı öngörülmektedir.

ULAŞIM

Didim'de yaz turizm sezonu boyunca Ülkemizin hemen hemen tüm illerinden düzenli otobüs seferleri ile ulaşılabilir. Kentin çevre yerleşmelerle ulaşımı karayolu ile sağlanmakta olup, İzmir Havalimanı Didim İlçe Merkezine 140, en yakın havaalanı Bodrum Havalimanı ise 90 km.

Şekil 14: Didim'e Ulaşım Sağlanan Havalimanları

uzaklıktadır. İzmir Havalimanından karayoluyla 1,5 saatte, Bodrum Havalimanı'ndan ise 60 dakika Didim'e ulaşmak mümkündür. En yakın demiryolu istasyonu ise, Söke istasyonudur (55 km.). Didim Limanı yolcu taşımacılığında da kullanılan bir liman olup, ilçeye denizyolu ile ulaşmak da mümkündür.

SİT ALANLARI VE TESCİLLİ KÜLTÜR VARLIKLARI

Aydın ili arkeolojik yönden Türkiye'nin en zengin yörelerinden biridir. M.Ö. 4000 yılının sonundan günümüze kadar Hitit, Lidya, İyon, Roma, Bizans, Selçuklu, Aydınoğulları ve Osmanlıları yaşatan İl, bu birikimin sonucu olarak sahip olduğu antik kentler ve müzeleri ile iç ve özellikle dış turizm açısından oldukça büyük bir potansiyele sahiptir.

Didim ilçesi Büyük Menderes delta ovasının güneyinde, antik Didyma kentinin kenarındadır. Tarihi belgelere göre, Atina Kralı Kadros'un oğlu Neleus önderliğindeki bir grup İon tarafından kurulmuştur. Yöreye sırası ile Selevkoslar, Bergamalılar ve Romalılar hâkim olmuş olup kent, Roma imparatorluğu ikiye bölününce Bizansın elinde kalmıştır.

Karia Bölgesi 1280 yılında Mentеше Beyliği, 1300 yılında Aydınoğlu Beyliği ve 1413 yılında Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine girmiştir. 14. yüzyıldaki büyük depremde yıkılan mabetle birlikte uzun yıllar Didim yerleşimi, Cumhuriyet öncesine değin varlığını Yoran isimli küçük bir köy olarak sürdürmüştür.

Kurtuluş Savaşı sonrasında 1922 yılında bölgede yerleşim boşaltılmıştır. 1924 yılında mübadele kapsamında bu bölgeye Yunanistan başta olmak üzere Balkan ülkelerinden gelen mübadiller iskân edilmiştir.

1960'lı yıllarda küçük bir yerleşim merkezi olan ilçe; turizme verilen önemle birlikte büyük bir gelişme ve nüfus artışı göstermiştir. Eski ismi "Yenihisar" olan ilçe, yöre halkının isteğine uyularak 9 Nisan 1997 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanan kararla Didim olarak değiştirilmiştir.

Didim ilçesi, Aydın ilinde olduğu gibi birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı için oldukça fazla tarihi eserler bulunmaktadır. Uygun iklim koşulları, doğal yapı alanları, kolay ulaşım imkânı, tarihi eserleri ve tarihi mekânlarıyla turistler için cazip bir yerleşim yeridir.

Doğal güzellikleri ve zengin tarihi çevresi ile kültür ve deniz turizmi açısından uluslararası çekim merkezlerinden biri olan Didim ilçesi sınırları içinde, Apollon Tapınağı, Artemis Kutsal Alanı, Kutsal Yol ve Miletos Antik Kenti yer almaktadır. İlçe, Aydın ilinde yer alan Priene, Afrodiasias, Tralleis, Alabanda, Alinda, Nysa ve Magnesia Antik Kentleri ile arkeolojik açıdan zengin bir bölgede bulunmaktadır.

DİDYMA ANTİK KENTİ VE APOLLON TAPINAĞI;

Didim ilçe sınırları içinde yer alan bu tarihi yapı; tüm sanatların, müziğin, güneşin, şiiirin ve ateşin tanrısı, kahin ve bilici tanrı Apollon onuruna inşa edilmiştir. Didyma aslında bir antik kent değil, kutsal bir mekandır. Milet'ten gelen kutsal yol ile bağlantılı bir kehanet merkezi...

Miletos'tan başlayan kutsal yol, kıyı boyunca uzanarak Didyma'daki Panormos Limanına, oradan da güneydoğuya doğru iki tarafı rahip heykelleriyle süslü bir yoldan Didyma Apollon Tapınağı'na ulaşmakta olup çok büyük ve anıtsal bir yapıdır.

Apollon Tapınağı'nı o dönemin en ünlü coğrafyacısı Strabon, dünyanın en büyük ve en görkemli tapınağı olarak tanımlar. İlk yapımı MÖ 8. yy. sonlarına tarihlenen yapı, MÖ 560 yılında Apollon adına tapınak haline getirilir. MÖ 494'te, Milet'e saldıran Perslerce tahrip edilen tapınak, Büyük İskender'in Pers zaferi sonrasında tekrar inşa edilmeye başlanır. Yapımı MS 2. yüzyıl ortalarına dek süren görkemli tapınak, yine de tam olarak bitirilemez.

İkili sıralar halinde yer alan 124 adet sütunun yer aldığı tapınakta günümüzde sütunların bazıları halen ayakta... Eşsiz bezemelerin ve el işçiliğinin nadide örneklerini görebildiğiniz tapınak, plan, mimari ve mitolojik hikayeleriyle benzeri diğer tapınaklardan ayrılır.

MİLET ANTİK KENTİ;

İlk çağlardan bu tarafa sahip olduğu coğrafyaya bereket katan Menderes Nehri ve Ege Denizi'nin bulunduğu körfezde kurulan Milet Antik Kenti, MÖ. 3000 yıllarından bu tarafa her dönemde çağının en önemli yerleşimlerinden biri olmuş, Milet Kentine sahip olmak büyük bir alanı kontrol etmek anlamına gelmiştir. Milet En parlak dönemi olan M.Ö. 7. Yüzyılda sahip olduğu 4 limanı ve 90'ın üzerinde kolonisi ile dünyanın ticari başkentidir. Herodot'un "Çalışan Nehir" olarak adlandırdığı Büyük Menderes nehrinin taşıdığı alüvyonlar sebebi ile liman özelliğini kaybetse de bugün bile sahip olduğu zenginlikler ile dünyayı kendine hayran bırakan bir eserler toplamıdır.

Milet'in iz bırakan en önemli eseri dünya düşün tarihinde önemli bir ekolü temsil eden Milet Felsefe Okuludur. Modern düşüncenin doğum yeri olan bu okul ile Milet, çağdaşı kentlerin bir adım önündedir. Antik çağın yedi bilgesinden biri olan Tales, dünyanın ilk haritasını yapan Anaksimandros, filozof ve tarihçi Hekataios, şehir plancısı ve mimar Hypodamos Milet'te yaşamıştır.

Kentte bulunan yapılar arasında en ilgi çekenler, 15.000 kişilik kapasiteli, Roma Çağı yapısı Tiyatro, Roma Hamamları, Delphinion, Kuzey Agora, İonik Stoa, Capito hamamları, Gymnasium, Bouleterion, Güney Agora yapısı ve Faustina Hamamı'dır. Milet ve Apollon tapınağı kazılarında elde edilen buluntular Milet Müzesi ve bahçesinde sergilenmektedir. Ayrıca Milet kazılarında yurtdışına götürülen eserler de dünyanın değişik şehirlerinde sergilenmektedir. Tarihte Didim, 20 km uzaktaki Milet'e heykellerle dolu kutsal yolla bağlıydı. Milet'te ilk kazılar 1899'da Th. Wiegand tarafından başlatılmış ve 1. dünya savaşı esnası haricinde, 1938'e kadar devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tekrar başlatılan çalışmalar halen kazı ve onarımlarla Alman Arkeoloji Enstitüsü uzmanları tarafından sürdürülmektedir.

PLANLAR

3194 sayılı İmar Kanunu'nda Mekânsal Strateji Planı; ekonomik, sosyal politikalar ve çevre politikaları ile stratejilerini mekânla ilişkilendirerek fiziki gelişmeyi ve sektörel kararları yönlendiren, ülke bütününde ve gerekli görülen bölgelerde hazırlanan, raporu ile bütün olan plan olarak tanımlanmaktadır.

Bu niteliği ile mekânsal strateji planları; mekânsal gelişmeyi yönlendiren, soyut, grafik anlatım diline ve şematik gösterim tekniğine sahip, mekânsal gelişme stratejilerini içeren plandır.

Mekânsal planları, kapsadıkları alan ve amaçları açısından Mekânsal Strateji Planlarına uygun olarak; "Çevre Düzeni Planları" ve "İmar Planları" olarak tanımlanmaktadır. Bu planlar arasında kademeli bir birliktelik bulunmaktadır.

Türkiye'nin kalkınma ve büyüme hedeflerine ulaşmada ve gelecek vizyonunu hayata geçirmede, ekonomik sosyal ve çevresel politika ve strateji birbiriyle uyumlu hale getiren daha etkin bir ulusal mekânsal planlama sisteminin oluşturulması için;

- Ülkemizin mekânsal potansiyellerini avantaja çeviren,
- Ülkemizin, 2023 ve ötesi vizyon ve hedeflerine ulaşmak için ekonomik, sosyal ve çevresel politikaların mekânsal stratejilerinin uyumunu sağlayan,
- Küresel ve bölgesel sektörel kararları bütüncül olarak mekâna yansıtan,
- Sürdürülebilir kalkınma için mekânsal gelişme ve koruma stratejilerine en üst düzeyde yön veren,
- Çevre politikalarının arazi kullanım kararları ile entegrasyonunu temin eden,
- İnsan odaklı, kimlikli, yaşanabilir ve üreten yerleşimler için

Tüm paydaşlarla beraber "Ülke Mekânsal Strateji Planı" çalışmaları başlatılmıştır.

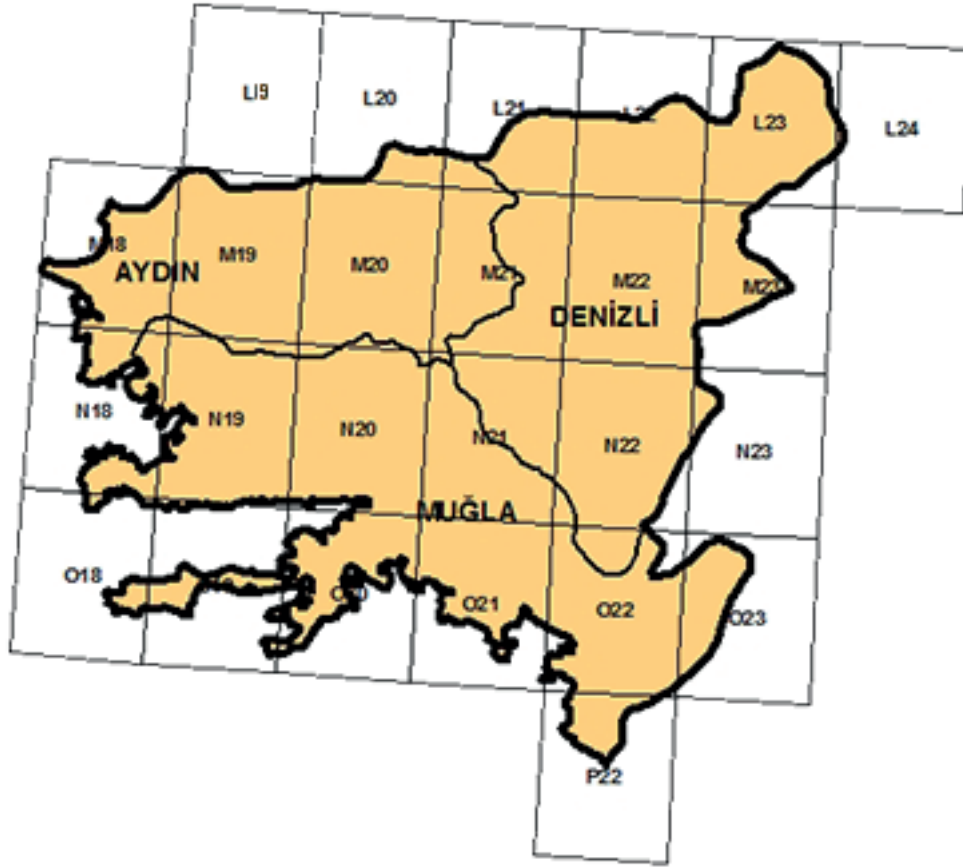
Çevre Düzeni Planları, nazım ve uygulama imar planlarını bağlayıcı ve yönlendirici nitelikte planlardır. Çevre düzeni planı kararları tüm merkezi kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler de dahil olmak üzere kamu ve özel tüm kesimler için bağlayıcıdır. Arazi kullanım kararlarını genel hatlarıyla belirler, plan paftaları, plan uygulama hükümleri ve plan açıklama raporu ile bir bütünlük taşımaktadır. Aydın ilinin çevre düzen planı Muğla ve Denizli illerini kapsayacak şekilde beraber hazırlanmıştır.

AYDIN İLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Aydın- Muğla- Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 17.07.2007 tarihinde Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmış olup, plana yapılan itirazlar değerlendirilerek 30.01.2008 tarihinde tekrar onaylanmıştır. İtirazlar ve mahkeme süreçleri sonrasında 09.03.2011 tarihinde Bakanlık tarafından onaylanan Revizyon Plan 05.07.2011 tarihinde yapılan itirazlar değerlendirilerek 05.07.2011 tarihinde tekrar onaylanmış, en son olarak 18.05.2012 tarihinde kesinleşmiştir.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu, 2025 yılı hedef alınarak, Aydın, Muğla ve Denizli il sınırları içinde sürdürülebilir ve yaşanabilir bir çevre yaratılmasını; tarımsal, tarihsel ve turistik değerlerin korunmasını ve Türkiye'nin kalkınma politikaları kapsamında, sektörel gelişme hedeflerine uygun olarak belirlenen planlama ilkeleri çerçevesinde; sosyal, ekonomik, kültürel ve Mekânsal açıdan sağlıklı gelişmeyi ve büyümeyi amaçlamaktadır.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M18 ve M19 Paftaları) 25.03.2015 tarihinde onaylanmıştır.

Şekil 15: Aydın - Muğla - Denizli Planlama Bölgesi

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın genel yaklaşımı beş temel kavram üzerine kurulmuştur: **Bütünlük, Koruma, Gelişme, Planlama ve Katılım.**

6360 sayılı "On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile planlama alanını oluşturan Aydın, Muğla ve Denizli illeri sınırları il mülki sınırları olmak üzere büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş olup mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

Planlama Bölgesi'nde yer alan tüm yerleşimler için, 2025 yılı hedef yılı kabul edilerek üç farklı yöntemin kullanıldığı nüfus projeksiyonları yapılmıştır. 2025 yılında oluşması beklenen nüfuslar Aydın ili kent nüfusu 1.706.806 olarak tahmin edilirken kırsal alan 259.325 ve toplam nüfus 1.966.131 kişi olarak tahmin edilmiştir.

Şekil 16: Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın N18-N19 Pafta Didim Bölgesi

Büyük Menderes Havzası'nda yer alan Aydın İli, Büyük Menderes Ovası'nda kurulmuştur. Önemli ölçüde verimli tarım topraklarına sahiptir. Ekonomik açıdan tarım sektörünün gelişmiş olduğu iller arasında yer almaktadır. Ayrıca, deniz, termal ve kültür turizmi potansiyeli de diğer güçlü yönleridir. Aydın, aynı zamanda, madenler, jeotermal kaynaklar ve doğal su kaynakları bakımından zengin bir bölgede yer almaktadır. Bu potansiyellerin, tarım ve turizm sektörlerinin desteklenmesine yönelik değerlendirilmesi ilin ekonomik gelişimine katkı sağlamaktadır. Yapılan sektörel hesaplar doğrultusunda 2025 yılında Aydın İli ekonomisinde tarım sektörünün ağırlığının artacağı ve turizmin etkisiyle gelişen hizmetler sektörünün ise tarım sektörünü takip edeceği öngörülmektedir. Mekânsal planlama kararları bu değerlendirmeler doğrultusunda üretilmiştir.

Aydın'ın, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı döneminde, tarım topraklarının korunduğu ve tarım sektörünün tarımsal sanayi ile eşgüdüm halinde geliştiği bir il olarak kalkınması desteklenmektedir. Aydın, 1970'lerden sonra, Türkiye'de yaşanan hızlı ve kontrolsüz kentleşme-sanayileşme dalgasından büyük oranda etkilenmeden gelişme göstermiştir. Ancak, son yıllarda gelişen sanayi, turizm ve kentleşme sonucu nitelikli ve verimli tarım toprakları maalesef elden çıkmaktadır.

Aydın'da, İzmir-Aydın-Denizli Karayolu aksı üzerinde bulunan Germencik, İncirliova, Efeler, Köşk, Sultanhisar, Nazilli, Kuyucak ve Buharkent İlçelerinin bu aks boyunca, birbirleri ile etkileşim halinde, lineer bir gelişme gösterdiği izlenmektedir. Bu güzergahta, Aydın Merkez Efeler ve Nazilli İlçeleri kentsel çekim merkezleri olarak ön plana çıkmaktadır.

Aydın İlinde, Efeler, Nazilli, Germencik, Söke, Çine ve Bozdoğan İlçeleri tarımsal sanayi gelişim odakları olarak görülmektedir. Kuşadası ve Didim İlçeleri deniz ve kültür turizmi; Karacasu ve Sultanhisar İlçeleri kültür turizmi, Buharkent İlçesi ise termal turizm açısından odak noktaları kabul edilmektedir. İncirliova, Karpuzlu, Koçarlı, Köşk, Kuyucak ve Yenipazar, öncelikle, tarım sektörü odaklı gelişmesini sürdürmektedir.

Didim İlçesi; Büyük bir bölümü "kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi" olarak ilan edilmiştir. Aydın ilindeki en önemli turistik merkezlerden birisidir. Uluslararası kültür turizmi odak noktalarından Apollon Tapınağı ile Miletos Antik Kenti Didim'de bulunmaktadır. İlçe aynı zamanda hem yerli hem de yabancı turistler tarafından ilgi gören bir deniz turizmi merkezidir.

TURİZM KENTLERİ PROJESİ VE DİDİM TURİZM KENTİ

58. ve 59. Hükümetlerin "Acil Eylem Planı"nda yer alan "Turizm Kentleri Projesi" kapsamında, Kültür ve Turizm Bakanlığınca "Didim Turizm kenti" projesi yürütülmektedir. Aydın-Didim Turizm kenti oluşumuna yönelik VİZYON GELİŞTİRME çalışmalarına başlanmış ve projenin ana temasına ilişkin ilkeler ortaya konulmuştur. Genel yaklaşım olarak, proje alanının MARİNA KENT olarak geliştirilmesi öngörülmüştür. Bölgedeki arkeolojik sit alanlarının marina alanlarıyla birlikte planlanarak, Kültürel Değerlerin Markalaşması'na yönelik planlama stratejilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Kıyı gerisinde ise kıyıda faaliyetleri destekleyen golf alanları, temalı parklar, gençlik turizmi, spor turizmi, eko turizme yönelik aktivite alanları, konaklama üniteleri vs. yapılması planlanmaktadır. Proje kapsamında kıyıya yaklaşık 1 km. uzaklıkta bulunan Altın (Panayır) Adasının ise Günübürlük Turizm Alanı olarak planlanması yapılmıştır. Ancak Altın (Panayır) Adası 1.Derece Doğal Sit Alanı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca 2019 yılında "Doğal Sit-Nitelikli Doğal Koruma Alanı" olarak tescil edilmiştir.

Didim İlçesi, Batıköy ve Akköy mahallelerini de içine alan Büyük Menderes Deltası Önemli Kuş Alanları, Bafa Gölü Önemli Kuş Alanları ve Batı Menteşe Dağları Önemli Bitki Alanları ile ekolojik açıdan hassas önemli doğa alanlarının yer aldığı bir bölgede kalmaktadır. Kırsal turizm destinasyonu olarak çekiciliğini sürdürmekle birlikte ekolojik açıdan hassas olan bu bölgelerde korunma-kullanma dengesinin, Didim’de gelişmeye devam edecek olan turizm sektörü ile eşgüdüm halinde olacak şekilde sağlanması gerekmektedir.

Akbük Didim İlçesi’nin ikinci konut gelişimi ile ön plana çıkan bir yerleşim olup büyük bir bölümü turizm merkezi statüsüne sahiptir. Plan döneminde de bu kimliği ile gelişmeye devam edeceği değerlendirilmektedir.

Akyeniköy Didim İlçesi’nin kuzeyinde yer alan kırsal nitelikli bir yerleşimdir. Bafa Gölü ve Büyük Menderes Deltası arasında yer alan yerleşim ekolojik açıdan hassas bir noktada bulunmaktadır. Assesos Antik Kenti burada yer almaktadır. Akyeniköy Mahallesi tarım arazileri ile çevrilidir. Bu nedenle, Yerleşimin plan döneminde tarım sektörünün ön planda olduğu bir kimlikle gelişmesi desteklenirken; turizm potansiyelinin de değerlendirilmesi önerilmektedir. Mevcut imar planı kapasitesinin plan döneminde oluşması beklenen nüfusa yeterli olmadığı ilçede kentsel gelişme alanları önerilmiştir.

Aydın İlinde günümüzdeki eğilime paralel olarak istihdama göre sektörel dağılım tarım, hizmetler ve sanayi sıralaması şeklinde gelişecektir. Tarımsal sanayi ve turizme dayalı hizmetler sektörünün desteklenmesi ile tarım sektöründeki istihdamın bir kısmının bu sektörler kayması beklenmektedir. 2025 yılında Didim ilçesinde toplam nüfusun %23,6’sı tarım sektöründe %6,4’ü sanayi sektöründe %70’i ise hizmetler sektöründe istihdam edilmesi beklenmektedir.

Aydın’da **sanayi sektörü** gelişimi küçük çaplı tarımsal sanayi şeklinde oluşmuştur. Tarımsal verimliliğe bağlı olarak, il genelinde yaygın olarak bu tür tesisler yer almaktadır. Çevre Düzeni Planı’nda bu eğilime paralel olarak, Aydın’da tarım ve sanayi sektörlerinin eşgüdüm halinde gelişmesine sağlayacak sera, tarımsal sanayi ve depolama alanları ile organize tarım alanları planlanmıştır.

Aydın İlinde, İl Merkezi (Astım); Buharkent İlçesi, Söke İlçesi, Nazilli İlçesi, Çine İlçesi, Germencik İlçesi Ortaklar Mahallesi ve Merkez İlçe Umurlu Mahallesi’nde organize sanayi bölgelerine yer verilmiştir.

Aydın İlinde, Aydın İl Merkezi, Dalama Mahallesi ve Umurlu Mahallesi; Çine İlçe Merkezi; Karacasu İlçe Merkezi ve Yenice Mahallesi; Nazilli İlçe Merkezi ve Pirlibey Mahallesi; Koçarlı İlçe Merkezi; İncirliova İlçe Merkezi; Söke İlçe Merkezi, Güllübahçe Mahallesi, Sarıkemer Mahallesi, Sazlı Mahallesi, Bafa Mahallesi ve Yenidoğan Mahallesi; Germencik İlçe Merkezi, Hıdırbeyli Mahallesi ve Ortaklar Mahallesi; Didim İlçesi Akyeniköy Mahallesinde planlı ya da öneri sanayi ve depolama alanları bulunmaktadır.

Tarımsal sanayi gelişiminin desteklendiği ve tarımsal sanayi alanlarının planlandığı yerleşimler; Aydın İlinde, Bozdoğan İlçe Merkezi, Kuyucak İlçesi Horsunlu Mahallesi, Nazilli İlçesi Pirlibey Mahallesi, Söke İlçesi Güllübahçe Mahallesi, Germencik İlçesi Hıdırbeyli Mahallesi ve Karacasu İlçesi Yenice Mahallesi.

Çevre Düzeni Planı kapsamında, tarım sektörünün desteklenmesi ve katma değerinin artırılması amacıyla, entegre ya da entegre olmayan küçük ölçekte tesislerin toplu olarak yer alabilmesini sağlamak üzere organize tarım alanları önerilmiştir. Ayrıca, planlı tarımsal işletme alanları da bu ka-

tegori altında değerlendirilerek korunmuştur. Planlı ya da öneri halindeki Aydın İlinde, İl Merkezi ve Dalama Mahallesi; Çine İlçesi Akçaova Mahallesi ve Çöğürlük Köyü; Sultanhisar İlçe Merkezi ve Atça Mahallesi, Karacasu İlçesi Ataeymir Mahallesi, Kuyucak İlçesi Kurtuluş Mahallesi ve Söke İlçe Merkezi organize tarım alanlarının bulunduğu ilçe ve mahallelerdir. Didim’de sera alanları tanımlanmakla birlikte organize tarım alanı yer almamaktadır. İlçede bitkisel üretim veya seracılık üzerine Tarıma Dayalı İhtisaas Organize Sanayi potansiyeli değerlendirilebilir.

KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGELERİ VE TURİZM MERKEZLERİ

Aydın İlinde;

- Kuşadası Turizm Merkezi
- Kuşadası I Numaralı Turizm Merkezi
- Kuşadası Yat Limanı Turizm Merkezi
- Kuşadası Çam Limanı Turizm Merkezi
- Aydın Tralleis Termal Turizm Merkezi
- Aydın Buharkent Turizm Merkezi
- Akbük Turizm Merkezi
- Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi

Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri olarak planda yer almaktadır.

AKBÜK TURİZM MERKEZİ

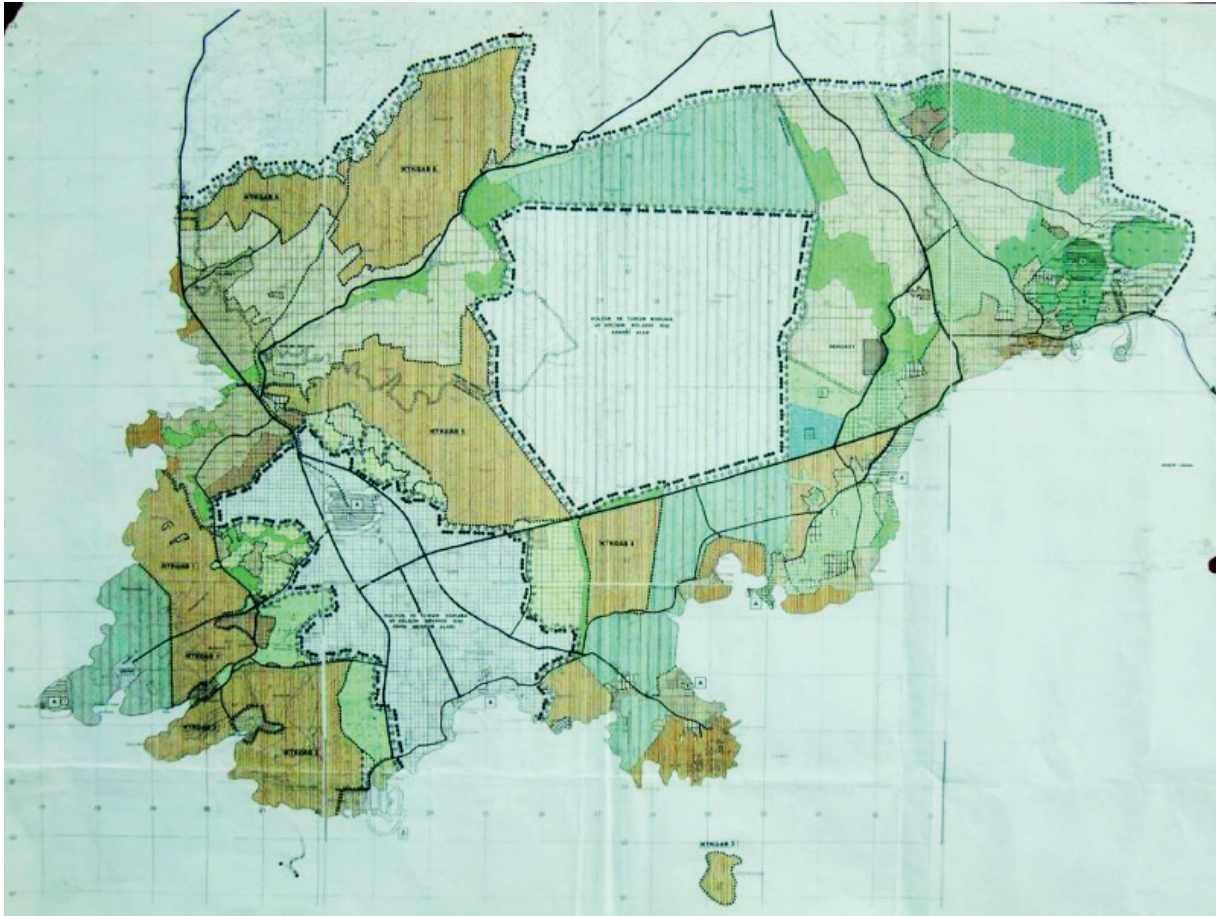
6360 sayılı yasa ile Aydın Büyükşehir Belediyesi idare sınırları içinde kalmakla birlikte Akbük Mahallesi’nin büyük bir bölümü 20.09.1991 tarihinde Turizm Merkezi ilan edilmiştir. 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu doğrultusunda planlama alanının da içinde kaldığı bölgede gerçekleştirilecek her tür ve ölçekteki imar planlarının değerlendirilmesi ve sonuçlandırma yetkisi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görevleri arasındadır. Planlama alanı, Didim ilçesi kent merkezinin doğusunda ve kuş uçuşu olarak yaklaşık 21 km uzaklıktadır. Alana ulaşım, Akbük-Bozbük kent içi imar yolları üzerinden sağlanmaktadır.

Planlama alanı henüz yapılaşmasını tamamlamamış; makilik-fundalık ve zeytinlik alanların yoğun bulunduğu bir bölgededir. Çevresinde ikinci konut kullanımına yönelik yapılaşmasını tamamlamış konut siteleri mevcuttur. Kuzey ve güneyinde Orman Mülkiyetinde olan ağaçlıklı alanlar bulunmaktadır.

DİDİM KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ

Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı, turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmasını ve plânlı gelişimini sağlamak amacıyla; Sınırları Kültür ve Turizm Bakanlığının önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilân edilen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (KTKGB) oluşturulmuştur. Bunlar bölgesel ve yerel kalkınmayı hedefleyen, büyük ölçekli planlama, alternatif yönetim ve işletme modelleri oluşturmayı amaçlayan proje çalışmalarıdır. Bahsi geçen bölgelerin seçiminde organize turizm faaliyetlerinin geliştirilebileceği geniş alanlar tercih edilmekte, mülkiyet, altyapı ve çevre gibi konular için de çözüm önerileri getirilmekte ve sistemli bir yapılanma sağlanmaktadır. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinden biri olan Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bu amaçlara yönelik tespit edilmiş bir bölgedir. Bölgede en son hazırlanan plan ve proje çerçevesinde Didim Parliamenterler Sitesi yanında kalan 13001 Parsel ve 13302 Parsel ve yine eski Köy Hizmetleri Kampı olan 12662 ve 1007 parseller 3'e bölünerek ihaleye çıkarılmış ve ihale çerçevesinde uhdelerinde kalan ilgili firmalara tahsis işlemi sürdürülmektedir.

Şekil 17: Didim Turizm Gelişim Bölgesi

Termal turizm potansiyeli sunan ve bu kapsamda değerlendirilmesi önerilen kaynaklar; Aydın İlinde, Kuşadası İlçesi Davutlar Mahallesi; Germencik İlçesi, Bozköy, Ömerbeyli Köyü ve Ortaklar Mahallesi, Sultanhisar İlçesi Salavatlı Mahallesi, Söke İlçesi Atburgazı, Güllübahçe ve Sazlıköy Mahalleleri ve Nazilli İlçesi Gedik Kaynağı olarak planda yer almıştır. Jeotermal kaynaklar açısından zengin olan Aydın ilinde saptanan kaynakların dışında tespit edilecek kaynakların termal turizm potansiyelini destekleyecek şekilde kullanılması desteklenmektedir. Bu çerçevede Didim ilçesinde bir firmanın Termal Turizm ve Örtü altı yetiştiriciliğine yönelik çalışmaları sürmektedir.

Aydın İlinde Ekolojik Tarım ve Eko-Turizm Alanları, Nehir Turizmi Alanları, Trekking Turizmi Alanları, Golf Turizm Alanları, Tercihli Kullanım Alanları, Özel Çevre Koruma Bölgeleri (ÖÇK) olarak planda ayrılmış bölgeler bulunmamaktadır.

Planlama Bölgesi'nde yer alan, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları, tabiat anıtları, yaban hayatı geliştirme sahaları, özelleştirme kapsam ve programındaki alanlar vb. gibi planlama yetkileri farklı kurumlara ait olan alanlar "özel kanunlara tabi alanlar" olarak tanımlanmıştır.

Planlama Bölgesi'nde, uluslararası kuruluşların önderliğinde (Conservation International, Bird-Life ve Planlife), bilimsel kriterlere göre belirlenmiş, uluslararası öneme sahip "önemli doğa alanları" bulunmaktadır. Bu alanlar, canlı türlerinin sağlıklı topluluklar oluşturmaları ve yaşam döngülerini devam ettirmeleri için gerekli tüm coğrafyaların, doğal özelliklerinin bozulmadan saklanması ilkesi doğrultusunda, doğadaki canlı türlerinin nesillerini sürdürebilmeleri için özel önem taşıyan, korunması gerekli coğrafyalardır.

DOĞAL SİT ALANLARI

Aydın ilinde bulunan önemli **doğal alanlar** şunlardır:

- Aydın-Bafa Gölü
- Aydın Büyük Menderes Deltası
- Aydın-Kuşadası-Didim Kıyıları
- Aydın-Batı Menteşe Dağları
- Aydın-Dilek Yarımadası ve Büyük Menderes Deltası
- Aydın-Akbük Kıyıları

Plan kapsamındaki doğal sit alanlarında (planda gösterilmiş ya da gösterilememiş), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ve Bakanlığa bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez ve Bölge Komisyonu tarafından alınmış kararlar ile bu plandan önce onaylanmış koruma amaçlı imar planlarının yürürlükte olduğu kabul edilmiştir.

Plan kapsamındaki arkeolojik, tarihi, kentsel ve kentsel arkeolojik sit alanlarında (planda gösterilmiş ya da gösterilememiş), Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Bakanlığa bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınmış kararlar ile bu plandan önce onaylanmış koruma amaçlı imar planlarının yürürlükte olduğu ifade edilmiştir.

Plan çalışmalarında; deniz, termal ve kültür turizmi potansiyeli olan bölge aynı zamanda da verimli topraklar ve doğal su kaynakları zenginliğine vurgu yapılmıştır.

KIYI ALANLARI PLANI

Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerin ve AB'nin katılımıyla Akdeniz Eylem Planının 1975 yılında oluşturulması ve Barselona Protokolü'nün 1978 yılında yasallaşması ile bütüncül kıyı alanları planının dayanağı oluşturulmuş ve sonrasında ilk uluslararası bilimsel çalışmalar 1989 yılında yapılarak; kıyı alanları kullanımlarında Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Endüstriyel stratejiler belirlenerek Akdeniz kıyılarında ortak uygulama kararları alınmıştır.

Akdeniz kıyılarının bir parçası olan Aydın-Muğla İlleri (TR32 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları Planı (BKAP); Aydın-Muğla il sınırları içerisinde yer alan, zengin doğal kaynak potansiyeli ve biyoçeşitlilik barındıran, Türkiye için ekonomik fırsatlar sunan ve bu sebeple gelişme baskısı altındaki en duyarlı olunması gereken kıyı alanlarımız arasında yer almaktadır.

Aydın-Muğla illeri (TR32 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları Planı; Kıyı ve kıyının etkileşim alanına giren kara ve deniz alanlarında kıyı kaynaklarının korunması ve kullanılması, sektörel önceliklerin belirlenmesi, sektörler arası uyumun sağlanması amacı ile Aydın Muğla İlleri düzeyinde bütünsel bir yaklaşımla, alansal ve sektörel stratejileri kapsayan, 1/50.000 ölçekte şematik ve grafik planlama diline uygun, plan paftası ve planlama raporu ile bütün olarak stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde plan hazırlanmıştır.

Aydın ve Muğla İlleri kıyılarının, uluslararası yükümlülükler ve ülkenin sürdürülebilir gelişme politikalarına uygun olarak, kıyı ve kıyının etkileşim alanına giren kara ve deniz alanlarında,

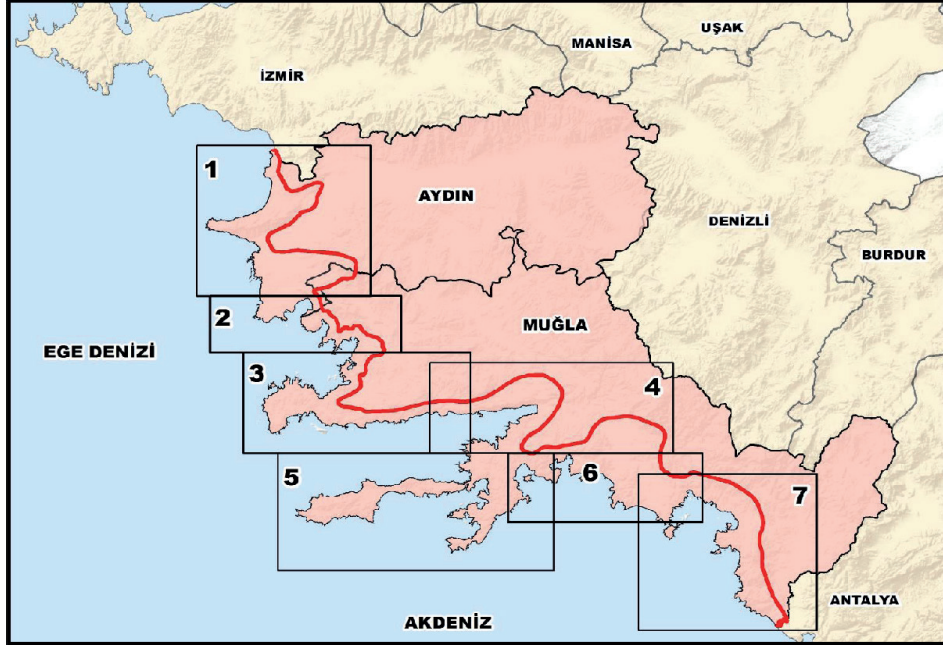
- Sürdürülebilir gelişme ilkesi doğrultusunda kıyı kaynaklarından koruma-kullanma dengesi gözetilerek,
- Kıyı yatırımlarına ilişkin planlama, projelendirme ve uygulamalarının etkin bir şekilde yönlendirilerek,
- Tüm sektörel faaliyet, plan ve programlar dikkate alınarak sektörel önceliklerin belirlenmesi ve sektörler arası uyumun sağlanması için bütünsel politika ve karar alma süreci geliştirilerek,
- Mevcut ve planlanan kullanımlar ile bunların karşılıklı etkileri gözetilerek,
- İlgili tüm paydaşlar arasında kıyı alanları yönetimi anlamında işbirliği ve koordinasyon sağlanarak,

kıyı ve denizin koruma ve kullanımı amaçlı sektörel faaliyetler ile bunlara ilişkin planlama, uygulama ve izlemeye yönelik ilkeler, stratejiler, hedefler, öncelikler ve kararların ortaya konulmasını amaçlamaktadır.

Aydın ve Muğla illerinin kıyı kenar çizgisinin kara ve deniz tarafındaki etkileşim alanlarını kapsamakta olup; doğal yapı, ekolojik özellikler, idari sınırlar, kıyı yapılarının niteliği ve kullanım potansiyeli gibi ölçütlere göre planlama açısından 7 bölge ve 17 alt bölgeden oluşmaktadır.

Aydın-Muğla illeri çalışma alanında Aydın ilinden 3 ilçe, Muğla ilinden 11 ilçe girmektedir. Toplamda 271 adet mahalle yer almaktadır. Bu mahallelerin 60'ı Aydın ilinde, 211'u Muğla ilinde bulunmaktadır.

Didim ilçesinin 13 mahallesi planlama alanında yer alırken 3 mahallesi de etkileşim sınırları içinde kabul edilerek planlamaya dahil edilmiştir.

Şekil 18: Aydın-Muğla illeri (TR32 Düzey-II Bölgesi) Bütünleşik Kıyı Alanları

Planlamada;

- Kıyı alanlarında, biyolojik ve doğal çeşitliliğin muhafaza edilmesi, deniz ve kara canlıları ile bunların yaşam çevrelerinin üretkenliğinin sürdürülmesi koruma-kullanma dengesinin sağlanması,
- Kıyı alanlarındaki sucül ve karasal ekosistemlerde yaşam alanlarının korunarak gelecek kuşaklara aktarılması,
- Kıyı alanlarının sürdürülebilir kullanımı ilkesi doğrultusunda planlama bölgesinde yer alan doğal ve kültürel değerlerin korunması,
- Kıyı kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için kullanımlar ve sektörler arası uyumun sağlanması,
- Ender görülen nitelikte biyolojik ve doğal çeşitlilik barındıran ve korunması gereken ortak mirası oluşturan bölgelerin korunması hususunda azami özen gösterilmiştir.

Aydın Muğla İlleri Bütünleşik Kıyı Alanları Planı kapsamında çeşitli uzmanlar tarafından bölgede yerinde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda raporlar hazırlanmıştır.

KIYI YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- Sahil bandında çok sayıda düzensiz iskele bulunduğu doluluğu %100'ü aşan barınaklarda kapasite artırımıyla ilgili detaylı çalışma yapılması önerilmektedir.
- Aydın ilinde mevcut balıkçı barınaklarının kapasitelerinin gerek günümüzdeki talebi gerekse gelecekteki tahminleri fazlasıyla karşılayabilecek durumda olduğu değerlendirilmektedir.
- Ekolojik durum sınıfı göz önüne alındığında sürdürülebilirlik sağlandığından bölge yat limanını yapımına uygun gözükmemektedir.
- Aydın ve Muğla bölgesinde mega yat limanları planlanarak kapasite artırımı ile ilgili detaylı çalışmalar önerilmektedir.

- Yoğun kullanılan bölge kıyılarında cazibe merkezleri oluşturmadan ihtiyaca cevap vermek önemlidir.
- Kurvaziyer limanları olan Kuşadası Ege Port, Bodrum ve Marmaris limanlarının yapılan talep tahmini dikkate alındığında 2035 yılına kadar yeterli olacağı öngörülmüştür.
- Ege Denizinde yetki alanına ilişkin “karasuları sorunu, kıta sahanlığı sorunu, bazı coğrafi formasyonların/adaların yasal statüsü sorunu, hava sahası anlaşmazlığı ve FIR hattı sorunu, Doğu Ege adalarının silahsızlandırılması sorunu, arama-kurtarma faaliyetleri sorunu” önem arz etmektedir.
- Aydın İlinde ise deniz balıkları avcılığı oldukça düşük düzeyde saptanmıştır.
- Kıyıda faaliyet gösteren balık çiftliklerinin kıyıdan en az 0,6 deniz mili uzaklıktaki açık deniz alanlarına taşınmış ve turizm başta olmak üzere kıyıyı kullanan diğer sektörlerle yaşanan sorunlar çözüme kısmen kavuşturulmuştur.
- Su ürünleri yetiştiriciliği konusunda ilde, tüm kurumların mutabakatı ile üç adet potansiyel alan belirlenmiş olmasına rağmen, bu alanlardan sadece birinde üretim yapılabilmekte, diğer iki alan kurumlar arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle henüz üretime açılmamıştır. Belirlenen bu alanlar “Dilek Yarımadasında Milli Parkı” ve “Sulak Alan” sınırları dışında olup, burada kurulacak balık çiftlikleri karayla irtibatını halen mevcut olan Taşburun Balıkçı Barınağından sağlayacaklardır. Dolayısıyla, mutabakatla belirlenmiş olan bu alanlar üretime açılarak ve buradaki potansiyel değerlendirilerek milli ekonomiye kazandırılabilir.
- Büyük Menderes ve Taşburun balıkçı barınağı arası akıntı hızı 1 knottan düşük seviyelerde fakat sediman taşınımının Menderes bölgesinde olduğu için yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir.
- Taşburun balıkçı barınağı ile Mavişehir (Didim) arası- Akbük ile Kazıklı Koyu arası akıntı hızı 1 knottan yüksek, kumsal alanların az olmasından, deniz tabanı eğimi %10’ dan az olduğu için liman yapılaşmasına uygundur.
- Büyük Menderes çevre sürdürülebilirliği açısından kirletici etkisi özel önem arz etmektedir.

Türkiye genelinde balık çiftlikleri ve işleme tesislerindeki yatırımlarda mevzuata uygun hareket edilmediği, denetim ve kontrollere uyulmadığı yönünde yaygın bir kanı oluşmuştur. Kamuoyu da haklı olarak bu sektöre çekince ile bakmaktadır. Mevzuat ile uygulama arasındaki giderilemeyen farklılıklar toplumda haklı gerekçelerle olumsuz kanaat oluşturmuştur. Didim turizmdeki potansiyelini ve bugüne kadarki başarılarını; deniz suyunun temizliği, kıyılarının bakırlığı ve hava kalitesine borçludur. Tek başına su ürünleri sektörünün ekonomik büyüklükten hareketle diğer sektörlerle yapılacak olumsuz etki gözden kaçırılmamalıdır. Tek yönlü bakılarak kent ekonomisine ve turizm sürdürülebilirliğine zarar verilmemelidir.

Didim’de su ürünleri sektöründe mevcut tesislerin dahi bulunduğu çevreye olumsuz etkisi fark edilmektedir. İlçemizde bu alanda yatırımlar planlanırken; yerel halk, sivil toplum örgütleri STK’lar, yerel yönetimler, kamu kurumları, meslek odaları, turizm yatırımcıları bir araya gelmelidir. İlçemizdeki hakim sektör olan turizme ve tarıma zarar vermeyecek, deniz ve kıyılara etki etmeyecek uygun yer ve koşullarda, teknik şartlara uygun değerlendirilmelidir.

Mevcut ÇED yönetmeliğinin açıklarından faydalanılması bu alandaki bir başka olumsuz durumdur. Mevcut balık çiftliği yatırımlarının çevreye etkisi her yeni yatırımında o tesisdeki kapasite

üzerinden ayrı ayrı değerlendirmektedir. Halbuki bütüncül olarak bölgedeki toplam kapasite üzerinden çevre etki değerlendirilmesi yapılmalıdır.

DENİZ EKOSİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TÜBİTAK MAM ÇTÜE tarafından yürütülen “Türkiye’de Havza Bazında Hassas Alanların ve Su Kalitesi Hedeflerinin Belirlenmesi Projesi (Hassas)” ve “Deniz ve Kıyı Suları Kalite Durumlarının Belirlenmesi ve Sınıflandırılması Projesi (DeKoS)” kapsamında kıyı su kütleleri değerlendirmeleri yapılmıştır.

SINHA Projesi’nde oluşturulan Ege Denizi kıyılarına ait bölgelerin karasal kirletici yüklerin oluşturduğu riskleri ortaya koyan Hassas Projesi kapsamında oluşturulan hassasiyet sınıfları ve risk düzeyleri değerlendirildiğinde Didim – Kuzey Milas bölgesi risk matris değeri 2 ile Aydın-Muğla kıyı alanlarında Datça-Güney Marmaris bölgesi ile potansiyel risk alanı olarak görülmektedir.

Bu bölgelerde noktasal, karasal ve denizel kirletici kaynakları bulunduğundan arıtma tesisleri bu bölgelerde öncelikli olarak ele alınması beklenirken kirliliğin düzenli olarak ölçülmesi ve buna yönelik sistemlerin artırılması beklenmektedir.

SİLÜET ANALİZİ

Didim silüet analizi kıyının plaj olarak kullanıldığı ancak hemen kıyı ardının ve yer yer kıyı alanının yüksek katlı yapılarla insan ölçeğinden büyük bir ölçekte kullanıldığını göstermektedir. Bazı bölgelerde kıyının ve kıyı ardının kayalık alanlardan dolayı kıyı kullanımına açık olmadığı görülmektedir.

Görsel olarak bölgede yapılan silüet analizi sonuçlarına göre;

- Çevre ve yörenin doğal, kültürel, mimari, tarihi, ekonomik estetik, görsel değerlerini ve özgün kimliğini koruyarak ön plana çıkararak bir projelendirme anlayışıyla hareket edilmelidir.
- Kıyı silüetini bozan mekânsal ekler ve sonradan eklenen mimari elemanlar kaldırılmalıdır.
- Kıyı alanında bulunan ve duvar etkisi yaratan kitlesel olarak büyük yapılar yapımı durdurulmalı ve insan ölçeğinde yapılaşmalar yapılmalıdır.
- Kıyıdaki açık alanlar kamusal kullanımlara ayrılmalıdır.
- Deniz esintisinin arka sokaklara kadar taşınabileceği kıyıya dik açıklıklar, boşluklar, yollar açılmalıdır.
- Yapılaşmanın, doğal silüeti bozmasına izin verilmemelidir.
- Yapılar arasında kanunda belirtilen mesafe korunmalıdır.
- Bakımsız olan yapıların sağlıklı hale getirilmesi çalışmaları yapılmalıdır.
- Yapıların dış cephedeki sıva ve boyama işlemleri bitirilmeden iskân ruhsatı düzenlenmemelidir.

KIYILAR, YAPILAR VE RİSKLER

Kıyı alanlarında planlanan bir faaliyetin çevresel etkilerinin değerlendirilebilmesi için çalışmaların sistematik, objektif ve disiplinler arası özellikler taşıması gereklidir. Çevrenin fiziksel, biyolojik,

kültürel ve sosyo-ekonomik bileşenlerine uygun projeler için sadece ekonomik ve teknik değil, çevresel açıdan da en sürdürülebilir ve tüm taraflarca kabul edilebilir yerin seçimi sağlanmalıdır.

Büyük Menderes Alt Bölgesi; Söke ilçe sınırı ile Tavşan Burnu Tabiat Parkı arasındaki alanı kapsamaktadır. 1. Derece doğal sit alanı bulunmaktadır. Alçak kıyı, dik kıyılar ve yer yer küçük kumsallar ile dalyanlar bulunmaktadır. 1. derece deprem bölgesinde meydana gelen depremlerde tsunami dalga yüksekliği 60 cm ve 100 metre kadar içler ulaştığı gözlemlendiği için akarsu ağızları, alçak kıyılar, barınak ve limanlar tsunamiden etkilenebilir.

Bölgede; Bir adet Balıkçı Barınağı ve Su Ürünleri Yetiştiricilik Alanları bulunmaktadır. Öncelikli Tesisler İçerisinde; Su Ürünleri Yetiştiricilik Alanları önerilmiştir.

Didim Merkez Alt Bölgesi; Tavşan Ada'sından başlayıp Didim ilçe merkezini ve Akbük yerleşim yerini içine alan Haydar Koyu'nun kuzey noktasında son bulan alt bölgedir. Kentsel yerleşik alanlar, kıyı kesimleri ise önemli doğa alanları ve turizm gelişim bölgeleri Mavişehir ile Akbük Koyu arasında kalan alt bölgenin tüm deniz kıyısında Turizm Merkezi, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve Önemli Doğa Alanları bulunmaktadır. Alçak kıyı yapısına sahiptir. Akıntı hızı ve sediman taşınımı düşük seviyelerdedir. Deniz topografyası yapılaşma için uygundur.

Öte yandan, bölgenin tamamı depremden etkilenebilir, alçak kıyının olduğu alanlar tsunami ve küresel ısınmadan etkilenebilir yapıdadır.

Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi, Akbük Turizm Merkezi, Akbük Kazıklı Koyu Kıyı Bandı Turizm Merkezi, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları, 2. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı bulunmaktadır.

Bölge içerisinde; birer adet Yat Limanı, Çekek Yeri ve Balıkçı Barınağı bulunmaktadır.

Öncelikli Tesisler İçerisinde; Yat Limanı, Balıkçı Barınağı ve Su Sporları Faaliyet Tesisi önerilmektedir.

Bozbük Alt Bölgesi; Haydar Koyu'nun kuzey noktasından başlayıp Milas Kazıklı Koyu Turizm Merkezi'nin bittiği noktada son bulan alt bölgedir. Kazıklı Koyu ile Güllük Balıkçı Barınağı arasında kalan alanda Milas Çam Limanı Turizm Merkezi, Orman alanları ve önemli doğa alanları Alağün Koyundan sonraki alanlarda ise kentsel yerleşik alanlar ve turizm tesis alanları bulunmaktadır. Dik kıyı alanları görülmektedir. Bozbük koyunda akıntı ve sediman taşınımı düşüktür. Bölgenin tamamı depremden etkilenebilir. Ancak Tsunami riski dik kıyılardan ve yerleşim alanlarının olamamasından dolayı tehlike göstermemektedir.

Akbük Kazıklı Koyu Kıyı Bandı Turizm Merkezi, Milas Kazıklı Koyu Turizm Merkezi, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları, 2. Derece Arkeolojik Sit Alanları ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları bulunmaktadır.

Bölgede; Yat Limanı ve Çekek Yeri bulunmaktadır. Öncelikli Tesisler İçerisinde; Su Ürünleri Yetiştiriciliği Alanları ve Su Sporları Faaliyet Tesisi önerilmiştir.

PLANLAMALAR VE ARAZİ KULLANIMI

Aydın İli, Didim İlçesinde 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilmiş 1 adet Turizm Merkezi (TM) ve 1 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (KTKGB) bulunmakta olup söz konusu alanlarda her ölçekte plan yapma, yaptırma ve onama yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir. Bu bölgeler Didim KTKGB 10.765 hektar, Akbük TM 637 hektar alanı kapsamaktadır.

Tablo 26: Turizmi Teşvik Kanunu Kapsamında Bölgedeki TM ve KTKGB leri

	TM/KTKGB	Resmî Gazete İlan Tarihi	Alan Büyüklüğü
1	Didim KTKGB	06.01.2005 (23.10.2011 değişiklik)	10.765 ha.
2	Akbük TM	20.09.1991	637 ha.

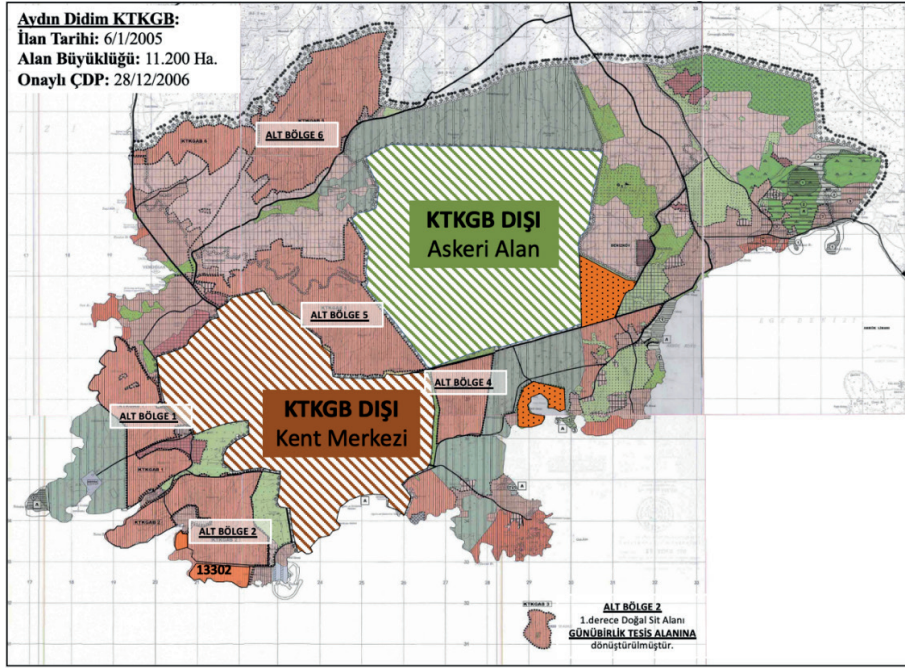

Şekil 19: Aydın Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinin Uydu Görüntüsüne İşlenmiş Hali

Aydın Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinin (KTKGB) ilanını tarihini takiben planlama çalışmalarına başlanılmış ve hazırlanan 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Bakanlık tarafından 28.12.2006 tarihinde onaylanmıştır. Onaylı plan kapsamında yaklaşık 50.000 yatak kapasitesinin oluşturulması öngörülmektedir. Çevre Düzeni Planı ile turizm amaçlı gelişmesi öngörülen hazine ve mera parselleri, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgeleri ve Turizm Tesis Alanları olarak ayrılmıştır. Ayrıca Turizm Tesis Alanı olarak planlanarak müstakilen değerlendirilebilecek alanlar turizm tesis alanı olarak tahsis edilmiştir.

Onaylı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile yaklaşık 2800 hektar büyüklüğündeki alan turizm amaçlı geliştirilmek üzere Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgeleri olarak planlanmıştır. Alt Bölgelerde; Golf Alanları, Turizm Tesis Alanları (Otel, Tatil Köyü, Butik Otel vb.), Sağlıklı Yaşam Tesisleri, Günübürlük Tesis Alanları, Spor Alanları, Eğlence Merkezleri, Rekreasyon Alanları vb. turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Ancak süreç içerisinde Alt Bölgelerin büyük bölümünün mera niteliği taşıması nedeniyle yasal altyapı oluşturulamamış olup 28.07.2021 tarihli ve 31551 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7334 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 6 ncı maddesi ile “Mera, yaylak ve kışlaklar; ot bedeli taşınmazın yatırımcıya tahsisi aşamasında yatırımcı tarafından karşılanmak kaydıyla, 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümlerine göre tahsis amacı değiştirilerek, sadece turizm amaçlı kullanılacağına ilişkin şerhli olarak Hazine adına tapuya tescil edilir ve tescili müteakip Bakanlığa tahsis edilir.” hükmü eklenerek mevzuatta gerekli değişiklik yapılmıştır.

Şekil 20: Didim KTKGB Alanlar

Bu doğrultuda Ege Turizm Merkezi Didim Etabı kapsamında Didim Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinde yer alan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Alt Bölgelerinin turizm amaçlı değerlendirilmesine yönelik alt ölçekli planlama ve tahsis çalışmalarına başlanılmış olup bu doğrultuda ilgili kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belgelerin iletilmesi talep edilmiştir. Söz konusu proje kapsamında bölgenin koruma kullanma dengesi içinde turizm potansiyelinin artırılarak hak ettiği paya ulaşılması hedeflenmektedir.

Akbük Turizm Merkezine ait 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, eski Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca 04.07.1989 tarihinde onaylanmıştır. Söz konusu bölgede Akbük I. Kısım alt ölçekli planlar Bakanlık tarafından 06.02.2008 tarihinde, Teikhiussa Antik Kentine ilişkin Koruma Amaçlı İmar Planı ise 09.01.2017 tarihinde onaylanmıştır.

Aydın Akbük Turizm Merkezine yönelik 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu ile 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı çalışmaları Didim Belediye Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Ayrıca; Didim İlçesi sınırları içerisinde kalan toplam 43 adet kamu taşınmazının turizm amaçlı değerlendirilmek üzere tasarruf hakkının Kültür ve Turizm Bakanlığı uhdesine alınmasına yönelik çalışmalar Bakanlık tarafından yürütülmektedir.

Didim Antik Kenti eski bir yerleşim merkezi olduğundan tarih boyunca pek çok medeniyeti ağırlamıştır. Bu nedenle Didim bölgesi tarihi kalıntıların çoğunlukta olduğu ve eski medeniyetlere dair izlerin bulunduğu bir bölgedir. Didim bölgesi halen korunmuş olan hem tarihi hem de doğal güzellikleriyle birçok konuda ilgi odağı konumundadır.

Türkiye'nin ilk turizm merkezlerinden birisi olması sonucu 1980'lerde ivme kazanan turizm sektörü ile plansız ve hedefsiz şekilde aniden turizmle iç içe yaşamaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise şu anda kalitesiz, verimsiz hizmet sektörü ve betonlaşmış çevresi ile sıkışmış durumdadır. İlçenin birçok kültürel ve tarihi zenginliğe, doğal güzellikler ile çeşitli potansiyellere sahip olması bu gidişatı değiştirememiştir.

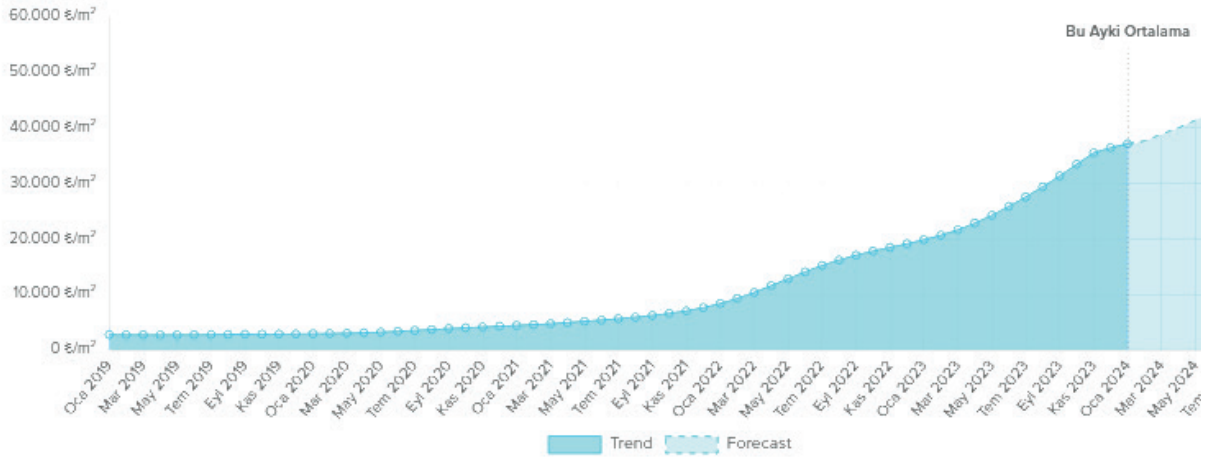

Şekil 21: Didim Mahalleleri

Bölgenin en önemli sorunlardan bir diğeri ikinci konut sorunudur. İkinci konutlar sebebiyle ilçede kontrolsüz ve aşırı betonlaşma kendini göstermektedir, aynı zamanda bu konutların işletme belgesiz sezonluk ya da dönemlik kiraya veriliyor olması turizm işletmelerinin önünü kapatmakta ve kazancını azaltmaktadır. Bu durum aynı zamanda denetimsizlik ve vergi kaybını da beraberinde getirmektedir.

ADM Elektrik Dağıtım A.Ş.'den alınan bilgilere göre 2022 yılı itibarı ile; Didim'de yaklaşık 100 bine yakın konut, 11.500 ticarethane ve 20 sanayi elektrik abonesi bulunmaktadır. Bu rakamların kayıtlı nüfus (100.000) sayısından fazla olması ikinci konut veya kapalı konutları göstermesi açısından önemlidir. Halen aboneliği gerçekleşmemiş inşaat stokları da bu sayı içerisinde yer almaktadır.

Didim – konut metrekare satış fiyatları değişimi yaklaşık olarak son yılda yıllık değişim oranı %182; 3 yıl öncesine göre değişim oranı %442'ye ve son 5 yıl için ise bu oran %673'e ulaşmaktadır. Fiyatlardaki bu kadar hızlı artış ve kazanç beklentisi sektörü tahammülsüz yapmıştır.

Değişim (₺) ⓘ	Oca 19 - Oca 24	1 Yıllık	2 Yıllık
Aydın / Didim	%1259,71 ▲	%87,32 ▲	%345,24 ▲
Toplam Değişim (₺) ⓘ	Oca 19 - Oca 24	1 Yıllık	2 Yıllık
Aydın / Didim	%1259,71 ▲	%87,32 ▲	%345,24 ▲

Şekil 22: Didim Satılık Konut Metrekare Birim Fiyatlarda Değişimi

Bu soruna yönelik ikinci konutların turizm sektörünün içine çekilmesine yönelik bir devre mülk sistemi uygulamasının başlatılması gerekliliği belirtilmiştir. Turizm işletmelerinin sorunlarından biri de her şey dâhil sistemidir. Otelde her türlü ihtiyaçları karşılanan turist otel dışına çıkmamakta ve bu sebeple ilçe esnafı için herhangi bir getiri sağlamamaktadır. Çevre düzenlemeleri, aktivite alanları, hizmet sektöründe fark oluşturan işletmeler ve etkinlikler ile bir bütün olarak davetkar bir kent oluşturularak, her şey dahil sistemde konaklayan misafirlerin tesis dışına çıkmasını sağlayacak ekosistemin yaratılması gerekecektir.

Didim'de geniş bir arazi kesimi için halen planlama çalışması yapılmamış durumdadır. Üst ölçekli planlarda Turizm alanı, kıyı koruma alanı, sit alanı, tarım alanı, orman alanı vb. öncelikler almasına rağmen alt ölçeklerde planlanma ihtiyacı bulunmaktadır.

Didim, doğuda Muğla il sınırı, batıda ve güneyde Ege Denizi, kuzeyde Bafa Gölü ve Menderes Nehri ile sınırlanmış bir yarımada şeklindedir, yüzölçümü 402 km² civarındadır. Arazi toprak yapısı olarak incelendiğinde %50'ye yakın bölümü tarıma elverişli arazidir.

%35'lik arazi yapılan küçük çaplı planlar ile yerleşim yeri olarak imara açılmıştır. Ancak yıllar itibarı ile bütüncül bir planlama yapılamadığı için yapılan planlarda toplumsal ihtiyaçlara cevap verecek donatı ve alanlar maalesef yetersiz kalmıştır. Genel bir plan çerçevesinde gelişme gösteremeyen Didim; yapılan küçük ölçekli planlar ile büyümeye çalışmıştır. Bu durum da kentsel yaşam alanları; sağlık, eğitim, meydanlar, parklar, rekreasyon, spor alanları gibi alanların oluşturulmasına fırsat vermemiştir.

Tablo 27: Arazi Kullanımı

	Alanı (ha)	Dağılımı (%)
Tarım Arazisi	15.473	39
Çayır-Mera	3.725	9
Ormanlık Arazi	3.000	7
Tarım Dışı Arazi	3.700	9
Yerleşim Alanı	14.302	36
TOPLAM	40.200	100

Ancak mülkiyet olarak incelediğimizde; toplam arazinin yaklaşık %10'u Mera alanı iken, yaklaşık %15'i Askeri alan ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özelleştirme kapsamına alınan alanlar ile %50'nin üzerinde bir alan hazineye aittir. Bu konuda kesin olmamakla beraber %65'ler ifade edilmektedir. Milli Emlak Müdürlüğünden alınan kayıtlı ve kayıtsız taşınmaz durumu incelendiğinde 3.013 taşınmazın 2752'si tescil edilmiş görülmektedir. Tescilli taşınmazların bir kısmı, 20 arsa ve bir günübürlük tesisi olmak üzere satışı planlanmaktadır.

Tablo 28: Milli Emlak Müdürlüğüne Kayıtlı Taşınmazlar

Taşınmaz Durumu	Toplam Taşınmaz Sayısı
Tescilli Taşınmaz	2.752
Tescilsiz Taşınmaz	236
İlişkili Taşınmaz	25
Toplam Taşınmaz Sayısı	3.013

Özelleştirme kapsamındaki bir kısım alanlar bölümler halinde parsel imar planları ile satılmakta bu durum bütüncül bir çözüm sağlamaktan uzak yapılaşmayı tetiklemektedir. Küçük parsellerin satışı büyük yatırımcıyı çekmekten/cezbetmekten uzak kalmaktadır.

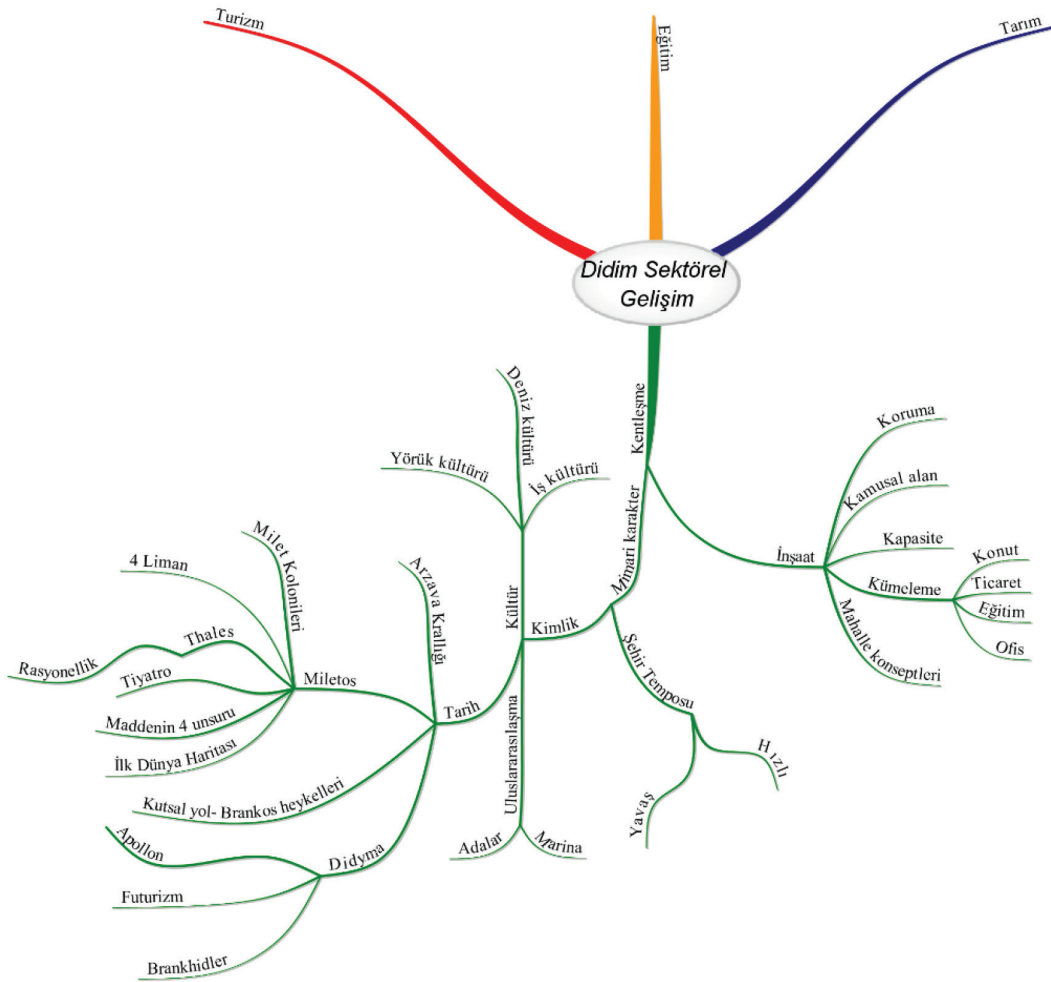
Dağınık ve plansız yerleşim önemli bir sorun olarak alt yapı sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bunlar; yol, su, elektrik, kanalizasyon, iletişimsizlik ve benzeri konularda sıkıntıların doğmasına sebep olmaktadır. Sezonda elektrik kesintileri ve su sıkıntıları yaşanırken ulaşım sorunu baş edilemez boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Yaz aylarında yetersiz kalan ulaşım, kış aylarında düşük talep dolayısı ile yükselen maliyetler yüzünden birçok hatta hizmet sunumuna engel olmaktadır.

Didim'de askeri alanlar oldukça geniştir. Bu arazilerin çoğu dağınık yer yer küçük parsellerden oluşmuş birçok askeri parselin içerisinde belediye ve ticari işletmeler otellere ait su kuyuları su depoları vardır. Kaçak işletmeler, izinsiz dikilmiş zeytin ağaçları ve hayvan ağılları, taş ve mermer ocakları bulunmaktadır. Bazı kısımlarda da çiftçiler tarafından hububat ekimi yapılmaktadır. Askeri alanların bitişiğinde 2.konutlar, oteller ve turizm işletmeleri olup bu konutlara giden yollar askeri alanların içinden geçmektedir. Hatta, Didim'e ulaşımı sağlayan ana kara yollarından birisi de askeri alanın içerisinden geçmektedir. Bölünmüş ve birbirine bağı kalmamış küçük parseller şeklindeki askeri alanlar atıl ve korumasız kalmıştır. Ülkemizin güvenliği ve savunması her şeyden önemli ve önceliklidir. Yapılacak planlama ile geniş bir alana dağılan parsellerin toplulaştırılarak güvenliğinin sağlanması ve ekonomiye kazandırılması ilçe açısından önem arz etmektedir.

Bölgedeki bu kadar geniş ve işlenmeye hazır alanların yasa dışı yollarla yağmalanması ve işgale uğramasının önüne geçmek ve Didim'in geleceğini şekillendirmek için ilgili bakanlıkların temsilcilerinin ortak katılımı ile en uygun arazi kullanımı ve yeni cazibe merkezleri ile atıl alanların ekonomiye kazandırılması için planlamalar yapılmalıdır.

KENTLEŞME KAVRAM HARİTASI

Kentlerin en önemli sorunları olan Yapı Kalitesi ve Yaşam Kalitesi kentleşme başlığı altında ele alınmıştır. Bu çerçevede ilçe genelinde ekonomik risklerinin azaltılması, mahalleler ve bölgeler arası gelişmişlik dengesinin kurularak ticari hayatın zenginleştirilmesi stratejik açıdan erişilmesi değerli temel yaklaşımdır. Bu temel anlayış üzerinden mimari karakter ile inşaat sektörüne ilişkin değerlendirmeler kentleşme başlığı altındaki temel ayırım olarak belirlenmiştir. Kentleşmeye ilişkin tanımlanan genel çerçeve Şekil 23'de gösterilmiştir.

Şekil 23: Kentleşme kavramsal kümesi

- 1- Mimari karakter: Bu çerçevede mimari karakterin geliştirilmesi ve paylaşılmasının önemli stratejik açılım olacağı ve kent kimliğinin yaygınlaştırılması için gerekli olacağı öngörülmüştür. Bu amaçla öncelikle kent kimliğinin temel tartışma alanları (1) tarih (2) kültür ve (3) uluslararasılaşma olarak tanımlanmıştır. Kültürel referans olarak üç temel zemin üzerinde

gelişim sağlanması olanaklıdır. Bunlardan ilki Yörük kültürüdür. İlçenin genelinde bu alanda önemli ipuçları görmek mümkündür. Konuşulan kavramlar, alan kullanımı vb. hususlar bu yöndeki birikim konusunda ipuçları vermektedir. Bu anlamda stratejik bir tartışmanın yapılmasının önemli olabileceği görülmektedir. Bunun yanında çok kesin ve birikimli bir şekilde deniz kültürünün kent kimliği üzerinde etkili olabileceği görülmektedir. Bu nedenle bu konuda yapılacak tartışmaların paydaşlar açısından önemli çıkarımlar yaratabileceği değerlendirilmektedir. Didim gibi bir yerleşimin kendi ekonomik arka düzeni (hinterland) ve konumu dikkate alındığında çok önemli bir iş düzeninin yaratılabileceği açıktır. Bu nedenle ticari açıdan ekonomik faydanın zemini olabilecek iş kültürünün tartışılması ve ortak bir anlayışın inşası, önemli kazanımlara vesile olabilecektir. Bu bakışla paydaşların bu alanlarda görüş paylaşımının stratejik öneme sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bu iş kültürüne bağlı olarak Didim'in uluslararası kimliğinin de iki temel tartışma alanından hareketle oluşturulabileceği düşünülmektedir. Bu alanlar marina ve adalar ile ilişkilerdir. Didim açısından kent kimliğinin en önemli bileşenlerinin başında gelen tarih konusunun çok detaylı olarak incelenerek ele alınması ve referans olarak kullanılması stratejik değeri doğrudan geliştiren bir alan olarak görülmektedir. Tarihi açıdan ilk kimliklenme tartışması Arzava kültürü üzerinden geliştirilebilir. Bu durumda kendi kimlik dinamiklerinin oluşturulması için temel bir eşik inşa edilebilir. Didim'in yeryüzünde çok değerli tarihi birikimi iki antik kent medeniyetinin üzerinde gelişmektedir.

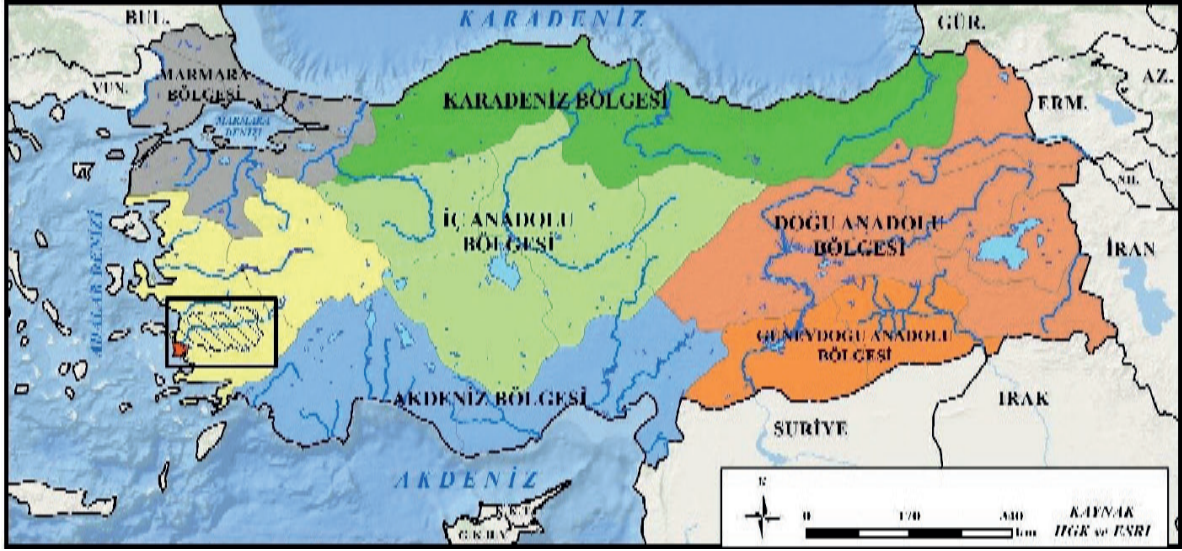
Bu iki medeniyet Didyma ve Miletos medeniyetleridir. Miletos ele alındığında antik dönem Miletos kolonilerinin bugünkü yerleşimle bir kültürel ağ oluşturması fırsatının yanında bu ekosistemin bir ekonomik paylaşım alanı yaratabileceği de göz önünde tutulması gereken stratejik değerlendirmelerden birisidir. Aynı şekilde ilk filozof olarak kabul edilen Thales'in, antik İon dünyasının 7 bilgesinden birisi olması bölgenin tanıtılması açısından önemli olabilir. Milet tarihi ve medeni birikimin önemli referans noktalarından birisi olarak ilk dünya haritasının burada yapılması, ünlü tiyatrosu, maddenin 4 temel ögesinin burada tanımlanması, 4 limanlı antik bir kent olması kent kimliğinin tarihi gelişimi açısından önemli öğelerdir. Brankos ailesi ve gelecek bilgeliği tarihi açıdan bir diğer önemli vurgudur. Özellikle antik kutsal yol ve bunun tarihi değeri önemli bir fırsat alanı olarak ortadadır. Kent kimliğinin tarihi kökeni açısından ele alınmasında fayda görülen bir diğer başlık ise Didyma kentidir. Didyma gelecek bilgeliği için dünya medeniyetinin önemli referanslarından birisidir.

2. Şehir Temposu: Tarihi temel yanında mimari karakteri ve kentliliği tanımlayacak önemli bir diğer tartışma alanı şehir temposu olarak görülmüştür. Şehir temposu diğer pek çok kararın etkileyicisi olarak kent karakterini şekillendirecek bir diğer başlık olarak görülmektedir. Bu anlamda paydaşların ele alması gereken önemli bir tartışma alanı olarak tanımlanmıştır.
3. İnşaat: Kentleşme başlığı altında tartışılmasına önem atfedilen bir diğer başlık inşaat olarak belirlenmiştir. İnşaat sektörü kent gelişiminin önemli itici gücüdür. Bu bakış altında paydaşlar tarafından tartışılması gereken önemli alanlar koruma alanları, kamusal alanların kullanım etkinliği, gelişim kapasitesi ile kümelenme dinamizmi ve her bir bölge/ mahalleye ilişkin konseptlerin oluşturulması kent geleceğini şekillendiren karar vericilerin ele alması gereken konular olarak görülmektedir.

TURİZM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ

Turizm sektörü incelenen üçüncü sektör olmuştur. Burada da durum analizi yapılırken ilk önce genel sektörel yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türkiye'nin önde gelen turizm merkezlerinden biri olan Aydın MÖ. 13. yüzyıla dayanan tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri ile geniş bir turizm yelpazesine sahiptir. 150 km'lik sahil şeridi, ılıman iklimi ile deniz, yat, termal, kültür turizmi alanlarında çeşitli aktivite fırsatları sunan Aydın, alternatif turizm alt yapısının gelişmesi için de elverişli koşullar vaat etmektedir. Aydın İlinin tarımdan sonraki ikinci önemli gelir kaynağı turizmdir. İl ekonomisinde kültür ve turizm varlıkları önemli yer tutmaktadır.

Şekil 24: Aydın İli Konumu

Tarihi binlerce yıl gerilere giden Ege Bölgesi'nin nadide illerinden Aydın, verimli toprakları, elverişli iklimi, stratejik konumu itibariyle birçok medeniyete beşiklik etmiştir.

Aydın ili, tarih öncesi devirlerden başlayarak Karyalılar, Lelegler, İyonlar, Grekler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Aydınoğulları, Osmanlılar ve günümüz Türkiye'sine değin pek çok uygarlığa yaşam alanı olmuştur.

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 5, (Aydın Arkeoloji Müzesi ve buna bağlı Yörük Ali Efe Müzesi, Afrodisias Müzesi ve buna bağlı Karacasu Etnografya Müzesi, Milet Müzesi), belediyelere ve Adnan Menderes Üniversitesine bağlı 4 (Çine Kuva-i Milliye Müzesi, Çine Arıcılık Müzesi, Nazilli Kent Müzesi ve Kuşadası Zeytin ve Zeytincilik Müzesi) olmak üzere toplam 9 müze, 23 önemli ören yeri ile tescilli yapılmış 1.745 kültür varlığı bulunmaktadır.

Dünyaca ünlü ve önemli görülen 12 ören yeri; Afrodisias (Karacasu), Alabanda (Çine), Alinda (Karpuzlu), Apollon Tapınağı (Didim), Gerga (Çine), Harpasa (Nazilli), Magnesia (Germencik-Ortaklar), Mastaura (Nazilli), Milet (Didim), Nysa (Sultanhisar), Priene (Söke), Tralleis (Aydın-Efeler) Aydın ili sınırlarındadır.

Aydın ili, tarihi, kültürel ve doğal değerlerinin yanı sıra turizm faaliyetlerinin en hareketli olduğu Batı Anadolu'nun merkezinde yer almaktadır. Ayrıca, turizm açısından en önemli deniz hudut

kapısına sahip olması, Aydın'da turizmin öne çıkmasını sağlamaktadır. Aydın'da turizm sezonunun iklim avantajı ile uzun olması sebebiyle tercih edilmektedir.

Ulaşım kolaylığı dolayısı ile çevre kentlerden gelen ziyaretçiler, gününbirlik veya hafta sonları deniz kenarındaki halk plajlarından yararlanmaktadır. Aydın'da; Pigale Plajı (Kuşadası), Kadınlar Plajı (Kuşadası),

Güvercinada Plajı (Kuşadası), Yavansu ve Aslanburnu Plajı (Kuşadası), Güzelçamlı Plajı (Kuşadası), Altınkum Plajı (Didim), Tavşanburnu Plajı (Didim), Yeşilkent – Gaye Plajı ve Akbük (Didim) gibi birçok plaj turistler tarafından tercih edilmektedir.

Aydın ilinde Kuşadası ve Didim olmak üzere iki marina bulunmaktadır. Kuşadası, marinası ve limanı sayesinde, yatlar ve tur gemileri için ideal bir konaklama ve alışveriş bölgesidir.

Turizmin çeşitlendirilmesi çalışmaları kapsamında 2007 yılı başında Buharkent bölgesi “Buharkent Termal Turizm Gelişim Bölgesi” ve Aydın Merkezde Ilıcabaşı'nı da içine alan İmamköy çevresi “Tralleis Termal Turizm Gelişim Bölgesi” ilan edilmiştir.

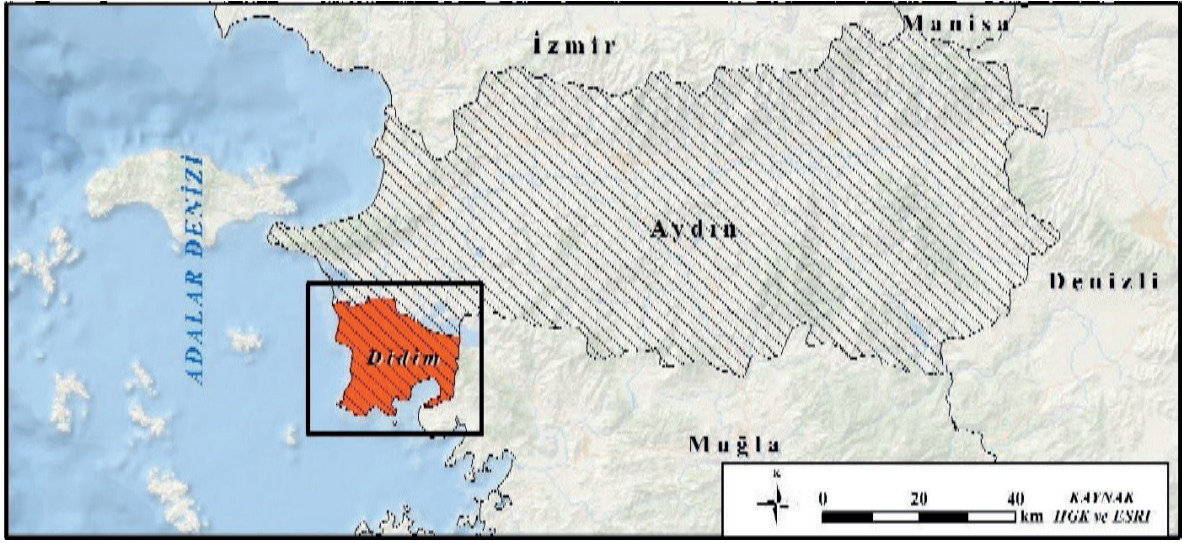

Şekil 25: Davutlar Kaplıca

Aydın jeotermal kaynaklar açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyel içinde en önemli termal turizm merkezleri Natur-Med - Davutlar ve Germencik Alangüllü Kaplıcalarıdır. Bunların dışında ise Kızıldere, Sultanhisar - Salavatlı, Ortaklar - Gümüşköy Kaplıcası gelir.

Kongre Turizmi açısından Efes Kongre Merkezi dışında, ilde bulunan 6 adet 5 yıldızlı otel ile 1. sınıf tatil köyü bünyesinde kongre turizmi amacıyla kullanılabilecek salonlar mevcuttur. Efes Kongre Merkezi, tarihin kalbinin attığı yere, Kuşadası'na, modern yapısı ve gelişmiş teknolojisi ile yeni bir soluk getirmiştir. Merkez bünyesinde; bir adet 2.690 kişilik Büyük Oditoryum, bir adet 745 kişilik Alt Kat Oditoryum, 33 adet 45 ila 800 kişi kapasiteye sahip komite ve küçük toplantı odaları yer almaktadır.

Aydın ilinin 17 ilçesi bulunmaktadır. Ege Denizi'ne kıyısı olan Kuşadası ve Didim ilçelerinde deniz turizmi, iç kesimde yer alan ilçeler ise daha çok folklorik ve arkeolojik değerler açısından öne çıkmaktadır.

Şekil 26: Didim İlçesi Konumu

DİDİM

Didim ilçe sınırları içerisinde 16 tane mahalle yerleşmesi vardır. Bunlardan 9 mahalle Didim merkez ilçenin mahallesini oluştururken, 7 tanesi köy ve kasabaların bu statülerinin kaldırılmasıyla mahalle konumuna gelen yerleşmelerdir.

Didim'de yer alan mahalleler: Efeler Mahallesi, Yeni Mahalle, Cumhuriyet Mahallesi, Çamlık Mahallesi, Hisar Mahallesi, Altinkum Mahallesi, Fevzipaşa Mahallesi, Mersindere Mahallesi ve Ma- vişehir Mahallesi'dir. Mahallelerde nüfusun büyük çoğunluğu ikamet etmektedir.

Şekil 27: Didim Mahalleleri

Didim, Aydın il merkezine 1 saatlik mesafede yer alan, zengin bir kültürel dokuya, altın renkli plajlara, doğa harikası koyalara sahip özel tatil beldelerinden birisidir.

TURİZM POTANSİYELİ

DENİZ (KIYI) TURİZMİ

Didim, Ege Denizi kıyısı olması, bir yarımada özelliği göstermesi ve 90 km varan kıyı şeridi ile her türlü deniz ve kıyı aktivitesini yapma imkânı sunmaktadır. İklim avantajı ile turizm sezonunun uzun sürmesi sebebiyle tercih edilmektedir. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü yörede deniz suyunun sıcaklığı Mayıs'tan Ekim'e kadar her türlü deniz aktivitesine fırsat sunmaktadır.

Didim ilçesinde turizm, kültür turizmiyle başlamış, hızlı gelişimini ise deniz turizmi sayesinde gerçekleştirmiştir. Yerli ve yabancı turistlerin yanı sıra ulaşım kolaylığı dolayısı ile çevre kentlerden gününbirlik veya hafta sonları denizden istifade etmek isteyen ziyaretçileri cezbetmektedir.

Popüler turizm noktalarından biri olan Didim'de gezilecek, denize girilecek birçok plaj ve koy yer almaktadır. Ünlü Altinkum Plajı, Tavşanburnu Plajı, Yeşilkent – Gaye Plajı ve Akbük gibi plajların yanı sıra girintili çıkıntılı bir yapıda olduğu için onlarca koya ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar; Manastır Koyu, Dalyanaki Koyu, Akkum, Sağtur Plajı, Akademi Koyu, Akvaryum Koyu, Cennet Koyu, Cennet Ada Koyu, Martı Koyu gibi sıralanabilecektir. Koylardan bazılarında tekne turları sırasında denizden ziyaretler de mümkündür.

Didim plajları; sığ ve dalgaların görülmediği sakin denizi, uzun ve geniş kumsalları nedeniyle çocuklu aileler tarafından tercih edilmektedir. Altinkum başta olmak üzere birçok plajı rüzgar sörfü, kano ve diğer su sporları için oldukça ideal kabul edilmektedir.

Yörede deniz turizmini destekleyecek birçok konaklama tesisi ve su sporları tesislerine yönelik yatırımlar bulunmaktadır.

Şekil 28: Didim Yat Limanı

YAT TURİZMİ

Didim Marina; Doğu Akdeniz marinalarının en büyük ve lüks marinalarından birisidir. Muhteşem Ege Denizi'ne giriş yapan yatlar ve süper yatlar için birinci sınıf bir merkez üssü görevi görmektedir. 8 ila 70 metre arasında 90 adedi süper yat olmak üzere 576 tekne bağlama kapasitesi olan

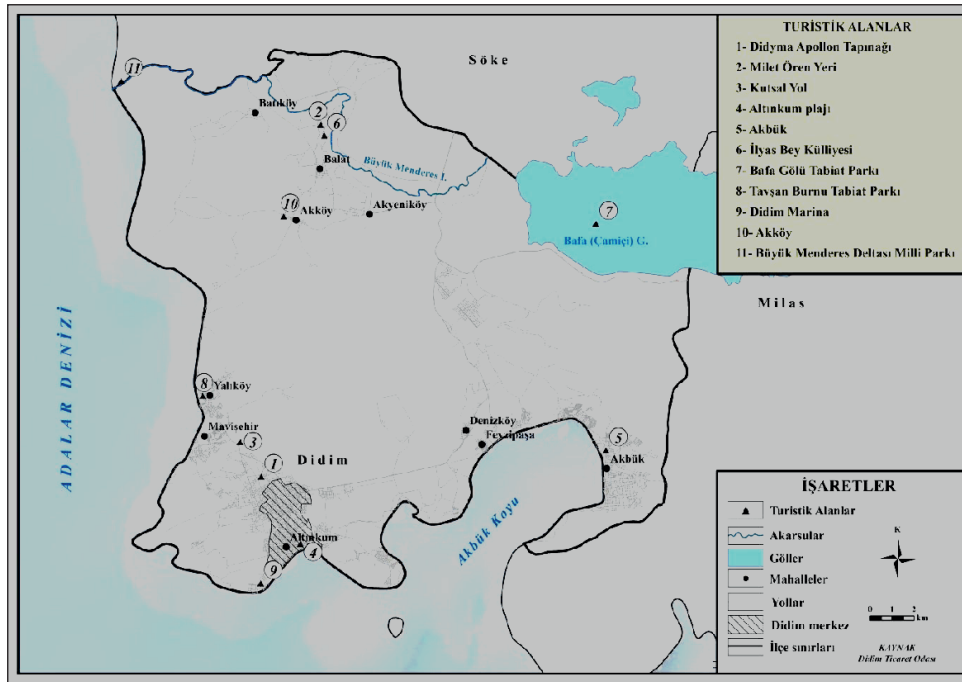
marinada 600 kara park alanı, 70.000 m2 kara sahası, 400 tonluk ve 75 tonluk 2 travel lift, 2 büyük hangarıyla bölgeye gelen tekne sahiplerine uzun veya kısa süreli kara park olanağı sağlamaktadır.

Didim, 11 metre genişliğindeki tekne kaldırma sistemi ve 400 tonluk lift (çekme) kapasitesiyle Türkiye'nin tek katamaran kulübü olarak faaliyet göstermektedir. Marina, sosyal hizmetler, teknik servis, liman, marina ofis ve çevre koruma hizmetleri gibi imkânlarla tekne bağlayanlara hizmet vermektedir. Marina içerisinde otel, kafe ve restoranların da olduğu bir alışveriş merkezi, denize girebilecek bir beach club yer almaktadır.

KÜLTÜR TURİZMİ;

Didim, tarih öncesi devirlerden başlayarak verimli toprakları, elverişli iklimi, stratejik konumu itibarıyla birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Yöre; Karyalılar, Leleğler, İyonlar, Grekler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Aydınoğulları, Osmanlılar ve günümüz Türkiye'sine değin pek çok uygarlığa yaşam alanı olmuştur.

Kültür ve tabiat varlıklarının yanında felsefe, inanış ve zengin folklorü ile dikkat çeken Didim, tarihi ipek yolu güzergâhında bulunmasıyla kültürel iletişim ve etkileşimin merkezi haline gelmiştir. Zengin kültürü; mutfağında, folkloründe, el sanatlarında, efsanelerde, hikâyelerinde, türkülerinde hayatın her alanında kendini göstermektedir.

Şekil 29: Didim İlçesinin Başlıca Turizm Alanları

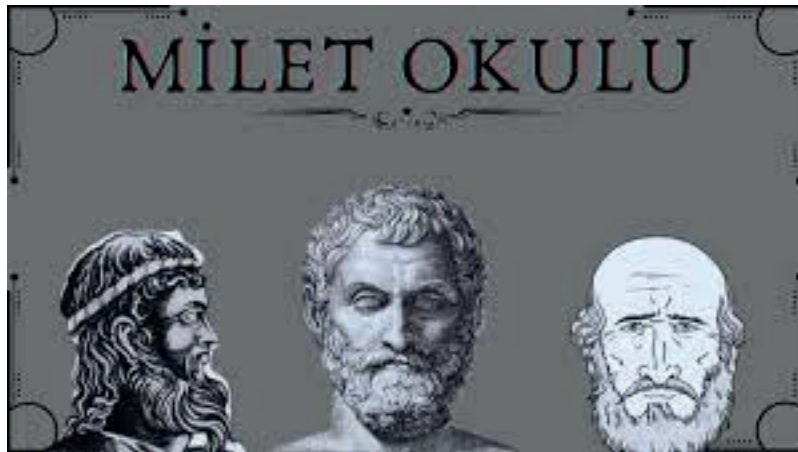
Antik dünyanın en büyük ve en önemli tapınaklarından olan Apollon Tapınağı ve Milet Ören yeri Didim'de bulunmaktadır.

Şekil 30: Apollon Tapınağı

Didyma; bir antik kentten ziyade Milet'e bağlı bir tapınak yeri ve kutsal alan olarak nitelendirilebilir. Didim, antik çağlarda kehanet merkezlerinin en önemlilerinden birisi olarak öne çıkmıştır. Bu dönemde "Biliciler Kenti" olarak da adlandırılan Didim, gelecekle ilgili haber almak isteyenlerin yoğun ziyaretlerine uğramıştır. Güneşin, müziğin ve sanatın olduğu gibi kehanetin de tanrısı olarak kabul edilen Apollon adına inşa edilmiş Apollon Tapınağı'na gelen kişiler burada bilicilerden gelecekleri ile ilgili kehanetleri öğrenirlerdi. Antik dünyanın en büyük üçüncü tapınağı olduğu bilinen Apollon Tapınağı'nın günümüzde birkaç sütunu sağlam olarak durmaktadır. Asıl olarak ise iki sıra halinde 124 sütuna sahip ve yaklaşık 20 metre yüksekliğinde görkemli bir anıttır.

Yüzlerce yıl önce Miletos Antik Kenti ile Apollon Tapınağı'nı birbirine bağlayan Kutsal Yol 'da her yıl turizm haftasının pazar günü çevre illerden gelen ziyaretçilerinin de olduğu yürüyüş düzenlenmektedir.

Şekil 31: Milet'ten Yetişen Filozoflar ve Bilim İnsanları

Milet, yetiştirdiği ve tarihte çok önemli yeri olan filozofları ile ünlüdür. Bunların arasında ilk sırada geleni felsefenin ve bilimin öncüsü olarak kabul edilen Thales'dir. Doğa bilimleri, astronomi, matematik ve geometri alanında önemli çalışmalar yapmış olan Thales MÖ 585'te gerçekleşen

güneş tutulmasını da doğru olarak hesaplamış, matematikte günümüzde dahi kullanılan teoremleri keşfetmiştir. Kendisinden sonra yine Milet'te yetişen Anaksimandros evrenin oluşumuna dair ortaya attığı fikirler ve öğrencisi Anaksimenes de evrime yönelik ilk düşünceleri ile bilime önemli katkılar yapan fizikçi ve doğa bilimcileridir. Bu filozofların öncülük ettiği Milet Okulu'nun temelini oluşturduğu düşünceler de daha sonra Sokrates, Platon, Aristo gibi filozoflar tarafından temel alınmıştır. Milet, bilim ve kültür alanındaki önemini uzun yıllar korur. İstanbul'da MS 6. yüzyılda inşa edilen ve o güne kadar görülmemiş bir görkemde olan Ayasofya'yı inşa eden İsdoros gibi büyük bir mimarı da yetiştirmiştir.

Şekil 32: Apollon Tapınağı'ndaki En Önemli Sembollerden Medusa Figürü

Ören yerinde bu dönemlerden kalma; Milet Tiyatrosu, Faustina Hamamı, agora, tören caddesi, anıtsal çeşme, gymnasium, Virgilius Capito Hamamı, Türk Hamamı, Athena Tapınağı Stadium, Delphinion, Liman Anıtı, Zeus Olympios Temenosu, bouleuterion (Senato Binası), Mısır Tanrılarının Temenosu kalıntıları bulunmaktadır.

Yörede mekânın coğrafi şartlarına bağlı olarak birçok tarihi olay meydana gelmiştir. Bölgenin tarihi dönemlerde sık el değiştirmesine ve farklı kültürlerin bölgeye hâkim olmasına sebep olmuştur. Bu kültürel değişimlerde tarihi olaylar en etkin faktör olarak değerlendirilmektedir. Eski Lade Adasında Lade Savaş alanı yörede en önemli tarihi mekândır. Bu önemli tarihi olay "savaş alanı turizmi" konusu içerisinde ele alınabilecektir.

Son yıllarda kırsal kültür turizmi kapsamında; köy evlerinde konaklamak, yerel yemekleri yemek, yerel ulaşım araçlarını binmek, el sanatlarını görmek ve ilk elden satın almak, yerel spor etkinliklerine katılmak ve yerel sağlık bilgileri gibi kırsal kültürü yansıtan faaliyetlere katılmak gibi bir kısım turizm etkinlikleri münferit olarak dikkat çekmektedir.

Türkiye genelinde en fazla ziyaretçi alan ilk beş ören yerinden biri Aşağı Büyük Menderes Yöresinde bulunmaktadır. Bu ören yeri Milet ören yeridir. Milet ören yeri, birbirlerine yakın olması dolayısıyla Didim, Milet ve Priene ören yerlerinden oluşan bir bütün olarak ele alınmaktadır. Didyma Apollon Tapınağı canlı mimari yapısı ve kütleli durumu ziyaret edenleri hayran bırakmaktadır.

Sahip olduğu antik kentleri, müzeleri ve ören yerleriyle önemli bir turizm destinasyonu olan Yörenin yüksek kültürel turizm potansiyeline rağmen istatistiki veriler deniz turizminin hâkim olduğunu göstermektedir.

EKOTURİZMİ;

Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı seyahat olarak tanımlanan eko turizm kapsamında Dilek Yarımadası'ndan başlayıp, Karina'da devam ederek Büyük Menderes Nehri ile Bafa Gölü'ne kadar uzanan bölge ve Büyük Menderes Deltası Milli Parkı doğa yürüyüşü yapmaya elverişli olan yerlerdir.

Beşparmak Dağlarında (Antik Latmos) Yürüyüşü ile hava ve yağmur tanrısının kutsal alanında yapılan ayin yürüyüşünde yüzyıllardır kullanılan bir patika ile M.Ö. 7-8 bin yıllarına tarihlenen prehistorik kaya resimlerinin bulunduğu mağaraya, Bizans manastırlarına, keşiş barınaklarının içinde bulunduğu Yediler Manastırına ulaşılan aktivite ekoturizm açısından öne çıkmaktadır.

Bafa Gölü ve Büyük Menderes Deltası gibi sulak alanlar, Tavşanburnu kamp alanı ve Adalar Denizi kıyısı ve doğal güzellikteki koylar ekoturizm için önemli doğal kaynakları oluşturmaktadır. Bu doğal kaynaklar doğru ve akıllıca kullanıldığı takdirde ilçenin turizmi için uzun vadede çok fayda sağlayacaktır.

Doğa severler için Didim'e yalnızca 16 km. mesafede yer alan Bafa Gölü Tabiat Parkı başlı başına bir doğa harikasıdır. Aslında bir zamanlar bir koy olan ancak alüvyonlar nedeniyle denizle bağlantısı kesilerek lagün halini alan gölde aralarında nesli tehlike altında olanların da olduğu birçok kuş türü yaşamaktadır.

Bafa gölü alanı, bataklık kırlangıcı ve mahmuzlu kız kuşunun üreyen popülasyonları ile ÖKA (Önemli Kuş Alanı) olarak kuş gözlemcileri için önem taşımaktadır. Bafa Gölü, bu bölgede kışlayan su kuşları açısından büyük önem taşır. Küçük batağan, bahri, kara boyunlu batağan, karabatak, küçük karabatak, boz ördek, elmabaş patka ve sakarmek bölgede kışlayan başlıca türlerdir. Büyük Menderes Deltası'ndan gelen tepeli pelikan yıl boyunca gölde görülebilir. Göl içinde tekne turları da düzenlenebilmektedir.

Dilek Yarımadası, Büyük Menderes Deltası Milli parkı ile Didim-Akbük arasında yapılabilecek doğa sporlarından birisi de dağ bisikletidir. Bisikletçiler doğal stabilize ve az eğimli yolları bulunan alternatifli parkurları kullanabilmektedir.

Kamp ve Karavan Turizmi için Söke – Didim yolundaki Tavşanburnu Orman Kampı tercih edilen yerlerdendir. Her türlü ihtiyaca cevap verebilecek; büfe, market, lokanta, plaj, çamaşır yıkama yeri, lavabo, bulaşık yıkama yeri, WC, duş, içme suyu, karavan su bağlantısı vardır. Ayrıca, Dilek Yarımadası da kamp ve karavan turizmine elverişlidir.

SAĞLIK TURİZMİ;

Çağlar boyunca insanlar sağlıkları için termal su kaynaklarının bulunduğu bölgelere seyahat etmişlerdir. Ancak son zamanlarda ise sadece yararlı su kaynakları için değil aynı zamanda cerrahi birtakım tedaviler için de arayış içerisine girmişlerdir. Bu seyahatlerin temel nedenleri arasında ekonomik koşullar ve kendi ülkelerinde benzer tedavilerin yapılamıyor olması yatmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Raporunda medikal turizm öncelikli alanlardan biri olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde son yıllarda ileri düzeyde teknolojik ekipmanların kullanılıyor olması, kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulması ve son derece başarılı hekimlerin ve kliniklerin hizmet vermesi, yurt dışından çok sayıda kişinin estetik ve tedavi amaçlı Türkiye'yi tercih etmesini sağlamaktadır.

Didim'de Sağlık turizminde en fazla yatırım ve donanım diş hekimleri tarafından yapılmaktadır. Diş klinikleri tarafından; implant, ortodonti, dijital gülüş tasarımı, diş protezleri, diş beyazlatma işlemleri, estetik lamina, dentapspa gibi son dönemlerin en popüler, sağlıklı ve doğal görünümle sonuçlanan tedavi yöntemleri ile birbirinden farklı uzmanlık gerektiren alanlarda yüksek kalitede ekonomik hizmetler verilmektedir.

2019 yılında yapılan bir çalışmada sağlık/diş uygulamaları için Didim'e gelen turistler üzerinde yapılan bir çalışmada hizmetten istifade edenlerin %68,9'unun Birleşik Krallık vatandaşı, %6,3'ünün Almanya ve Fransa'dan gelenler olduğu saptanmıştır.

Didim'in hava kalitesine yönelik olarak Dokuz Eylül Üniversitesinin yapmış olduğu araştırma ile KOAH ve astım hastalarına iyi geldiği tescil edilmiştir. Sadece ülke vatandaşlarımız değil dünyanın çeşitli yerlerinden tavsiye üzerine yöreye yerleşen turistler tarafından da bu durum kanıtlanmıştır. Didim bir kür merkezi olarak kabul edilebilir. Ancak mevcut hastane ve sağlık altyapısı bu süreci destekleyecek yeterlilikte değildir.

TERMAL TURİZMİ;

Didim bölgesinde de yapılan çalışmalar kapsamında Termal Mineralli suların olduğu değerlendirilmektedir. Bölgede gerçekleştirilecek olan termal turizm yatırımları bölge turizminin gelişmesi ve 12 aya yayılması açısından çok önemlidir. Özel bir şirket tarafından Didim'in Fevzipaşa ve Akköy mahallelerinde "Termal Turizm ve Sera Amaçlı Kaynak Arama Sondajı" projesi yürütülmektedir. Hazine arazisinde planlanan projenin yeri konusunda "doğal sit, kentsel yerleşik, orman ve tarım alanı", "jeotermal" mi olacak gibi kaygılar dile getirilmektedir.

DOĞAL (FİZİKİ) TURİSTİK ÇEKİCİLİK

KOYLAR

Bir yarımada şeklinde olan Didim'de 65 koy bulunmaktadır. Bunlardan içlerinde harika plajların bulunduğu koylar Didim'de kıyı turizminin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bölgede denizde meydana gelen su sirkülasyonu sayesinde denizin temiz bir şekilde kalması ve ilçenin iklim konforu açısından da uygun değerlerde olması ziyaretçileri Didim'e çekmekte, hatta büyük çoğunluğunu emekli kesimin oluşturduğu yazlıkçıların bir kısmı yılın önemli bir bölümünü Didim'de geçirmektedirler. İlçede her yıl çok sayıda kumsal mavi bayrak ödülü almaktadır. 2024 itibarıyla 12 koy ve 1 marina mavi bayrak ödülü almıştır.

Turizmin hızla gelişmesi, ikinci konutlar, ziyaretçi sayısındaki artış, doğal çevre ve özellikle kıyı alanlarında geri dönüşü olmayan ekonomik, fiziksel, çevresel etki ve zararlara yol açmaması için sürdürülebilir kullanım ve yönetimi önem taşımaktadır.

**Şekil 33: Didim Koyları(a- 2.Koy, b-Cennet Koyu, c- Parlamenterler Koyu
d- Kovala-Sedef Koyu)**

DİLEK YARIMADASI - BÜYÜK MENDERES MİLLİ PARKI

Bir kısmı Didim ilçe sınırları içerisinde kalan Dilek Yarımada-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı, Dilek Dağı'nın Adalar Denizi'ne uzandığı son noktada yer alan ve yaklaşık 20 km uzunluğunda ve ortalama 6 km genişliğindeki yarımada ve Büyük Menderes deltasını kapsar. Milli parkın Büyük Menderes Deltası bölümü 1994 yılında milli park ilan edilmiştir. Bu özelliğiyle “Önemli Kuş Alanı” listesine giren delta, kuş araştırmaları gözlem programına alınmıştır. Dilek Yarımada-sı-Büyük Menderes Deltası Millî Parkı 250 kuş türü yaşamakta ve bunun 70'i burada üremektedir.

Şekil 34: Dilek Yarımadası - Büyük Menderes Deltası Milli Parkı

Şekil 35: Bafa Gölü Milli Parkı

BAFA GÖLÜ TABİAT PARKI

Bafa Gölü 1975 yılına kadar özel mülk durumunda olup, bu yılda kamulaştırılarak hazine arazisi durumuna getirilmiştir. Bafa Gölü zengin doğal ve kültürel kaynak değerleri nedeniyle 08.07.1994 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile 12.281 hektarlık alanı kapsayacak şekilde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Bafa Gölü Tabiat Parkı sınırları içerisinde Bafa Gölü ve göl kıyı kenar çizgisinden itibaren 250 metrelik kıyı bandı 1. Derece Doğal Sit Alanı'dır. Bununla birlikte bu alan içerisinde antik kentler bulunmakta, bu alanlar 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı kapsamında yer almaktadır.

Şekil 36: Tavşanburnu Tabiat Parkı

TAVŞANBURNU TABİAT PARKI

Didim ilçe sınırları içerisinde yer alan Tavşanburnu Tabiat Parkı (Orman Kampı) ziyaretçilere doğayla iç içe bir tatil imkânı sunmaktadır. Aydın Orman Bölge Müdürlüğü sorumluluğunda olan ve Didim ilçesi Yalıköy Mahallesi'nde yer alan 15 hektar büyüklüğündeki Tavşanburnu Tabiat Parkı ziyaretçilere günübirlik kullanım amaçlı rekreatif faaliyetler ile çadır-karavanlı konaklama imkânı sunmaktadır. 2014 yılından beri Didim Belediyesi tarafından işletilmektedir. Mavi bayraklı, denize sıfır olan ağaçlar altında doğayla iç içe tatil yapmak isteyen özellikle ekoturistler ve kampçuları Tavşanburnu Tabiat Parkı kendine çekmektedir.

FESTİVALLER VE YEREL ETKİNLİKLER

Didim'de turizm çeşitlendirmek ve turizm sezonunu uzatmak için Didim Belediyesi öncülüğünde çeşitli festivaller ve etkinlikler yapılmaktadır. Gelen turistlerin Didim'in zenginliklerine daha yakından görme imkânını bulduğu bu festivallerde yöre kültürü de tanıtılmaktadır. Sürdürülebilir turizmin ilkelerinden biri olan yerel halkın turizmden ekonomik yarar sağlaması bu festivaller sayesinde daha kolay olmaktadır.

Didim Uluslararası Zeytin Festivali: Her yıl Ekim ayının ikinci haftasında Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerin misafir katılımcı olduğu 3 gün süren bir festival düzenlenmektedir. Festival kapsamında, bilimsel konuşmalar, halk oyunları gösterileri, yemek ve fotoğraf yarışması gibi birçok etkinlik düzenlenmektedir. Tapınak çevresinde belediyenin tahsis ettiği stantlarda yerel halk başta zeytin ve zeytin ürünleri olmak üzere diğer yerel ürünleri pazarlama imkânı bulmaktadır. Festival kapsamında, zeytinyağı fabrikası ve işletmeleri ziyaret edilmekte hatta zeytin bahçelerinde ziyaretçilerle beraber zeytin hasadı da yapılmaktadır.

Didim Vegan Festivali; Türkiye'nin ilk vegan festivali, Aydın'ın tescillenmiş temiz havasıyla ünlü Didim ilçesinde yapılmaktadır. Türkiye'nin ilk, Dünyanın ise ikinci vegan kenti olan Didim'de, belediye öncülüğünde Nisan'ın dördüncü haftasında düzenlenen Vegan Festivali etkinlikleri

çerçevesinde kutsal yol yürüyüşü düzenlenmektedir. Bu sayede yabancı vegan ve vejetaryen turistler için ülkemizde seçebilecekleri yeni bir destinasyona yön verilmiştir. Dünyadaki diğer örneklerinden farklı bir atmosferde tapınak çevresinde gerçekleşen etkinlik, endüstriyel vegan ürünlerden daha çok yerel lezzetlerin ön plana çıktığı bir festivaldir.

Didim Uluslararası Halk Dansları Festivali; Didim Halk Oyunları Topluluğu (DAHOT) tarafından geleneksel hale gelen festivale Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Didim Belediyesi katkı sunmaktadır. 2024'te 9.'su düzenlenen festivale İran, Bulgaristan, Moldova, Makedonya ve Gürcistan Halk Dansları Toplulukları ile ülkemizden Söke Halk Oyunları Topluluğu, Söke Halk Eğitim Merkezi Öğretmenleri Halk Oyunları Topluluğu, Bursa Necati Bey Kız Meslek Lisesi Halk Oyunları Topluluğu, Bursa Anadolu Lisesi Halkoyunları Topluluğu ekipleri katılmıştır.

Şekil 37: Tales Buluşmasından Bir Etkinlik Afışı

Tales Buluşması: Milet'de (Balat Mahallesi) bilimin önemine dikkat çekmek için özellikle gençlerin olduğu ve bilim insanlarının konuşmacı olarak katıldığı "Tales Buluşmaları" adı altında bir etkinlik yapılmaktadır. En son 2017 yılında; Didim Belediyesi, Didim Turizm Altyapı Hizmet Birliği (DİTAB), Turizm Araştırmaları Derneği (TURAD), Türk Matematik Derneği (TMD) ve Didim Turizm Derneği (DİTUR) işbirliğiyle düzenlenen Didim Tales Buluşmasına çeşitli üniversitelerden konuşmacılar katılmaktadır.

Altinkum Yazarlar Festivali: Her yıl Ağustos ayında düzenlenen ve 15 gün süren Altinkum Yazarlar Festivali, Didim'in en önemli kültür sanat etkinlikleri arasında yer almaktadır. Festivale ünlü yazarlar katılmakta, imza günleri ve söyleşiler yapılmaktadır.

Ayrıca, Lavanta Festivali, Barış Festivali ve Dünya Didim'i Seviyor festivalleri de düzenlenmektedir.

KONAKLAMA TESİSLERİ

Aydın'da, 2024 yılı sonu itibarı ile 134 turizm işletme belgeli tesis (15.122 oda sayısı ve 30.244 yatak kapasitesi) ve 14 yatırım belgeli tesisten (3.093 oda sayısı ve 6.186 yatak kapasitesi) oluşan konaklama altyapısı bulunmaktadır. Turistik tesislerin yaklaşık %63,5'i Kuşadası'nda iken tesislerdeki yatak sayısının yaklaşık %70'i Kuşadası'nda yer almaktadır. Didim, tesislerin sadece %17'sine

ev sahipliği yaparken, 7.440 işletme belgeli yatak ile yatak kapasitesinin %24,5'ine sahip durumdadır. İlçede 200 civarında turizm belgeli konut bulunmaktadır.

Tablo 29: Turizm Belgeli Tesisler

TURİZM İŞLETME BELGELİ				TURİZM YATIRIM BELGELİ		
İlçeler	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Çine	2	17	34			
Didim	23	3.720	7.440	5	1.555	3.110
Efeler	11	554	1.108			
Germencik	1	6	12			
Karacasu	2	9	18			
Kuşadası	85	10.516	21.032	7	1.421	2.842
Nazilli	4	126	252	2	117	234
Söke	4	98	196			
Sultanhisar	2	76	152			
TOPLAM	134	15.122	30.244	14	3.093	6.186

Yönetmelik gereği belediye belgeli olup süreçte Bakanlık tarafından tescil edilen 338 basit konaklama belgeli konaklama tesisi (10.414 oda sayısı ve 20.828 yatak kapasitesi) kayıtlıdır.

Tablo 30: Basit Konaklama Belgeli Tesisler

BASİT KONAKLAMA BELGELİ TESİSLER			
İlçeler	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Bozdoğan	3	75	150
Buharkent	4	98	196
Çine	5	86	172
Didim	121	4.172	8.344
Efeler	21	502	1.004
Germencik	5	70	140
İncirliova	1	3	6
Karacasu	4	33	66
Kuşadası	146	4.706	9.412
Kuyucak	1	3	6
Nazilli	13	242	484
Söke	9	308	616
Sultanhisar	1	43	86
Yenipazar	4	73	146
TOPLAM	338	10.414	20.828

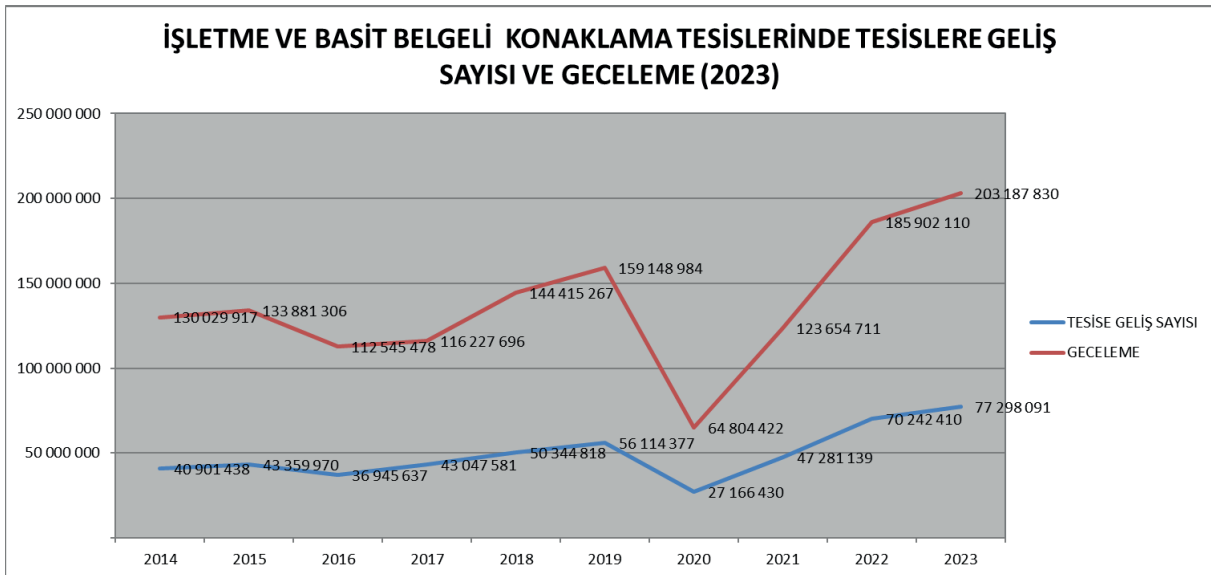
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre, Aydın'da Bakanlık Belgeli olmak üzere toplamda 486 tesis, 28.629 oda ve 57.208 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Bakanlıktan yatırım belgesi alan 14 tesis hizmete girdiğinde 6.186 yatak daha mevcut kapasiteye eklenmiş olacaktır. Aydın'daki konaklama tesisleri ağırlıklı olarak küçük ölçekli otel veya özel tesis statüsünde yer almaktadır.

Tablo 31: Toplam Tesis Bilgisi

TESİS TÜRÜ	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
İşletme Belgeli Tesis	134	15.122	30.244
Yatırım Belgeli Tesis	14	3.093	6.186
Basit Konaklama Belgeli Tesis	338	10.414	20.828
TOPLAM	486	28.629	57.258

Aydın'da Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği'ne (TÜRSAB) bağlı olarak faaliyet yürüten 244 seyahat acentesinin 166'sı Kuşadası'nda, 43'ü Didim'de, diğerleri Efeler, Nazilli ve Söke'de hizmet vermektedir. Aydın Turist Rehberleri Odası'na (ATRO) bağlı rehber sayısı ise toplamda 509'dur. Didim ilçesi özelinde 22 rehber bulunmaktadır.

Dünyada yaşanan pandemi süreciyle birlikte ortaya çıkan kapanmalar turizm sektörünü fazlasıyla etkilemiştir. Ülkemize gelen turistlerin geceleme sayıları 2020 yılında yaklaşık olarak 160 milyondan 65 milyona gerilemiş olmasına rağmen 2021 yılında 124 milyona yaklaşılması, 2022 yılı için beklentileri arttırmış ve 185 milyon aşılmıştır. 2023 yılında 200 milyon aşılı olarak yeni bir rekor kırılmıştır.

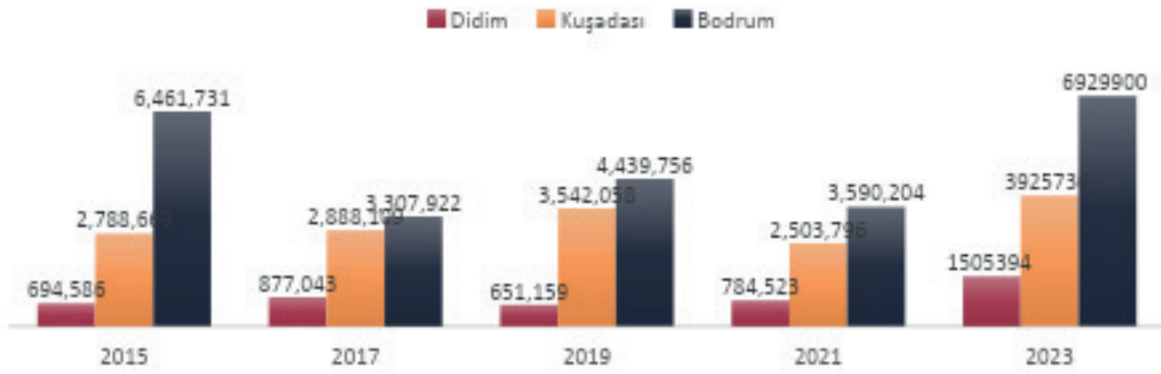
Şekil 38: 2021 Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş ve Geceleme

2023 yılı için Aydın ili genelinde turizm belgeli konaklama tesislerinde toplam geceleme 5,8 milyona ulaşmıştır. Bu durum Türkiye'de Turizm İşletme Belgeli tesislerde gerçekleşen gecemelerin %2,8'ine karşılık gelmektedir. Ancak komşu il Muğla'da geceleme sayıları 16 milyonu geçmektedir.

Son yıllar için yerli ve yabancı turist gecemeleri ise birbirine yakın düzeylerde seyretmektedir. Geceleme süresi açısından ise ortalamanın üç gecenin altında gerçekleşmesi gibi bir olumsuz durum

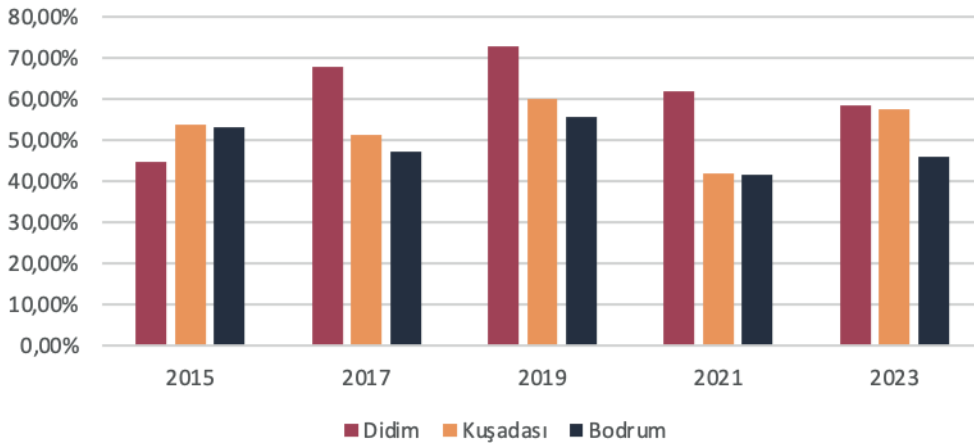
söz konusudur. Bu durum bölgeye gelen turistler için çekici olabilecek merkezlerin ve etkinliklerin tanıtılmasıyla beraber çeşitlendirilmesini gündeme getirmektedir.

Didim'de konaklama tesisleri hakkında değerlendirme yaparken komşu ilçeler de dikkat çekmektedir. 2015 yılından bu tarafa geceler Bodrum ve Kuşadası'na göre daha az dalgalanma gözlenmiştir. Bodrum'da 2015 yılı ile 2021 yılı arasında dalgalanmalar olmakla birlikte 6 yılda %45'e yakın geceler düşmüştür. Kuşadası'nda gecelerde azalma %11'de kalmıştır. 2023 yılında bu iki ilçede de hızlı bir toparlanmanın yaşandığı görülmektedir. Hal böyleyken; Didim'de 2015 yılına göre gecelerinde artış gerçekleşmiştir. Bu durumun değerlendirilmesinde yarar görülmektedir.

Şekil 39: Otel Geceleme Sayıları

2015-2023 dönemlere ilişkin Didim, Kuşadası ve Bodrum'daki Turizm İşletme Belgeli Tesislerin doluluk oranlarını incelediğimizde Bodrum ve Kuşadası hiç bir dönemde %60'ın üzerine çıkmamışken, Didim 2015 yılında %45'lerde olan doluluk oranını 2019 yılında %73'e yaklaştırmış ve pandemiye rağmen 2021 yılında %61'in üzerinde tutmuştur. 2023 yılı verilerine göre ise halen 2019 doluluk oranına ulaşamadığı görülmektedir. 2023 yılında Didim'de doluluk oranında küçük de olsa bir düşüş izlenirken Kuşadası ve Bodrum ilçelerinde artış yakalanmış olması dikkat çekicidir.

Şekil 40: Doluluk Oranı

Tablo 32: Aydın İli 2021 Turizm İşletme ve Basit Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

TÜRÜ	SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
		YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Otel	5 Yıldızlı	491 631	239 612	731 243	1 697 309	666 401	2 363 710	3,45	2,78	3,23	41,65	16,35	58,00
	4 Yıldızlı	266 339	222 822	489 161	882 492	508 786	1 391 278	3,31	2,28	2,84	40,06	23,09	63,15
	3 Yıldızlı	66 340	87 383	153 723	251 900	172 039	423 939	3,80	1,97	2,76	30,13	20,58	50,70
	2 Yıldızlı	12 351	27 328	39 679	40 170	44 181	84 351	3,25	1,62	2,13	21,57	23,72	45,29
	Toplam	836 661	577 145	1 413 806	2 871 871	1 391 407	4 263 278	3,43	2,41	3,02	39,34	19,06	58,39
Tatil Köyü	1. Sınıf	104 814	46 505	151 319	371 351	123 389	494 740	3,54	2,65	3,27	48,76	16,20	64,97
Pansiyon		432	2 113	2 545	904	4 176	5 080	2,09	1,98	2,00	7,39	34,12	41,50
Apartment Otel		42 118	15 224	57 342	173 597	39 734	213 331	4,12	2,61	3,72	44,55	10,20	54,75
Özel Tesis		3 000	1 682	4 682	12 970	6 869	19 839	4,32	4,08	4,24	50,98	27,00	77,98
Pansiyon		11 908	14 124	26 032	39 404	24 245	63 649	3,31	1,72	2,45	33,37	20,53	53,90
Butik Otel		7 392	49 717	57 109	26 789	98 584	125 373	3,62	1,98	2,20	7,77	28,61	36,38
Otel (Basit Belgeli)		5 365	3 183	8 548	9 677	5 429	15 106	1,80	1,71	1,77	30,03	16,85	46,88
Apartment Otel (Basit Belgeli)		76	424	500	158	829	987	2,08	1,96	1,97	3,66	19,19	22,85
GENEL TOPLAM		42 267	88 130	186 177	274 307	218 187	368 706	586 893	2,48	1,98	2,14	16,75	28,31

Tablo 33: Didim ve Kuşadası 2023 Bakanlık İşletme ve Basit Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Didim	194 668	216 935	411 603	886 272	619 122	1 505 394	4,55	2,85	3,66	34,42	24,04	58,46
Kuşadası	897 540	465 352	1 362 892	2 832 423	1 093 313	3 925 736	3,16	2,35	2,88	41,51	16,02	57,54

Tablo 34: Didim ve Kuşadası 2021 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Kuşadası	432 451	511 275	943 726	1 324 874	1 178 922	2 503 796	3,06	2,31	2,65	22,14	19,70	41,85
Didim	111 969	164 088	276 057	327 555	456 968	784 523	2,93	2,78	2,84	18,68	26,06	44,73

Tablo 35: Didim ve Kuşadası 2019 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Kuşadası	877 782	437 113	1 314 895	2 582 651	959 407	3 542 058	2,94	2,19	2,69	43,70	16,24	59,94
Didim	105 107	107 050	212 157	348 248	302 911	651 159	3,31	2,83	3,07	36,20	31,49	67,69

Tablo 36: Didim ve Kuşadası 2017 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Kuşadası	514 581	577 717	1 092 298	1 566 684	1 321 425	2 888 109	3,04	2,29	2,64	27,87	23,51	51,38
Didim	68 390	195 454	263 844	228 930	648 113	877 043	3,35	3,32	3,32	18,99	53,76	72,75

Tablo 37: Didim ve Kuşadası 2015 Bakanlık İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine İlçelere Göre Geliş, Geceleme ve Doluluk Oranı

SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME			ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI(%)		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Kuşadası	579 406	344 026	923 432	2 112 185	676 484	2 788 669	3,6	2,0	3,0	40,68	13,03	53,70
Didim	80 374	183 804	264 178	380 420	314 166	694 586	4,7	1,7	2,6	33,80	27,91	61,72

Deniz-kum-güneş, kültür, inanç ve yat turizminde potansiyeli bulunan Didim, yurtiçi ve yurtdışı pazarlarından çok sayıda turist almaktadır. Didim’de artan ziyaretçi sayısı ve yatak kapasitelerine rağmen kentin tümünde turizm bilincinin oluşturulması ve sektörde nitelikli insan gücü ihtiyacının karşılanabilmesi gerekmektedir.

2020 yılında Koronavirüs salgını nedeniyle dünyadaki diğer tüm destinasyonlarda olduğu gibi Didim’in ziyaretçi sayısında da ciddi oranda düşüş yaşanmıştır. Bu süreçte tesislere giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısında yaşanan düşüş oranı yerli ziyaretçilerin tesislere toplam girişlerine göre daha fazla olmuştur. 2021 yılında ise ziyaretçi sayısında hızlı bir toparlanma gerçekleşmiştir. Turistlerin konaklama süresini uzatmak ve daha fazla güzel zaman geçirmek amacı ile turizmin çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Didim, gününbirlik olarak da çok sayıda ziyaretçi ağırlamaktadır. Didim’de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı Antik dünyanın en önemli kehanet merkezlerinden biri olarak ünlenen ve güneş, ışık, müzik ile kehanet tanrısı Apollon adına yapılan tarihi Apollon Tapınağı, 2024 yılında 132.939 kişiyi ağırlarken, Milet Antik Kenti ise 66.873 ziyaretçiyi ağırlamıştır.

Tarihte birçok uygarlığın etkisi altında kalan Didim, zengin bir tarihi mirasa ev sahipliği yapmaktadır. Apollon Tapınağı diğer adıyla, Didyma kutsal bir mahaldir. Uygarlığın, kültürün, sanatın, bilim ve felsefenin başkenti 3500 yıllık Miletos’tan gelen kutsal yol ile bağlantıya sahip olan Didyma aynı zamanda bir kehanet merkezidir. Bu özellikleri dolayısı ile Kültür Turizmi ile başlayan hareketlilik daha fazla deniz ve kıyı turizmine kaymıştır.

Yöre ülkemizin çok önemli bir kültür turizmi alanıdır. Bu bakımdan yörenin mutlaka kültür turizmi açısından tanıtımı ön planda tutulmalıdır. Kültür turizmi, yöre turizminde önemli bir denge unsuru oluşturarak turistik faaliyetin yılın bütün aylarında canlı tutulmasını da sağlayabilir. Kültür turizminin en önemli sorunlarından biri de yetersiz tanıtımdır.

Seyahat acenteleri Didim’in bir destinasyon olarak dünya genelinde tanıtımı ve pazarlanması noktasında önemli rol üstlenmektedir. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği’ne (TÜRSAB) bağlı olarak 43 acentea Didim’de faaliyet yürütmektedir. Seyahat acentelerinin müşterilerini Didim’e süratle getirebilmeleri için ulaşım ön plana çıkmaktadır. Ulaşımında Kruvaziyer Limanı, Havalimanı ve karayolu ulaşımında desteklenmesi önem taşımaktadır. Özellikle kış sezonunda Bodrum/ İzmir havaalanlarına yapılan uçuş sayılarındaki azalmalar bölgeye ulaşımı olumsuz etkilemektedir.

Didim; mavi bayraklı plajlarının yanı sıra uygun iklim koşullarının etkisiyle de deniz ve kıyı turizm türüne son derece uygun bir bölgedir. Turizm çekiciliği açısından en çok ilgi gören plajlar ve koylar barındırmaktadır. Deniz ve plajlarının güzelliği ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

Didim Marina ise denizde bağlama ve karada park için toplam 1100 tekne kapasitesine sahiptir. Didim marina; Çeşme, Kuşadası, Bodrum, Datça, Marmaris, Fethiye güzergâhında seyreden yatların da önemli bir uğrak yeri olma özelliğine sahiptir. Yat turizmi aynı zamanda turizmin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Üst gelir grubuna hitap ettiği için de ekonomik açıdan önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Yat turizminin doğal güzellikteki koy ve körfezlere olan ilgisi sebebiyle kıyıların betonlaşmasının azaltılmasında da olumlu etkileri bulunmaktadır.

Doğal güzellikleri açısından da öne çıkan Didim, yürüyüş ve doğa sporları açısından da son derece zengin bir coğrafyadır. Yürüyüş ve doğa sporları parkuru; Dilek Yarımadası'ndan başlayıp, Karina'da devam ederek Büyük Menderes Nehri ile Bafa Gölü'ne kadar uzanmaktadır. Doğa, macera turizmi ve trekking açısından çok önemli bir turizm potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyeli geliştirecek biçimde mevcut yürüyüş ve bisiklet rotalarının zenginleştirilmesi ve tanıtılması cazibeyi arttıracaktır.

Büyük ve Turizm Belgeli yatırımcıların Didim'e yönelik konaklama tesis yatırımlarında isteksizlikleri ve plansız yapılaşmalar sonucu tesislerin büyük bölümü belediye belgeli küçük tesisler olarak yapılmıştır. Didim'de yaşayan ve ticaret yapanların hayat standardını yükseltmek, 90 kilometrelik sahil şeridi ve %67'si hazineye ait yatırıma uygun arazilerinde sağlıklı bir yatırım ortamının oluşturacak planlamalara hız verilmelidir.

Didim'de 1990'lı yıllardan itibaren turizm faaliyetlerinin artmasıyla önemli değişimler meydana gelmiştir. Doğal coğrafi mekânın görünümü değişmiş, özellikle kıyı bölgesindeki alanlarda konaklama tesisleri ve ikinci konutlar inşa edilmiştir. Turizmin gelişmesiyle birlikte ilçe nüfusu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Bu durum ilçenin doğal çevresinde, sosyal ve ekonomik yapısında değişim ve dönüşüme neden olmuştur.

Didim'in diğer yazlık yerleşimlere göre yalnızca tatil sezonunda hareketlenen ve kışın tamamen boşalan tatil beldelerinden farklı olması yolunda yürütülen çalışmalar ile İngilizler başta olmak üzere farklı milletlerden kişilerin daimi ikametgah olarak Didim'i seçmeleri sağlanmış olsa bile zaman içinde yaşanan olumsuzluklar dolayısıyla sayılarının gittikçe azaldığı gözlenmektedir.

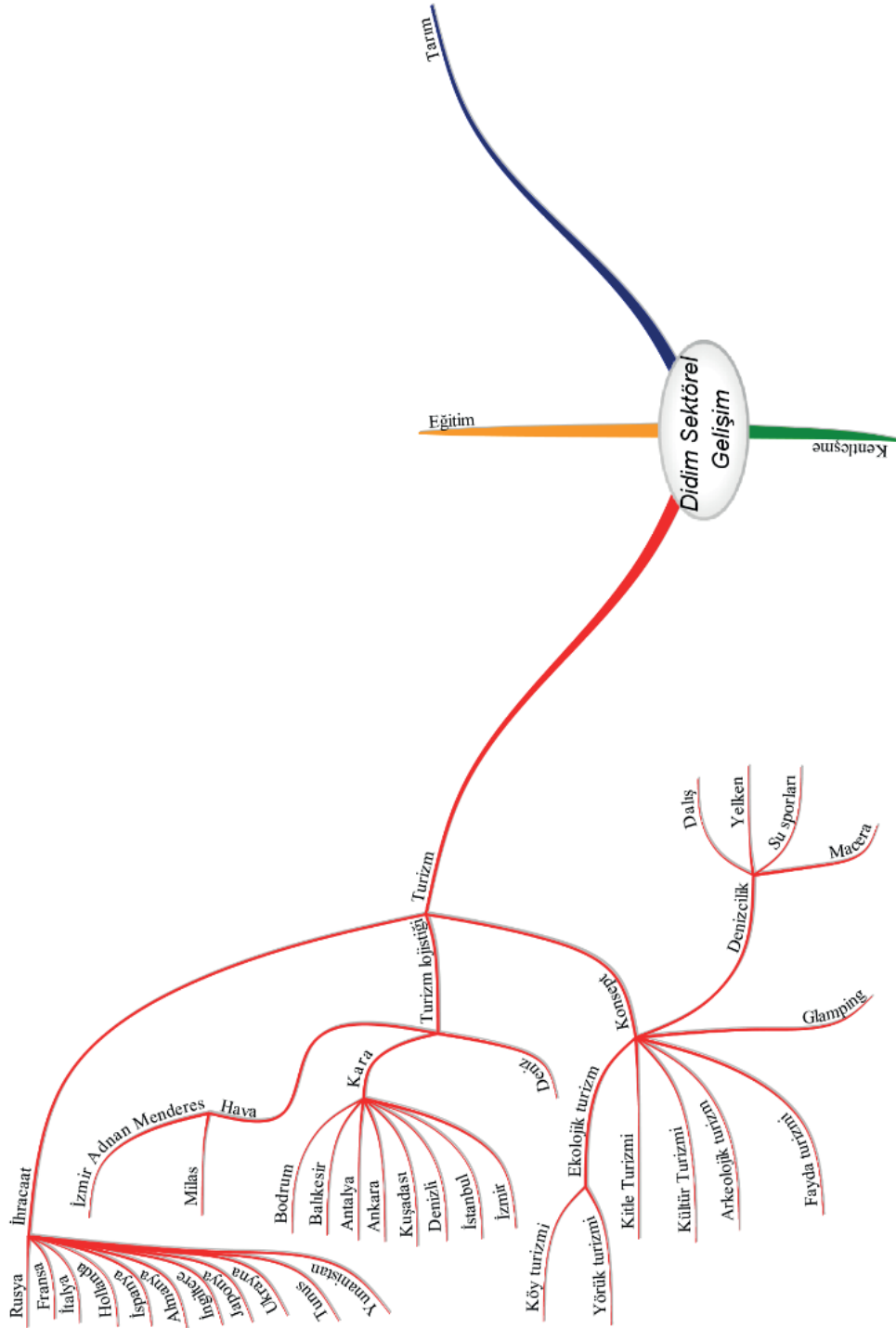
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Hayat Tabloları, 2017-2019" istatistiklerine göre; erkeklerde doğuştan beklenen yaşam süresi 75,9 yıla, kadınlarda 81,3 yıla çıktığı görülmüştür. 65 yaşında olan bir kişinin kalan yaşam süresi ortalama 18 yıl olarak kayıtlara geçerken, bu süre erkeklerde 16,3 yıl, kadınlarda 19,6 yıldır. Buna göre, 65 yaşındaki kadınların erkeklerden ortalama 3,3 yıl daha fazla yaşaması beklenmektedir. Bu veriler yaşlı nüfusun turizm sektöründe ve özellikle sağlık turizmi sektöründe göz önüne alınması gereken unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Pandeminin etkisi ile sürekliliğini kaybetmeye başlayan festival ve etkinliklerin içeriklerinin zenginleştirilerek çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Didim'in ismini dünya genelinde tanınması, marka şehirler kategorisinde yerini bulmasını sağlayacak etkinlik ve festivallerin uluslararası tanıtım çalışmalarıyla desteklenmesi ile mümkün olabilecektir.

Kültür, inanç, doğa ve termal turizm gibi birçok farklı alanda turist ağırlama potansiyeline sahip olan Didim'in Covid-19 salgını ve Ukrayna Savaşı sonrası oluşan gelişmelerden en az etkilenmesi ve süratle yeni duruma uyarlanabilmesi için kentte kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları iş birliği içinde ortak akılla adım atılması önem arz etmektedir.

TURİZM KAVRAM HARİTASI

Turizm İlçenin en önemli özelliklerinden birisidir. Bu tespit merkezinde turizm konusunda belirlenecek stratejik yol haritasının geleceğe ilişkin en güçlü etkilerden birisini oluşturacağı açık olarak görülmelidir. Bu anlayış çerçevesinde turizm alanındaki tartışmaların alandaki paydaşların değerlendirmesine sunulması gereken 3 ayağı belirlenmiştir. Bunlar (1) turizm konsepti (2) turizm lojistiği ve (3) turizm dışı satımı (ihracatı)dır (Şekil 7: Turizm kavramsal kümesi).

Şekil 41: Turizm kavramsal kümesi

- 1- Turizm konsepti: Turizm konsepti temel olarak kent kimliğinin şekillendirici ve etkileyeni olarak görülmelidir. Bu çerçevede sağlıklı bir tartışma ile paydaşların belirleyecekleri doğru konsept kent kimliği ile uyumlu olmalıdır. Bu çerçevede tartışılması faydalı görülen konseptler ekolojik turizm, kitle turizmi, kültür turizmi, arkeolojik turizm, fayda turizmi, glam-ping (kamping, kuruluş tesisleri vb.) ile denizcilik konseptidir. Ekolojik turizm için önemli açım noktalarından ikisi köy turizmi ile Yörük turizmi gibi farklı ve özgün konseptlerdir. Bu şekilde tanımlanacak özgün ve rekabetçi avantaj yaratan konseptler paydaş tartışmalarının ana unsuru olarak ele alınmalıdır. Denizcilik konseptine ilişkin tartışma alanlarının dalış, yelken ve yat turizmi, su sporları ile macera konseptlerine dayandırılması paydaş tartışmalarında yaratıcı stratejik açılımların elde edilmesi açısından değerli olabileceği öngörülmektedir.
- 2- Turizm lojistiği: Turizm lojistiği kara, hava ve deniz bağlantıları ile turizmin gelişimini sağlayacak insan, ekipman ve bilgi akışını sağlamaktır. Bu nedenle Didim turizm stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir karar değişkenidir. Hava lojistiği açısından bakıldığında Milas Bodrum, Adnan Menderes, Sabiha Gökçen ve ve Dalaman düğümlerinin Didim açısından önemli kapılar olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın bu düğümlerin Didim'in kendi bünyesinde yer almaması nedeniyle her biri için alınması gerekli özel tedbirler söz konusudur. Kara bağlantıları açısından değerlendirildiğinde Bodrum, Balıkesir, Antalya, Ankara, Kuşadası, Denizli, İstanbul ve İzmir'in önemli düğüm noktaları olduğu anlaşılmaktadır. Bu düğüm noktalarının Didim turizmi üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi ve gelişim olanaklarının ele alınması stratejik açıdan önemlidir.
- 3- Turizm ihracatı: Turizm konusunda önemli bir diğer karar değişkeni ise üretilen hizmetin karşılığının hangi kaynaklardan sağlandığı konusu olarak görülmüştür. Bu anlayış çerçevesinde turizm dışsattımının (ihracatının) hangi ülkelere yapıldığı konusunda elde edilen bulgular İngiltere, Almanya, Rusya, Fransa, İtalya, Hollanda, İspanya, Japonya, Ukrayna Tunus ve Yunanistan'ı işaret etmektedir. Bu ülkelere ilişkin gelişim ve odaklı değerlendirmeler bu alanda geliştirilecek stratejik uygulamaların değerini etkileyecektir.

EĞİTİM SEKTÖRÜ DURUM ANALİZİ

Didim için incelenen son sektör eğitim sektörü olmuştur. Durum analizi yapılırken benzer şekilde genel sektörel yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Didim'de halen 46 okul ve kurum bünyesinde 593 derslikte 850 öğretmen ve 13359 öğrenci eğitim görmektedir. Derslik başına öğrenci miktarı mesleki ve teknik eğitim için 31'dir.

Adnan Menderes Üniversitesi Didim Meslek Yüksekokulu yasal kuruluş işlemleri 2005 yılında tamamlanmış ve 2005-2006 eğitim- öğretim yılında Aydın'ın Didim ilçesinde faaliyetine başlamıştır. Turizm ve Otel İşletmeciliği, Turizm ve Seyahat Hizmetleri ile Aşçılık Programlarında eğitim ve öğretim vermektedir.

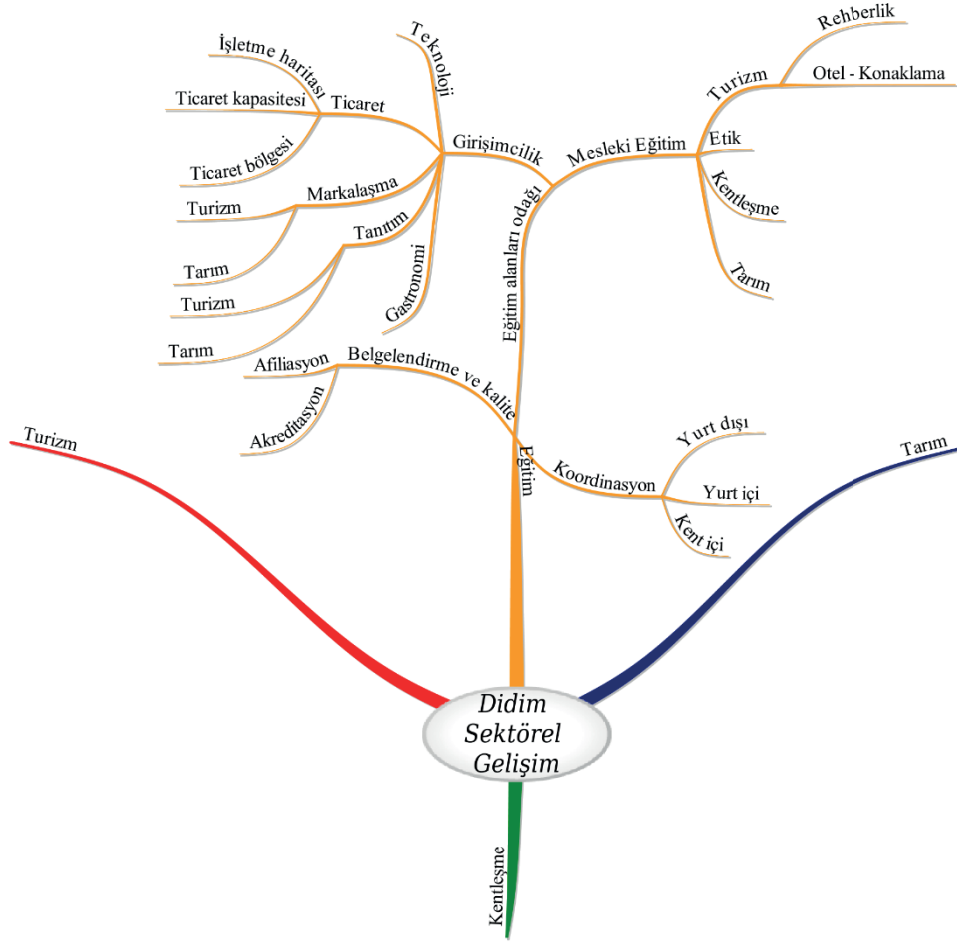
Adnan Menderes Üniversitesi bağlı olan Didim Meslek Yüksek Okulu ilçe merkezinden uzakta Milli Eğitim Bakanlığında kiralanana alanda hizmet vermektedir. Kiralanan binadaki yetersizlikler yeni bölümler açılmasına ve kontenjanın artmasına engel olmakta, İlçemize olan uzaklığı; öğrenim gören gençlerin sosyal imkânlarla ulaşmasını engellemekte, öğrencilerin ulaşım için bütçelerini zorlamakta ve üniversitenin ilçeye katkısını sınırlandırmaktadır.

Tarihin en eski okullarından birisine sahip olmasına karşın Didim eğitim açısından hak ettiği seviyede bir eğitim altyapısına henüz sahip değildir. Bu durum özellikle mesleki eğitim konusunda önemli bir kırılma noktasına işaret etmektedir. Başta turizm olmak üzere sektörel gelişimin önemli ayağı olan eğitim alanında gelişime açık çok geniş alanlar bulunmaktadır. Özellikle yükseköğretim alanında yapılan başarılı uygulamalar bu konudaki yüksek potansiyele işaret etmektedir.

Eğitim diğer sektörlerin içinde temel bir faktör olarak değerlendirilmiştir.

EĞİTİM KAVRAM HARİTASI

Eğitim sektörel stratejilerin geliştirilmesi yanında bir arada simbiyotik güçlenmenin entegratörü olarak görülmektedir. Bu anlayış içinde eğitim alanında verilecek kararların ve atılacak adımların diğer alanlarda mutlak bir yansımalarının olacağını düşünmek gereklidir. Didim için geliştirilecek stratejilerin özünde birleştirici unsur olarak eğitim; (1) odak, (2) belgelendirme ve kalite ve (3) koordinasyon başlıklarında **Şekil 8: Eğitim kavramsal kümesi**'deki gibi tanımlanmıştır.

Şekil 42: Eğitim kavramsal kümesi

- 1- Eğitim odağı: İlçede kurulacak eğitim yetkinliğinin kavramsal temelidir. Bu anlamda girişimcilik ve mesleki eğitim başlıklarında bu temelin geliştirilmesi konusunda fikir geliştirilmesinin önemli olduğu değerlendirilmiştir. Mesleki eğitim konusunda diğer alanları birleştirecek şekilde turizm, kentleşme ve tarım konularının yanında ticari etik konusuna da odaklanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Turizm alanındaki eğitimlerin özellikle rehberlik ve otel konaklama alanlarında tartışılması ve bu alanlarda stratejik çıkarımları hedeflenmesi önemli olacaktır. Girişimcilik alanında odaklanmanın ise temel olarak teknoloji, ticaret, markalaşma, tanıtım ve gastronomi başlıklarında yapılmasının fayda yaratacağı öngörülmektedir. Bu başlıklar içinde teknolojinin özellikle yazılım alanında tartışılması güçlü çarpan etkisi yaratabilecek sonuçları ortaya koyabilecektir. Ticaret alanında işletme haritalama sisteminin kullanılması konusundaki zorlukların aşılması ve aktifleştirilmesi, ticaret kapasitesinin belirlenmesi ile ticaret bölgesi alanlarında aktif tartışmaların yapılmasının bu alandaki yaratıcı stratejik açılımlara neden olabileceği açık olarak görülmektedir. Turizm ve tarım alanında markalaşma eğitimlerinin verilmesi ilçenin gelişimi açısından önemli bir stratejik dönüşüm etkisi sağlayabilecektir. Bu alanlarda tanıtım eğitimlerinin de aynı ölçüde etkili olabileceği görülmektedir. Tanıtım eğitimlerinin çerçevesinin kent vatandaşlığından profesyonel tanıtım elçilerine kadar geniş bir yelpazede ele alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Kentin ihtiyacı olan bir diğer stratejik tartışmanın ise gastronomi alanı olduğu konusunda güçlü bir öngörü söz konusudur.

- 2- Eğitimin bir diğer önemli kümesi belgelendirme ve kalite sistemidir. Bu konuda stratejik gelişimin tartışmaya muhtaç iki temel başlığı olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki akreditasyon sistemidir. Bu alanlarda yapılacak eğitimlerin bir akreditasyon sistemi içinde geliştirilmesinin büyük fayda sağlayacağı değerlendirilmelidir. Ayrıca eğitim kurumlarının afilyasyonlarının nasıl yapılabileceği konusunun tartışılmasının önemli bir açılım sağlayacağı değerlendirilmektedir.
- 3- Eğitim alanında yapılacak strateji geliştirme çabalarının bir diğer boyutunun ise koordinasyon olduğu görülmektedir. Bu çerçevede eğitim koordinasyonunun nasıl ve hangi kurumsal çerçevede yapılabileceği konusunda tartışmaların yapılmasına ihtiyaç açık olarak görülmektedir. Bu çerçevede kent içi, yurt iç ve yurt dışı koordinasyonun nasıl sağlanacağı konusunda paydaş tartışmalarının değerli sonuçlar üretebileceği düşünülmektedir.

STRATEJİ OLUŞTURMA

Bu aşamada gelecek tasarımı ve strateji üzerine değerlendirmeler yapılmış ve geliştirilen stratejileri uygulama açısından ele alınması gereken konular ortaya konulmuştur.

STRATEJİ TEMALARI

Strateji temaları yukarıda belirlenen alanlarda hangi tematik çerçevede strateji geliştirilmesi gerektiğinin belirlenmesi için oluşturulan temel ilkeleri ifade eder. Bu anlayışla her bir kavram kümesine ilişkin temalar geliştirilmiştir. Temalar paydaşların yapacakları tartışmalarda daha odaklı ve verimli bir şekilde strateji üretmelerini sağlayacaktır. Her tema beraberinde cevaplandırılması gereken soruları da üretmektedir. Bu nedenle paydaş tartışmalarında grupların belirlenmiş sorular çerçevesinde strateji geliştirmelerine odaklanmaları beklenmektedir.

Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde elde edilen temalar aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

Tablo 38: Temalar listesi

Tema ilkesi	Vurgu	Kapsam
Tarım Didim sanayisinin temel girdisi olarak tanımlanmalıdır	Sanayi tarım ilişkisi	Tarım ve sanayi
Tarım endemik kaynaklara dayanmalıdır	Tarımsal girdi	Tarım
Tarım yüksek marka değeri yaratmalıdır.	Tarımsal çıktı	Tarım
Turizm, benzerlerinden ayrışabilen özgün değeri olan bir konsepte dayanmalıdır.	Rekabetçi avantaj	Turizm
Turizm, ihracatta ilçenin markasını oluşturmalıdır.	Turizm çıktısı	Turizm, Kentleşme
Turizm, insanlara yakın, ulaşılması değerli bir destinasyon karakteri olmalıdır.	Turizm karakteri	Turizm
Kent kimliğini belirleyen özgün değeri olan bir mimari karaktere dayanmalıdır.	Kentleşme odağı	Kentleşme, Turizm
İnşaat ilçenin marka değerini artıran gücü olmalıdır.	Kentleşme aracı	Kentleşme, Tarım, Turizm
Kent yaşamını destekleyen özgün değeri olan bir altyapı oluşturmalıdır.	Entegratör gücü	Eğitim, Kentleşme, Tarım, Turizm
Eğitim, odaklı ve çekim gücü yaratan bir sistematige sahip olmalıdır.	Eğitimin etkisi	Eğitim, Kentleşme, Tarım, Turizm

Temalara ilişkin sorular aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir.

TARIM

Tema 1: Didim sanayisinin temel girdisi

Tema 2: Endemik kaynaklara dayalı sektör

Tema 3: Yüksek marka değeri

Bu temalar altında aşağıdaki soruların cevaplandırılması beklenir;

- 1) Aydın ili 3'ncü Agro-ekolojik alan olarak özelliklerimiz (farklılıklar, önemli değerler, potansiyelimiz) nelerdir?
- 2) Didim tarımı için aşağıdakilerin katma değeri nasıl artırılabilir?
 - a) Hayvancılık
 - i) Süt
 - ii) Et
 - iii) Arıcılık
 - b) Endemik Tarım
 - i) Zeytin
 - ii) Akyeniköy
 - iii) Akköy
 - iv) Fevzipaşa
 - c) Defne
 - d) Su ürünleri
 - e) Tarıma dayalı sanayi
 - i) Lisanslı depoculuk
 - ii) Organik tarım ürünleri
 - (1) Zeytinyağı
 - (2) Bal
 - iii) Et-Süt işleme ve paketleme
- 3) Didim tarımında markalaşma nasıl olabilir?

TURİZM

Tema 1: Benzerlerinden ayrışabilen özgün değeri olan bir konsept

Tema 2: İhracatta ilçenin markası

Tema 3: İnsanlara yakın, ulaşılması değerli bir destinasyon

Bu temalar altında aşağıdaki soruların cevaplandırılması beklenir;

- 1) Didim'in turizm konsepti aşağıdakilerden hangisi ile nasıl geliştirilebilir?
 - a) Ekolojik turizm potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?
 - b) Kitle turizmi potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?
 - c) Kültür turizmi potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?

- d) Arkeolojik turizm potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?
- e) Fayda turizmi potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?
- f) Glamping turizmi potansiyeli nedir? Marka yaratılabilir mi? Hangi mahallelerde/ bölgelerde yapılabilir? Nasıl yapılmalıdır?
- 2) Turizm lojistiği nasıl geliştirilebilir? Bunun için neler yapılmalıdır?
- a) Hava lojistiğinin potansiyeli nedir? Aşağıdaki düğümlerden nasıl yararlanılır?
- İzmir Adnan Menderes
 - Milas- Bodrum
 - Sabiha Gökçen
 - Dalaman
 - Diğer:
- b) Kara lojistiğinin potansiyeli nedir? Aşağıdaki düğümlerden nasıl yararlanılır?
- Bodrum
 - Antalya
 - Ankara
 - Kuşadası
 - Denizli
 - İstanbul
 - İzmir
 - Balıkesir
 - Diğer:
- c) Deniz lojistiğinin potansiyeli nedir? Aşağıdaki düğümlerden nasıl yararlanılır?
- Yunan adaları
 - Kuşadası
 - Marinalar
- 3) Turizm dışsatımı (ihracat) nasıl geliştirilebilir? Aşağıdaki hedeflere yönelik nasıl bir yaklaşım izlenmelidir?
- İngiltere
 - Almanya
 - Rusya
 - Fransa
 - Yunanistan
 - İtalya
 - Hollanda
 - İspanya
 - Japonya
 - Ukrayna
 - Tunus
 - Diğer:

KENTLEŞME

Tema 1: Kent kimliğini belirleyen özgün değeri olan bir mimari karakter

Tema 2: İlçenin marka değerini artıran sektör

Bu temalar altında aşağıdaki soruların cevaplandırılması beklenir;

- 1) Didim'in mimari karakteri nasıl olmalıdır?
 - a) Didim kent kimliği için aşağıdakilerden nasıl yararlanılabilir?
 - i) Tarih açısından Didim aşağıdaki sahip olduğu değerlerden nasıl yararlanabilir?
 - (1) Miletos
 - (2) Didyma
 - (3) Kutsal yol- Brankos heykelleri
 - (4) Arzava Krallığı (Milawanda)
 - (5) Diğer:
 - ii) Uluslararasılaşma açısından Didim aşağıdaki çıkış noktalarından nasıl yararlanabilir?
 - (1) Marina
 - (2) Adalar
 - (3) Diğer:
 - iii) Kültür açısından Didim aşağıdaki kültürel birikimlerden nasıl fayda yaratabilir?
 - (1) İş kültürü
 - (2) Yörük kültürü
 - (3) Deniz kültürü
 - iv) Şehir Temposu açısından Didim'in hangi bölgeleri/ mahalleleri nasıl kimliklenmelidir?
 - (1) Yavaş
 - (2) Hızlı
 - 2) İnşaat sektörünün kalkınmadaki itici gücünden nasıl yararlanılabilir?
 - i) Didim'de koruma altına alınması gereken bölge/ alan/ mahalleler nereleridir? Bunlar hangi özellikleri ile ve nasıl korunmalıdır?
 - ii) Kamusal alanların yeterlilikleri/ kullanımı/ etkinlikleri/ gelişimleri açısından yapılması gerekenler nelerdir?
 - iii) Kapasite açısından inşaat sektörünün gelişimi nasıl öngörülebilir? Kapasitenin (potansiyel/ kullanılan/ kullanılmayan(atıl)) etkinliği açısından ne yapılmalıdır?
 - iv) Kümeleme açısından (Konut, Ticaret, Eğitim, Ofis) hangi bölgelerde nasıl gelişim planlanmalıdır?
 - v) Mahalle konseptleri açısından nasıl bir yapılaşma/ kimliklenme yapılmalıdır? Neden?

EĞİTİM

Tema 1: Kent yaşamını destekleyen özgün değeri olan altyapı oluşturma

Tema 2: Odaklı ve çekim gücü yaratan bir sistematik

1. Eğitimde belgelendirme/ kalite açısından aşağıdaki alanlarda neler yapılmalıdır?
 - a. Akreditasyon
 - b. Afiliasyon
 - c. Diğer
2. Eğitim alanları odağı aşağıdaki alanlarda nasıl sağlanabilir?
 - a. Mesleki Eğitim
 - i. Turizm
 - ii. İnşaat
 - iii. Etik
 - iv. Tarım
 - b. Girişimcilik
 - i. Teknoloji
 - ii. Ticaret
 - iii. Markalaşma
 - iv. Tanıtım
 - v. Gastronomi
 - c. Diğer
3. Eğitimin daha verimli ve etkili olabilmesi için aşağıdaki alanlarda hangi kurumlarla/ birimlerle nasıl koordinasyonda bulunulmalıdır?
 - a. Yurt dışı
 - b. Yurt içi
 - c. Kent içi

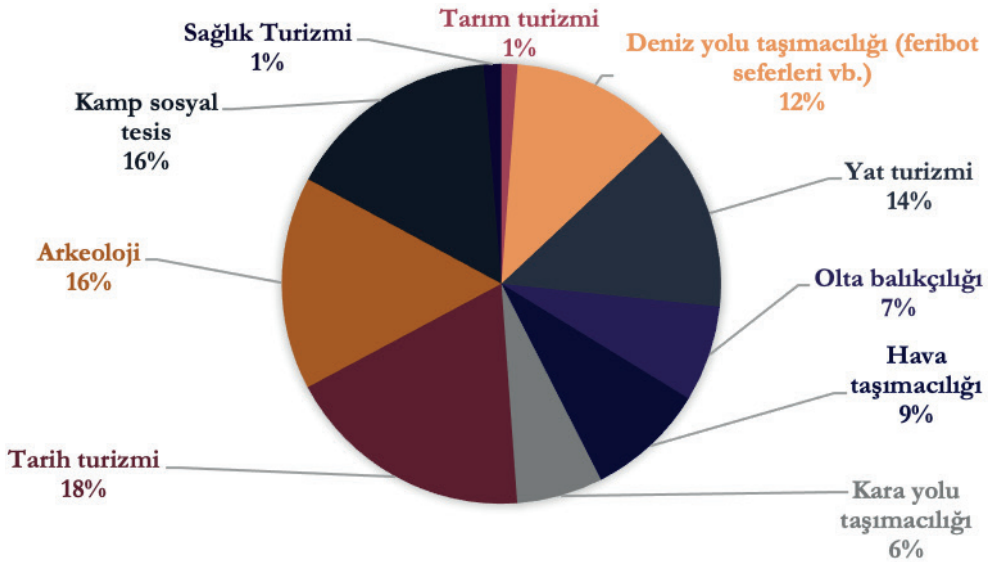
3 TEMEL SEKTÖRE YÖNELİK DEĞERLENDİRME BULGULARI

Çalışmalar sırasında fikrine başvuru katılımcılardan 3 temel sektöre ilişkin değerlendirme yapımları istenmiştir. Fikir toplama çalışması için her çalıştayda katılımcıların anketlere cevap vermesi istenmiş ve mikrofonla görüşleri kayıt altına alınmıştır. Anketlerde daha önceki çalışmalarda elde edilen ve raporlanan temalara ilişkin fikirler derlenirken serbest konuşma sırasında katılımcıların ses ve/ya görüntüleri kayıt altına alınmıştır. Ses ve görüntü kayıtları kodlama analiziyle, anket sonuçları ise istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiş ve sektörler özelinde tanımlanmıştır.

Çalışmalarda katılımcılık ve temsiliyet konularına özen gösterilmiş ve kent toplumunu temsil edecek fikirlerin derlenmesine gayret edilmiştir. Bu amaçla katılımcıların fikirleri kentte yaşam süreleri (0- 5 yıl, 6- 11 yıl, 12- 19 yıl ve 20 yıldan daha fazla kategorilerinde); Doğum Yerleri (Didim, Didim Dışı, Aydın İli Sınırları İçi, Aydın İli Dışı, Ege Bölgesi Sınırlarında ve Ege Bölgesi Dışı kategorilerinde); Çalışma pozisyonu (Girişimciler, Ücretli çalışanlar ve Toplum Gönüllüsü kategorilerinde); Çalışma alanı (Turizm, Tarım, Gıda, İnşaat ve Kamu kategorilerinde); Eğitim seviyesi (ilk, orta, üniversite ve üstü öğretim kategorilerinde) ve Eğitim Alanı (İnşaat Planlama, Sağlık, Mühendislik ve Sosyal Bilimler kategorilerinde) dikkate alınarak derlenmiştir.

TURİZM SEKTÖRÜ

Fikir toplanan sektörlerden ilki Turizme ilişkin öne çıkan konular olmuştur. Derlenen fikirlerden hareketle Tarih, Arkeoloji ve Glamping (kamp ve sosyal tesis) konularının önemli turizm alanları olduğu konusunda bir sonuca ulaşılmıştır. (Şekil 9: Turizm sektöründe önemli konular)

Şekil 43: Turizm sektöründe önemli konular

Derlenen fikirler her bir temsiliyet kategorisinde katılımcı sayısına göre oranlanmıştır. Sonuçlar **Tablo 39: Turizm alanında derlenen fikirler**'de sunulmuştur.

Tablo 39: Turizm alanında derlenen fikirler

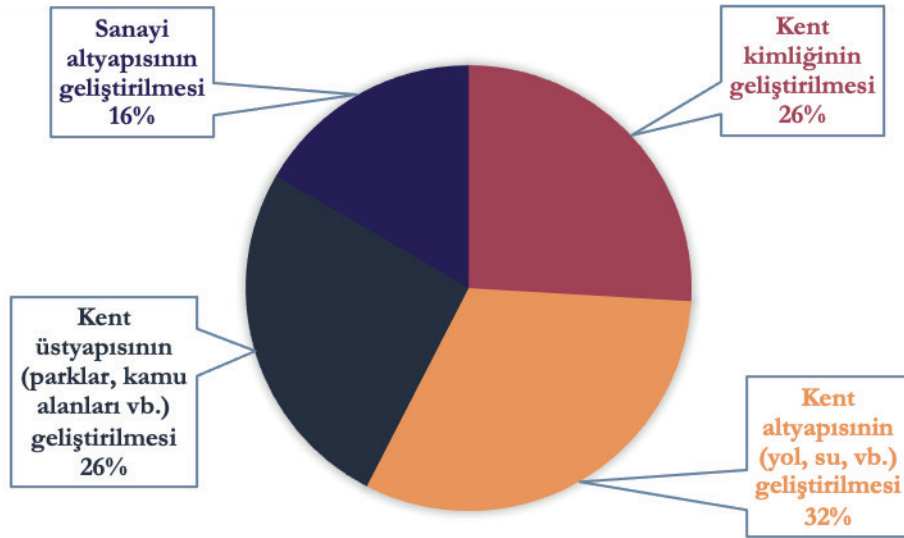
	Tarım turizmi	Deniz yolu taşımacılığı (feribot seferleri vb.)	Yat turizmi	Olta balıkçılığı	Hava taşımacılığı	Kara yolu taşımacılığı	Tarih turizmi	Arkeoloji	Kamp sosyal tesis	Sağlık Turizmi
Yaşam Süresi 0- 5 yıl	0.00%	35.71%	42.86%	7.14%	35.71%	35.71%	64.29%	50.00%	57.14%	0.00%
Yaşam Süresi 6- 11 yıl	0.00%	26.32%	26.32%	15.79%	15.79%	15.79%	63.16%	57.89%	42.11%	5.26%
Yaşam Süresi 12- 19	0.00%	40.00%	20.00%	20.00%	20.00%	20.00%	40.00%	40.00%	40.00%	0.00%
Yaşam Süresi 20yıldan daha fazla	5.33%	24.00%	33.33%	18.67%	20.00%	13.33%	36.00%	33.33%	32.00%	4.00%
Doğum Yeri Didim olanlar	13.33%	26.67%	33.33%	6.67%	0.00%	6.67%	40.00%	33.33%	26.67%	13.33%
Doğum Yeri Didim Dışı Aydın İli olanlar	0.00%	23.08%	15.38%	15.38%	30.77%	7.69%	23.08%	7.69%	23.08%	0.00%
Doğum Yeri Aydın Dışı Ege Bölgesi olanlar	0.00%	34.78%	34.78%	13.04%	21.74%	21.74%	30.43%	43.48%	30.43%	4.35%
Doğum Yeri Ege Bölgesi Dışından olanlar	3.03%	27.27%	36.36%	18.18%	21.21%	19.70%	53.03%	43.94%	43.94%	1.52%
Girişimciler	5.88%	25.49%	39.22%	17.65%	19.61%	15.69%	39.22%	35.29%	37.25%	3.92%
Ücretli çalışanlar	0.00%	32.14%	25.00%	10.71%	28.57%	17.86%	39.29%	35.71%	39.29%	0.00%
Toplum Gönüllüsü olanlar	2.63%	28.95%	28.95%	15.79%	15.79%	18.42%	50.00%	44.74%	31.58%	5.26%
Turizm sektöründe çalışanlar	0.00%	21.43%	35.71%	21.43%	21.43%	28.57%	39.29%	32.14%	32.14%	3.57%
Tarım sektöründe çalışanlar	16.67%	16.67%	27.78%	11.11%	27.78%	16.67%	38.89%	33.33%	33.33%	0.00%
Gıda sektöründe çalışanlar	0.00%	0.00%	33.33%	33.33%	33.33%	0.00%	33.33%	33.33%	33.33%	0.00%
İnşaat sektöründe çalışanlar	0.00%	41.67%	33.33%	16.67%	16.67%	12.50%	37.50%	33.33%	37.50%	4.17%
Kamu görevlileri	2.78%	33.33%	27.78%	11.11%	19.44%	16.67%	50.00%	47.22%	36.11%	5.56%
Eğitim Seviyesi ilk öğrenim olanlar	0.00%	43.48%	34.78%	8.70%	21.74%	17.39%	34.78%	17.39%	26.09%	0.00%
Eğitim Seviyesi orta öğrenim olanlar	4.17%	12.50%	29.17%	12.50%	20.83%	16.67%	50.00%	45.83%	41.67%	0.00%
Eğitim Seviyesi üniversite ve üstü olanlar	4.11%	27.40%	32.88%	20.55%	20.55%	17.81%	43.84%	42.47%	39.73%	4.11%
Eğitim alanı İnşaat olanlar	0.00%	25.00%	25.00%	12.50%	25.00%	12.50%	37.50%	25.00%	37.50%	0.00%

	Tarım turizmi	Deniz yolu taşımacılığı (feribot seferleri vb.)	Yat turizmi	Olta balıkçılığı	Hava taşımacılığı	Kara yolu taşımacılığı	Tarih turizmi	Arkeoloji	Kamp sosyal tesis	Sağlık Turizmi
Eğitim Alanı Sağlık olanlar	0.00%	0.00%	50.00%	50.00%	0.00%	0.00%	50.00%	50.00%	50.00%	0.00%
Eğitim Alanı Mühendislik olanlar	0.00%	62.50%	37.50%	0.00%	0.00%	0.00%	62.50%	37.50%	50.00%	12.50%
Eğitim Alanı Sosyal Bilim olanlar	4.23%	22.54%	29.58%	19.72%	22.54%	19.72%	39.44%	40.85%	36.62%	4.23%

Turizm alanında söylem analizinde yapılan değerlendirmelerin sonucunda nitelikli otel yatak kapasitesinin artırılmasının turist çekiciliği açısından önemli olduğu saptanmıştır. Bunun yanında bu kapasiteye yönelik hizmet verecek nitelikli işgücü açığının söz konusu olduğu söylem analizi kodlamalarında ortaya çıkarılmıştır. Aynı analizler çerçevesinde yat limanının kapasitesinin verimli kullanılmasının da önemli bir açılım olabileceği konusu ortaya çıkarılmıştır.

KENTLEŞME

İkinci alan olan kentleşme konusunda derlenen fikirlerden hareketle en önemli konunun alt yapının geliştirilmesi olduğu konusunda bir sonuca ulaşılmıştır (**Şekil 10: Kentleşme konusunda önemli konular**).

Şekil 44: Kentleşme konusunda önemli konular

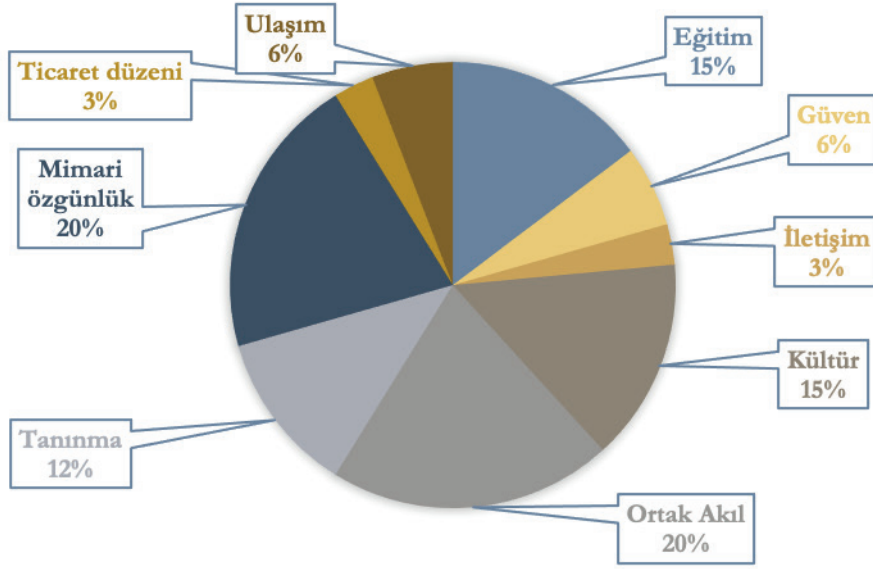
Derlenen fikirler her bir temsiliyet kategorisinde katılımcı sayısına göre oranlanmıştır. Sonuçlar

Tablo 40: Kentleşme konusunda fikirler'de sunulmuştur.

Tablo 40: Kentleşme konusunda fikirler

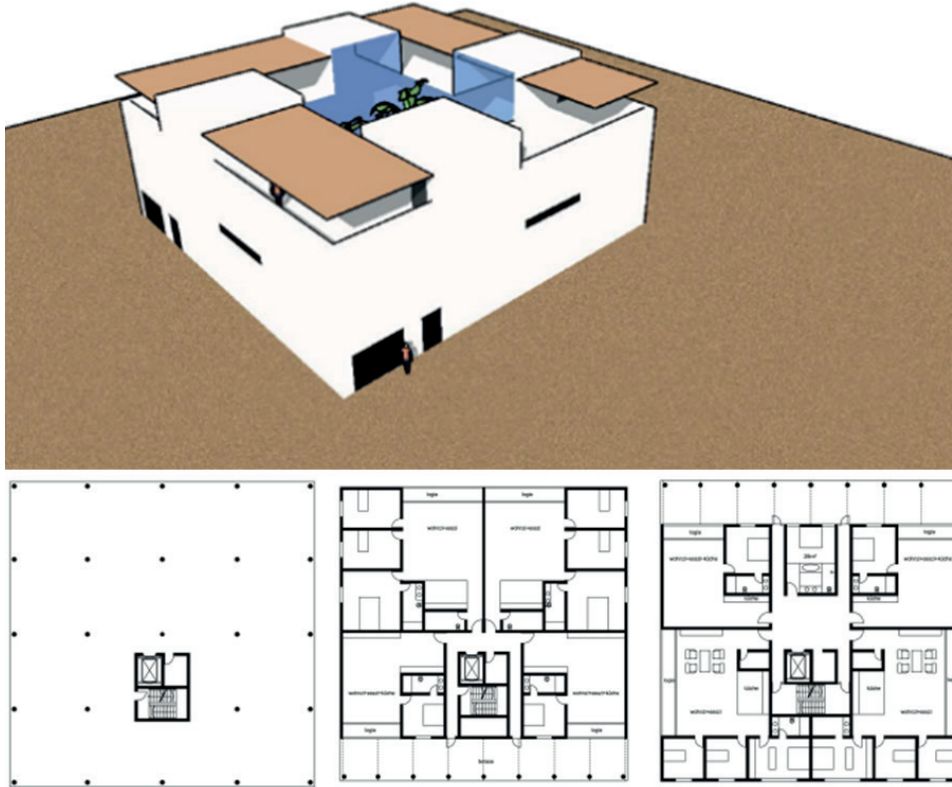
	Kent kimliğinin geliştirilmesi	Kent altyapısının (yol, su, vb.) geliştirilmesi	Kent üstyapısının (parklar, kamu alanları vb.) geliştirilmesi	Sanayi altyapısının geliştirilmesi
Yaşam Süresi 0- 5 yıl	28.13%	28.13%	28.13%	15.63%
Yaşam Süresi 6- 11 yıl	32.50%	30.00%	27.50%	10.00%
Yaşam Süresi 12- 19	23.68%	28.95%	28.95%	18.42%
Yaşam Süresi 20 yıldan daha fazla	24.11%	33.93%	25.00%	16.96%
Doğum Yeri Didim olanlar	27.27%	31.82%	22.73%	18.18%
Doğum Yeri Didim Dışı Aydın İli olanlar	20.00%	35.00%	20.00%	25.00%
Doğum Yeri Aydın Dışı Ege Bölgesi olanlar	28.21%	30.77%	30.77%	10.26%
Doğum Yeri Ege Bölgesi Dışından olanlar	26.09%	31.88%	27.54%	14.49%
Girişimciler	26.73%	29.70%	27.72%	15.84%
Ücretli çalışanlar	26.53%	28.57%	30.61%	14.29%
Toplum Gönüllüsü olanlar	25.00%	36.76%	22.06%	16.18%
Turizm sektöründe çalışanlar	25.93%	29.63%	27.78%	16.67%
Tarım sektöründe çalışanlar	27.59%	31.03%	27.59%	13.79%
Gıda sektöründe çalışanlar	33.33%	33.33%	0.00%	33.33%
İnşaat sektöründe çalışanlar	25.00%	30.00%	30.00%	15.00%
Kamu görevlileri	26.76%	35.21%	25.35%	12.68%
Eğitim Seviyesi ilk öğrenim olanlar	25.00%	35.71%	28.57%	10.71%
Eğitim Seviyesi orta öğrenim olanlar	27.78%	33.33%	22.22%	16.67%
Eğitim Seviyesi üniversite ve üstü olanlar	25.53%	30.50%	28.37%	15.60%
Eğitim alanı İnşaat olanlar	20.00%	30.00%	30.00%	20.00%
Eğitim Alanı Sağlık olanlar	16.67%	33.33%	33.33%	16.67%
Eğitim Alanı Mühendislik olanlar	27.78%	27.78%	22.22%	22.22%
Eğitim Alanı Sosyal Bilim olanlar	26.98%	31.75%	27.78%	13.49%

Kentleşme alanındaki analizlerde yapılan değerlendirmelerin sonucunda kentleşmenin önemli unsurunun kent kültürünün sağlıklı gelişimi olduğu konusundaki vurguya ulaşılmıştır. Sağlıklı bir kent kültürüne ulaşabilmek için gerekli konuların başında ortak aklın oluşturulması ve yönetim sisteminin işletildiğine ilişkin yaygın algının oluşturulması gelmektedir. Bu başlık altında kentin sorunları ve çözümleri konusundaki tartışmaların açık şeffaf ve yaygın platformlarda tartışılmasının sürekli hale getirilmesi önemle vurgulanmıştır.

Şekil 45: Kent kültürünün sağlıklı gelişmesi için ihtiyaçlar

Bu alanda vurgulanan bir diğer konu ise mimari özgünlük konusunda bir ihtiyacın olduğudur. Kent kimliğini ortaya koyabilecek bir mimari arketipin oluşturulmasının kent kimliğini sağlıklı gelişimi konusunda oldukça önemli katkıları olacağı hususu yaygın olarak vurgulanmıştır. Bu konuda bir öneri örneği **Şekil 12: Didim için arketip bina önerisi**'nde verilmiştir (HFT Stuttgart , 2008).

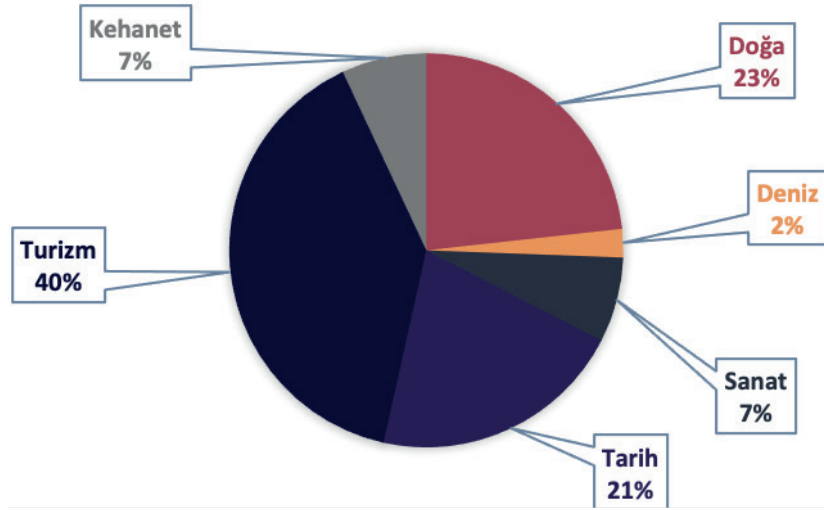

Şekil 46: Didim için arketip bina önerisi

Kaynak: (HFT Stuttgart , 2008)

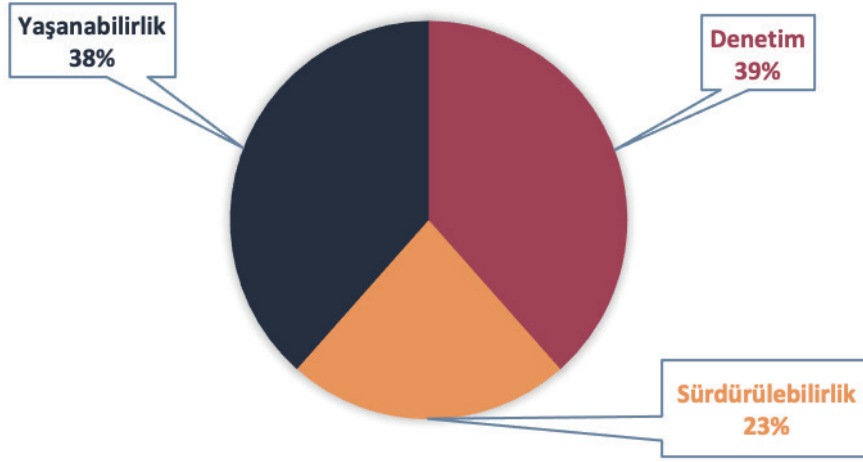
Kent kültürünün gelişimi için ihtiyaç duyulan bir diğer hususun yaygın eğitim süreçleri olduğu, özellikle okullarda kent kimliğine ilişkin vurguların, aktif katılımcı ziyaretlerin, gezilerin ve hikâye oluşturma/ aktarma çalışmalarının önemli olacağı vurgusu yapılmıştır.

Kentleşmenin temel unsuru olan kent kimliğine ilişkin yapılabilecek vurgular açısından en güçlü etkinin turizm olacağı konusunda baskın bir anlayış birliği söz konusudur (**Şekil 13: Kent kimliği için yapılabilecek vurgular**). Bunun yanında tarih ve doğa vurgularının da yapılması katkı sağlayacaktır.

Şekil 47: Kent kimliği için yapılabilecek vurgular

Sağlıklı kent oluşumu için geliştirilen fikirler, 3 temel etmenin var olması konusundaki zorunluluğa dikkat çekmektedir. Bunlar, öncelikle denetim ve yaşanabilirlik ardından da sürdürülebilirlik konularıdır (**Şekil 14: Sağlıklı kent oluşumu için gerekenler**). Denetim konusu özellikle yapılaşma ve doğanın korunması alanlarında önem taşımaktadır. Doğal alanların yapılaşmaya açılmasının önlenmesi konusunda bir çözümün oluşturulması kentleşmenin önemli bir aşaması olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanında ticari etkileşimlerin de denetim altında tutulması, kent ziyaretçileri ile kentlilerin ticari hayata ilişkin güven geliştirilmesi gerekli bir diğer aşama olarak tanımlanmıştır. Yaşanabilirlik konusunda kolay yaşam standartlarının oluşturulması ile kent altyapısı ve üst yapısının kullanımında etkinliğin artırılması gibi hususların Didim'in gelişiminde önemli rol oynayacağı ortaya konulmuştur. Sürdürülebilirlik konusunda da tüm yatırımların kent ekosistemine pozitif katkısının dikkate alınması vurgusu öne çıkmaktadır.

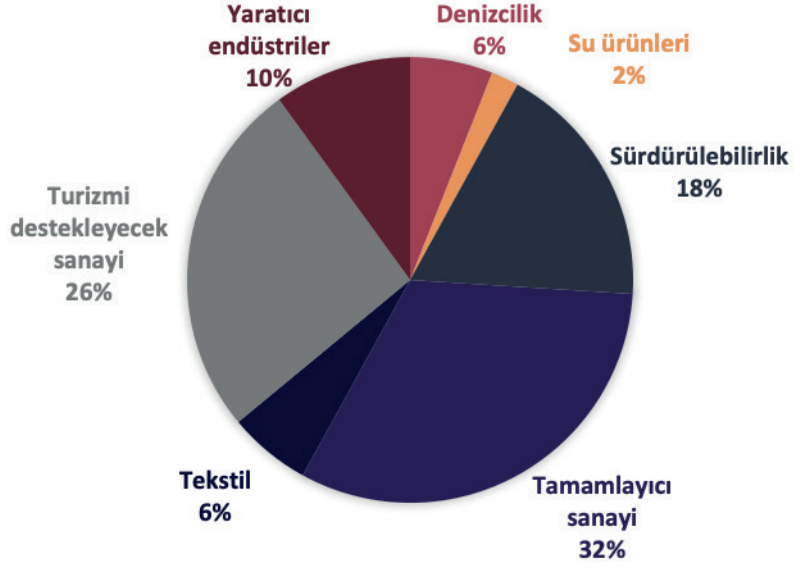
Şekil 48: Sağlıklı kent oluşumu için gerekenler

Sürdürülebilirlik alanında, **Prof. Dr. Peter Schneider**'in Didim'le ilgili olarak uzun yıllar süren araştırmalarına dayanılarak geliştirilen akademik raporda¹ önemli vurgulara yer verilmiştir. Bu rapor ışığında, kentin sağlıklı gelişimi için kent yapılanmasının kuzey-güney hattında olması, kolay yaşama ilişkin konut ve turizm bloklarında belirli arketiplere dayalı olarak geliştirilmesi ve doğu batı istikametinde de bloklar arası yeşil alan geçişlerinin oluşturulması önerilebilir. Bu ve benzeri önerilerin ortak akıl zemininde geliştirilerek kent kimliği, sürdürülebilirlik ve kent gelişimi konularında stratejik açılımların gerçekleştirilmesi mümkün olabilir.

Kent sanayinin gelişimi ve kentleşmeye etkisi konusunda ise kentin günlük ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hafif sanayinin geliştirilmesi ile tamamlayıcı sanayiye önem verilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Ağır sanayi yatırımları konusunda çekimser kalınması ise çok önemli bir bulgu olarak dikkati çekmektedir. Bunun yanında turizm etkinliklerini destekleyecek nitelikte sanayileşmenin kent gelişimi açısından önemli olacağı belirtilmiştir. Bu noktada bunun sürdürülebilirlik kriterleri içerisinde öncelikle yaratıcı endüstrilere² dayalı olabileceği konusunda fikir geliştirilmiştir. Yaratıcı endüstrilere yatırım yapılması durumunda yaygın etkinin elde edilmesi mümkündür (Adorno & Horkheimer, [1947] 2002.) Didim'in bu alanda markalaşması oldukça kolay olabilecektir.

1 Söz konusu rapor Sn. Mimar **Birsen Kamacı** tarafından proje ekibi ile paylaşılmıştır. Proje ekibi kendisine teşekkür eder.

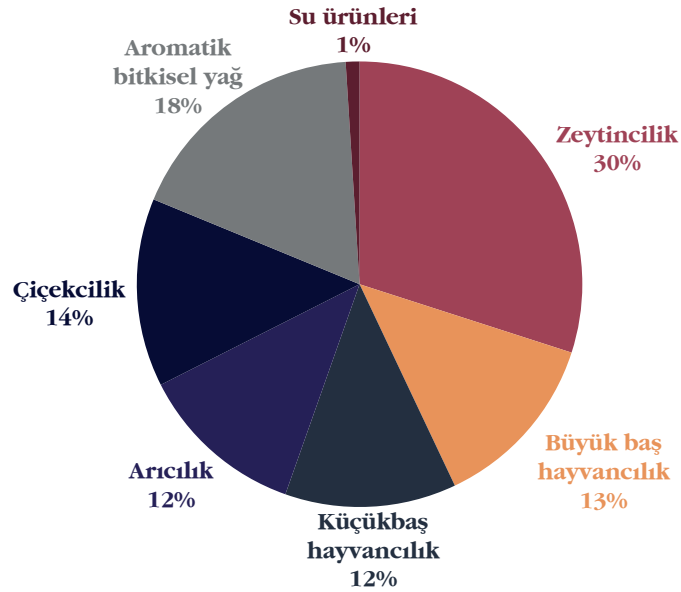
2 Fikri mülkiyete dayalı yaratıcı üretimlerin ve ticaretin tümünün (edebiyat, dizi, film ve sinema, müzik ve ses kayıtları, baskı ve matbaa, multimedya, zanaatlar, dijital tasarım dâhil olmak üzere tasarım mesleklerinin tümü), mimarlık, iç mimarlık, peyzaj tasarımı, endüstri ürünleri tasarımı, grafik tasarım, moda tasarımı-, plastik sanatlar, reklam alanları ve bunlarla ilgili tüm ticari faaliyetler.

Şekil 49: Kent sanayisine ilişkin fikirler

TARIM

Üçüncü alan olan tarım alanında zeytinciliğin en önemli konu olduğu konusunda fikir birliği oluşmuştur. Bunun yanında aromatik bitkisel yağlar ve çiçekçilik öne çıkmaktadır. Tarım alanında bu 3 alan gelişim konusunda önemli avantajlar sağlayabilecek niteliktedir (Şekil 16: Tarım alanında geliştirilen fikirler).

Şekil 50: Tarım alanında geliştirilen fikirler

Derlenen fikirler her bir temsiliyet kategorisinde katılımcı sayısına göre oranlanmıştır. Sonuçlar **Tablo 41: Tarım alanında geliştirilen fikirler**'de sunulmuştur. Fikirlerin içerik olarak yoğun şekilde karasal tarım alanında olması, su ürünleri alanında çekimsiz kalınması temel olarak günlük ekono-politik yapının yansıması olarak yorumlanabilir. Kaynak olarak yadsınamayacak bir öneme sahip olan su kaynaklarının (deniz, akarsu, yeraltı suları vb.) sürdürülebilir ekonominin parçası haline getirmek önemli bir konu olabilir. Bu alandaki gelişmelere yön verebilmek, bilgi birikimi

artırmak ve anlayış birliği oluşturacak bir zemin yaratmak için akredite olabilecek su araştırmaları laboratuvarı ya da merkezi gibi öneriler (Bafa Gölü Kirliliğinin Araştırılması Komisyonu, 2011) üzerinde çalışılması gereken kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında arazi kullanımı ve örtü çalışmaları gibi uzun süreli takip sistemlerinin oluşturulması ile Didim'in orta ve güneybatı kesimlerinde devam eden bitki örtüsü oluşumunu desteklemek gibi çevresel hedeflerin geliştirilmesinin önemli olduğu görülmektedir (Esbah, Kara, Deniz, & Kesgin, 2010).

Tablo 41: Tarım alanında geliştirilen fikirler

	Zeytincilik	Büyük baş hayvancılık	Küçükbaş hayvancılık	Arıcılık	Çiçekçilik	Aromatik bitkisel yağ	Su ürünleri
Yaşam Süresi 0- 5 yıl	28.21%	12.82%	12.82%	12.82%	15.38%	17.95%	0.00%
Yaşam Süresi 6- 11 yıl	27.27%	12.73%	12.73%	12.73%	12.73%	20.00%	1.82%
Yaşam Süresi 12- 19	31.43%	14.29%	11.43%	14.29%	14.29%	14.29%	0.00%
Yaşam Süresi 20yıldan daha fazla	31.34%	11.19%	11.19%	11.19%	14.18%	19.40%	1.49%
Doğum Yeri Didim olanlar	30.56%	13.89%	11.11%	11.11%	16.67%	16.67%	0.00%
Doğum Yeri Didim Dışı Aydın İli olanlar	26.67%	16.67%	16.67%	13.33%	13.33%	13.33%	0.00%
Doğum Yeri Aydın Dışı Ege Bölgesi olanlar	30.00%	10.00%	12.50%	12.50%	17.50%	15.00%	2.50%
Doğum Yeri Ege Bölgesi Dışından olanlar	31.76%	11.49%	10.14%	11.49%	12.84%	20.95%	1.35%
Girişimciler	31.25%	9.82%	8.93%	10.71%	16.07%	22.32%	0.89%
Ücretli çalışanlar	31.25%	12.50%	14.58%	10.42%	14.58%	14.58%	2.08%
Toplum Gönüllüsü olanlar	31.03%	13.79%	12.64%	13.79%	11.49%	16.09%	1.15%
Turizm sektöründe çalışanlar	32.69%	9.62%	9.62%	11.54%	19.23%	17.31%	0.00%
Tarım sektöründe çalışanlar	32.26%	16.13%	9.68%	6.45%	9.68%	19.35%	6.45%
Gıda sektöründe çalışanlar	25.00%	12.50%	12.50%	12.50%	12.50%	25.00%	0.00%
İnşaat sektöründe çalışanlar	29.09%	10.91%	10.91%	16.36%	14.55%	18.18%	0.00%
Kamu görevlileri	29.67%	10.99%	12.09%	13.19%	14.29%	18.68%	1.10%
Eğitim Seviyesi ilk öğrenim olanlar	44.12%	11.76%	8.82%	8.82%	11.76%	14.71%	0.00%
Eğitim Seviyesi orta öğrenim olanlar	30.43%	11.59%	10.14%	13.04%	13.04%	20.29%	1.45%
Eğitim Seviyesi üniversite ve üstü olanlar	28.03%	12.10%	12.74%	12.10%	15.29%	18.47%	1.27%
Eğitim alanı İnşaat olanlar	25.00%	18.75%	18.75%	12.50%	12.50%	12.50%	0.00%
Eğitim Alanı Sağlık olanlar	16.67%	16.67%	16.67%	16.67%	16.67%	16.67%	0.00%
Eğitim Alanı Mühendislik olanlar	36.36%	18.18%	18.18%	9.09%	0.00%	18.18%	0.00%
Eğitim Alanı Sosyal Bilim olanlar	29.14%	10.60%	11.26%	12.58%	15.89%	19.21%	1.32%

Tarım alanında yapılan söylem analiz ve değerlendirmeler ışığında, tarım kapasitesinin oldukça yüksek olduğu, buna karşın verim ve markalaşma konusunda önemli atılımların yapılması gerekliliği ileri sürülebilir. Tarımsal verim için geliştirilmesi gereken alanlar ilaçlama, su kullanımı ve tohum seçimi konularında odaklanmaktadır. Markalaşma konusunda ise tarım bileşenlerinin ortak çalışmalarına olan ihtiyaç vurgulanmaktadır.

Türkiye genelinde balık çiftlikleri ve işleme tesislerindeki yatırımlarda mevzuata uygun hareket edilmediği, denetim ve kontrollere uyulmadığı yönünde yaygın bir kanı oluşmuştur. Kamuoyu da haklı olarak bu sektöre çekince ile bakmaktadır. Mevzuat ile uygulama arasındaki giderilemeyen farklılıklar toplumda haklı gerekçelerle olumsuz kanaat oluşturmuştur. Didim turizmdeki potansiyelini ve bugüne kadarki başarılarını; deniz suyunun temizliği, kıyıların bakirliği ve hava kalitesine borçludur. Tek başına su ürünleri sektörünün ekonomik büyüklükten hareketle diğer sektörlerle yapılacak olumsuz etki gözden kaçırılmamalıdır. Tek yönlü bakılarak kent ekonomisine ve turizm sürdürülebilirliğine zarar verilmemelidir.

Didim'de su ürünleri sektöründe mevcut tesislerin dahi bulunduğu çevreye olumsuz etkisi fark edilmektedir. İlçemizde bu alanda yatırımlar planlanırken; yerel halk, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, kamu kurumları, meslek odaları, turizm yatırımcıları bir araya gelmelidir. İlçemizdeki hakim sektör olan turizme ve tarıma zarar vermeyecek, deniz ve kıyılara etki etmeyecek uygun yer ve koşullarda, teknik şartlara uygun değerlendirilmelidir.

Mevcut ÇED yönetmeliğinin açıklarından faydalanılması bu alandaki bir başka olumsuz durumdur. Mevcut balık çiftliği yatırımlarının çevreye etkisi her yeni yatırımda o tesisteki kapasite üzerinden ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Halbuki bütüncül olarak bölgedeki toplam kapasite üzerinden çevre etki değerlendirilmesi yapılmalıdır.

STRATEJİK AMAÇ OLUŞUMU VE TEMALAR

Didim kent gelişimine ilişki strateji temaları, daha önce ifade edildiği gibi hangi tematik çerçevede strateji geliştirilmesi gerektiğine ilişkin bir belirteç olarak tanımlanmıştır. Temalar stratejilerin uygulanması ve planların etkin yapılması için kılavuz görevi üstlenmektedir. Paydaşların stratejiler çerçevesinde yapacakları eylemleri daha odaklı ve verimli bir şekilde yürütmelerini sağlayacaktır. Bir önceki kısımda sunulduğu üzere yapılan değerlendirmeler çerçevesinde elde edilen temalar aşağıdaki Tablo'da hatırlamak açısından yeniden listelenmiştir:

Tablo 42: Temalar listesi

Tema ilkesi	Vurgu	Kapsam
Tarım Didim sanayisinin temel girdisi olarak tanımlanmalıdır	Sanayi tarım ilişkisi	Tarım ve sanayi
Tarım endemik kaynaklara dayanmalıdır	Tarımsal girdi	Tarım
Tarım yüksek marka değeri yaratmalıdır.	Tarımsal çıktı	Tarım
Turizm benzerlerinden ayrışabilen özgün değeri olan bir konseptte dayanmalıdır.	Rekabetçi avantaj	Turizm
Turizm ihracatta ilçenin markasını oluşturmalıdır.	Turizm çıktısı	Turizm, Kentleşme
Turizm karakteri insanlara yakın, ulaşılması değerli bir destinasyon şeklinde olmalıdır.	Turizm karakteri	Turizm
Kentleşme kent kimliğini belirleyen özgün değeri olan bir mimari karaktere dayanmalıdır.	Kentleşme odağı	Kentleşme, Turizm
Kentleşmede inşaat ve mimari ilçenin marka değerini artıran güç olmalıdır.	Kentleşme aracı	Kentleşme, Tarım, Turizm
Kentleşme kent yaşamını destekleyen özgün değeri olan bir altyapı oluşturmalıdır.	Entegratör gücü	Eğitim, Kentleşme, Tarım, Turizm
Eğitim 3 temel sektöre (turizm, kentleşme ve tarım) odaklı olmalı ve çekim gücü yaratan bir sistematığe sahip olmalıdır.	Eğitimin etkisi	Eğitim, Kentleşme, Tarım, Turizm

Fikir geliştirme aşamasında yapılan değerlendirmeler ve bulgular bu temaların tanımladığı iller gölgesinde listelenmiştir. Elde edilen listeler Didim kent kaynakları ve yetkinlikleri sınırları içinde “içsel- dışsal”, “yararlı ve zararlı” boyutlarında aşağıdaki tabloda listelenmişlerdir.

Tablo 43: Fikirlerin gruplandırılması

	Didim dışında	Didim'e özel	Yararlı	Zararlı
“Doğal Kent” tercihindeki artış	X		X	
Alternatif tatil olanaklarının bolluğu		X	X	
Altyapı yetersizliği		X		X
Ana ulaşım hattında olmamak		X		X
Bilgi paylaşımındaki yetersizlik		X		X
Çarpık kentleşme		X		X
Çevre Kirliliği		X		X
Doğa kirliliği		X		X
Doğal alanların büyüklüğü		X	X	
Döviz ile gelir artışı	X		X	
Eğitimsizlik		X		X
Eğlence merkezi olanağı		X	X	
Ekonomik kriz	X			X
Emekli kenti imajı		X		X
Ev Pansiyonculuğunun miktarı		X	X	
Göç		X		X
Hizmet üretimindeki kalite seviyesinin düşüklüğü		X		X
Kanun dışı marjinal gruplar		X		X
Kışın yaşam koşullarının uygunluğu		X	X	
Kültürel birikim		X	X	
Kültürel eğitim eşitsizliği		X		X
Merkezi kararlara etki edebilme gücünün zayıflığı		X		X
Otel Yatak Kapasitesi		X		X
Plansız Alanlar		X		X
Sağlık yatırımları		X	X	
Sanallaşma ile genç ilgisinin artması	X		X	
Sosyal kimlik belirsizlik		X		X
Susuzluk		X		X
Tanınırlık		X	X	
Tarih turizmine ilgi artışı	X		X	
Tarihi varlıklar		X	X	
Tarım alanlarının küçülmesi		X		X
Tarım turizmine ilgi artışı	X		X	
Tarım üretiminin değerlendirilmesi	X		X	
Turist homojenliği		X		X
Turizm eğilimindeki artış	X		X	
Üretim maliyetlerinin yüksekliği		X		X
Üretiminde destek ve kontrol eksiklikleri		X		X
Yapı stoğunun yeni ve bol olması		X	X	
Yönetimsel verimliliğin engelleri		X		X

SWOT TABLOSU VE HEDEF ÖNERMELERİ

Didim kent stratejilerinin oluşturulmasında gruplandırılan fikirler bir SWOT matrisi şeklinde aktarılmıştır (Şekil 17: Didim kent stratejisi SWOT Tablosu). Bunun ardından hedef önerilerinin oluşturulmasına geçilmiştir. Hedefler matris içi ilişkilendirmeler yoluyla oluşturulmuştur. Bunun için **atılım hedefleri, gelişim hedefleri, korunum hedefleri ve kaçınım hedefleri** oluşturulmuştur. Bu kategorilerde hedeflerin geliştirilmesi için matris içinde yer alan kavramların etkileşimleri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda kategorilere ilişkin hedefler önceliklendirilerek elde edilmiştir.

Her bir kategorik hedef kendi içinde bir öncelik ağırlığına sahiptir. Bunun yanında hedeflerin genel olarak katkı derecesi oluşturulmuştur. Böylece stratejik yönetim yapısında hangi stratejik hamlenin ne amaçla yapılacağı ve bunun genel başarıma katkısı hesaplanmıştır.

Kategorik stratejilerin oluşturulmasının ardından Didim için genel hedef önermeleri listesi elde edilmiştir. Bunun için hedef önermeleri içindeki hesaplamalar esas alınmıştır.

Şekil 51: Didim kent stratejisi SWOT Tablosu

ATILIM HEDEF ÖNERMELERİ

Atılım hedefleri kent kaynaklarının ve yetkinliklerinin ışığında Didim için fırsatların değerlendirilmesi amacıyla taşımaktadır. Bu hedefler temel olarak güçlü yönlerin fırsatlar üzerindeki etkileri göz önüne alınarak oluşturulur. Bu anlayış içinde elde edilen ilişkiler tablosu aşağıda sunulmuştur:

Tablo 44: Atılım hedefleri ilişkiler tablosu

	Döviz ile Gelir Artışı	Sanallaşma ile Genç İlgisinin Artması	Tarım Üretiminin Değerlenmesi	“Doğal Kent” Tercihindeki Artış	Turizm Eğitimindeki Artış	Tarım Turizmine İlgili Artışı	Tarih Turizmine İlgili Artışı	Öncelik
Alternatif Tatil Olanaklarının Bolluğu	1	1	-1	0	1	1	1	4
Doğal Alanların Büyüklüğü	0	0	1	1	1	1	0	4
Ev Pansiyonculuğunun Miktarı	1	0	0	1	1	0	1	4
Kışın Yaşam Koşullarının Uygunluğu	1	0	1	1	1	1	1	6
Kültürel Birikim	1	1	0	1	1	0	1	5
Sağlık Yatırımları	1	0	0	1	1	0	0	3
Tarihi Varlıkları	1	1	0	1	1	0	1	5
Eğlence Merkezi Olanğı	1	1	0	-1	1	-1	0	1
Tanınilık	1	1	1	1	1	1	1	7
Yapı Stoğunun Yeni ve Bol Olması	1	0	-1	0	1	-1	0	0
Değer	11	5	3	8	11	4	6	

Tablo'da satırlarda yer alan güçlü yön önermeleri ile sütunlarda yer alan fırsat önermelerinin birbirleri üzerindeki etkileri görülmektedir. Böylece hedef önermelerinde değer ve öncelik değerlendirilmelerinin yapılması mümkün olabilmektedir. Bundan sonraki aşamada bu Tablolar üzerinden hedefler belirlenmiştir.

GELİŞİM HEDEF ÖNERMELERİ

Gelişim hedefleri kent kaynaklarının ve yetkinliklerinin ışığında Didim için tehditlerin nasıl avantaja çevrilebileceği konusuna odaklanmaktadır. Bu hedefler temel olarak güçlü yönlerin tehditler üzerindeki etkileri göz önüne alınarak oluşturulur. Bu anlayış içinde elde edilen İlişkiler Tablosu aşağıda sunulmuştur:

Tablo 45: Gelişim hedefleri ilişkiler tablosu

	Kültürel Eğitim Eşitsizliği	Çarpık Kentleşme	Çevre Kirliliği	Ekonomik Kriz	Göç	Tarım Alanlarının Küçülmesi	Öncelik
Alternatif Tatil Olanaklarının Bolluğu	0	0	-1	1	0	-1	-1
Doğal Alanların Büyüklüğü	0	-1	1	1	1	1	3
Ev Pansiyonculuğunun Miktarı	0	1	-1	1	0	1	2
Kışın Yaşam Koşullarının Uygunluğu	0	-1	-1	1	-1	-1	-3
Kültürel Birikim	1	0	1	0	0	0	2
Sağlık Yatırımları	0	0	0	1	0	0	1
Tarihi Varlıkları	0	0	0	1	0	0	1
Eğlence Merkezi Olanğı	-1	-1	0	1	0	-1	-2
Tanınırlık	0	-1	-1	0	-1	0	-3
Yapı Stoğunun Yeni ve Bol Olması	0	1	-1	1	-1	-1	-1
Değer	0	-1	-2	9	-2	-1	

Tabloda satırlarda yer alan güçlü yön önermeleri ile sütunlarda yer alan tehdit önermelerinin birbirleri üzerindeki etkileri görülmektedir. Böylece hedef önermelerinde değer ve öncelik değerlendirilmelerinin yapılması mümkün olabilmektedir. Bundan sonraki aşamada bu Tablolar üzerinden hedefler belirlenebilecektir.

KORUNUM HEDEF ÖNERMELERİ

Korunum hedefleri kent kaynaklarının ve yetkinliklerinin ışığında Didim için tehditlerin olumsuz etkilerinden nasıl korunulması gerektiğini ortaya koymak amacını gütmektedir. Bu hedefler temel olarak zayıf yönlerin fırsatlar üzerindeki etkileri göz önüne alınarak oluşturulur. Bu anlayış içinde elde edilen İlişkiler Tablosu aşağıda sunulmuştur:

Tablo 46: Korunum hedefleri ilişkiler tablosu

	Döviz ile Gelir artışı	Sanallaşma ile genç ilgisinin artması	Tarım üretiminin değerlendirilmesi	"Doğal Kent" tercihindeki artış	Turizm eğilimindeki artış	Tarım turizmine ilgi artışı	Tarih turizmine ilgi artışı	Öncelik
Altyapı Yetersizliği	-1		-1	-1	-1	-1	-1	-6
Bilgi Paylaşımındaki Yetersizlik	-1	-1	0	-1	0	0	1	-2
Çarpık Kentleşme	-1	0	0	-1	-1	-1	-1	-5
Doğa Kirliliği	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-6
Susuzluk	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-6
Eğitimsizlik	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-6
Emekli Kenti İmajı	0	0	0	1	-1	0	0	0
Üretim Maliyetlerinin Yüksekliği	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-7
Kanun Dışı Marjinal Gruplar	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-4
Sosyal Kimlik Belirsizlik	0	-1	0	-1	-1	0	-1	-4
Merkezi Kararlara Etki Edebilme Gücünün Zayıflığı	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-4
Plansız Alanlar	0	0	1	1	-1	0	0	1
Turist Homojenliği	-1	-1	0	0	-1	-1	-1	-5
Ana Ulaşım Hattında Olmamak	-1	1	-1	1	-1	-1	-1	-3
Üretiminde Destek ve Kontrol Eksiklikleri	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-5
Hizmet Üretimindeki Kalite Seviyesinin Düşüklüğü	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-6
Yönetmelik Verimliliğinin Engelleri	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-7
Otel Yatak Kapasitesi	-1	0	0	0	-1	-1	-1	-4
Değer	-14	-6	-9	-7	-17	-13	-13	

Tabloda satırlarda yer alan zayıf yön önermeleri ile sütunlarda yer alan fırsat önermelerinin birbirleri üzerindeki etkileri görülmektedir. Böylece hedef önermelerinde değer ve öncelik değerlendirilmelerinin yapılması mümkün olabilmektedir. Bundan sonraki aşamada bu tablolar üzerinden hedefler belirlenmiştir.

KAÇINIM HEDEF ÖNERMELERİ

Kaçınım hedefleri kent kaynaklarının ve yetkinliklerinin ışığında Didim için tehditlerin kırıcı etkilerinden nasıl kaçınılması gerektiğini ortaya koymak amacını gütmektedir. Bu hedefler temel olarak zayıf yönlerin tehditler üzerindeki etkileri göz önüne alınarak oluşturulur. Bu anlayış içinde elde edilen ilişkiler tablosu aşağıda sunulmuştur:

Tablo 47: Kaçınım hedefleri ilişkiler tablosu

	Kültürel eğitim çeşitsizliği	Çarpık kentleşme	Çevre Kirliliği	Ekonomik kriz	Göç	Tarım alanlarının küçülmesi	Öncelik
Altyapı yetersizliği	0	1	1	1	1	1	5
Bilgi paylaşımındaki yetersizlik	1	0	0	1	1	0	3
Çarpık kentleşme	1	1	1	1	1	1	6
Doğa kirliliği	0	1	1	0	-1	1	2
Susuzluk	0	1	1	0	-1	1	2
Eğitimsizlik	1	0	1	0	0	0	2
Emekli kenti imajı	0	-1	0	0	0	0	-1
Göç	1	1	1	1	1	1	6
Üretim maliyetlerinin yüksekliği	1	1	1	1	0	1	5
Kanun dışı marjinal gruplar	1	1	0	1	1	0	4
Sosyal kimlik belirsizlik	1	1	0	0	0	0	2
Merkezi kararlara etki edebilme gücünün zayıflığı	1	0	0	1	1	1	4
Plansız Alanlar	0	1	0	0	1	0	2
Turist homojenliği	0	0	0	1	0	0	1
Ana ulaşım hattında olmamak	1	0	0	1	-1	0	1
Üretiminde destek ve kontrol eksiklikleri	0	0	1	1	1	0	3
Hizmet üretimindeki kalite seviyesinin düşüklüğü	1	1	1	1	0	0	4
Yönetmelik verimliliğinin engelleri	1	1	0	1	1	0	4
Otel yatak kapasitesi	0	0	-1	0	0	0	-1
Değer	11	10	8	12	6	7	

Tabloda satırlarda yer alan zayıf yön önermeleri ile sütunlarda yer alan tehdit önermelerinin birbirleri üzerindeki etkileri görülmektedir. Böylece hedef önermelerinde değer ve öncelik değerlendirilmelerinin yapılması mümkün olabilmektedir. Bundan sonraki aşamada bu tablolar üzerinden hedefler belirlenmiştir.

SEKTÖREL STRATEJİ ÖNERİLERİ

Didim Türkiye genelinde sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 973 ilçe arasında 150 nci sırada yer almaktadır. Buna karşın yüksek gelişim potansiyeli taşımaktadır. Buna karşın bu potansiyeli kısa sürede canlandıracak kapasite geliştirilmesi konusunda önemli adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Kente özgün stratejik bir yapılanma ve uzun dönemli istikrarlı strateji uygulamaları bu potansiyeli harekete geçirebilecektir. Bu kapsamda öncelikle kent yönetim sisteminin sivil toplum örgütlenmesi kapsamında güçlendirilmesi önemli adım olarak görülmelidir.

Kapasite yaratılması konusunda adım atılması gereken temel alanların başında eğitim niteliği ve niceliğinin geliştirilmesi olmalıdır. Bu alanda stratejik açıdan nitelikli ve odaklı eğitimcileri ve öğrencileri hızla ithal etmek ve kenti bu anlamda bir cazibe merkezi haline getirmek ile görevli çok paydaşlı bir sivil toplum örgütlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu örgütlenme (vakıf, dernek, kooperatif vb.) kent genelinde eğitim inisiyatifi geliştirecek ve liderlik yapabilecek bir şekilde güçlendirilmelidir.

Yönetişim alanında atılması gereken ikinci önemli adım ise kente girişimcilik ruhunu kazandırılması olmalıdır. Kentin kültürel ve sosyal dokusuna uygun, kar amaçlı ya da sosyal girişimcilik kültürünü kazandıracak bir sivil örgütlenmenin hızla hayata geçirilmesi gelişim açısından çok yararlı olacaktır. Bu amaçla liderlik rolü üstlenecek bir örgütlenmenin kent kendi dokusu ve kültürüne uygun gelişiminin yanında yerel sermayenin artırılarak güçlü bir toplumsal dokunun oluşturulması konusunda önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Böyle bir yönetim sisteminin oluşturulması ile sıralı alanlarda geliştirilen strateji seçenekleri kentin hak ettiği gelişime katkı sağlayacaktır.

TURİZM SEKTÖRÜ

Elde edilen bulgular ışığında Didim kentinin turizm alanında stratejik seçeneklerinin aşağıdaki gibi sıralanabileceği değerlendirilmiştir:

1. Eğitim

1.1. Yöre Halkının Eğitimi: Didim ilçesinde turizm sektörüne katılımı artırmak ve yerel halkın turizm potansiyelini daha iyi değerlendirebilmesini sağlamak için, çeşitli eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, turizm sektörünün temel prensipleri, misafir memnuniyeti, yerel kültür ve tarih gibi konularda eğitim içermelidir. Bu kapsamda İlçe Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde yürütülmekte olan eğitimlerin niteliğini ve niceliğini destekleyici politikaların oluşturulması faydalı olacaktır. Aynı zamanda, yöre halkına yönelik dil eğitimleri ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik kurslar da düzenlenmelidir. Bu sayede, yerel halk turistlere daha iyi hizmet verecek, kültürler arası etkileşimi artıracak ve yerel ekonominin turizmle büyümesine katkı sağlayacaktır.

1.2. İşletmelerin Eğitimi: Turizm işletmeleri için özel olarak tasarlanmış eğitim programları, işletmelerin rekabet avantajı elde etmelerine ve sürdürülebilir bir şekilde büyümelerine yardımcı olabilir. Bu kapsamda, işletme sahipleri ve yöneticileri için turizm trendleri, pazarlama stratejileri, kalite standartları ve kriz yönetimi gibi konularda eği-

timler düzenlenmelidir. Ayrıca, turizm işletmelerine dijital pazarlama ve online rezervasyon sistemleri gibi modern araçları kullanma konusunda eğitim verilmelidir. Tüm işletmelerin aynı çatı altında ortak eğitim yapabilecekleri böylece odaklı ve standart eğitim hizmetinin sunulabileceği merkezlerin oluşturulması işletmelerin daha nitelikli hizmet sunmalarını ve rekabet avantajı sağlayacaktır.

1.3. Çalışanların Eğitimi: Turizm sektörü, nitelikli ve deneyimli çalışanlara ihtiyaç duyar. Bu nedenle, turizm işletmelerinde çalışanların eğitimi büyük bir öneme sahiptir. Çalışanlara yönelik müşteri hizmetleri, iletişim becerileri, yerel kültür ve tarih gibi konularda düzenlenen eğitim programları, turist memnuniyetini artırır ve destinasyonun turizm potansiyelini daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, dil eğitimleri ile uluslararası turistlere daha iyi hizmet verebilmeleri için çalışanların dil becerileri geliştirilmelidir. Bu kapsamda halen faaliyet yürütmekte olan yüksek öğretim kurumunun altyapı olanaklarının desteklenmesi, yeni yüksek öğretim merkezlerinin kurulması konusunda girişimlerde bulunulması ve Didim'e özel bir eğitim konseptinin geliştirilmesi gereklidir.

1.4. Nitelikli İşgücü Yetiştirme: Didim ilçesinde turizm sektörüne nitelikli işgücü sağlamak için, ilkokuldan itibaren turizmle ilgili meslekler konusunda farkındalık yaratılmalıdır. Meslek liseleri ve üniversitelerde turizm ve otelcilik programlarına önem verilmeli ve öğrencilere staj ve işbaşı eğitim imkânları sunulmalıdır. Ayrıca, sektörde çalışanlar için sürekli eğitim programları düzenlenmeli ve sektördeki teknolojik gelişmeleri takip ederek yenilikçi uygulamalara adapte olmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla ilköğretimden itibaren özellikle ören yerleri ve tarihi alanlarda sivil inisiyatifle entegre gönüllü çalışma ve yaz kampları düzenlenebilir.

2. Örgütlenme/ Koordinasyon

Turizm, bir destinasyonun başarılı olabilmesi için farklı paydaşlar arasında etkili bir işbirliğini gerektirir. Bu nedenle, Didim ilçesi için bir turizm stratejisi oluşturulurken, örgütlenme ve koordinasyonun sağlanması büyük önem taşımaktadır.

2.1. Kurumlar Arasında Eşgüdümü Sağlayacak Bir Yapı/İşin Sahibinin Olması: Didim ilçesindeki turizm potansiyelini en iyi şekilde değerlendirebilmek için, farklı kurumlar ve paydaşlar arasında etkili bir eşgüdüm sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır. Bu bağlamda, bir Turizm Yönetim Organı oluşturulabilir. Bu organ, akademi, turizm işletmeleri, Ticaret Odası, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk gibi paydaşları bir araya getirecek, turizm stratejilerini belirleyecek ve uygulayacak bir yapı olmalıdır.

Turizm Yönetim Organı, aynı zamanda turizmle ilgili kararların alınması ve uygulanmasında sorumluluk sahibi olacak bir liderlikle güçlendirilmelidir. Bu liderlik, ilçedeki turizm hedeflerine odaklanmalı, tüm paydaşları bir araya getirmeli ve stratejik planlamayı yönetmelidir. İşte bu liderlik, turizmin gelişimine odaklanan bir **Turizm Mükemmeliyet Merkezi** şeklinde bir kimliğe sahip olabilir. Bu sayede, turizm stratejileri belirlenirken ve uygulanırken, karar alma süreçleri hızlanacak, etkinlik artacak ve başarı daha kolay ölçülebilecektir.

2.2. Kulis (lobi) çalışmaları: Didim ilçesi için turizm stratejisi geliştirilirken, yerel ve ulusal düzeyde lobi faaliyetleri büyük bir öneme sahiptir. Bu faaliyetler, destinasyonun

turizm potansiyelini tanıtmak, yatırım çekmek ve turizmi destekleyen politikaların oluşturulmasını sağlamak amacıyla yürütülmelidir. İlk olarak, yerel turizm paydaşlarından oluşan bir lobi grubu kurulmalıdır. Bu grup, yerel işletmeler, sivil toplum kuruluşları ve belediye temsilcilerini içermelidir. Lobi grubu, Didim'in turistik çekiciliklerini ve potansiyelini vurgulayarak, destinasyonun ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtımını yapmalıdır.

Aynı zamanda, turizm sektörüne yönelik destek politikalarını etkilemek amacıyla ulusal düzeyde bir lobi faaliyeti de yürütülmelidir. Turizm Yönetim Organi, yerel turizm paydaşlarıyla birlikte, turizmi teşvik eden politikaların oluşturulması ve mevcut politikalara katkı sağlamak için ilgili kamu kurumları ve siyasi liderlerle işbirliği yapmalıdır.

3. Planlama

3.1. %67'si Hazineye Ait Arazilerin Planlaması: Didim ilçesindeki %67'si hazineye ait olan araziler, turizm sektörüne uygun bir şekilde planlanmalıdır. Bu, sürdürülebilir turizmin desteklenmesi, çevresel etkilerin en aza indirilmesi ve turistlere benzersiz bir deneyim sunulması açısından önemlidir. Bu kapsamda, çevresel sürdürülebilirlik standartlarına uygun, doğal ve kültürel varlıkları koruyan bir master plan oluşturulmalıdır. Yatırımcılara sağlıklı bir yatırım ortamı sunmak amacıyla, planlama süreçlerinde şeffaf bir yaklaşım benimsemek önemlidir.

3.2. Yerel İşletmeler Arasında Standartlar ve Denetim Mekanizmaları: Yerel işletmeler arasında hizmet kalitesi, standartlar ve denetim mekanizmalarının belirlenmesi, destinasyonun turistlere güvenilir ve kaliteli bir hizmet sunabilmesi açısından kritiktir. Bu noktada, bir Yerel Turizm İşletmeleri Birliği kurularak, işletmeler arasında işbirliği ve rekabetin dengelenmesi sağlanmalıdır. Bu birlik, standartların belirlenmesi, denetim mekanizmalarının oluşturulması ve sektördeki gelişmelerin paylaşılmasını sağlamak için aktif bir rol üstlenmelidir. Ayrıca, işletmelerin ücretlendirme politikalarının adil ve rekabetçi bir temelde oluşturulması için rehberlik etmelidir.

3.3. Ortak Satış ve Pazarlama Politikaları: Didim ilçesinin turistik değerlerinin daha etkili bir şekilde pazarlanması ve turist çekmek için, yerel işletmeler arasında ortak satış ve pazarlama politikaları benimsemek önemlidir. Bu kapsamda, bir Turizm Pazarlama İşbirliği Platformu kurularak, destinasyonun genel pazarlama stratejileri belirlenmeli ve bu stratejilere uygun olarak işletmelerin birlikte hareket etmeleri sağlanmalıdır. Ortak kampanyalar, online varlık, sosyal medya stratejileri gibi konularda birlikte çalışma, destinasyonun marka değerini artırmak açısından büyük bir öneme sahiptir.

Ayrıca, bu platform, destinasyonun güçlü yönlerini vurgulayan, öne çıkan tematik etkinliklere odaklanan ve hedef kitleye uygun pazarlama stratejileri geliştirmelidir. Bu, yerel işletmelerin pazarlama çabalarını birleştirerek, Didim'in turizm pazarında daha etkili bir konum elde etmesine yardımcı olacaktır.

4. Tanıtım

4.1. Bölge Tanıtımı: Didim ilçesi, eşsiz coğrafi konumu ve doğal güzellikleriyle dikkat çeken bir bölgedir. Bu kapsamda, bölge tanıtımına odaklanarak, turistlere Didim'in genel çekiciliğini sunmak önemlidir. Bölge tanıtımında kullanılacak medya araçlarına

yönelik stratejiler geliştirilmeli ve potansiyel turistlere bölgenin sunduğu plajlar, doğal parklar, spor aktiviteleri ve diğer turistik özellikler anlatılmalıdır.

- 4.2. Yöre Tanıtımı:** Yöre tanıtımında, Didim'in kendine özgü kültürel ve tarihi değerleri vurgulanmalıdır. Yerel festivaller, geleneksel el sanatları, yöresel mutfağın tanıtımı gibi unsurlar, turistlere unutulmaz bir deneyim sunacaktır. Yöre tanıtımında aynı zamanda yerel halkın yaşam tarzı, gelenek ve göreneklerine vurgu yaparak, turistlere yerel bir atmosfer sunulmalıdır.
- 4.3. Doğa Tanıtımı:** Didim ilçesi, muazzam doğal güzelliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu doğal güzellikleri vurgulayarak, doğa sporlarına uygun alanlar, trekking rotaları ve diğer doğa aktiviteleri tanıtılmalıdır. Ayrıca, ekoturizm ve çevre dostu uygulamalar ön plana çıkarılmalı, turistlere çevre bilinci kazandırılmalıdır.
- 4.4. Tarih Tanıtımı:** Didim'in zengin tarihini vurgulamak, antik kentleri, tarihi kalıntıları ve müzeleri turistlere tanıtmak oldukça önemlidir. Antik Didyma, Milet ve Priene gibi tarihi yerlerin öne çıkarılması, tarih tutkunları için çekici bir destinasyon haline getirilmesine katkı sağlayacaktır.
- 4.5. Kültür Tanıtımı:** Yöredeki kültürel etkinlikler, sanat festivalleri ve yerel sanatçıların çalışmaları tanıtılmalıdır. Yerel halkın katılımını artırmak ve kültürel etkileşimi desteklemek adına kültür festivalleri düzenlenmeli, bu etkinlikler turistlere yöresel kültürü daha yakından deneyimleme fırsatı sunmalıdır.
- 4.6. Sanat Yatırımları:** Didim ilçesinde çekilecek belgesel ve dizi filmlerle bölgenin tanıtımına büyük katkı sağlanabilir. Yerel sanatçılar, yönetmenler ve prodüksiyon şirketleri ile işbirliği yaparak, bölgeyi daha geniş kitlelere tanıtmak amaçlanmalıdır. Bu projeler, bölgeye olan ilgiyi artırabilir ve turist çekme potansiyelini güçlendirebilir.
- 4.7. Sosyal Medya Platformları:** Didim ilçesi turizm sektörünü desteklemek ve tanıtmak adına etkili bir sosyal medya stratejisi oluşturulmalıdır. Bu strateji, Didim'i turistlere tanıtan görsel ve içerik paylaşımları içermeli, gezginlerin etkileşime geçmesini sağlayacak interaktif kampanyalar düzenlemelidir.
- 4.8. Konaklama Tesisleri İçin Portal Oluşturulması:** Didim'deki tüm konaklama tesislerini tek bir çatı altında toplayacak ve rezervasyon işlemlerini kolaylaştıracak bir online portal oluşturulmalıdır. Bu portal, turistlere geniş bir konaklama seçeneği sunarken, tesislerin müşteri memnuniyeti ve değerlendirmelerini şeffaf bir şekilde paylaşmasına olanak tanıyacaktır.
- 4.9. Akademik Etkinlikler:** Akademik etkinlikler, Didim'i eğitim kurumları ile işbirliği içinde tanıtmak adına önemlidir. Üniversiteler, araştırma kurumları ve öğrenci toplulukları ile yapılan işbirlikleri sayesinde Didim'in doğal ve kültürel zenginlikleri daha geniş bir kitleye ulaştırılabilir. Akademik konferanslar, seminerler ve araştırma projeleri ile destinasyonun bilinirliği artırılabilir.

5. Turizmin 12 aya yayılması için çeşitlendirme

- 5.1. AGRO Turizm:** Didim ilçesi, tarımsal potansiyeli ve doğal güzellikleri ile AGRO turizmi destekleyebilecek bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda, yerel çiftçilerle işbirliği yaparak tarım turizmi etkinlikleri düzenlenmeli, turistlere organik tarım, hasat etkinlikleri ve yöresel ürünlerin tanıtımı gibi deneyimler sunulmalıdır.

- 5.2. Kültür Turizmi:** Didim'in zengin tarihi ve kültürel mirası, kültür turizmi için uygun bir zemin sunmaktadır. Tarihi kalıntılar, antik kentler, müzeler ve geleneksel etkinlikler kültür turizmi açısından çekim merkezi olabilir. Yerel halkın katılımını içeren kültürel etkinlikler, turistlere yöresel kültürü daha yakından tanıma fırsatı sunabilir.
- 5.3. Festivaller:** Didim ilçesinde düzenlenecek çeşitli festivaller, turizmin yıl boyunca devamlılığını destekleyebilir. Kültür, sanat, müzik, spor ve gıda festivalleri düzenlenerek farklı ilgi alanlarına hitap eden etkinlikler yaratılmalıdır. Bu festivaller, destinasyona gelen turist sayısını artırabilir ve yerel ekonomiye katkı sağlayabilir.
- 5.4. Kongre Turizmi:** Didim, kongre turizmi için uygun bir altyapıya sahiptir. Modern konferans salonları, oteller ve doğal güzelliklerle desteklenen kongre turizmi, destinasyonun turizm sezonunu uzatabilir. Yerel iş dünyası, akademik çevreler ve yerel yönetim işbirliği ile kongre turizmi için stratejiler geliştirilmelidir.
- 5.5. Destinasyonların Birleştirilmesi:** Didim, çevresindeki diğer turistik destinasyonlarla işbirliği yaparak bölgesel bir turizm ağı oluşturabilir. Bu ağ, turistlere farklı deneyimler sunabilir ve destinasyonların birleştirilmesi sayesinde turizmin 12 aya yayılması sağlanabilir. Bu işbirliği, turların ve paket tur seçeneklerinin çeşitlenmesine katkıda bulunabilir.
- 5.6. Gastro Turizm:** Didim ilçesi, zengin deniz ürünleri, yöresel lezzetler ve geleneksel mutfağıyla Gastro turizm potansiyeline sahiptir. Bu kapsamda, yerel restoranlar ve geleneksel mutfaklar turistlere yöresel lezzetleri tanıtacak etkinlikler düzenleyebilir. Ayrıca, yerel Őeflerle gastronomi etkinlikleri ve yemek festivalleri düzenlenerek turistlerin gurme deneyimleri desteklenmelidir.
- 5.7. Doğa Turizmi:** Didim, doğal güzellikleri, plajları ve doğal parkları ile doğa turizmi için ideal bir destinasyondur. Yıl boyunca doğa yürüyüşleri, kuş gözlem turları, bisiklet turları gibi etkinlikler düzenlenerek doğa sever turistlere yönelik çeşitlendirilmiş bir turizm sunulabilir.
- 5.8. Sosyal Medya ve Online Pazarlama:** Didim'in turizminin yıl boyunca devam etmesini sağlamak adına sosyal medya ve online pazarlama stratejileri büyük bir öneme sahiptir. Hedef kitlelere yönelik dijital pazarlama kampanyaları, interaktif içerikler, çekici görseller ve videolarla destinasyonun cazibesi artırılmalıdır. Ayrıca, online rezervasyon sistemleri ve turizm portalları üzerinden kolayca ulaşılabilir bilgiler sunularak ziyaretçi sayısı artırılabilir.
- 5.9. Eğitim ve Bilinçlendirme Programları:** Didim'deki turizm paydaşları, yerel halk ve işletmeler için turizm bilinci oluşturacak eğitim programları düzenlemelidir. Turizmin sürdürülebilirliği, çeşitlendirilmesi ve 12 aya yayılması konusunda yerel katılımın ve desteklerin sağlanması için bilinçlendirme önemlidir.

6. Uluslararası ve Ulusal Büyük Yatırımcıların bölgeye çekilmesi

Didim'in turizm potansiyelini gerçekleştirmek için uluslararası ve ulusal yatırımcıların bölgeye çekilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla aşağıdaki stratejiler  nenilmektedir:

- 6.1. Bölge Planlaması:** Didim'in turizm potansiyelini tam olarak ortaya koyacak bir master plan hazırlanmalıdır. Bu plan, sürdürülebilir turizm ilkelerine uygun olarak hazır-

lanmalı ve bölgenin doğal ve kültürel değerlerini korumayı amaçlamalıdır. Planlama aşamasında bölgedeki tüm paydaşların görüşleri alınmalıdır.

6.2. Özelleştirme Kapsamındaki Alanların Birleştirilmesi: Didim’de turizm yatırımı için uygun birçok özelleştirme kapsamında alan bulunmaktadır. Bu alanların tek bir çatı altında toplanması ve yatırımcılara cazip hale getirilmesi önemlidir. Bu amaçla, bir turizm geliştirme bölgesi (TGB) kurulması değerlendirilebilir.

6.3. Ortak Akıl: Didim’in turizm potansiyelinin geliştirilmesi için kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çaba göstermesi önemlidir. Bu amaçla, düzenli olarak turizm istişare toplantıları düzenlenmeli ve bölgenin turizm geleceği ile ilgili ortak bir vizyon oluşturulmalıdır.

KENTLEŞME

Elde edilen bulgular ışığında Didim’in kentleşmesi alanında stratejik seçeneklerinin aşağıdaki gibi sıralanabileceği değerlendirilmiştir:

1. Eğitim

1.1. Toplumsal Bilinçlendirme: Didim ilçesi genelinde kentleşme anlayışını ve sürdürülebilir kentleşme prensiplerini yaygınlaştırmak amacıyla toplumsal bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir. Bu kampanyalar, tüm yaş gruplarına hitap edecek şekilde tasarlanmalıdır.

1.1.1. Okullarda Eğitim Programları: İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde, sürdürülebilir kentleşme ve çevre bilincini kapsayan eğitim modülleri geliştirilmelidir. Bu programlar, öğrencilere çevre dostu alışkanlıkları aşılamak ve kentleşmenin etkileri konusunda bilinçlendirmek adına önemlidir.

1.1.2. Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliği: STK’lar, halka açık seminerler, atölye çalışmaları ve etkinlikler düzenleyerek kentleşme konusundaki farkındalığı artırabilir. Bu etkinliklerde, çevre duyarlılığı, kentsel dönüşüm ve sürdürülebilir kentleşme konularına odaklanılmalıdır.

1.1.3. Toplu Bilinçlendirme Kampanyaları: Televizyon, radyo, sosyal medya ve açık hava reklamları gibi medya kanalları üzerinden, kentleşme ile ilgili bilgilendirici kampanyalar düzenlenmelidir. Bu kampanyalarda, halka kentleşmenin olumlu etkileri ve sürdürülebilir uygulamalar hakkında bilgi verilmelidir.

1.2. Yerel Halk ve İşletme Sahiplerini Bilinçlendirme: Didim ilçesindeki yerel halkın ve işletme sahiplerinin kentleşme süreçleri hakkında bilinçlendirilmesi, yapılaşma kurallarına uymaları adına önemlidir. Bu amaçla şu stratejiler önerilmektedir:

1.2.1. Bilgilendirme Seminerleri ve Çalıştaylar: Yerel halk ve işletme sahiplerine yönelik düzenlenecek seminerler ve çalıştaylar, mevcut yapılaşma kuralları, izin süreçleri ve sürdürülebilir kentleşme konularında bilinçlenmelerine yardımcı olacaktır.

1.2.2. Yerel Medya İle İşbirliği: Yerel gazeteler, radyo istasyonları ve televizyon kanalları aracılığıyla kentleşme konusunda bilgilendirici içeriklerin yayınlanması

sağlanmalıdır. Ayrıca, yerel medya, yerel halkı yasa dışı yapılaşmalar konusunda bilgilendirmeli ve duyarlılık oluşturmalarıdır.

- 1.2.3. Özel Hat İhbar Sistemi: Yerel halka, yasa dışı yapılaşmaları bildirmeleri için özel bir ihbar hattı veya internet platformu oluşturulmalıdır. Bu sistem, halkın şüpheli durumları bildirmesini kolaylaştırarak yerel yönetimin denetim süreçlerini güçlendirecektir.
- 1.2.4. Yönetim ve Denetim Personelinin Bilinçlendirilmesi: Yerel yönetim ve denetim personeli, kentleşme süreçlerini etkili bir şekilde yönlendirmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Bu amaçla şu stratejiler önerilmektedir:
 - 1.2.4.1. Yönetim ve Denetim Personeli İçin Eğitim Programları: Yöneticilere ve denetim personeline yönelik sürdürülebilir kentleşme, yapılaşma kuralları ve mevzuat konularında düzenli eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, güncel bilgi ve becerileri içermeli ve pratik uygulamalara odaklanmalıdır.
 - 1.2.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon: Yerel yönetim birimleri, farklı birimler arasında işbirliği ve koordinasyonu artırmalıdır. Yapı denetimi, çevre birimi, imar birimi ve diğer ilgili birimler arasında düzenli toplantılar ve bilgi paylaşımı sağlanarak etkin bir kentleşme denetimi mümkün olacaktır.
 - 1.2.4.3. Yenilikçi Teknolojik Çözümler: Yönetim ve denetim personelinin etkinliğini artırmak adına teknolojik çözümler kullanılmalıdır. Harita tabanlı uygulamalar, yapay zeka destekli denetim sistemleri ve diğer dijital araçlar, denetim süreçlerini optimize edebilir.

2. Örgütlenme/Koordinasyon Didim ilçesinde kentleşme süreçlerini etkin bir şekilde yönlendirmek ve uygulamak adına, kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere şu stratejiler önerilmektedir:

2.1. Koordinasyon Birimi Oluşturulması: Kentleşme süreçlerini yönetmek üzere bir koordinasyon birimi oluşturulmalıdır. Bu birim, belediye, çevre birimi, imar birimi ve diğer ilgili kurumlar arasında etkili iletişimi sağlamak, projeleri koordine etmek ve ortak hedeflere ulaşmak için görevlendirilmelidir.

- 2.1.1. İşin Sahibi Belirleme: Her kentleşme projesi için koordinasyondan sorumlu olacak bir "işin sahibi" belirlenmelidir. Bu kişi veya birim, projenin başından sonuna kadar sorumluluk almalı, işbirliği sağlamalı ve projenin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak için çaba harcamalıdır.
- 2.1.2. Toplumsal Katılımı Artırma: Kentleşme süreçlerine yerel halkın daha fazla katılımını sağlamak için düzenli toplantılar, açık forumlar ve paydaşlarla yapılan işbirliği toplantıları düzenlenmelidir. Bu, projelerin toplumsal beklentilere daha uygun bir şekilde geliştirilmesine olanak tanır.
- 2.1.3. Teknolojik Altyapı Geliştirme: Kurumlar arası iletişimi ve bilgi paylaşımını artırmak adına dijital platformlar ve teknolojik altyapılar geliştirilmelidir. Ortak bir bilgi paylaşım platformu oluşturularak, ilgili kurumlar arasındaki eşgüdüm güçlendirilebilir.

2.2. Her Kademe ve Aşamada Lobi Faaliyetlerinin Yürütülmesi: Didim ilçesinin kentleşme stratejisi için lobi faaliyetleri, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde destek sağlamak ve projelerin etkili bir şekilde ilerlemesini sağlamak adına önemlidir. Bu bağlamda şu stratejiler önerilmektedir:

- 2.2.1. Lobi Faaliyetlerinin Planlanması: Kentleşme süreçleriyle ilgili stratejik hedefler belirlenmeli ve bu hedeflere ulaşmak adına lobi faaliyetleri planlanmalıdır. Her projenin lobi faaliyetleri için özel bir strateji belirlenmeli ve bu strateji projenin tüm aşamalarında uygulanmalıdır.
- 2.2.2. Yerel ve Ulusal Paydaşlarla İletişim: Kentleşme süreçleriyle ilgili yerel ve ulusal düzeydeki paydaşlarla düzenli iletişim sağlanmalıdır. Belediye, sivil toplum kuruluşları, iş dünyası temsilcileri ve diğer paydaşlarla güçlü bir diyalog kurulmalı, destek alınmalı ve işbirliği fırsatları değerlendirilmelidir.
- 2.2.3. Medya İlişkileri Yönetimi: Kentleşme projelerini halka ve paydaşlara tanıtmak, doğru ve olumlu bir algı oluşturmak adına medya ilişkileri yönetilmelidir. Basın toplantıları, basın bültenleri ve medya ilişkileri ekipleri aracılığıyla projelerin kamuoyuna etkili bir şekilde tanıtılması sağlanmalıdır.
- 2.2.4. Bölgesel ve Ulusal Platformlarda Temsil: Didim ilçesi, kentleşme stratejilerini bölgesel ve ulusal platformlarda temsil edebilmelidir. Bu, ilçenin kentleşme konusundaki vizyonunu ve başarı hikâyelerini paylaşarak destek ve işbirliği fırsatlarını artırabilir.
- 2.2.5. Eğitim ve Bilgilendirme: Lobi faaliyetlerinin etkili olabilmesi için ilgili paydaşlara yönelik eğitim ve bilgilendirme programları düzenlenmelidir. Bu programlar, kentleşme stratejilerini anlamalarına, projelere destek vermelerine ve ilçenin hedeflerine katkıda bulunmalarına olanak tanıyacaktır.

3. Planlama

3.1. Birleşme/Bütünleşme/Dayanışma Kültürü Oluşturma: Didim ilçesinde birleşme, bütünleşme ve dayanışma kültürü oluşturmak için şu stratejilere odaklanılmalıdır:

- 3.1.1. Toplumsal Katılımı Artırma: Kentleşme süreçlerine halkın daha fazla katılımını sağlamak adına toplumun farklı kesimlerini temsil eden katılım platformları oluşturulmalıdır. Bu platformlar, toplumun görüşlerini almak, önerilerini değerlendirmek ve ortak bir vizyon oluşturmak adına etkili olacaktır.
- 3.1.2. Eğitim ve Farkındalık Programları: Birleşme ve dayanışma kültürünü güçlendirmek için eğitim ve farkındalık programları düzenlenmelidir. Bu programlar, yerel halka kentleşme süreçlerini anlatarak, ortak değerlere vurgu yapmalıdır.
- 3.1.3. İşbirliği Projeleri: Farklı kesimlerden gelen insanların bir araya gelmesini sağlayacak işbirliği projeleri desteklenmelidir. Örneğin, yerel sanat projeleri, spor etkinlikleri veya çevre koruma inisiyatifleri gibi projelerle insanların birbirine daha yakın hale gelmeleri desteklenmelidir.

3.2. Arazi Topplulaştırma Dâhil Olmak Üzere Tarım/Turizm/Kent/Askeri Alanların Bütünleşik Planlama: Didim ilçesinin tarım, turizm, kent ve askeri alanlarını bütünleştirmek için şu stratejilere odaklanılmalıdır:

- 3.2.1. Bütüncül Planlama: İlçenin tüm potansiyellerini değerlendirmek adına bütüncül bir planlama süreci başlatılmalıdır. Bu planlama sürecinde tarım, turizm, kentleşme ve askeri alanlar entegre bir yaklaşımla ele alınmalı, etkileşimleri gözletilmelidir.
- 3.2.2. Arazi Toplulaştırma: Tarım alanları, turistik bölgeler ve askeri alanlar arasında uyumlu bir planlama için arazi toplulaştırma projeleri hayata geçirilmelidir. Bu, alanların daha etkili ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayacaktır.
- 3.2.3. Çevresel Etki Değerlendirmeleri: Her planlama aşamasında çevresel etki değerlendirmeleri yapılmalıdır. Bu değerlendirmeler, kentleşme süreçlerinin çevresel etkilerini belirleyerek, sürdürülebilir çözümler geliştirmeye olanak sağlar

3.3. Turizm Alanlarının Bütünleştirilerek Büyük Yatırımcıların Bölgeye Yatırımı Özendirilmesi: Didim ilçesinde turizm alanlarının bütünleştirilmesi ve büyük yatırımcıların çekilmesi için şu stratejilere odaklanılmalıdır:

- 3.3.1. Entegre Turizm Master Planı: İlçede bulunan turizm alanları, kültürel ve doğal zenginliklerle bütünleştirilerek bir entegre turizm master planı oluşturulmalıdır. Bu plan, turizm destinasyonlarını birbirine bağlayacak, bütünsel bir turizm deneyimi sunacak ve büyük yatırımcıları çekecek şekilde tasarlanmalıdır.
- 3.3.2. Yatırım Teşvikleri ve İmkânları: Büyük yatırımcıları çekmek adına çeşitli teşvikler ve avantajlar sağlanmalıdır. Vergi avantajları, altyapı desteği ve hızlı izin süreçleri gibi olanaklar büyük yatırımcıları bölgeye çekebilir.
- 3.3.3. Pazarlama ve Tanıtım Stratejileri: Didim'in turistik potansiyelini daha geniş kitlelere tanıtmak adına etkili pazarlama ve tanıtım stratejileri geliştirilmelidir. Böylece bölge, ulusal ve uluslararası turistlerin ilgisini çekecek, büyük yatırımcılar için cazip bir destinasyon haline gelecektir.
- 3.3.4. İşbirliği ve Network Oluşturma: Turizm sektöründe başarılı olmak için yerel işletmeler, belediye, turizm ofisleri ve diğer paydaşlar arasında etkili bir işbirliği ve ağ oluşturulmalıdır. Bu, bölgenin turizm potansiyelini artırmak ve büyük yatırımcıları çekmek adına önemlidir.

TARIM

Elde edilen bulgular ışığında Didim'in tarım alanında stratejik seçeneklerinin aşağıdaki gibi sıralanabileceği değerlendirilmiştir:

1. Eğitim:

1.1. Toplumsal Bilinç Oluşturma: Didim ilçesinde tarım alanında eğitimin geliştirilmesi için şu stratejilere odaklanılmalıdır:

- 1.1.1. Okullarda Tarım Eğitim Programları: İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde tarım eğitim programları oluşturularak öğrencilere tarımın önemi, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve çiftçilik hakkında bilgi verilmelidir.
- 1.1.2. Çiftçi Okulları: Yerel halka yönelik çiftçi okulları kurularak temel tarım bilgisi, modern tarım teknikleri, gübreleme, sulama yöntemleri gibi konularda eğitimler düzenlenmelidir.

- 1.1.3. Tarım Konferansları ve Seminerler: Alanında uzman konuşmacılar davet edilerek tarım konferansları ve seminerleri düzenlenmeli, çiftçilere güncel tarım trendleri ve teknolojileri hakkında bilgi sağlanmalıdır.
- 1.1.4. Sosyal Medya ve İletişim Kampanyaları: Toplumu bilinçlendirmek adına sosyal medya ve iletişim kampanyaları düzenlenmeli, tarımsal konularda bilgi içerikleri paylaşılmalıdır.

2. Yerel Tarım Ürünlerinin Tanıtımı:

- 2.1. Didim'in benzersiz iklim ve toprak yapısı, özel tarım ürünlerinin yetişmesine olanak tanımaktadır. Bu ürünlerin markalaşması ve tanıtımı için yerel etkinlikler, fuarlar ve festivaller düzenlenerek halkın bu ürünleri tanınması ve desteklemesi sağlanmalıdır.
- 2.2. Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları: Topluma sürdürülebilir tarımın önemi anlatılmalı ve çiftçilere organik tarım, su tasarrufu, doğal kaynakların korunması gibi sürdürülebilir tarım uygulamalarını benimsemeleri konusunda eğitim verilmelidir.

3. Kooperatifleşme/Şirketleşme/Güçbirliği Oluşturma:

- 3.1. **Çiftçi Eğitim Programları:** Çiftçilere modern tarım teknikleri, verimlilik artırma yöntemleri, pazarlama stratejileri ve teknoloji kullanımı gibi konularda eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler, çiftçilerin rekabet avantajını artırarak daha verimli bir tarım yapmalarına olanak tanıyacaktır.
- 3.2. **Kooperatiflerin Güçlendirilmesi:** Çiftçiler arasında kooperatiflerin oluşturulması ve mevcut kooperatiflerin güçlendirilmesi için destek programları hayata geçirilmelidir. Kooperatifler, ürün pazarlama, alım satım işlemleri, ortak altyapı kullanımı gibi konularda çiftçilere avantaj sağlayabilir.
- 3.3. **Teknolojik Altyapı ve İnovasyon:** Çiftçilere modern tarım ekipmanları ve teknolojik altyapı konusunda destek sağlanmalıdır. Ayrıca, tarım sektöründe inovasyonu teşvik eden programlar ve projeler geliştirilmelidir. Bu, çiftçilerin daha rekabetçi olmalarına ve tarım süreçlerini daha etkili yönetmelerine yardımcı olabilir.
- 3.4. **Pazarlama ve Markalaşma Desteği:** Tarım ürünlerinin etkili bir şekilde pazarlanabilmesi için çiftçilere pazarlama ve markalaşma konusunda destek sağlanmalıdır. Yerel ve ulusal pazarlara ürünlerin daha iyi tanıtılması için pazarlama stratejileri oluşturulmalıdır.
- 3.5. **Uluslararası İşbirlikleri:** Didim'in tarım ürünlerini uluslararası pazarlara açabilmek adına dış ticaret ve işbirliği olanakları araştırılmalıdır. Uluslararası kuruluşlar, ticaret fuarları ve işbirliği platformları çiftçilere tanıtılmalı, bu sayede ihracat olanakları artırılmalıdır.

4. Örgütlenme/Koordinasyon

- 4.1. **Kurumlar Arasında Eşgüdümü Sağlayacak Bir Yapı Olması:** Didim ilçesinde tarım sektörünü güçlendirmek ve sürdürülebilir tarım politikalarını oluşturmak adına şu stratejilere odaklanılmalıdır:
 - 4.1.1. Tarım Koordinasyon Birimi: İlçede tarımın yönetimi ve koordinasyonu için özel bir birim oluşturulmalıdır. Bu birim, belediye, tarım odaları, üniversiteler ve diğer ilgili kurumlar arasında etkili iletişimi sağlamalı, projeleri koordine etmeli ve ortak hedeflere ulaşmak adına girişimlerde bulunmalıdır.

- 4.1.2. İşin Sahibi Belirleme: Her tarım projesi için bir “işin sahibi” belirlenmelidir. Bu kişi veya birim, projenin başından sonuna kadar sorumluluk almalı, işbirliği sağlamalı ve projenin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak için çaba harcamalıdır.
- 4.1.3. Toplumsal Katılımı Artırma: Tarım konusundaki karar alma süreçlerine yerel halkın daha fazla katılımını sağlamak için düzenli toplantılar, açık forumlar ve paydaşlarla yapılan işbirliği toplantıları düzenlenmelidir. Bu, projelerin toplumsal beklentilere daha uygun bir şekilde geliştirilmesine olanak tanır.

4.2. Her Kademe ve Aşamada Lobi Faaliyetlerinin Yürütülmesi:

- 4.2.1. Didim ilçesinde tarım arazilerinin etkili bir şekilde kullanılması ve bölünerek kullanılamaz hale getirilmesinin önlenmesi için şu stratejilere odaklanılmalıdır:
- 4.2.2. Lobi Faaliyetleri ve Kamu Diplomasisi: Tarımın desteklenmesi ve korunması adına düzenli lobi faaliyetleri yürütülmelidir. Karar vericilerle, yerel yönetimlerle ve diğer ilgili paydaşlarla düzenlenen etkili iletişim ve diplomasi faaliyetleri, tarım arazilerinin korunmasına ve etkili kullanılmasına katkı sağlar.
- 4.2.3. Kamu Arazi Kullanımı Planları: Kamu arazilerinin genel plan dâhilinde kullanılması için etkili planlar oluşturulmalıdır. Bu planlar, tarımın sürdürülebilirliğini gözetmeli ve tarım arazilerinin bölünerek kullanılamaz hale getirilmesini önlemelidir.
- 4.2.4. Hukuki Düzenlemeler ve Denetim Mekanizmaları: Tarım arazilerinin korunması adına gerekli hukuki düzenlemeler yapılmalı ve bu düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması için denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- 4.2.5. Çiftçi Bilinçlendirme: Tarım arazilerinin doğru ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması için çiftçilere düzenli eğitimler verilmeli ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmelidir.

5. Tanıtım

5.1. Tanıtım Kampanyaları ve Materyaller:

- 5.1.1. Hedef Kitlenin Belirlenmesi: Didim’in tarım potansiyelini değerlendirebilecek ve geliştirebilecek potansiyel yatırımcı grupları belirlenmelidir. Yatırım yapabilecek çiftçiler, gıda işleme sektöründeki işletmeler, tarım teknolojileri şirketleri gibi gruplar üzerinde odaklanılmalıdır.
- 5.1.2. Profesyonel Tanıtım Materyalleri: Didim’in tarım alanındaki avantajları, mevcut altyapı ve destekler, yatırımcıya sağlanacak teşvikler gibi bilgileri içeren profesyonel tanıtım materyalleri hazırlanmalıdır. Videolar, broşürler ve diğer görsel materyallerle desteklenen bu kampanyalar, potansiyel yatırımcıların dikkatini çekecek şekilde tasarlanmalıdır.
- 5.1.3. İnteraktif Online Platformlar: Didim ilçesinin tarım potansiyelini ve yatırım fırsatlarını tanıtmak amacıyla interaktif web siteleri ve mobil uygulamalar oluşturulmalıdır. Bu platformlar üzerinden detaylı bilgilere erişim sağlanmalı, yatırımcılarla etkileşim ve iletişim kurma imkânları sunulmalıdır.

- 5.1.4. Tarım Fuarları ve Festivaller: Didim, tarım ürünlerini ve potansiyelini tanıtabileceği tarım fuarlarına ve festivallere katılmalıdır. Bu etkinliklerde ilçenin tarım zenginlikleri sergilenmeli ve potansiyel yatırımcılarla doğrudan iletişim kurma imkânı sağlanmalıdır.
- 5.1.5. Bölgesel ve Ulusal Medya İlişkileri: Didim'in tarım potansiyelini tanıtmak için bölgesel ve ulusal medya ilişkileri kurulmalıdır. Röportajlar, makaleler ve haberler aracılığıyla ilçenin tarım alanındaki başarı hikâyeleri ve fırsatları geniş kitlelere duyurulmalıdır.

5.2. Yatırımcıların Bölgeye Çekilmesi:

5.2.1. Teşvik ve Vergi Avantajları:

5.2.1.1. Yatırım Teşvikleri: Didim ilçesi, tarım sektörüne yönelik çeşitli teşvikler sunmalıdır. Vergi indirimleri, kira avantajları, enerji desteği gibi teşviklerle yatırımcılara cazip fırsatlar sunulmalıdır.

5.2.1.2. Özel Hibe ve Kredi Programları: Tarım sektörüne yönelik özel hibe ve kredi programları oluşturularak, yatırımcılara finansal destek sağlanmalıdır. Bu destekler, yeni teknolojilerin kullanımını, organik tarım gibi sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmelidir.

5.2.1.3. Altyapı ve Destek Hizmetleri:

5.2.1.3.1. Modern Altyapı İmkânları: Didim ilçesi, tarım sektörüne uygun modern altyapı imkânları sağlamalıdır. Sulama sistemleri, depolama tesisleri, taşıma altyapısı gibi unsurlar yatırımcıların daha verimli çalışmasını sağlar.

5.2.1.3.2. Uzman Danışmanlık ve Eğitim: Yatırımcılara yönelik uzman danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Tarım teknikleri, pazarlama stratejileri, çevre dostu uygulamalar konusunda düzenli eğitimler verilmelidir.

5.2.1.3.3. İşbirliği ve Ağ Oluşturma:

5.2.1.3.3.1. Bölgesel İşbirlikleri: Didim, bölgesel tarım odaları, üniversiteler ve diğer ilgili kurumlarla işbirliği yaparak tarım alanında bir ağ oluşturmalıdır. Bu ağ, bilgi paylaşımı, teknoloji transferi ve işbirliği fırsatları yaratma konusunda önemli olacaktır.

5.2.1.3.3.2. Yatırımcılarla Etkileşim: Potansiyel yatırımcılarla düzenli etkileşim platformları oluşturulmalıdır. İlgili paydaşlarla düzenlenecek toplantılar, seminerler ve çalıştaylar, yatırımcıların Didim'i daha yakından tanımalarına ve bölgeye güven duymalarına olanak sağlayacaktır.

STRATEJİK YOL HARİTASI

STRATEJİK ALAN 1: KONAKLAMA SEKTÖRÜ

Didim’de turizm sektöründe sürdürülebilirlik sağlamak ve konaklama sektörünü geliştirmek amacıyla yapılan çalıştayın sonuçlarına dayanarak kısa, orta ve uzun vadeli stratejik bir yol haritası oluşturulmuştur. Çalıştayda belirlenen konulara ve bu konuların önem ve öncelik değerlerine göre, önerilerin uygulanabilirliğini ve zamanlamasını ele almıştır. Bu alandaki temel strateji, paydaşlar arasındaki iş birliğini artırarak, Didim’in turizm potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktır.

KISA VADELİ STRATEJİLER (1-2 YIL)

1. Çalışanların Eğitimi

- **Öneri:** Hizmet sektörü eğitimi (Halk Eğitim Merkezi, Oteller)
 - Öncelik: 9.3
 - Önem: 8.3
- **Eylem:** Bölgedeki oteller ve Halk Eğitim Merkezi iş birliği yaparak, hizmet sektörü eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler, özellikle sezon öncesi yoğun bir şekilde planlanmalıdır.

2. İşletmecilerin Eğitimi

- **Öneri:** Küçük işletmeler için işletmecilik eğitimleri (Halk Eğitim Merkezi, Ticaret Odası)
 - Öncelik: 8.2
 - Önem: 7.5
- **Eylem:** Ticaret Odası ve Halk Eğitim Merkezi, küçük işletme sahiplerine yönelik işletmecilik ve sürdürülebilirlik eğitimleri düzenlemelidir.

3. Bölge Tanıtımı

- **Öneri:** Altyapı ve üstyapı sorunlarının çözülmesi
 - Öncelik: 8.5
 - Önem: 7.8
- **Eylem:** Yerel yönetimler, altyapı ve üstyapı sorunlarını hızlı bir şekilde çözerek, turizm faaliyetlerinin kesintisiz yürütülmesini sağlamalıdır.

ORTA VADELİ STRATEJİLER (3-5 YIL)

1. Yöre Halkının Eğitimi

- **Öneri:** Temizlik ve hijyen eğitimlerinin verilmesi (Kaymakamlık, Halk Eğitim Merkezi)
 - Öncelik: 7.33
 - Önem: 6.1
- **Eylem:** Halk Eğitim Merkezi ve yerel yönetimler, yöre halkına yönelik temizlik ve hijyen eğitim programları düzenlemelidir. Eğitimler, sosyal medya ve diğer iletişim kanallarıyla duyurulmalıdır.

2. Kurumlar Arasında Eşgüdüm

- **Öneri:** DİTAB'ın geliştirilmesi ve turizm koordinasyon toplantılarının tekrar yapılması
 - Öncelik: 7.3
 - Önem: 6.5
- **Eylem:** DİTAB'ın kapasitesi artırılmalı ve düzenli turizm koordinasyon toplantıları yapılmalıdır. Bu toplantılar, turizm sektöründeki paydaşlar arasında işbirliğini güçlendirecektir.

3. Sosyal Medya ve Online Pazarlama

- **Öneri:** Ortak reklam çalışmaları ve QR kod uygulamaları
 - Öncelik: 8
 - Önem: 7.3
- **Eylem:** Sosyal medya platformlarında bölge tanıtımı için ortak reklam çalışmaları yapılmalı ve otellerde QR kod uygulamaları hayata geçirilmelidir.

UZUN VADELİ STRATEJİLER (5+ YIL)

1. Nitelikli İşgücü Yetiştirme

- **Öneri:** Turizme yönelik eğitimlerin artırılması
 - Öncelik: 8.7
 - Önem: 8
- **Eylem:** Turizme yönelik mesleki ve teknik eğitimler artırılmalı, üniversiteler ve eğitim kurumlarıyla işbirliği yapılmalıdır. ADÜ Didim Meslek Yüksekokulu'nun kapasitesi artırılmalı ve turizm fakülteleri açılmalıdır.

2. Bölge Tanıtımı ve Yöre Tanıtımı

- **Öneri:** Didim'in tanıtımına yönelik uzun vadeli projeler
 - Öncelik: 7
 - Önem: 6.2
- **Eylem:** Priene, Apollon Tapınağı ve Milet gibi tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımına yönelik projeler geliştirilmelidir. Bu projeler, yerel ve uluslararası turizm fuarlarında tanıtılmalıdır.

3. Konaklama Tesisleri İçin Portal Oluşturulması

- **Öneri:** Didim Gezgini Projesi
 - Öncelik: 4.8
 - Önem: 5.3
- **Eylem:** Didim Gezgini Projesi yeniden hayata geçirilmeli ve sürekli güncellenmelidir. Bu portal, turistlere ve yerel işletmelere bilgi sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

STRATEJİK ALAN 2: SAĞLIK TURİZMİ

Didim'de turizm sektöründe sürdürülebilirlik sağlamak ve sağlık turizmini geliştirmek amacıyla yapılan çalıştayın sonuçlarına dayanarak kısa, orta ve uzun vadeli stratejik bir yol haritası oluşturulmuştur. Çalıştayda belirlenen konulara ve bu konuların önem ve öncelik değerlerine göre, önerilerin uygulanabilirliği ve zamanlaması ele alınmıştır. Bu alandaki temel strateji, paydaşlar arasındaki iş birliğini artırarak, Didim'in turizm potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktır.

KISA VADELİ STRATEJİLER (1-2 YIL)

1. Sağlık Turizmi Yatırımlarına Yönelik Teşvikler

- **Öneri:** Sağlık turizmi yatırımlarına yönelik teşvik planlarının hazırlanması
 - Öncelik: 8.5
 - Önem: 7.8
- **Eylem:** Yerel yönetimler ve ilgili bakanlıklar, sağlık turizmi yatırımlarını teşvik etmek amacıyla vergi indirimleri, hibe programları ve diğer mali destekleri içeren teşvik planları oluşturmalıdır.

2. Dijital Pazarlama ve Tanıtım

- **Öneri:** Dijital pazarlama stratejileri ile uluslararası tanıtım yapılması
 - Öncelik: 8
 - Önem: 7.5
- **Eylem:** Sağlık turizmi destinasyonlarının global düzeyde bilinirliğini artırmak için sosyal medya, dijital reklamcılık ve içerik pazarlaması gibi dijital pazarlama stratejileri uygulanmalıdır.

3. Nitelikli Sağlık Kuruluşlarının Açılması

- **Öneri:** Nitelikli sağlık kuruluşlarının açılması
 - Öncelik: 7.9
 - Önem: 7.6
- **Eylem:** Didim'de nitelikli sağlık hizmetleri sunacak hastane ve kliniklerin kurulması teşvik edilmelidir. İmar planlarında bu amaca uygun düzenlemeler yapılması ile açılacak yeni kuruluşlar, bölgenin sağlık turizmi potansiyelini artıracaktır.

ORTA VADELİ STRATEJİLER (3-5 YIL)

1. Yaşlı Bakım Merkezleri ve Rehabilitasyon Merkezleri

- **Öneri:** Yaşlı bakım merkezlerinin ve rehabilitasyon merkezlerinin açılması
 - Öncelik: 8.2
 - Önem: 7.9
- **Eylem:** Didim'de yaşlı nüfus ve kronik hastalıklara sahip bireyler için özel bakım ve rehabilitasyon merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezler, hem yerel halka hem de sağlık turistlerine hizmet sunacaktır. İmar planlarında bu amaca uygun düzenlemeler yapılmalıdır.

2. Hava Temizliği ve Gögüs Hastalıkları Hastanesi

- **Öneri:** Didim'in hava temizliğinden faydalanarak göğüs hastalıkları hastanesi kurulması
 - Öncelik: 7.7
 - Önem: 7.4
- **Eylem:** Didim'in temiz havası, astım ve KOAH gibi solunum yolu hastalıklarına sahip hastalar için avantajlı bir ortam sunar. Bu nedenle, bölgeye özel bir göğüs hastalıkları hastanesi kurulmalıdır.

3. Yerel Yönetimler ve Sağlık Kuruluşları Arasında Eşgüdüm

- **Öneri:** Yerel yönetimler, sağlık kuruluşları ve turizm acenteleri arasında işbirliğinin geliştirilmesi
 - Öncelik: 7.5
 - Önem: 7.2
- **Eylem:** Sağlık turizmi sektöründe hizmet kalitesini artırmak ve koordinasyonu sağlamak amacıyla yerel yönetimler, sağlık kuruluşları ve turizm acenteleri arasında düzenli toplantılar ve işbirliği mekanizmaları oluşturulmalıdır.

UZUN VADELİ STRATEJİLER (5+ YIL)

1. Fizik Tedavi ve Termal Turizm Merkezleri

- **Öneri:** Fizik tedavi merkezleri ve termal turizm tesislerinin kurulması
 - Öncelik: 8.3
 - Önem: 8
- **Eylem:** Didim'de fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezleri ile termal turizm tesisleri kurulmalıdır. Bu tesisler, özellikle kış aylarında turizmi canlı tutacak ve sağlık turizmi sezonunu uzatacaktır.

2. Sağlık Turizmi Alanında Veri Tabanı Oluşturulması

- **Öneri:** Sağlık turizmi alanında detaylı bir veri tabanı oluşturulması
 - Öncelik: 7.9
 - Önem: 7.6
- **Eylem:** Sağlık turizmi sektöründe daha iyi planlama ve yönetim sağlamak amacıyla, geçmiş ve mevcut sağlık turistlerine ilişkin detaylı veri tabanları oluşturulmalı ve düzenli olarak güncellenmelidir.

3. Hasta Deneyimi Yönetimi ve Geri Bildirim Sistemleri

- **Öneri:** Hasta deneyimi yönetimi ve geri bildirim sistemlerinin oluşturulması
 - Öncelik: 7.5
 - Önem: 7.3
- **Eylem:** Sağlık turizmi destinasyonlarında sunulan hizmetlerin kalitesini sürekli iyileştirmek amacıyla, hasta geri bildirimlerinin toplanması ve değerlendirilmesi için sistemler kurulmalıdır. Bu sistemler, hizmet kalitesini ve hasta memnuniyetini artıracaktır.

STRATEJİK ALAN 3: TURİZM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Didim’de turizm sektöründe sürdürülebilirlik ve turizm çeşitliliğini sağlamak amacıyla yapılan çalıştayın sonuçlarına dayanarak kısa, orta ve uzun vadeli stratejik bir yol haritası oluşturulmuştur. Çalıştayda belirlenen konulara ve bu konuların önem ve öncelik değerlerine göre, önerilerin uygulanabilirliği ve zamanlaması ele alınmıştır. Bu alandaki temel strateji, paydaşlar arasındaki iş birliğini artırarak, Didim’in turizm potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktır.

KISA VADELİ STRATEJİLER (1-2 YIL)

1. Yöre Halkının Eğitimi

- **Öneri:** Yöre halkının misafir karşılama kültürüne uygun eğitim alması (Halk Eğitim Merkezi, Belediye Kursları, STK’lar)
 - Öncelik: 8
 - Önem: 7.5
- **Eylem:** Halk Eğitim Merkezi ve yerel yönetimler, yöre halkına yönelik temizlik, hijyen ve misafir karşılama konularında eğitim programları düzenlemelidir. Eğitimler, sosyal medya ve diğer iletişim kanallarıyla duyurulmalıdır.

2. İşletmelerin Eğitimi

- **Öneri:** Temel hijyen ve düzen eğitimleri (Halk Eğitim, Turizm Derneği, STK’lar)
 - Öncelik: 8.5
 - Önem: 8
- **Eylem:** Küçük işletme sahiplerine ve çalışanlarına yönelik temel hijyen, müşteri memnuniyeti ve düzen konularında eğitimler düzenlenmelidir. Bu eğitimler, Halk Eğitim Merkezi ve Turizm Derneği işbirliği ile gerçekleştirilecektir.

3. Sosyal Medya ve Online Pazarlama

- **Öneri:** Dijital pazarlama alanına daha fazla yatırım yapılması
 - Öncelik: 10
 - Önem: 9.5
- **Eylem:** Didim’in turizm potansiyelini artırmak için dijital pazarlama stratejileri uygulanmalı, sosyal medya platformlarında aktif tanıtım yapılmalı ve influencer iş birlikleri sağlanmalıdır.

4. Etkin Turizm Rotaları içinde yer alma

- **Öneri:** Didim’in Turizm Platformlarında (TÜRSAB Temsilciliği, TÜROFED vb.) temsil edilmesi
 - Öncelik: 9
 - Önem: 9
- **Eylem:** Didim’in turizm potansiyelini artırmak için yaygın turizm platformlarında yer alması ve bu ağ içinde etkin iş birlikleri sağlanmalıdır.

- **Öneri:** Didim’in Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Yolu Festivalleri rotasına dahil edilmesi
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8
- **Eylem:** Didim’in Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Yolu Festivalleri rotasına dahil edilmesi sağlanmalıdır.

ORTA VADELİ STRATEJİLER (3-5 YIL)

1. Nitelikli İşgücü Yetiştirme

- **Öneri:** Mesleki eğitimlerin artırılması (Meslek Yeterlilik Belgeleri, Meslek Okulları, STK’lar)
 - Öncelik: 9
 - Önem: 8.5
- **Eylem:** Meslek okulları ve eğitim kurumları, turizm sektöründe çalışacak nitelikli işgücünü yetiştirmek için programlar geliştirmelidir. Bu programlar, Meslek Yeterlilik Belgeleri ve mesleki eğitim kursları ile desteklenmelidir.

2. Kurumlar Arasında Eşgüdüm

- **Öneri:** Kurumlar arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanması (Yerel Yönetimler, Turizm Acenteleri, STK’lar)
 - Öncelik: 8.5
 - Önem: 8
- **Eylem:** Yerel yönetimler, sağlık kuruluşları ve turizm acenteleri arasında düzenli toplantılar ve işbirliği mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu mekanizmalar, turizm sektöründe hizmet kalitesini artırmak ve koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulacaktır.

3. Festivaller ve Kongre Turizmi

- **Öneri:** Kış turizmini canlandırmak için festivaller düzenlenmesi
 - Öncelik: 9
 - Önem: 8.5
- **Eylem:** Kış aylarında turizmi canlandırmak amacıyla çeşitli temalarda festivaller düzenlenmelidir. Bu festivaller, yerel halkın ve turistlerin katılımını artıracak ve bölgenin tanıtımına katkıda bulunacaktır.

4. Turizm Master Planının yapılması

- **Öneri:** Kent özelinde turizmin geleceğe ilişkin yansımalarını ortaya koyabilecek ve kent turizminin sürekliliğini güçlendirecek bütünlük master planının oluşturulması.
 - Öncelik: 10
 - Önem: 8
- **Eylem:** Kent turizminin geleceğini ve kent kimliğini güçlendirecek nitelikte master planlar düzenlenmelidir.

UZUN VADELİ STRATEJİLER (5+ YIL)

1. Bölge Tanıtımı ve Yöre Tanıtımı

- **Öneri:** Didim'in tanıtımına yönelik uzun vadeli projeler (Sosyal Medya, Fuarlar, Paneller)
- Öncelik: 10
- Önem: 9.5
- **Eylem:** Didim'in tarihî, kültürel ve doğal güzelliklerini tanıtmak için sosyal medya kampanyaları, ulusal ve uluslararası fuarlarda tanıtım çalışmaları ve paneller düzenlenmelidir.

2. Doğa Turizmi ve Deniz Turizmi

- **Öneri:** Doğa ve deniz turizmi için altyapının geliştirilmesi (Dalış, Yelken, Bisiklet Rotaları)
- Öncelik: 9
- Önem: 8.5
- **Eylem:** Didim'de doğa ve deniz turizmi olanaklarını artırmak için dalış, yelken ve bisiklet rotaları gibi altyapılar geliştirilmelidir. Bu tür etkinlikler, turizmi çeşitlendirecek ve yıl boyunca turizmin canlı kalmasını sağlayacaktır.

3. Agro Turizm ve Gastro Turizm

- **Öneri:** Tarım ve gastronomi turizminin geliştirilmesi (Gastro Restoranlar, Tarım Kooperatifleri)
- Öncelik: 8.5
- Önem: 8
- **Eylem:** Didim'deki tarım ve gastronomi potansiyelini değerlendirmek için gastro restoranlar açılmalı ve tarım kooperatifleri kurulmalıdır. Bu tür turizm faaliyetleri, bölgeye özgü ürünlerin tanıtımını ve satışını artıracaktır.
- **Öneri:** Yöresel yemekleri ve ege mutfağını öne çıkaran gastronomi festivali
- Öncelik: 8
- Önem: 8
- **Eylem:** Didim'deki tarım ve gastronomi potansiyelini değerlendirmek için gastro festivalleri düzenlenecektir. Bu tür turizm faaliyetleri, bölgeye özgü ürünlerin tanıtımını ve satışını artıracaktır.

4. Kültür Turizmi

- **Öneri:** Didim'deki ören yerleri için Unesco Dünya Kültür Mirasına başvurması
- Öncelik: 9
- Önem: 10
- **Eylem:** Didim'deki Ören yerlerinin UNESCO Dünya Kültür Mirası olarak tanımlanması bu bölgelerin korunması ve sürdürülebilir turizm açısından Kente değer katacaktır.

STRATEJİK ALAN 4: KENT KİMLİĞİ VE KENTSEL TASARIM

Didim’de kent kimliği ve kentsel tasarım konularında sürdürülebilir bir stratejik plan oluşturmak amacıyla yapılan çalıştayda belirlenen konular ve bu konuların önem ve öncelik değerlerine göre, kısa, orta ve uzun vadeli stratejik bir yol haritası önerilmektedir. Bu plan, Didim’de kent kimliğini korumayı, kentsel tasarımı iyileştirmeyi ve yerel halkın yaşam kalitesini artırmayı amaçlamaktadır.

KISA VADELİ STRATEJİLER (1-2 YIL)

1. Kentleşme ve Denetleme Komisyonlarının Kurulması

- **Öneri:** Kentleşme ile ilgili yetki masası olan komisyonlar oluşturulmalıdır (STK’lar, uygulama ve denetleme komisyonu).
 - Öncelik: 9
 - Önem: 9
- **Eylem:** Yerel yönetimler, kentleşme ve kentsel dönüşüm süreçlerini yönetmek için yetkili komisyonlar oluşturmalıdır. Bu komisyonlar kent genelinde bütüncül imar planı geliştirilmesi konusunda yönlendirici katkı sağlamalıdır. Bu komisyonlar, uygulama ve denetleme süreçlerini kontrol etmekle sorumlu olacak ve kentsel düzenlemeleri takip edecektir.

2. Kültürel Tanıtım Çalışmaları

- **Öneri:** Didim’i yöresel ve kültürel olarak tanıtmak için çalışmalar yapılmalı (örneğin, kültürel yemek sokakları oluşturulabilir).
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8
- **Eylem:** Kültürel tanıtım projeleri geliştirilerek, Didim’in yerel kültürünü ve mutfak kültürünü turistlere tanıttak etkinlikler düzenlenmelidir. Kültürel yemek sokakları gibi projeler hayata geçirilmelidir.

3. Su Kaynağı ve Altyapı Çalışmaları

- **Öneri:** Didim’de su kaynağı altyapısının olmaması (arıtma yapılmalıdır, deniz suyu arıtılıp geri dönüşümünde tuz elde edilebilir).
 - Öncelik: 10
 - Önem: 9
- **Eylem:** Deniz suyu arıtma tesisleri kurulmalı ve geri dönüşüm süreçleri ile elde edilen tuz gibi yan ürünler değerlendirilmelidir. Su kaynaklarının verimli kullanımı sağlanarak, altyapı eksiklikleri giderilmelidir.
- **Öneri:** Kentsel arıtma tesisinde arıtılmış suyun park ve bahçeler ile tarımsal sulamada kullanılması (uygulama ve denetleme komisyonu).
 - Öncelik: 10
 - Önem: 8
- **Eylem:** Su ekonomisi kapsamında atık suların değerlendirilerek sürdürülebilirlik hedeflerine katkı sağlanmalıdır.

4. Kent Estetik Kurulu Oluşturulması

- **Öneri:** Didim’de kent yapısının estetik karakteristiğinin korunması ve geliştirilmesi için bir kurul oluşturulması (kurul bu konuda resmi ve sivil yetkili ve yetkin kurum, kuruluş ve oluşumların temsilcilerinden oluşturularak ortak akıl üretme konusunda bir platform olacaktır).
- Öncelik: 9
- Önem: 9
- **Eylem:** Kent estetiği kent kimliğini yansıtacak şekilde oluşturulmalıdır.

ORTA VADELİ STRATEJİLER (3-5 YIL)

1. Büyük Otellerin Kuruluş Komisyonu

- **Öneri:** Büyük otellerin kuruluşu ile ilgili komisyon kurulmalıdır (nerede kurulduğu, nasıl kurulduğu uygunluğu hususunda).
- Öncelik: 9
- Önem: 9
- **Eylem:** Büyük otellerin kurulacağı bölgeler için uygunluk değerlendirmesi yapacak ve çevresel etkileri inceleyecek komisyonlar oluşturulmalıdır. Bu komisyonlar, otel inşaatlarının sürdürülebilirliğini ve yerel ekosistemle uyumlu olmasını sağlamalıdır.

2. Tramvay Hattı ve Ulaşım İyileştirmeleri

- **Öneri:** Mavişehir’den tramvay hattı yapılabilir.
- Öncelik: 8
- Önem: 8
- **Eylem:** Mavişehir’den başlayan ve Didim’in çeşitli bölgelerine uzanan bir tramvay hattı inşa edilmelidir. Bu ulaşım ağı, şehir içi trafiği rahatlatacak ve turistlerin ulaşımını kolaylaştıracaktır. Aynı zamanda, karbon nötr kent olma açısından da olumlu bir etkisi olacaktır.

3. Halk Jürisi ve Katılımcı Planlama

- **Öneri:** Halk jürisi oluşturulmalıdır (özgül kalabalık öncülük yapması halkın da görüşlerini alınması şartıyla).
- Öncelik: 7
- Önem: 7
- **Eylem:** Şehir planlamasında halkın görüşlerini almak ve katılımı artırmak için halk jürisi oluşturulmalıdır. Bu jüri, sokak ve bina boya gibi estetik kararlar alırken, halkın katılımını sağlamalıdır.

UZUN VADELİ STRATEJİLER (5+ YIL)

1. Deprem Güvenliği ve Yapı Stokları

- **Öneri:** Deprem açısından yeni yapıların deprem risklerine göre projelendirilmesi için çalışmalar düzenlenmelidir.

- Öncelik: 10
- Önem: 10
- **Eylem:** Yeni yapılacak tüm binaların deprem yönetmeliklerine uygun olarak projelendirilmesi sağlanmalıdır. Deprem güvenliği konusunda farkındalık artırılmalı ve yapı denetimleri sıkılaştırılmalıdır.

2. Sanayi Esnafının Şehir Dışına Taşınması

- **Öneri:** Sanayi esnafı şehir dışına taşınmalı.
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8
- **Eylem:** Şehir içindeki sanayi esnafı, çevresel ve estetik nedenlerle şehir dışına taşınmalıdır. Bu süreçte esnafa destek sağlanmalı ve yeni sanayi bölgeleri oluşturulmalıdır.

3. Kamp Alanları ve Doğa Turizmi

- **Öneri:** Kamp yapılabilecek alanlar oluşturulmalı.
 - Öncelik: 9
 - Önem: 9
- **Eylem:** Doğa turizmini teşvik etmek amacıyla kamp alanları ve doğa parkları oluşturulmalıdır. Bu alanlar, yerel halk ve turistler için dinlenme ve doğayla iç içe vakit geçirme imkânı sunacaktır.

STRATEJİK ALAN 5: TARIM VE TARIMA DAYALI ENDÜSTRİ

Didim'de tarım ve tarıma dayalı endüstrinin geleceğine yönelik stratejik bir plan oluşturmak amacıyla yapılan çalıştayda belirlenen konular ve bu konuların önem ve öncelik değerlerine göre, kısa, orta ve uzun vadeli stratejik bir yol haritası önerilmektedir. Bu plan, Didim'de tarım sektörünün gelişimini, sürdürülebilirliğini ve rekabetçiliğini artırmayı amaçlamaktadır.

KISA VADELİ STRATEJİLER (1-2 YIL)

1. Tarımda Eğitim ve Bilinçlendirme

- **Öneri:** Tarım eğitim programlarının müfredata dâhil edilmesi
 - Öncelik: 10
 - Önem: 10
- **Eylem:** Mevcut eğitim müfredatının gözden geçirilerek anaokulundan itibaren uygulamalı tarım derslerinin müfredata eklenmesi sağlanmalıdır. Tarımın önemi üzerinde durularak sürdürülebilir tarım uygulamaları ve çiftçilik hakkında bilgiler verilmelidir.

2. Yerel Tarım Ürünlerinin Tanıtımı

- **Öneri:** Yerel tarım ürünlerinin markalaşması ve festivallerle tanıtılması
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8

- **Eylem** Didim’in doğal ve katkısız tarım ürünlerini tanıtmak için festivaller düzenlenmeli ve markalaşma faaliyetleri desteklenmelidir. Bitkisel üretimin çeşitlendirilmesi, arıcılık ve kırsal turizm faaliyetlerinin teşvik edilmesi gerekmektedir.

3. Kooperatiflerin Güçlendirilmesi

- **Öneri:** Tarım kooperatiflerinin oluşturulması ve desteklenmesi
 - Öncelik: 10
 - Önem: 10
- **Eylem** Tarım kooperatiflerinin güçlendirilmesi için merkezi ve yerel yönetimlerin katkısı sağlanmalı, etkin eğitimler verilmelidir. Kooperatifler arasında işbirliği ve güçbirliği oluşturulmalı, üretilen ürünlerin pazarlanması ve ticarileşmesi için destek sağlanmalıdır.

ORTA VADELİ STRATEJİLER (3-5 YIL)

1. Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları

- **Öneri:** Sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması
 - Öncelik: 9
 - Önem: 9
- **Eylem** Tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanması için yatırımcı bilgilendirmeleri yapılmalı ve sürdürülebilir tarım uygulamaları teşvik edilmelidir. Ada çayı, aloe vera, aronya gibi tıbbi ve aromatik bitkilerin üretimi artırılmalıdır.

2. Teknolojik Altyapı ve İnovasyon

- **Öneri:** Tarımda teknolojik altyapının güçlendirilmesi
 - Öncelik: 9
 - Önem: 9
- **Eylem** Tarımsal üretimde verimliliği artırmak için yeni teknolojilerin kullanımı teşvik edilmeli, kooperatiflerin modern tarım araç ve gereçlerine erişimi sağlanmalıdır. Mustafa Kemal Atatürk’ün öngördüğü gibi, örnek modern tarım merkezleri kurulmalıdır.

3. Tarım Koordinasyon Birimi

- **Öneri:** Tarım koordinasyon biriminin oluşturulması
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8
- **Eylem** Didim’de tarımın gelişmesi için Didim Belediyesi, Didim Ziraat Odası, Didim Ticaret Odası, kooperatifler ve üniversitelerin işbirliği yapacağı bir koordinasyon birimi oluşturulmalıdır. Bu birim, tarımsal projelerin planlanması ve uygulanmasında etkin rol oynamalıdır.

UZUN VADELİ STRATEJİLER (5+ YIL)

1. Pazarlama ve Markalaşma Desteği

- **Öneri:** Tarım ürünlerinin pazarlanması ve markalaşması
 - Öncelik: 10
 - Önem: 10
- **Eylem** Üretilen tarım ürünlerinin pazarda rekabet edebilmesi için markalaşma ve pazarlama stratejileri geliştirilmeli, ulusal ve uluslararası pazarlara erişim sağlanmalıdır. Kooperatifler, ürünlerin tanıtımı ve satışında etkin rol oynamalıdır.

2. Uluslararası İşbirlikleri

- **Öneri:** Uluslararası işbirliklerinin artırılması
 - Öncelik: 8
 - Önem: 8
- **Eylem** Tarım ürünlerinin uluslararası pazarlarda yer bulabilmesi için uluslararası işbirlikleri ve fuar katılımları artırılmalıdır. Ürünlerin uluslararası standartlara uygun olarak üretilmesi ve belgelendirilmesi sağlanmalıdır.

3. Hukuki Düzenlemeler ve Denetim Mekanizmaları

- **Öneri:** Tarımsal arazilerin korunması ve hukuki düzenlemelerin yapılması
 - Öncelik: 10
 - Önem: 10
- **Eylem** Tarımsal arazilerin korunması ve verimli kullanımı için hukuki düzenlemeler yapılmalı, denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir. Tarım arazilerinin bölünmemesi ve tarımsal üretime uygun kamu arazilerinin kullanıma açılması sağlanmalıdır.

KURUMSALLAŞMA

Didim'de turizm, sağlık turizmi, kent kimliği ve kentsel tasarım, tarım ve tarıma dayalı endüstri alanlarında sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla stratejik planların uygulanmasını, izlenmesini ve yönetilmesini sağlamak için entegre bir yapı oluşturulması gerekmektedir. Bu yapı, paydaşlar arasındaki iş birliğini artırarak, stratejik hedeflere ulaşmada etkin ve verimli bir yönetim mekanizması sunacaktır.

YAPININ GENEL ÇERÇEVESİ

Bu yapı, Didim'de farklı stratejik alanlarda faaliyet gösteren tüm paydaşları kapsayacak şekilde tasarlanacaktır. Bu kapsamda, her bir stratejik alan için ayrı bir komisyon oluşturulacak ve bu komisyonlar, Didim Stratejik Yönetim ve İzleme Konseyi (DSYİK) adı altında birleşecektir.

DİDİM STRATEJİK YÖNETİM VE İZLEME KONSEYİ (DSYİK)

1. GÖREV VE SORUMLULUKLAR:

1. Stratejik planların uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek.
2. Paydaşlar arasındaki işbirliğini koordine etmek.
3. Stratejik alanlarda belirlenen hedeflere ulaşılması için gerekli kaynakları sağlamak ve yönetmek.
4. Performans göstergelerini belirlemek ve periyodik olarak raporlamak.

2. YAPI VE ORGANİZASYON:

Başkan: DSYİK'in genel koordinasyonunu sağlayacak, yönetim ve izleme süreçlerinden sorumlu lider.

Sekreteryä: DSYİK'in günlük işlerini yürütecek, toplantıları organize edecek ve raporlamaları hazırlayacak ekip.

Üyeleri: Didim Kaymakamlığı, Didim Belediyesi, Didim Kent Konseyi, ADÜ Didim MYO, Didim Ticaret Odası, Didim Ziraat Odası, Didim Turizm Altyapı Hizmet Birliği, gibi farklı stratejik alanlarda faaliyet gösteren tüm paydaşların katılımı ile oluşturulacaktır.

STRATEJİK ALAN KOMİSYONLARI:

Konaklama Sektörü Komisyonu: Otel ve diğer konaklama tesislerinin temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri, Halk Eğitim Merkezi yetkilileri, STK'lar .

Sağlık Turizmi Komisyonu: Sağlık kuruluşları temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri, turizm acenteleri STK'lar.

Kent Kimliği ve Kentsel Tasarım Komisyonu: Mimarlar, şehir plancıları, yerel yönetim temsilcileri, kültürel etkinlik organizatörleri STK'lar.

Tarım ve Tarıma Dayalı Endüstri Komisyonu: Çiftçiler, tarım kooperatifleri, Ziraat Odası temsilcileri, üniversite yetkilileri STK'lar.

3. İŞLEYİŞ VE TOPLANTILAR:

Aylık Toplantılar: Her komisyon, stratejik alanına dair gelişmeleri değerlendirmek ve eylem planlarını gözden geçirmek için aylık toplantılar düzenleyecektir.

Çeyrek Dönem Değerlendirmeleri: DSYİK, tüm komisyonların katılımıyla üç ayda bir geniş kapsamlı değerlendirme toplantıları yapacaktır.

Yıllık Raporlar: DSYİK, yıllık olarak Didim Belediye Meclisi'ne ve diğer ilgili kurumlara sunulmak üzere kapsamlı raporlar hazırlayacaktır.

4. İZLEME VE DEĞERLENDİRME:

Performans Göstergeleri: Belirlenen stratejik hedeflere ulaşma sürecinde kullanılan ölçütler ve göstergeler.

Geri Bildirim Mekanizmaları: Paydaşlardan ve halktan geri bildirim almak için düzenli anketler ve toplantılar.

Dış Değerlendirme: Bağımsız değerlendirme kuruluşları tarafından periyodik olarak yapılan dış değerlendirmeler.

STRATEJİK ALAN KOMİSYONLARI VE GÖREVLERİ

1. Konaklama Sektörü Komisyonu:

Görev: Çalışan eğitimi, işletmecilik eğitimi ve altyapı sorunlarının çözümü için çalışmalar yapmak.

İzleme: Eğitim programlarının etkinliğini ölçmek, altyapı projelerinin ilerlemesini takip etmek.

2. Sağlık Turizmi Komisyonu:

Görev: Sağlık turizmi yatırımlarını teşvik etmek, dijital pazarlama yapmak ve nitelikli sağlık kuruluşlarının açılmasını sağlamak.

İzleme: Teşvik planlarının uygulanmasını izlemek, sağlık turizmi tesislerinin hizmet kalitesini değerlendirmek.

3. Kent Kimliği ve Kentsel Tasarım Komisyonu:

Görev: Kent bütününde vizyoner bir imar planının yapılması, Kentleşme ve denetleme komisyonları oluşturmak, kültürel tanıtım ve su kaynağı altyapısını iyileştirmek.

İzleme: Kentsel tasarım projelerinin ve altyapı çalışmalarının ilerlemesini izlemek.

4. Tarım ve Tarıma Dayalı Endüstri Komisyonu:

Görev: Tarımda eğitim ve bilinçlendirme, yerel tarım ürünlerinin tanıtımı ve kooperatiflerin güçlendirilmesi.

İzleme: Eğitim programlarının ve kooperatiflerin etkinliğini izlemek, sürdürülebilir tarım uygulamalarının yaygınlaşmasını takip etmek.

SONUÇ

Bu önerilen yapı, Didim'de çeşitli stratejik alanlarda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için gerekli koordinasyonu ve izleme mekanizmalarını oluşturacaktır. Paydaşlar arasındaki işbirliğini güçlendirerek, belirlenen hedeflere etkin ve verimli bir şekilde ulaşmasını sağlayacak ve Didim'in turizm, sağlık turizmi, kent kimliği ve tarım sektörlerindeki potansiyelini en üst düzeye çıkaracaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Didim ilçesi, tarihî ve kültürel zenginlikleri, doğal güzellikleri ve ekonomik potansiyeli ile dikkat çeken bir bölgedir. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesi ve ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için stratejik bir yönetim anlayışına ihtiyaç vardır. Bu rapor, Didim ilçesinin tarım, turizm, kentleşme ve eğitim sektörlerinde mevcut durumu ve gelecekteki stratejik hedefleri analiz ederek kapsamlı öneriler sunmaktadır.

STRATEJİK ANLAYIŞIN OLUŞTURULMASI

Didim ilçesi, tarım sektörü açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Verimli toprakları, iklim koşulları ve su kaynakları, bölgenin tarımsal üretim açısından avantajlı olmasını sağlamaktadır. Ancak, tarım sektöründe karşılaşılan bazı zorluklar da bulunmaktadır. Bu zorluklar arasında arazi kullanımında verimsizlik, ürün çeşitliliğinin sınırlı olması ve organik tarım uygulamalarının yeterince yaygınlaşmamış olması yer almaktadır. Tarım sektöründe sürdürülebilirlik ve verimliliğin artırılması için aşağıdaki stratejik hedefler ve öneriler belirlenmiştir:

- o Arazi Kullanımı ve Ürün Çeşitliliği: Tarım alanlarının etkin bir şekilde kullanılması ve ürün çeşitliliğinin artırılması sağlanmalıdır. Organik tarım uygulamaları teşvik edilerek, hem iç pazar hem de ihracat için katma değeri yüksek ürünlerin üretimi artırılmalıdır.
 - Arazi Kullanım Planları: Didim'deki tarım arazilerinin en verimli şekilde kullanılabilmesi için kapsamlı bir arazi kullanım planı oluşturulmalıdır. Bu plan, toprak analizleri, iklim verileri ve su kaynaklarının durumu gibi faktörleri dikkate alınarak yapılmalıdır.
 - Ürün Çeşitliliğinin Artırılması: Tek tip ürün ekimi yerine, ürün çeşitliliğini artırarak tarımsal üretimin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bu, hem iç pazar hem de ihracat için stratejik bir avantaj yaratacaktır. Organik tarım ve yüksek katma değerli ürünler öncelikli olarak teşvik edilmelidir.
 - Organik Tarımın Teşviki: Kimyasal gübre ve pestisit kullanımını minimize eden organik tarım yöntemleri teşvik edilmelidir. Organik ürünlerin sertifikasyon süreci güçlendirilmeli ve çiftçilere gerekli destekler sağlanmalıdır.
- o Eğitim ve Teknoloji Kullanımı: Çiftçilere yönelik eğitim programları düzenlenmeli ve tarımda modern teknoloji kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Bu sayede tarımsal verimlilik artırılabilir ve üretim maliyetleri düşürülebilir.
 - Eğitim Programları: Çiftçilere yönelik düzenli eğitim programları organize edilmelidir. Bu programlar, modern tarım teknikleri, sürdürülebilir tarım uygulamaları, organik tarım ve ürün pazarlaması konularını içermelidir.
 - Teknoloji Kullanımı: Tarımda verimliliği artırmak ve maliyetleri düşürmek için modern teknolojilerin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Bu kapsamda, sulama teknolojileri, toprak işleme makineleri ve dijital tarım uygulamaları (drone, sensörler, veri analitiği) gibi yenilikçi çözümler çiftçilere tanıtılmalıdır.
- o Pazar Erişimi: Tarım ürünlerinin pazara erişimi kolaylaştırılmalı, kooperatifleşme teşvik edilmelidir. Üreticilerin, ürünlerini daha geniş pazarlara ulaştırılabilmesi için lojistik ve dağıtım ağları güçlendirilmelidir.

- Kooperatiflerin Güçlendirilmesi: Çiftçilerin kooperatifler aracılığıyla bir araya gelmesi teşvik edilmelidir. Kooperatifler, üretim, pazarlama ve lojistik süreçlerinde çiftçilere destek sağlayarak daha büyük pazarlara erişimi kolaylaştırabilir. Kooperatiflerin tedarik zincirinin zayıf halkalarını güçlendirmek üzere aktif ticari etkinliklerde bulunması desteklenmelidir.
- Lojistik ve Dağıtım Ağları: Tarım ürünlerinin etkin bir şekilde pazara ulaştırılabilmesi için lojistik ve dağıtım ağları güçlendirilmelidir. Soğuk zincir uygulamaları yaygınlaştırılarak ürünlerin tazeliği korunmalı ve pazarlama olanakları artırılmalıdır.
- Pazar Çeşitlendirmesi: Ürünlerin sadece iç pazara değil, aynı zamanda ihracata da yönelik olarak üretilmesi teşvik edilmelidir. Bu amaçla, uluslararası pazarlara erişim stratejileri geliştirilmelidir.

Didim, turizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Antik kentleri, doğal güzellikleri ve deniz turizmi ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Ancak turizm sektöründe de bazı zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar arasında altyapı eksiklikleri, turistik hizmetlerin kalitesinin artırılması gerekliliği ve turizm çeşitliliğinin yetersizliği yer almaktadır. Turizm sektörünün geliştirilmesi ve sürdürülebilir turizm uygulamalarının yaygınlaştırılması için aşağıdaki stratejik hedefler ve öneriler belirlenmiştir:

- o Altyapı Geliştirilmesi: Turistik tesislerin altyapısı iyileştirilmeli, konaklama kapasitesi artırılmalı ve mevcut tesislerin kalite standartları yükseltilmelidir. Ayrıca ulaşım altyapısı da geliştirilerek turistlerin bölgeye erişimi kolaylaştırılmalıdır.
 - Konaklama Kapasitesinin Artırılması: Didim'deki mevcut konaklama tesislerinin kapasitesi artırılmalı ve kalite standartları yükseltilmelidir. Yeni otel ve tatil köylerinin inşası teşvik edilerek, konaklama seçenekleri çeşitlendirilmelidir.
 - Ulaşım Altyapısının İyileştirilmesi: Turistlerin bölgeye kolay erişimini sağlamak için ulaşım altyapısı geliştirilmelidir. Özellikle Bodrum Milas Havalimanına ulaşımı kısaltacak olan Akbük – Kazıklı Milas güzergahında karayolunun güçlendirilmeli, deniz yolu taşımacılığına yönelik yatırımlar yapılmalıdır.
- o Turizm Çeşitlendirmesi: Didim'in turizm potansiyelini artırmak için farklı turizm segmentlerine yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Kültür turizmi, ekoturizm, sağlık turizmi gibi alternatif turizm türleri teşvik edilmelidir.
 - Alternatif Turizm Türlerinin Geliştirilmesi: Didim'in turizm potansiyelini artırmak için kültür turizmi, ekoturizm, sağlık turizmi ve spor turizmi gibi alternatif turizm türleri teşvik edilmelidir. Bu kapsamda, turistik çekicilikler, doğal parklar, yürüyüş rotaları ve spor tesisleri geliştirilmelidir.
 - Turistik Ürün ve Hizmetlerin Çeşitlendirilmesi: Turistlerin bölgedeki kalış sürelerini uzatmak için turistik ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Eğlence parkları, kültürel etkinlikler, festivaller ve gastronomi turları gibi çekici aktiviteler düzenlenmelidir.
- o Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları: Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için turizm faaliyetlerinde yenilenebilir enerji, karbon ayak izinin düşürülmesi, yeşil dönüşüm gibi çevre dostu uygulamalar benimsenmeli ve yerel halkın turizme katılımı teşvik edilmelidir.

- Çevresel Sürdürülebilirlik: Turizm faaliyetlerinde çevre dostu uygulamalar benimsenmeli ve doğa koruma önlemleri alınmalıdır. Atık yönetimi, enerji verimliliği ve su tasarrufu gibi çevresel sürdürülebilirlik uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.
- Yerel Halkın Katılımı: Yerel halkın turizme katılımı teşvik edilerek, ekonomik faydanın topluma yayılması sağlanmalıdır. Yerel ürünlerin ve el sanatlarının turistik pazarlarda yer bulması desteklenmeli, turistik rehberlik ve konaklama hizmetlerinde yerel halkın istihdamı artırılmalıdır.

Didim'in kentleşme süreci, biyolojik çeşitlilik, nüfus artışı ve ulaşım gibi faktörler göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Kentleşme sürecinde çevresel ve kültürel değerlere saygılı bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Ayrıca sit alanları, tescilli kültür varlıkları ve kıyı alanları planı gibi unsurların kentleşmeyi etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Kentleşme sürecinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi için aşağıdaki stratejik hedefler ve öneriler belirlenmiştir:

- o Planlama ve Yönetim: Kentleşme süreçlerinde planlama ve yönetim etkin bir şekilde yürütülmelidir. Biyolojik çeşitliliğin korunması, nüfus artışının yönetilmesi ve ulaşım ağlarının geliştirilmesi önemlidir.
 - Kentleşme Planlarının Oluşturulması: Didim'in kentleşme sürecinde biyolojik çeşitliliğin korunması, nüfus artışının yönetilmesi ve ulaşım ağlarının geliştirilmesi için kapsamlı kentleşme planları oluşturulmalıdır.
 - Katılımcı Planlama: Kentleşme sürecinde tüm paydaşların (yerel halk, sivil toplum kuruluşları, belediyeler ve devlet kurumları) katılımı sağlanarak, katılımcı planlama yaklaşımı benimsenmelidir.
- o Çevresel ve Kültürel Değerlere Saygı: Kentleşme sürecinde çevresel ve kültürel değerlere saygılı bir yaklaşım benimsenmelidir. Sit alanları ve tescilli kültür varlıklarının korunması, kıyı alanlarının planlanması ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.
 - Sit Alanlarının Korunması: Didim'deki sit alanları ve tescilli kültür varlıklarının korunması ve bu alanların sürdürülebilir kullanımı sağlanmalıdır. Bu bölgelerde yapılacak her türlü yapılaşma, koruma ve kullanım dengesi gözetilerek planlanmalıdır.
 - Kıyı Alanları ve Biyolojik Çeşitlilik: Kıyı alanlarının ve biyolojik çeşitliliğin korunması için kıyı planları ve doğa koruma stratejileri oluşturulmalıdır. Bu alanlarda sürdürülebilir turizm ve rekreasyon faaliyetleri teşvik edilmelidir.
- o Sürdürülebilir Kentleşme: Kentleşme süreçlerinde sürdürülebilirlik hedeflenmelidir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilmeli, atık yönetimi ve su kaynaklarının korunması gibi çevresel sürdürülebilirlik uygulamaları benimsenmelidir.
 - Yenilenebilir Enerji Kullanımı: Kentleşme süreçlerinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilmeli ve enerji verimliliği artırılmalıdır. Güneş enerjisi, rüzgar enerjisi gibi alternatif enerji kaynakları yaygınlaştırılmalıdır.
 - Atık Yönetimi ve Su Koruma: Atık yönetimi sistemleri iyileştirilmeli ve su kaynaklarının korunması sağlanmalıdır. Geri dönüşüm ve su tasarrufu uygulamaları kent genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

- Deniz kirliliğinin araştırılması, kirletici unsurların belirlenmesi ve sürdürülebilirlik için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Didim'deki eğitim seviyesi, ilçenin gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Eğitim sektörü değerlendirilmiş ve ilçedeki eğitim seviyesinin yükseltilmesi gerektiği belirlenmiştir. Eğitimde karşılaşılan başlıca zorluklar arasında öğretim kalitesinin artırılması, eğitim altyapısının iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması yer almaktadır. Eğitim sektöründe sürdürülebilir gelişim sağlamak için aşağıdaki stratejik hedefler ve öneriler belirlenmiştir:

- o Eğitim Kalitesinin Artırılması: Öğretmenlerin mesleki gelişimi desteklenmeli, müfredat güncellenmeli ve öğrencilerin eğitim kalitesinin artırılması sağlanmalıdır. Eğitimde teknolojinin kullanımı teşvik edilmelidir.
 - Öğretmen Eğitimleri: Öğretmenlerin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla düzenli hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Öğretmenlerin pedagojik becerileri ve alan bilgileri sürekli olarak güncellenmelidir.
 - Müfredat Güncellemeleri: Eğitim müfredatı, günümüz ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere uygun olarak düzenli olarak güncellenmelidir. Turizm ve Tarım odağı başta olmak üzere Güzel Sanatlar ve STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) eğitimleri başta olmak üzere mesleki eğitim altyapısının artırılmasına özel önem verilmelidir.
 - Eğitim Teknolojileri: Eğitimde dijital teknolojilerin kullanımı teşvik edilmelidir. Okullarda akıllı tahtalar, tabletler ve eğitim yazılımları gibi dijital araçlar kullanılmalı, öğretmen ve öğrencilerin dijital okuryazarlığı artırılmalıdır. Okullarda sanal öğrenme ortamlarının geliştirilmesine öncelik verilmelidir.
- o Eğitim Altyapısının İyileştirilmesi: Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı iyileştirilmeli, yeni okullar ve eğitim merkezleri inşa edilmelidir. Öğrencilerin eğitim materyallerine erişimi kolaylaştırılmalıdır.
 - Fiziki Altyapı: Okulların fiziki altyapısı iyileştirilmeli, yeni okullar ve eğitim merkezleri inşa edilmelidir. Mevcut eğitim kurumlarının bakım ve onarımları düzenli olarak yapılmalıdır.
 - Eğitim Materyalleri: Öğrencilerin eğitim materyallerine kolay erişimi sağlanmalı, ders kitapları, laboratuvar ekipmanları ve diğer eğitim araçları temin edilmelidir.
- o Eğitimde Fırsat Eşitliği: Eğitimde fırsat eşitliği sağlanmalı, dezavantajlı grupların eğitime erişimi artırılmalıdır. Burs programları ve sosyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir.
 - Burs Programları: Dezavantajlı grupların eğitime erişimini artırmak amacıyla burs programları ve sosyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Başarılı ancak maddi imkanı kısıtlı öğrencilere burs ve çeşitli destekler sağlanmalıdır.
 - Eğitimde Erişilebilirlik: Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için kırsal ve dezavantajlı bölgelerdeki okulların altyapısı iyileştirilmeli, bu bölgelerde görev yapan öğretmenlere ek teşvikler sunulmalıdır.

STRATEJİK ANLAYIŞIN UYGULAMAYA AKTARILMASI VE İZLENMESİ

EYLEM PLANI

Stratejik anlayışın başarıyla uygulama alanına aktarılabilmesi için detaylı bir eylem planı oluşturulmalıdır. Bu eylem planı, belirlenen hedeflere ulaşmak için atılacak adımları, sorumlu kişi ve kurumları, kaynakları ve zaman çizelgesini içermelidir. Eylem planı, aşağıdaki adımları içermelidir:

1. Hedeflerin Belirlenmesi: Stratejik hedefler açık ve net bir şekilde tanımlanmalı, her bir hedef için ölçülebilir performans göstergeleri belirlenmelidir.
2. Sorumlulukların Dağıtılması: Her bir stratejik hedefin gerçekleştirilmesinden sorumlu kişi ve kurumlar belirlenmelidir. Bu sorumluluklar net bir şekilde tanımlanmalı ve iletişim planları oluşturulmalıdır.
3. Kaynakların Tahsisi: Stratejik hedeflere ulaşmak için gerekli olan mali, insan ve teknik kaynaklar belirlenmeli ve bu kaynakların etkin kullanımı sağlanmalıdır.
4. Zaman Çizelgesi: Her bir stratejik hedef ve eylem adımı için zaman çizelgesi oluşturulmalıdır. Bu çizelge, hedeflerin ne zaman gerçekleştirilmesi gerektiğini açıkça belirtmelidir.
5. İzleme ve Değerlendirme: Stratejik planın uygulanması sürecinde düzenli olarak izleme ve değerlendirme yapılmalıdır. Bu süreçte elde edilen veriler, stratejik hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini değerlendirmek için kullanılmalıdır.

ÖNCELİKLERİN BELİRLENMESİ

Eylem planlarının gerçekleştirilmesi için Didim'in tüm paydaşlarının katılımının sağlandığı düzenli yıllık konferanslar yapılmalıdır. Bu konferanslarda 1 Haziran 2024 tarihinde yapılan konferansta olduğu gibi tüm paydaşların görüşleri nesnel ve bilimsel bir anlayış içinde alınmalı ve o yılki eylem planları önceliklendirilmelidir. Bu konferanslar düzenli ve nesnel olduğu ölçüde alanlarda kaynak verimliliği, kamuoyu katılımı ve eylem uyumluluğu sağlanacaktır. Didim'in önündeki yıl için öncelik haritası aşağıda çıkarılmıştır.

- o Tarım sektöründe;
 - Arazi kullanımının etkinleştirilmesi,
 - Ürün çeşitliliğinin artırılması ve
 - Organik tarımın teşvik edilmesi öncelikli olarak önerilmiştir.

Eğitim ve teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve pazar erişiminin kolaylaştırılması da kritik öneme sahip olarak tanımlanmıştır.

- o Turizm sektöründe;
 - Altyapının geliştirilmesi,
 - Turizm çeşitlendirilmesi ve
 - Sürdürülebilir turizm uygulamalarının benimsenmesi öncelikli olarak önerilmektedir.

Didim'in turizm potansiyelini artırmak için kültür turizmi, ekoturizm ve sağlık turizmi gibi alternatif turizm türleri teşvik edilmelidir.

- o Kentleşme sürecinde;
 - Çevresel ve kültürel değerlere saygılı bir yaklaşımın tesis edilmesi,
 - Biyolojik çeşitliliğin koruma altına alınması ve
 - Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasının kurumsallaştırılması öncelikli olarak önerilmektedir.
 - Deniz kirliliğinin araştırılması, kirlenici unsurların belirlenmesi ve sürdürülebilirlik için gerekli tedbirler alınması öncelikli hedefler arasında olmalıdır.

Atık yönetimi ve su kaynaklarının korunması da sürdürülebilir kentleşme için önemlidir.

- o Eğitim sektöründe;
 - Öğretmenlerin mesleki gelişiminin desteklenmesi,
 - Müfredatın turizm başta olmak üzere kent yaşamındaki stratejik temaları destekleyecek şekilde uygulamalı dersler ile güncellenmesi,
 - Dijital eğitim teknolojilerinin kullanımı teşvik edilmesi öncelikli olarak önerilmektedir.

Eğitim altyapısının iyileştirilmesi ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması da kritik öneme sahiptir.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME MEKANİZMASI

Stratejik anlayışın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu mekanizmalar, planın başarısını ve sürdürülebilirliğini sağlamak için gereklidir. İzleme ve değerlendirme sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmelidir:

1. Veri Toplama: Stratejik planın uygulanması sürecinde düzenli olarak veri toplanmalıdır. Bu veriler, performans göstergeleri, hedeflerin gerçekleştirilme durumu ve kaynakların kullanımını hakkında bilgi sağlamalıdır.
2. Veri Analizi: Toplanan veriler düzenli olarak analiz edilmeli ve stratejik hedeflerin gerçekleştirilme durumu değerlendirilmelidir. Bu analizler, planın başarısını ve etkinliğini ölçmek için kullanılmalıdır.
3. Geri Bildirim: İzleme ve değerlendirme sürecinde elde edilen bulgular, ilgili kişi ve kurumlara düzenli olarak geri bildirilmelidir. Bu geri bildirimler, stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi sürecinde yapılan hataların düzeltilmesi ve iyileştirmelerin yapılması için kullanılmalıdır.
4. Stratejik Planın Güncellenmesi: İzleme ve değerlendirme sürecinde elde edilen bulgulara dayanarak stratejik plan düzenli olarak güncellenmelidir. Bu güncellemeler, planın dinamik ve değişen koşullara uyumlu olmasını sağlamalıdır.

ÖRGÜTLENME

Kent stratejisinin sürekli kılınması, kent paydaşları ve halkı tarafından sahiplenilmesi başarı için temel değişken olarak görülmelidir. Bu kapsamda kent stratejisinin yönetimi resmi ve resmi olmayan tüm kurumların katılımına açık olmalıdır. Bu çalışmada sonucunda aşağıdaki gibi örgütlenmenin kent stratejisini yönetimi açısından etkili olabileceği değerlendirilmiştir.

Kent stratejisinin idari ve sekreteryaya süreçleri kurumsal bir yapı tarafından koordine edilmeli ve izlenmelidir. Sekreteryaya yıllık strateji konferanslarının düzenlenmesi, Paydaş iletişimlerinin sağlanması, sivil ve resmi kurumların ortak çalışma zeminlerinin yaratılması gibi konularda inisiyatif üstlenmelidir.

Yıllık strateji konferansları tüm resmi ve sivil kurumların katılımının yanında sonuç raporları, video yayınları vb. kanallardan halk ile paylaşılmalıdır. Kamu kurumları 5018 sayılı kanun kapsamında gerçekleştirecekleri görevleri kapsamında bu kaynakları referans almaları konusunda teşvik edilip desteklenmelidir. Böylece kent bütününde tüm kamu kurumlarının ortak hedefe odaklanmaları desteklenmiş olacaktır.

Kamu kurumlarının stratejik planlarında yer alacak kent stratejilerine ilişkin eylemler sivil kurumlarca gönüllü ve katılımcı bir anlayışta desteklenmelidir. Böylece kent genelinde stratejik uyumun sağlanması mümkün olacaktır. Sivil toplum örgütlerinin uzmanlıkları bu konuda kolaylaştırıcı etki yaratacaktır.

SÖZÜ GEÇEN ÇALIŞMALAR

- Adorno, T. W., & Horkheimer, M. ([1947] 2002.). *Dialectic of Enlightenment*. Stanford: Stanford University Press.
- Ausubel, D. P. (1960). The use of advance organizers in the learning and retention of meaningful verbal material. *Journal of educational psychology*, 51(5), 267.
- Bafa Gölü Kirliliğinin Araştırılması Komisyonu. (2011). *Sonuç Raporu*. Aydın.
- Chong, D., & Druckman, J. N. (2007). A theory of framing and opinion formation in competitive elite environments. *Journal of communication*, 57(1), 99-118.
- Esbah, H., Kara, B., Deniz, B., & Kesgin, B. (2010). Changing land cover characteristics of a developing coastal town: a case study of Didim, Turkey. *Journal of Coastal Research*, 26(2), s. 274-282.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology*, 95(1), 1-37.
- HFT Stuttgart . (2008). *Nachhaltiger Tourismus Didim Türkei*. Stuttgart: HFT.
- Lim, J., & Jones, L. (2010). A baseline summary of framing research in public relations from 1990 to 2009. *Public Relations Review*, 36(3), 292-297.
- Mintzes, J. J., Wandersee, J. H., & Novak, J. D. (1997). Meaningful learning in science: The human constructivist perspective. *Handbook of academic learning*, 405-447.
- Reese, S. D. (2007). The framing project: A bridging model for media research revisited. *Journal of communication*, 57(1), 148-154.
- Scheufele, B., & Scheufele, D. A. (2010). Of spreading activation, applicability, and schemas conceptual distinctions and their operational implications. P. D'Angelo & JA Kuypers, *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoretical Perspectives*. New York: Routledge.
- Van Gorp, B. (2007). The constructionist approach to framing: Bringing culture back in. *Journal of communication*, 57(1), 60-78.

- (0256) 811 25 63
 (0256) 811 35 58
 (0507) 407 96 28
 www.didimto.org.tr
 info@didimto.org.tr

didimtokurumsal / didimgezgini
didimto / didim_gezgini
didimto
@didimtokurumsal
Yeni Mahalle 19 Mayıs Caddesi
No: 21/2 PK. 09270 Didim / Aydın